

Canon van Mierlo

Un dörp mi pit

- 9000

- 1800

1200

750

0

1500

1850

1800

1700

1921

1914

1940

1996

1962

1957

www.canonvanmierlo.nl

2022

Heemkundekring Myerle

Glasgravure 'Oud Mierlo' van Gerard Swaenepoel. Deze glasgravure hangt in het Oude Raadhuis van Mierlo (geschonken door Marianne Janssen-Verheijen).

Inleiding

Mierlo, un dörp mi pit

Geschiedenis is een van de kerndoelen van Heemkundekring Myerle. We onderzoeken en beschrijven de geschiedenis van Mierlo met het grondgebied zoals dat bij de gemeente Mierlo hoorde tot en met 31 december 1967. Het bestuur van de heemkundekring nam zich voor om deze geschiedenis opnieuw onder de aandacht van de Mierlonaren te brengen. Het was niet ons uitgangspunt om nieuwe zaken te beschrijven, want vrijwel alles over Mierlo is wel ergens beschreven. Doel deze keer is aandacht vragen voor die geschiedenis, zodat die levend blijft. Vandaag de dag worden er misschien minder verhalen verteld dan vroeger en daarom is het belangrijk om de lokale geschiedenis op een andere manier door te geven. Want wie het verleden kent, kan het heden vaak beter begrijpen.

Daarom hebben we de Canon van Mierlo gemaakt, een beschrijving van de geschiedenis van ons dorp in 28 items. We hebben die items – die Mierlo gemaakt hebben tot het mooie dorp dat het nu is - gekozen met inbreng van de Mierlose gemeenschap. Voor de Canon van Mierlo hebben we – in samenwerking met een aantal voornamelijk Mierlose sponsors – een prachtig verzamelalbum uitgebracht. In dit album konden 214 fotostickers geplakt worden die een beeld geven van de dorpsgeschiedenis. In het verzamelalbum ligt het accent op de afbeeldingen en werden we beperkt in het gebruik van teksten. Onze auteurs hebben echter mooie teksten geschreven die we de lezers niet willen onthouden. Daarnaast had de fotowerkgroep nog veel meer foto's verzameld dan in het verzamelalbum konden worden opgenomen. Vandaar dat we de uitgebreide teksten en foto's hebben gepubliceerd op de website canonvanmierlo.nl.

Wij vonden dat het daarmee nog niet af was en presenteren daarom dan ook vol trots deze Myerlese Koerier waarin de volledige Canon van Mierlo te lezen is, voorzien van vele afbeeldingen, foto's en tekeningen. Ook staan de bronvermeldingen in deze Koerier opgenomen. De Koerier vormt samen met het verzamelalbum één geheel voor wat betreft de foto's. Mocht je het fotoalbum niet (compleet) hebben, dan is een digitale versie daarvan te vinden op de website van Heemkundekring Myerle, bij Publicaties.

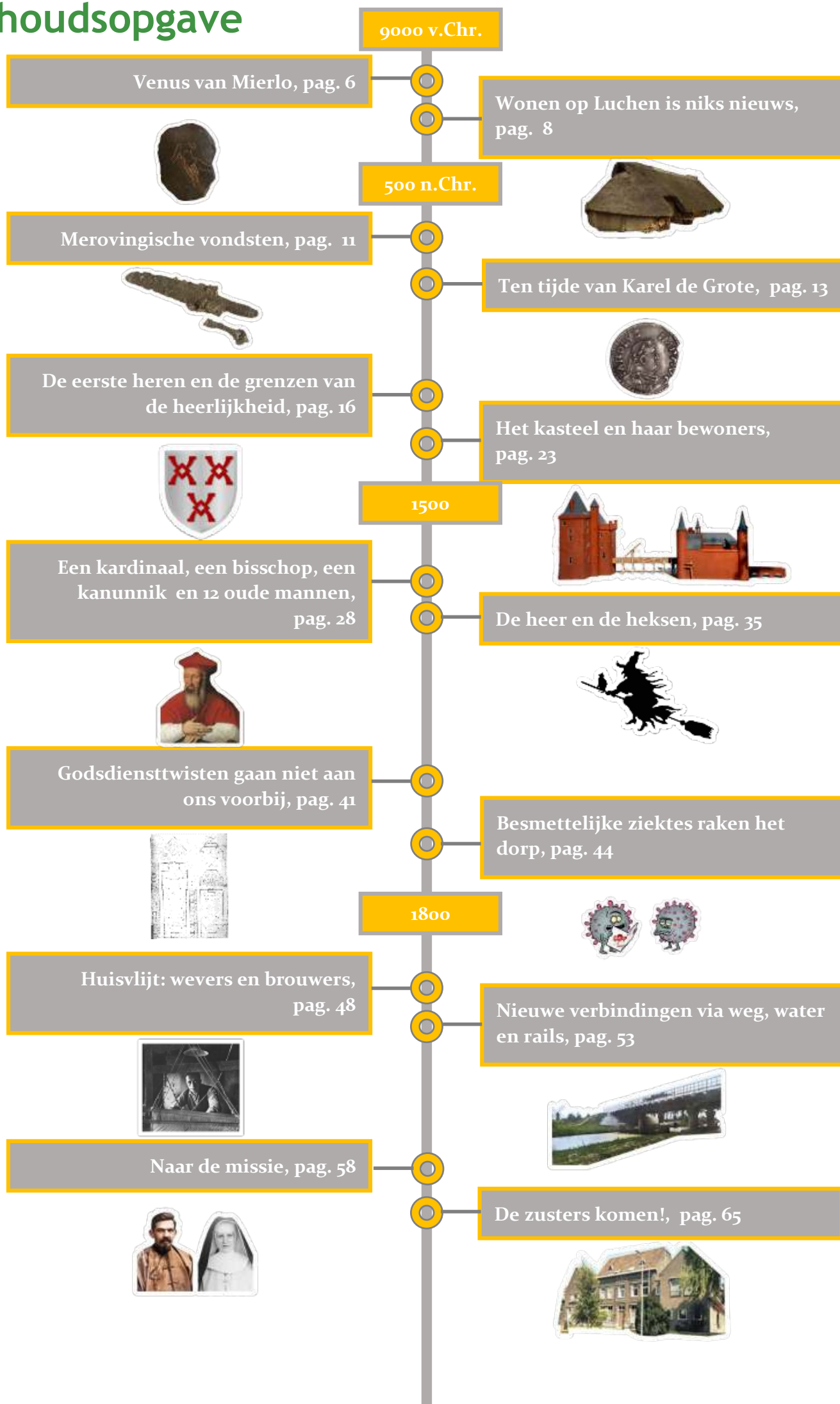
Wij danken allen die meegewerkt hebben aan de Canon van Mierlo en aan deze Koerier in het bijzonder, voor hun bereidwillige inzet en geleverde kwaliteit. Zonder hen was het samenstellen van de Canon van Mierlo, un dörp mi pit en het maken en uitbrengen van de verschillende publicaties niet mogelijk geweest.

Wij hopen dat eenieder deze Koerier met heel veel plezier ter hand neemt en leest. Ook hopen we dat tevreden lezers dit doorvertellen en dat degenen die opmerkingen hebben, dit aan ons kenbaar maken.

Bestuur Heemkundekring Myerle
December 2022

Inhoudsopgave

Onderwijs in ontwikkeling, pag. 69

Twee Luciakerken, pag. 75

1900

Ten tijde van de Eerste Wereldoorlog, pag. 81

Brand in de Marktstraat, pag. 84

Mierlo's eigen 85-jarige onafhankelijkheidsstrijd, pag. 92

Lustoord Molenheide, plezier en vertier, pag. 99

Malende molens, pag. 103

Tweede Wereldoorlog en de bevrijding, pag. 108

1950

De Mierlose Zwarte Kers, pag. 115

Medische aandacht voor anderen, pag. 123

Rond de TV-toren, pag. 128

3 keer 10.000, pag. 132

Nieuwe woningen voor nieuwe inwoners, pag. 138

Dörp mi pit. Witte nog?, pag. 143

2022

Sponsoren, pag. 150

Colofon, pag. 151

Venus van Mierlo

Ze komt uit de prehistorie, de 'Venus van Mierlo'. Veel afbeeldingen uit die tijd stellen vrouwenfiguren voor. Het zijn vruchtbaarheidsbeeldjes of -tekeningen die vaak venus worden genoemd. In Geldrop werd een steen gevonden met een hoogte van 7,4 centimeter met daarop een schets van een dansend meisje. Een journalist noemde die 'De Venus van Mierlo', een woordspeling op de beroemde Griekse Venus van Milo. En zo kwam de steen aan haar naam.

Dat hier zo'n 11.000 jaar geleden (dus 9.000 jaar voor Christus) al mensen rond liepen, weten we omdat in Mierlo stenen werktuigen uit die tijd zijn gevonden, zoals bijlen, pijlpunten en 'afval' dat bij het maken daarvan overbleef. Een van de in Mierlo gevonden bijlen is na een aantal jaren weer teruggekeerd in ons dorp. De betreffende pijl van zwarte kwartsiet is 12 cm lang en heeft enkele jaren in een regionaal historisch museum gelegen, maar maakte geen deel

meer uit van de permanente collectie. Nu is de bijl in Mierlo te bekijken in de collectie van het Oude Raadhuis.

Men bewerkte brokken vuursteen met klopstenen door er stukken af te slaan. Scherpe afslagen werden gebruikt als een zogenoemde schrabber om huiden schoon te schrapen. Geschikte stukken werden verder bewerkt tot mes of pijlpunt.

De Venus van Mierlo is op zo'n klopsteen afgebeeld. Hij werd gevonden op de plaats waar in de steentijd jagers een zomerkamp hadden opgeslagen. Daar werd ook afval van de steenbewerking aangetroffen en houtskool van het kampvuur. In die tijd was het in deze streek nog koud en trokken jagers die zuidelijker woonden, hier alleen in de zomer rond.

Ineke Strouken van Museum De Vier Quartieren draagt de stenen bijl over aan Annie Berkers en Henk van Sleeuwen van de Heemkundekring Myerle.

Venus van Mierlo. Een vrouwenfiguur ingekrast in een klopsteen gevonden in Geldrop werd door een journalist Venus van Mierlo genoemd. In deze afbeelding is de ingekraste figuur ingekleurd, zodat die beter te zien is.

Afbeelding van een jagerskamp in de prehistorie.

Tijdens die omzwervingen heeft het danseresje misschien haar partner ontmoet. In Limburg is namelijk een steen gevonden met daarop de Danser van Wanssum.

Beide afbeeldingen werden onderwerp van uitvoerige discussies. De stenen zijn alle twee in de jaren zestig door amateurs gevonden en later door beroepsarcheologen bestudeerd. Toen pas vielen de ingekraste figuren op. Omdat er in die tijd ook vervalsers en omstreden amateurs aan het werk waren, werden deze vondsten gewantrouwd. Er zijn al diverse studies naar gedaan. De beide stenen zijn echt wel oud, maar over de afbeeldingen is niet iedereen het eens. Niettemin geloven we in Mierlo in de echtheid van onze Venus van Mierlo.

Van mammoeten worden soms nog resten gevonden op de bodem van de Noordzee of in Limburgse mergel. Ze leefden 600.000 tot 12.000 jaar geleden.

Bronnen

- De Venus van Mierlo: Brabants Erfgoed www.brabantserfgoed.nl
- Het Einde van een Mythe? www.bureaupubliciteit.nl
- Het danseresje van Mierlo, Myerlese koerier 2001 nummer 1

Wonen in Luchen is niks nieuws

De bewoners van nieuwbouwwijk Luchen zijn niet de eerste bewoners van dit gebied. Want daar waar nu de nieuwe huizen staan, woonden al mensen in de late bronstijd en vroege ijzertijd, dus tussen 1050 v Chr. en 500 v Chr.

Toen de plannen voor de huidige wijk op een aantal akkers in Luchen concreet werden, vond er eerst archeologisch onderzoek plaats.

Geen meetlint, potlood en papier op een tafeltje meer, maar direct gps-gestuurd in de computer vastgelegd.

Op diverse plaatsen wezen proefsleuven uit dat er verder gegraven moest worden. Dat heeft geleid tot een grote opgraving op het gebied voor Luchen fase II (zie Luchen Archol Rapport 133) en twee kleinere opgravingen op deelgebieden van Luchen fase III.

De belangrijkste vondst op het gebied van Luchen fase II bestond uit plattegronden van gebouwen uit de overgangperiode van bronstijd naar ijzertijd. Daar hebben een paar boerderijen met bijgebouwen gestaan en kuilen met diverse functies gelegen. Het gevonden materiaal komt uit de periodes midden steentijd, nieuwe steentijd, bronstijd, ijzertijd, Romeinse tijd, middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd.

Een paalspoor heeft vaak een kern en daar omheen een insteek, het gat waarin hij werd geplaatst.

Uit de midden steentijd werd zwerfmateriaal in de paalkuilen aangetroffen. Uit de nieuwe steentijd zijn fragmenten van een aardewerken beker gevonden.

Naarmate het warmer werd in deze streken, bleven mensen langer op dezelfde plaats wonen. Ze leerden brons en later ijzer bewerken. Ze gingen vee houden en gewassen verbouwen. Ze werden van jager en verzamelaar boer. Er zijn op Luchen krassen in de bodem gevonden van een eergetouw, een primitieve versie van een ploeg. Ook zijn kuilen gevonden waarin mensen producten bewaarden zoals gerst, gierst en emmertarwe (een oervader van de harde tarwe). Veel scherven van aardewerk, maar ook maalstenen, een kloptsteen en vuursteenafslag behoren tot de vondsten.

Een van de twee karrenwielen zoals die op de bodem van de put werden aangetroffen.

Het couperen van een sloot in de wand van een proefsleuf. Links onder de grijze bouwvoor is het oorspronkelijke bodemprofiel nog zichtbaar.

Dat er op Luchen lang bewoning bleef bestaan, blijkt uit een stukje van een armband uit de La Tène periode (de late ijzertijd) en uit aardewerk stammend uit de Romeinse tijd. Verder zijn er houtskoolmeilers gevonden. Dat waren kuilen waarin houtskool werd gemaakt dat nodig was voor ijzerproductie. Ook van die productie zijn resten gevonden, namelijk ijzerhoudende slakken.

Uit twee haardkuilen die gevonden werden, blijkt dat er ook bewoning in de late middeleeuwen (1050-1500) was. Onder andere aardewerk, fragmenten van een weefgewicht en een spinklosje werden aangetroffen. Een kleine opgraving op een deelgebied van Luchen Fase III legde een plattegrond van een boerderij uit de ijzertijd bloot. Elders werd een plattegrond van een boerderij uit een veel latere periode blootgelegd. Die was omgeven door wel 10 putten.

Op het "droge" wordt het karrenwiel zoveel mogelijk schoongemaakt.

Een stukje van een paarse glazen armband uit de La Tène periode dat werd aangetroffen in Luchen.

Ook in andere wijken van Mierlo en Mierlo-Hout zoals Neerackers, De Loo en Brandevoort zijn sporen en voorwerpen aangetroffen van bewoning in de steentijd, de bronstijd, de ijzertijd, de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd.

Enkele keramische vondsten bij het nummer van het spoor waarin ze zijn gevonden.

Bronnen

- Archol Rapport 133, Drs. Ing. R. de Leeuwe, Leiden 2010
- Stakenrij op Luchen, de bewoningsgeschiedenis www.heemkundekringmyerle.nl
- Archeologisch onderzoek Luchen III december 2020 www.heemkundekringmyerle.nl
- Archeologisch onderzoek Burgemeester Termeerstraat 2019 www.heemkundekringmyerle.nl
- Broekse potten en pannen www.heemkundekringmyerle.nl

Merovingische Vondsten

Voorafgaand aan de bouw van Huize Bethanië vond een archeologisch onderzoek van de bodem plaats. Daarbij kwamen onder meer een ijzeren zwaard - ook wel sax genoemd - een mes en enkele andere metalen voorwerpen tevoorschijn. Ze stammen uit de late Merovingische periode, rond 700 na Chr. In die periode werden de doden begraven met grafgiften. In de Karolingische periode die daarop volgde, gebeurde dat niet meer. Dat er een sax gevonden is, duidt erop dat in die periode hier een belangrijke man gewoond moet hebben. Niet iedereen kreeg een sax mee in zijn graf.

speciale ruimte in het depot opgeborgen. Daar wordt dusdanig op temperatuur en luchtvochtigheid gelet, dat het metaal niet wordt aangetast. De sax is alleen aan de voorzijde van oxidatie ontdaan; in de oxidatie aan de achterkant zaten nog houtresten van het handvat van het zwaard. Die resten zijn daardoor behouden kunnen blijven.

De restauratie van de sax was in 2018 klaar en tijdens de Torendag in dat jaar is hij gedurende een middag in de Luciakerk tentoongesteld. Bij de onthulling las pastoor Kloeg een aantal citaten uit de bijbel voor, waarin het woord zwaard voorkwam. Hij had zich namelijk afgevraagd of een zwaard wel in de kerk thuishoorde. Dat bleek te mogen, want in de bijbel komt het vaak voor, zo had hij ontdekt.

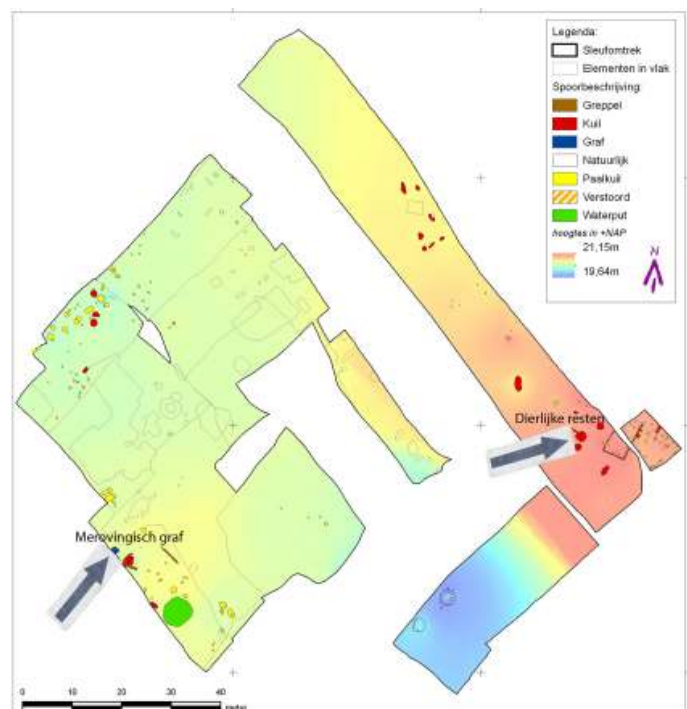

Zo zag de sax eruit voor de restauratie.

De archeologen hebben de vondsten meegenomen en ingeleverd bij het archeologisch depot in Den Bosch. Na restauratie bij Restaura in Heerlen is de sax in een

Plattegrond van het opgravingsgebied aan de Heer van Scherpenzeelweg en de Bisschop van Mierlostraat.

De hoogtekaart van het opgravingsgebied met de plaats van het graf en de kuil met de dierlijke botten.

Leden van de Heemkundekring Myerle helpen of kijken bij de opgraving bij Bethanië.

In de buurt van de sporthal De Weijer is uit de Merovingische periode een halve glazen kraal gevonden. In de Koerier van Heemkundekring Myerle nummer 1 uit 2001 staat een studie van Henk Simons over deze vondst. In een Duits boek vond hij zo'n zelfde type kraal. Die werd daar Schlierenperle genoemd, naar de gele strepen die erop zitten. De productie van dit type startte in 550 na Chr. maar de kralen werden vaak hergebruikt samen met later geproduceerde kralen. De dichtstbijzijnde productieplaats was Maastricht.

Vrouwen uit de Merovingische periode kregen vaak sieraden mee in het graf. De kralen werden als armband, halsketting, hangend aan de gordel of los

In een kuil werden dierlijke botten aangetroffen, waarschijnlijk Romeins. Het betreft 9 runderen, een runderkalve en een varken.

in een tasje meegegeven. De samenstelling was heel gevarieerd. De glazen kralen werden getrokken, gewikkeld, gevouwen, geperforeerd of uit plakjes mozaïekglas opgebouwd. Ook werden er kralen gemaakt van barnsteen, amethyst en bergkristal met klop-, snijd- en polijsttechnieken. Er was op grote schaal handel in de kralen, in een gebied van Zuid-Rusland tot Noord-Engeland. De Merovingische kralen waren een Europese mode.

Vanwege de vondst van die halve kraal is er een redelijke kans dat er dus een Merovingische begraafplaats ligt in de omgeving van het huidige kerkhof.

Behalve de sax en het mes werden er in het graf een deel van een beursring en enkele nageltjes gevonden.

Bronnen

- Huize Bethanië, BAAC-BILLAN rapport 2011, nr. B1425, Geldrop-Mierlo.
- Merovingisch zwaard weer terug in Mierlo, Theo de Groof, Mierlose Krant 26 april 2018
- Glazen sieraden uit Mierlo's bodemarchief; Henk Simons. Myerlese Koerier 2001, nummer 1, pag. 11.
- 5000 jaar kralen in Leiden. Archeologie magazine 2022, nummer 1, pag 34.

Ten tijde van Karel de Grote

In november 2009 was een aantal Mierlose heemkundigen alert op de werkzaamheden die plaatsvonden in een bouwput in de omgeving van de H. Luciakerk. Die alertheid had te maken met het feit dat aan de overkant, richting Bethanië, enige jaren daarvoor grote archeologische vondsten waren gedaan uit de 6e, 7e en begin 8e eeuw. Dat was de Merovingische periode. De heemkundigen hoopten dat dergelijke vondsten ook in de ondergrond van deze nieuwe bouwput zouden worden aangetroffen. En dat bleek inderdaad het geval te zijn. Er werden enkele uitgeholde boomstammen gevonden, die dienst hadden gedaan als waterput; ook werden sporen van een schuurtje uit de volle middeleeuwen (950-1270) aangetroffen. Maar ook vond men sporen die een afwijkende vorm hadden en waarvan niet direct de herkomst te achterhalen was. Bij het voorzichtig dieper afgraven was in een van die sporen een ronde vorm van een soort halfvergaan botmateriaal te zien; het bleek een schedel te zijn. Er kwamen nog meer schedelresten en tandkapsels tevoorschijn, verder hele botten, fraai geconserveerde

Op een verwachtingsvolle locatie gaven grondverkleuringen en vormen al tekenen te zien van een belangrijke vondst uit de Karolingische tijd.

Naast skeletten en afdrukken van kisten zijn deze tanden duidelijk in de vorm van een gebit blijven liggen.

gebitsresten en de aftekening van ribben, sleutelbeen, de botten van bovenbenen, fragmenten van het bekken en ruggenwervel. Het werd steeds duidelijker dat het ging om eeuwenoude begravingen.

Het bleken vijftien inhumatie-graven (menselijke graven) te zijn, allemaal oost-west gesitueerd, waarbij de overledenen met het hoofd naar het westen werden gelegd. Ze waren begraven in kisten; meestal waren de afdrukken (kistsporen genoemd) duidelijk aanwezig; er werd een nagel (spijker) gevonden in de resten van een vergane doodskist.

In geen enkel graf waren grafgiften als aardewerk, ijzeren wapens, kralensnoeren en andere sieraden aanwezig zoals die in de Merovingische tijd werden meegegeven. Volgens de professionele hulp die er inmiddels bij betrokken was, moest het daarom gaan om een iets latere periode, de tijd van de kerstening. Want toen de christelijke godsdienst een grotere rol ging spelen, was het niet meer toegestaan om grafgiften mee te geven. Om die redenen zijn de graven gedateerd in de Karolingische tijd (725-900).

Bij eerdere opgravingen rond de kerk waren al scherven uit die tijd gevonden. Maar een grafveld uit die periode, eerste helft 8e eeuw, was wel heel bijzonder. Een dergelijke grafveld was in Brabant tot dat moment nog niet eerder aangetroffen. Met de Karolingische tijd c.q. het Karolingische Rijk wordt een periode aangeduid die tijdens de regering van Karel de Grote werd ingezet en die grofweg valt van de achtste tot en met de tiende eeuw. Vrijwel heel Nederland was christen (katholiek) geworden en onderworpen aan het Frankische gezag. Om de samenwerking tussen de kerk en Karel te verstevigen, kroonde Paus Leo III Karel de Grote in het jaar 800 in Rome officieel tot keizer.

Als de gevonden botresten toebehoorden aan christenen, zoals nu wordt aangenomen, zal er in de nabijheid ongetwijfeld iets hebben gestaan dat als gebedshuis diende. Een soort voorloper van de huidige kerk uit 1856 en de kerken die er in de tussenliggende eeuwen moeten zijn geweest. De locatie van de kerken of gebedshuizen zal in die eeuwen nagenoeg ongewijzigd zijn gebleven, omdat ze gunstig waren gelegen op een centraal, hoog en

Deze tijdsperiode noemen we de tijd van Karel de Grote, daar zijn geen foto's van, maar wel dit mooie borstbeeld.

droog punt, tussen de stroomgebieden van de Aa en de Dommel. Voor de landbouw en de veeteelt waren de lager gelegen beekdalgronden belangrijk. Later in de middeleeuwen werden gronden nabij de beekdalen ontgonnen en ontstonden er nederzettingen.

Van Mierlo is bekend dat de kerk eeuwenlang alleen in de velden stond zonder bewoning eromheen. De eerste schriftelijke vermelding van een kerk in Mierlo vinden we in het midden van de 13e eeuw. Deze kerk met de daarbij behorende grond was eigendom van de heren van Mierlo en stond relatief dichtbij het kasteel. Na 1250 verdween de bewoning op de locatie rond de kerk. Dat had te maken met de klimaatsverandering: het werd namelijk droger en dan verhuisde men richting het water. Het centrum van Mierlo schoof honderden meters op en men vestigde zich ook op de randen van de beekdalen,

Deze afdrukken van een skelet (rechts) en een grafkist (links) zijn een bewijs van het grafveld in de nabijheid van de kerk.

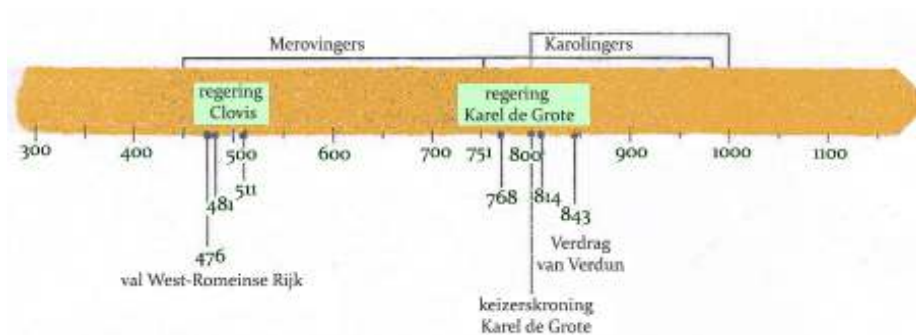

De jeugd van Mierlo neemt tijdens deze opgraving kennis van een belangrijk stukje verleden van Mierlo. Ze krijgen uitleg van Frans Damen en Henk Simons namens Heemkundekring Myerle.

zodat er gebruik gemaakt kon worden van de daar vruchtbare grond. Zo ontstonden rondom het

huidige Mierlo gehuchten en bleef de kerk als het ware midden tussen de gehuchten staan.

Situering in de tijd van de Merovingers en Karolingers.

Bronnen

- Mierlo van oorsprong tot heden. Jean Coenen. pag. 9 -11, 27 - 28.
- De H. Luciakerk en de Middeleeuwse begraafplaatsen. Henk Simons. Myerlese Koerier 2012 nummer 1.
- De archeologie van de periferie. Frans Theuws. Scriptie uit 1988.

De eerste heren en de vaststelling van de grenzen van de heerlijkheid

Hoe lang Mierlo bestaat, is niet met zekerheid te zeggen. We weten dat hier ver voor het begin van onze jaartelling mensen woonden en werkten, maar van een dorpsgemeenschap was nog geen sprake, laat staan van een eenheid met een eigen naam. De naam Mierlo (of Mierle of Myerle) was er met enige zekerheid halverwege de 12e eeuw.

De naam Mierlo bestaat al meer dan 750 jaar.

De naam verwijst naar de combinatie van een bos (lo) en een moerasgebied (mier). Dat laatste is waarschijnlijk het gebied Goorkens; dat is nu nog steeds een nat gebied. Het hoger gelegen bos lag ongeveer waar nu de kerk gesitueerd is. Op dat droge stuk hadden de mensen hun huizen gebouwd. Het gebied maakte deel uit van het Graafschap Rode, waarvan Sint-Oedenrode de centrale plaats was. Dit was geen graafschap in de eigenlijke zin, met een graaf als heerser, maar meer een grondgebied dat werd bestuurd door de familie Van Rode. Het Graafschap Rode besloeg een groot gedeelte van Zuidoost-Brabant. Het liep van Schijndel tot en met Deurne en van Veghel tot en met Lierop.

De eerste heren

Uit de familie Van Rode kwamen de eerste Heren van Mierlo voort. De eerste die zich Heer van Mierlo noemde, was Rover of Roelof van Rode (ca. 1160 – ca. 1220). Mierlo nam binnen de familie Van Rode een bijzondere plaats in. Het was namelijk een allodium of eigengoed, wat inhield dat over het onroerende goed bij vererven geen belasting verschuldigd was aan de hogere heer. Het viel ook niet onder het recht zoals dat in het Graafschap Rode gold. Dit kwam omdat Mierlo via een huwelijksverbintenis in handen van Roelof (Rover) van Rode was gekomen en niet via vererving. Mierlo was voordien een onderdeel van het grondgebied van de Heer van Heeze. Didradis, de echtgenote van Roelof van Rode, was een kleindochter van Herbert I van Heeze.

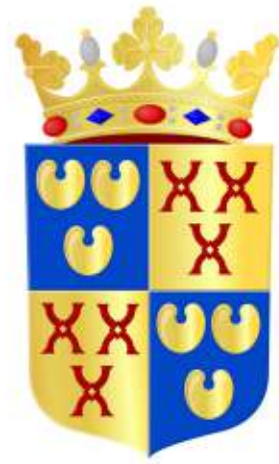
Het Graafschap Rode was op zijn beurt weer een eigengoed binnen het Hertogdom Brabant, althans vanaf ongeveer 1206. Daarvoor viel het Graafschap Rode onder de invloedssfeer van de Hertog van Gelre; deze gaf het als huwelijksgeschenk aan Margaretha

Het wapen met drie rode molenijzers werd in Peelland door meerdere families gevoerd.

van Brabant toen zij huwde met zijn zoon. De familie Van Rode voerde een wapen van drie keel (rode) molenijzers op een wit schild.

Dat wapen was het eerste wapen van de Heerlijkheid Myerle, maar het werd tevens gebruikt als wapen van Peelland. In het wapen van de latere gemeente Mierlo en in het wapen van de gemeente Geldrop-Mierlo komen deze molenijzers nog steeds voor. In het oude wapen van Mierlo valt wel op dat de molenijzers in het blauw zijn opgenomen.

De wapens van de Gemeente Mierlo van 1817 (links), vanaf 1959 (midden) en het wapen van de Gemeente Geldrop-Mierlo vanaf 2004 (rechts). De Molenijzers van de familie van Rode komen in alle drie de wapens voor. In het oudste wapen waren zij in azuur (blauw) daarna weer in keel (rood) zoals dat in het wapen van Van Rode was.

Over Roelof van Rode is weinig bekend; er zijn uit die tijd geen documenten bewaard gebleven waarin iets te vinden is. Dat hij bestaan heeft, is gebaseerd op logisch redeneren; maar het is ook goed mogelijk dat het anders is geweest. De oudste zoon van Roelof droeg de naam Hendrik (I) van Rode en ook hij noemde zich Heer van Mierlo. Hij bestuurde de Heerlijkheid Mierlo van 1220 tot 1256. Hij was verantwoordelijk voor de bouw van de eerste (stenen) kerk van Mierlo, waarin zijn derde zoon (die ook Hendrik heette) pastoor was. Mierlo begon zich in die tijd echt tot een dorp te ontwikkelen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat hertog Hendrik I van Brabant in 1232 aan Mierlo het recht toekende om een jaarmarkt te organiseren. De Mierlose Hendrik I van Rode werd opgevolgd door zijn zoon Gooswijn I (Moedel) van Mierlo (1256-1266). Het lijkt erop dat hij de naam Van Rode niet meer voerde.

Hoe groot de Heerlijkheid Mierlo toen was, wordt uit de bronnen niet duidelijk. Als we uitgaan van waar de heerlijkheidsrechten door de heer werden opgeëist, blijkt dat gebieden als Het Broek, Het Hout en Overakker niet onder de heerlijkheid vielen.

Gooswijn werd opgevolgd door zijn zoon, Hendrik II van Mierlo. Hij woonde in Den Bosch, enerzijds omdat hij daar veel belangen had en anderzijds omdat zijn huisvesting in Mierlo mogelijk te wensen overliet. We weten dat hij in ieder geval tussen 1285 en 1317 de Heerlijkheid bestuurde. Hij heeft het nodige voor Mierlo betekend. Zo heeft hij geïnvesteerd in de kerk en in de bouw van een 'huijs te Mierle'. Dat was een voorloper van het latere kasteel, wellicht werd het 'cleijn slotje' genoemd.

Waar dat gelegen heeft, weten we niet. Archeologen zoeken er al jaren naar in het gebied tussen de kerk en de Aardborstweg.

Om die grote investeringen in Mierlo te kunnen doen, moest Hendrik II verschillende leningen afsluiten voor een aanzienlijk bedrag. Uit akten valt op te maken dat hij problemen had met de betaling van de rente en de aflossingen. De opbrengst uit de Heerlijkheid was te klein om deze lasten te dekken, zeker ook omdat Hendrik rond 1312 de opbrengsten vanuit de Heerlijkheid overdroeg aan de Hertog van Brabant. In hoeverre dat vrijwillig is gebeurd, weten we niet. De Hertog van Brabant had geldnood omdat hij een grote som geld verschuldigd was aan de koning van Frankrijk en hij heeft Hendrik mogelijk gedwongen om zijn rechten over te dragen. Sommige denken dat de overdracht in 1312 symbolisch was omdat uit enkele akten opgemaakt kan worden dat de Heerlijkheid in de tweede helft van de 13e eeuw al schatplichtig was aan de Hertog van Brabant. Anderen stellen dat dat in 1296 is veranderd. Daarover later meer.

Dit is het zegel dat Hendrik II van Mierlo gebruikte. Boven de molenijzers is een barensteel – met 3 hangers – geplaatst. Een barensteel geeft aan dat er sprake is van een jongere tak. Hier waarschijnlijk als afgeleide van het geslacht Van Rode.

In 1315 droeg Hendrik II het patronaatsrecht (het recht om de pastoor te benoemen en de opbrengsten van de altaren te innen) en een aantal tienden (belastingrechten) vanuit de Heerlijkheid over aan de Norbertijner abdij van Tongerlo. Daarbij nam de abdij de schuldenlast, de leningen dus, van Hendrik over. Hiermee waren Hendriks financiële problemen grotendeels opgelost, maar werd zijn belang in Mierlo minimaal.

Bepaling van de grens

Hendrik II sloot in 1292 met Hertog Jan I van Brabant een overeenkomst, waarin de grenzen van de Heerlijkheid Mierlo zouden worden vastgesteld. De Hertog had hier ook belang bij omdat hij een gedeelte van De Groene Gemeente, die aan Mierlo grensde, te gelde wou maken. In De Groene Gemeente lagen prima graslanden en was de mogelijkheid om turf te steken. Hertog Jan II droeg het gebruiksrecht in 1300 over aan de inwoners van Mierlo tegen een jaarlijkse vergoeding van 4 Leuvense ponden. Tien betrouwbare en beëdigde

mannen kregen de opdracht om onderzoek te doen naar waar de grenzen precies lagen. Er waren wel grenspalen en grenspunten bekend, maar onduidelijk was waar die precies stonden of hoorden te staan en hoe de grens daartussen liep.

Er is van die grensbepaling in 1292 geen kaart bewaard gebleven. Pas later zijn er kaarten getekend, maar daar zit wel een periode van ongeveer 400 jaar tussen. Zo zit er in een overzicht van akten van Mierlo (een zogenaamd cartularium) een akte uit

Hoenderboom op de Strabrechtse Heide. Hier grensden 5 heerlijkheden aan elkaar: Mierlo, Lierop, Someren, Sterksel, Heeze. De huidige paal dateert van 1983. (foto Chris Peel)

1633. Weer wat later, in 1706, is er een mogelijk onjuist afschrift van die grensbepalingsakte opgesteld. Geschiedkundigen zijn het namelijk niet met elkaar eens in hoeverre een en ander authentiek is. Enerzijds is dat omdat de Heerlijkheid eind 13e eeuw waarschijnlijk kleiner was dan op de tekening bij dat afschrift van de akte staat. En anderzijds is bekend dat het afschrift van de akte in 1706 onder meer bedoeld was om een onderbouwing te geven bij een geschil tussen de Barbara, Vrouwe van Mierlo en het toenmalige gemeentebestuur van Mierlo. Daarbij was het belangrijk voor de Vrouwe (die opdracht had gegeven voor het maken van het afschrift van deze akte) om een aantal delen van Mierlo tot de Heerlijkheid te laten rekenen, die er mogelijk niet echt bij hoorden. Wel duidelijk is dat de grenzen zoals die in het – al dan niet onjuiste – afschrift van de akte staan, later als werkelijke grens voor Mierlo gediend hebben. De route, die de mannen in 1292 beschreven hebben, is ingetekend op een figuratieve kaart.

De plekken die genoemd worden, kunnen we nu niet meer zo goed herkennen, maar de route liep ongeveer als volgt: de start was op de grens van Mierlo-Hout en Stiphout, ongeveer waar nu de Automotive Campus ligt. Op de Caarte figuratief is dat linksboven net onder het getekende kerkje. Vandaar uit ging het richting Helmond tot net over de Goorloop. Dan afbuigen richting Zuid-Willemsvaart tot bij Stipdonk. Vervolgens langs het natte gebied Goorkens terug richting 't Voortje. Daarna over de Strabrechtse Heide naar de Hoenderboom en dan richting Geldrop tot waar nu de Rederijkerslaan loopt en waar ook een grenssteen ligt. Tot slot langs het Wolfsvan en over Gulbergen door naar Vaarle en dan via Berenbroek achter het Carolus Borromeus College weer terug naar de Automotive Campus. Een leuke wandeling voor wie eens veel tijd heeft.

De Heer Hendrik II van Mierlo en Hertog Jan I van Brabant hadden in 1292 deze grenzen dus blijkbaar afgesproken en er is een akte van 1296 waarin de nieuwe hertog van Brabant (Jan II) de grenzen nog eens bekrachtigde. In die akte gaf hij de Heerlijkheid Mierlo ook de rechten terug op alle tollens en geldelijke diensten die de inwoners verplicht waren te betalen. Zoals we eerder zagen, duurde het maar een aantal jaren voordat die rechten in 1312 weer teruggenomen werden door de Hertog. De grens zoals die in 1292 en 1296 werd beschreven, bleef voor de latere gemeente Mierlo nog lang gelden. Pas in de 'onafhankelijkheidsstrijd' van de 20ste eeuw kwam

daar verandering in. Voor het eerst was dat in 1968, toen Mierlo-Hout overging naar Helmond en Lungendonk naar Someren. De afbeelding op de volgende pagina laat zien welke gedeelten van Mierlo in 1968 en de jaren daarna werden overgedragen aan buurgemeenten.

Hendrik II van Mierlo is tot 1331 heer van Mierlo geweest, ongeveer 50 jaar lang. Zijn opvolger was zijn zoon Goesewijn Moedel van Mierlo (soms ook wel Gooswijn II genoemd). Hij was niet zo geïnteresseerd in Mierlo en vond zijn kerkelijke belangen interessanter. Hij was namelijk ook deken van de kanunniken in Sint-Oedenrode en deken van de St. Jan in Luik, toen de belangrijkste katholieke zetel in het hertogdom Brabant. Goesewijn Moedel is niet vaak in Mierlo geweest. Hij liet het besturen van de Heerlijkheid over aan zijn neef Hendrik van Langel, de zoon van zijn zus Elisabeth. Op 4 mei 1335 sloot Goesewijn Moedel een overeenkomst met Hertog Jan III van Brabant waarbij de Heerlijkheid haar rechten die eerder aan de Hertog waren overgedragen, weer terugkreeg. De Hertog verklaarde dat Hendrik II van Mierlo hem destijds geholpen had bij het betalen van zijn verplichtingen aan de koning van Frankrijk en dat hij hem daar dankbaar voor was. De rechten voor de Heer en zijn ondergeschikten werden weer hersteld. Goesewijn Moedel deed dat niet voor de Mierlose bevolking, want hij nam vrijwel meteen daarna een drastisch besluit. Hij droeg de Heerlijkheid Mierlo over aan Otto van Cuijk in ruil voor enkele kerkelijke rechten en cijnsen. Desgevraagd bekrachtigde Hertog Jan III van Brabant de overdracht in augustus 1335. Hiermee kwam een einde aan de regeerperiode van het geslacht van Rode als (eerste) Heren van Mierlo. Ze blijven nog voortleven door middel van de straat die de naam van het geslacht van Rode in Mierlo heeft gekregen.

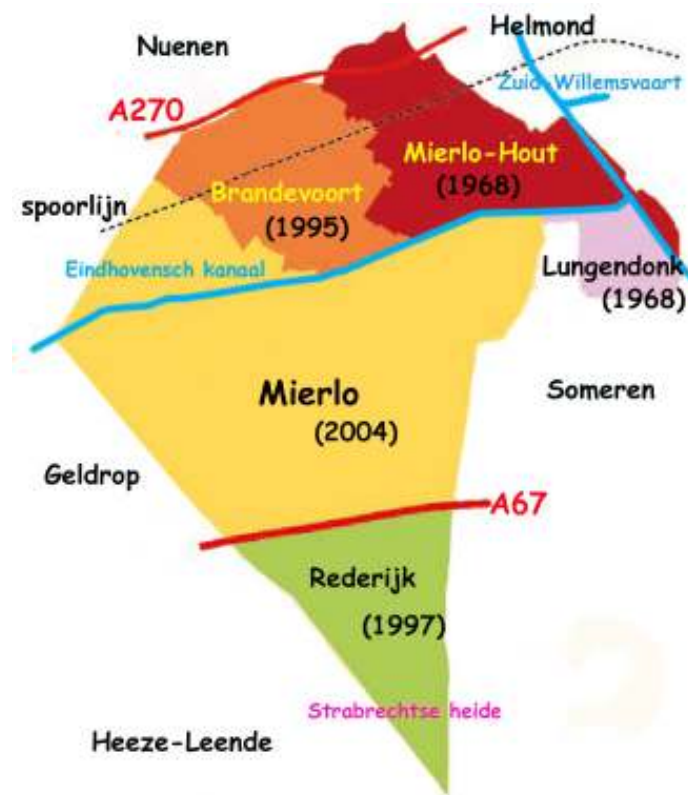
Met straatnamen wordt aan de verschillende geslachten van de Heren van Mierlo aandacht besteed.

CAARTE

Figuratief voor Heerlijkheid
en Dorpe van
MIERLO

'Caarte figuratief voor de Heerlijkheid en het dorpe van Mierlo'. Handgetekende kaart met in het rood de grenzen van de Heerlijkheid.

Alleen het gele gedeelte was nog over van de oorspronkelijke gemeente Mierlo toen de fusie met Geldrop plaatsvond. Tussen haakjes het jaar waarop per 1 januari het betreffende gedeelte werd overgedragen aan een andere gemeente.

Bronnen

- Heren van Rode johnooms.nl/heren-en-vrouwen-van-adel/rode/
- Uit de geschiedenis van Mierlo door Jac. Heeren, Hans Verhees. www.heemkundekringmyerle.nl
- Mierlo van oorsprong tot heden. Jean Coenen. pag. 29-36, 48-51
- Inlossing heerlijkheid
 - Myerlese Koerier 1988, nummer 1, pag. 3
 - Myerlese Koerier 1990, nummer 1, pag. 10
- Mierlo in de middeleeuwen, Hans Krol
 - Myerlese Koerier 1988, nummer 2, pag. 17
 - Myerlese Koerier 1989, nummer 1, pag. 36
- Ridder Gooswijn, heer van Mierlo, Hans Vogels, Rinie Weijs
 - Myerlese Koerier 1991, nummer 2, pag. 20
 - Myerlese Koerier 1992, nummer 1, pag. 40 (reactie)
- De Heren van Mierlo, Hans Vogels
 - Myerlese Koerier 1998, nummer 1, pag. 15
- Themanummer De oudste heren van Mierlo en hun familie, Hans Vogels
 - Myerlese Koerier 1999, nummer 2
- Het overzicht van de geschiedenis van Mierlo (reactie op boek Coenen) Hans Vogels
 - Myerlese Koerier 2005, nummer 1, pag. 14
- De Heerlijkheid Mierlo. Taxandria 1929, pag 169
- Heerlijkheid Mierlo grenzen. Taxandria 1930, pag 345

Het kasteel en zijn bewoners

Van begin dertiende eeuw tot en met 1795 was Mierlo een vrije heerlijkheid. De heren van Mierlo waren de lokale machthebbers. Net als elders in Brabant heeft deze lokale machtsbasis een bewogen geschiedenis. De heren van Mierlo waren leenmannen van de Hertog van Brabant. In tijden van oorlog moest de leenman zijn leenheer volgen. Ook diende hij de leenheer met raad en daad te ondersteunen. In ruil daarvoor beschermde de leenheer het gebied en de rechten van zijn leenmannen. De heren van Mierlo hadden vele rechten zoals de hoge en lage jurisdictie (van de hoogst mogelijke tot de eenvoudigste straffen), het visrecht, het warande- ofwel jachtrecht, het molen- en het tolrecht, de cijnzen en de houtschat. Ook hadden ze het gruitrecht, oftewel het recht om bier te brouwen en ze hadden het recht van korweide: het recht om de bevolking (van Mierlo) te

De kasteelboerderijen Nieuwenhuis en Hofgoed toen nog samen in beeld en in bezit van de heren van Mierlo.

verplichten jaarlijks enkele dagen gratis voor de heer te werken.

De heren van Mierlo bezaten grote boerenhoeven, de windmolen, grote percelen grond, de kerk en de parochie met bijbehorende tienden. Ze hadden een eigen leenhof met een brede administratieve functie en ze konden de dorps- en kerkbestuurders benoemen. Zo weten we uit akten dat in 1263 een zoon van de Heer van Mierlo pastoor van de parochiekerk was.

Het restant van de toegangspoort van het kasteelcomplex met het zicht op de 2 kasteelboerderijen (foto Martien Coppens).

Kasteelbewoners

In de beginperiode verbleven de heren en hun families waarschijnlijk in een van de grote hoeven die zij in eigendom hadden, want van een kasteel was nog geen sprake. Van wanneer het kasteelcomplex zoals wij dat van (pen) tekeningen en kopergravures kennen dateert, kunnen we niet aantonen. Maar het vermoeden bestaat dat het al in de 14e eeuw is gebouwd, waarschijnlijk in de tijd van de heren van het geslacht Dickbier. Deze waren rijk genoeg om in hun heerlijkheid een kasteel te bouwen. De eerste geschreven betrouwbare bron waarin het kasteel wordt vermeld, is het testament uit 1410 van Hendrik Dickbier.

Tegeltafel met familiewapen van d'Alcantara boven de ingang van het Patronaat, met opschrift "in pharetra et sagitta" vertaald: bewaar de vrede.

Het kasteel stond in een bestaand vennetje, dat deels als gracht heeft gediend. De hoofdburcht zal aanvankelijk nog alleen uit de stenen woontoren ofwel donjon hebben bestaan. Dat sluit niet alleen aan op de ontwikkeling van de meeste kastelen, maar ook de centrale ligging van deze toren ten opzichte van de voorburcht lijkt hier een aanwijzing voor te zijn. Door de latere zuidelijke toevoeging van een woonvleugel kreeg het hoofdgebouw een

Het laatste overblijfsel van het monumentale verleden van Mierlo.

asymmetrische ligging ten opzichte van de voorburcht.

De hoofdburcht bezat een zekere luxe want hij was voorzien van leien daken en ook waren mergelsteen en hardsteen in de muren verwerkt en sierlijken aangebracht. In de hoofdburcht bevonden zich ook de wijnkelder en de kerker. De toren bevatte een geselkamer, waar martelwerktuigen werden bewaard. Deze werden daadwerkelijk gebruikt tijdens de heksenprocessen zoals die onder Erasmus van Grevenbroeck in 1595 gevoerd zijn.

De voorburcht

In diverse geschriften wordt het kasteel omschreven als een imposant, hoog en massief gebouw dat omgracht was en voorzien van een voorburcht. Om het kasteel te kunnen bereiken, moest men eerst via een smalle stenen boogbrug naar de voorburcht en vervolgens via een ophaalbrug naar het kasteel zelf. Vooral tijdens de heksenprocessen profiteerde de heer hiervan, want de inwoners van Mierlo waren toen geen gewaardeerde gasten op het kasteel. Veelal kwamen ze niet verder dan de poort in de voorburcht, zodat de heer en zijn gezin niet belaagd konden worden. Als ze al verder kwamen, dan was dat meestal voor de kerker of geselkamer. Tot de voorburcht behoorden de stalling voor paarden en koetsen, een kapel en de boerenhoeve (Neerhuizinge genaamd). Op de plaats van de paardenstallen moet eerder al een gebouw hebben gestaan, maar dat was door brand verloren gegaan. De officiële inwijding van de kapel vond plaats op 8 juni 1475. Omdat in de kapel ook de mis werd gelezen, was het eigenlijk een soort privékerk voor de heer. De rector van de kapel had dezelfde rechten

binnen het kasteel als de andere dienaren en huisgenoten en genoot vrijheid van tol en andere heerlijke rechten.

De voorburcht was ommuurd en op drie hoeken voorzien van een toren. De bevoorrading ging via de gracht; met diverse hefboommechanismen werden goederen via platbodems in- en uitgeladen.

De heerlijkheid is achtereenvolgens in het bezit geweest van de families:

Ca. 1256 – 1334 Van Rode (van Mierlo),

1334 – 1335 Van Langel

1335 – 1356 Van Cuijk

1356 – 1501 Dickbier

1501 – 1518 De Swaeff

1518 – 1674 Van Grevenbroeck

1674 – 1765 Van Scherpenzeel

1765 – 1794 De Heusch

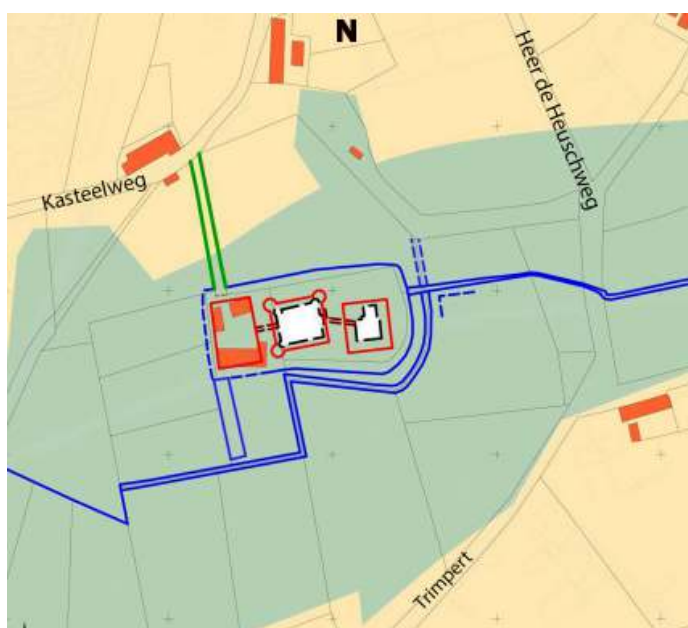
Verval en sloop

Toen in de 17e eeuw de heerlijkheidsrechten werden ingeperkt en vervolgens de Mierlose bevolking in 1617 een groot deel van de heerlijkheidsrechten afkocht, werd de Heerlijkheid Mierlo voor de heren minder interessant.

Vanaf dat moment bleek ook steeds vaker dat de heer niet meer op het kasteel woonde, maar zijn heil op een andere plaats zocht. In 1736 werd het kasteel, inclusief de hoeve, getaxeerd op 5.000 gulden en dat was evenveel als de windmolen van Mierlo. Dit bedrag geeft aan dat de bouwkundige toestand op

dat moment al zeer te wensen overliet. Het kasteel raakte in de loop van de 18de eeuw verder in verval. Toen het na 1765 voornamelijk door pachters van het jachtrecht werd bewoond, ging het verval nog sneller.

De heerlijkheid leverde niet genoeg geld meer op om kasteel en bijgebouwen ingrijpend te restaureren; alleen het hoogstnodige onderhoud werd uitgevoerd. In 1771 werden de leien op het dak van de hoofdburcht gedeeltelijk vervangen, maar dat was zover bekend de laatste grote onderhoudsactiviteit. De indruk wordt gewekt dat de heer van Mierlo het gebouw bewust liet vervallen. In 1795 werd het eerste gedeelte van het kasteel gesloopt, waarna andere delen in 1804 en 1809 werden afgebroken. De stenen, balken en andere bouwmaterialen werden openbaar verkocht. Ook werden bouwmaterialen van het complex gestolen en verwerkt in andere gebouwen, waarschijnlijk in de omgeving van het kasteel. De hoeve bleef, zoals we uit de kadastrale kaarten kunnen afleiden, nog lang bestaan omdat deze inkomsten opleverde.

Het onderzoek in 2016 naar de fundamenten heeft dit beeld van de reconstructie van het kasteelterrein opgeleverd.

Baron Maria Gerardus Carolus van Scherpenzeel-Heusch (21 oktober 1759 - 14 maart 1810), vrijheer van Mierlo en echtgenote Theodora Speyart van Woerden. Zij hebben vanwege het verval niet op het kasteel gewoond.

De laatste heren en vrouwen van Mierlo

In de nieuwe rechtsorde van 1795, die in het Nederland van de Bataafse Republiek werd ingevoerd, was het instituut van de ambachtsheerlijkheden moeilijk te verenigen met de kreet: vrijheid, gelijkheid en broederschap. De Staatsregeling van 1798 moest voor eens en altijd met de heerlijke rechten afrekenen. Dat betekende afschaffing van allerlei heerlijke rechten van de adel en heerlijkheden, zoals molenrecht, windrecht, visrecht, jurisdictie/rechtspraak etc. De rechterlijke macht werd voortaan door de landelijke overheid

geregeld. De Mierlonaren hadden die rechten in 1617 weliswaar al grotendeels afgekocht, maar de heren van Mierlo wonnen daarna steeds meer rechten terug door allerlei procedures. In 1898 kwam daar dus definitief een einde aan.

Nadat de heerlijke rechten op grond van die Staatsregeling formeel werden afgeschaft, bleven de afstammelingen van de heren van Mierlo wel hun titel voeren. Daar waren echter vrijwel geen (financiële) voordelen meer aan verbonden. Toch bleven er nog wel enige heerlijke rechten bestaan, zoals het jachtrecht. De kasteelheren (eigenlijk alleen in naam, want ze woonden er niet meer en het kasteel raakte in verval) behielden nog lange tijd hun grote hoeven en uitgestrekte landerijen in Mierlo. De laatste vrouwe van Mierlo was Leopoldina Louisa van Scherpenzeel Heusch, zij overleed in 1920. Daarmee kwam een einde aan bijna 700 jaar heren van Mierlo, van Roelof Rover van Rode tot aan de genoemde laatste Vrouwe van Scherpenzeel Heusch. In de jaren 1934 – 1936 hebben nazaten van haar de laatste bezittingen verkocht.

Twintigste eeuw tot heden

In de eerste helft van de 20e eeuw waren van het kasteelcomplex bovengronds nog slechts de restanten van de poort over. De verlande en dichtgegroeide grachten waren een kleine wildernis geworden met hazelaar en wilgen. De poort naar het kasteelcomplex is tot omstreeks 1948 als laatste

Archeoloog en belangstellenden bij het onderzoek in 2016 naar de ondergrondse restanten van het kasteelcomplex.

overeind blijven staan en is na een zware storm gesloopt. Van de vroegere eigendommen van de heren van Mierlo resten nu alleen nog de windmolen (die nu in het centrum staat) en een kasteelboerderij, beide Rijksmonumenten. Daarnaast is er nog het in 1732 gebouwde secretarijshuis gelegen aan de Dorpsstraat 100, dat, nadat het kasteel was gesloopt, tevens dienst heeft gedaan als logeeraadres voor familie en vrienden als die kwamen jagen. Het gebouw is in Mierlo ook beter bekend als het Jachthuis. Een aantal jaren geleden is het totaal verbouwd, hoewel het wel zijn contouren heeft behouden. De locatie van het kasteel ligt nog duidelijk als een

Het uit 1732 stammende pand in de Dorpsstraat is gebouwd als Secretarijshuis en was eigendom van de Heren van Mierlo. Tijdens jachtpartijen werd het als overnachtingsplek voor gasten gebruikt.

verlaging (oud beekdal van de Kasteelse loop) midden in een weiland. In 1990 heeft bureau RAAP , een zeer gerenommeerd Onderzoeks- en Adviesbureau op het gebied van archeologie, erfgoed en historie, een onderzoek gedaan. Daaruit bleek dat er nog redelijk wat funderings- en muurresten in de grond aanwezig zijn. Omdat het in 2014 de status van gemeentelijk monument heeft gekregen en de gemeente de exacte ligging van de te beschermen locatie moest bepalen, zijn in 2015 en 2016 opnieuw onderzoeken gedaan. Het meest verrassende gegeven

uit die onderzoeken is de mogelijke aanwezigheid van een ze omgrachte voorburcht.

Weijerke

Tussen de kerk en het kasteelterrein ligt nog een vijver met een eiland dat ook heeft toebehoord aan de heren van Mierlo. Het geheel is prachtig omzoomd met zomereiken als een tastbare herinnering aan een rijk verleden.

Bronnen

- Het kasteel van Myerle. www.heemkundekringmyerle.nl
- Uit de geschiedenis van Mierlo door Jac. Heeren, Hans Verhees. www.heemkundekringmyerle.nl
- Mierlo van oorsprong tot heden, Jean Coenen
- Een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Mierlo; RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. 2017, nr. 5859

Het Weijerke met op de achtergrond de Heilige Luciakerk, ca. 1960 (fotoarchief Jos van der Vleuten).

Een kardinaal, een bisschop, een kanunnik en 12 oude mannen

Kardinaal Willem van Enckenvoirt (2 jan 1464 – 17 jul 1534)

Aan het begin van de 16e eeuw was Karel V landsheer van de Nederlanden. Hij was katholiek en bepaalde dat al zijn onderdanen ook katholiek moesten zijn. Dat wekte veel onrust onder de bevolking. Er was veel kritiek op de houding van sommige katholieke, vaak hooggeplaatste priesters. Een aantal van hen was meer bezig met macht en bezit dan met het geloof. Deze misstanden binnen de katholieke kerk hadden tot gevolg dat mensen zoals de Duitse monnik Maarten Luther (1483-1546) en de Fransman Johannes Calvijn (1509-1564) in verzet kwamen. Dit leidde tot de Hervorming of Reformatie waardoor een splitsing binnen de rooms-katholieke kerk ontstond. Hieruit kwamen verschillende protestantse kerken voort.

In 1464 werd Willem van Enckenvoirt in Mierlo-Hout geboren, op het gehucht Beerenbroek. Er wordt verondersteld dat de familie Van Enckenvoirt (ook vaak als van Enckevoirt gespeld) oorspronkelijk afkomstig was uit het Limburgse. In de 13e eeuw droeg de familie al de titel van ridder, met in haar wapen 3 adelaars op een gouden veld. Willem had één zus, Elisabeth. Die trouwde met Gerard Michiels Henricksz., poorter van Helmond en later poorter en schepen van 's-Hertogenbosch.

Hoewel Gerard Michiels uit een 'familie van aanzien' kwam, kregen zijn kinderen aan hun achternaam de naam Van Enckenvoirt toegevoegd. In die tijd kwam het vaak voor dat de kinderen de familienaam van de moeder aannamen als deze tot een oude bekende familie behoorde. Ook de kinderen van haar dochters bleven de naam van Enckenvoirt in hun naam dragen: Lombaerts van Enckenvoirt, Stooters van Enckenvoirt en Michiels van Enckenvoirt.

Schilderij van Kardinaal van Enckenvoirt uit de pastorie van Mierlo, geschilderd door de Mierlonaar Gerard Brouwer in 1999.

Verondersteld wordt dat Willem in 's-Hertogenbosch de Latijnse school gevolgd heeft. Daarna begon zijn studie aan de universiteit in Leuven, de enige universiteit en belangrijk cultureel centrum in de Nederlanden in die tijd, waar hooggeschoolden elkaar ontmoetten. Zo leerde Willem van Enckenvoirt hier Adriaan Florisz Boeijens van Utrecht kennen, de latere paus Adrianus VI. Boeijens was hoogleraar in de godgeleerdheid in Leuven en werd in 1507 leermeester van Karel V.

Willem van Enckenvoirt vertrok al op jonge leeftijd naar Rome: in 1489 was hij al werkzaam aan de pauselijke curie. In 1505, het jaar waarin Willem van Enckenvoirt waarschijnlijk voor het laatst zijn geboortestreek bezocht, rondde hij zijn studie in zowel wereldlijk als kerkelijk recht als licentiaat (doctorandus) af aan de pauselijke universiteit, de Sapienza, in Rome. Deze studies openden de deuren voor bepaalde belangrijke posities. Van 1509 tot 1517 was Van Enckenvoirt rector van de broederschap Sancta Maria del'Anima. Mede onder zijn bestuur werd de nieuwe kerk gebouwd vlak bij Piazza Navona in Rome.

Voorgevel van de kerk van Santa Maria dell'Anima in Rome.

Na zijn licentiaat werkte de oud-Mierlo-Houtenaar gedurende ongeveer 30 jaar onder diverse pausen in de functies van onder anderen procurator, notaris, datarius en pauselijk secretaris. Willem van Enckenvoirt had zijn hoge positie te danken aan zijn grote bekwaamheid als diplomaat. Veel kerkelijke en wereldlijke instanties vroegen hem om advies. Hij zal ongetwijfeld ook diensten verricht hebben voor de pastoor van Mierlo. In 1528 voelde pastoor Jan Moens zich meerdere malen bedreigd door twee zonen van Raas van Grevenbroeck, de Heer van Mierlo. Er restte de pastoor niets anders dan zijn parochie te verlaten, tenzij hij bescherming zou krijgen van keizer Karel V. Op 4 juni 1529 verleende de keizer deze bescherming via een open brief. Alle gerechtsdienaren werd bevolen “den Pastoor, zijn huysgesinne, cappelaen en de alle sijne goederen” in bescherming te nemen.

In 1521 overleed Paus Leo X. De heersers van die tijd, Karel V van Duitsland, Frans I van Frankrijk en Hendrik VIII van Engeland deden hun uiterste best ‘hun kandidaat’ tot paus verkozen te krijgen. Uiteindelijk werd Adriaan Florisz Boeyens, die als kardinaal van Tortosa in Spanje verbleef, op 9 januari 1522 gekozen tot paus. Hij had zijn verkiezing vooral te ‘danken’ aan de invloed van Karel V en Willem van Enckenvoirt, zijn ‘halve hart en ziel’. Zijn eerste grafschrift in de St. Pieter gaf duidelijk aan hoe de nieuwe paus over zijn verkiezing dacht: “Hier ligt

Adrianus de Zesde, die niets meer ongelukkig in het leven beschouwde dan te moeten regeren”. Pas op 22 januari 1522 ontving Adriaan Florisz zelf het bericht dat hij tot paus gekozen was. Het duurde nog tot 29 augustus 1522 voordat hij in Rome arriveerde. Twee dagen later volgde de pauskroning. In de tussentijdse maanden had Willem van Enckenvoirt de belangen van de nieuwe paus in Rome behartigd. Hij had een van zijn medewerkers - Petrus Verbeeck uit Geldrop - naar Spanje gestuurd om de nieuwe paus alvast voor te bereiden op de situatie in Rome. Petrus had door zijn jarenlange verblijf in Rome een grote kennis van zaken opgedaan, waar hij de bijnaam ‘Petrus de Roma’ aan overgehouden had. In die tijd werkten veel Nederlanders in Rome aan de curie.

De nieuwe paus koos Willem van Enckenvoirt, Dirk Hezius en Albert Pigghius als zijn vertrouwelingen. Willem werd benoemd tot datarius, een functie die bestaat uit het klaar maken en dateren van pauselijke stukken, waarin onder meer gunsten worden verleend, zoals kerkelijke ambten met inkomsten. Dirk Hezius werd particulier secretaris. Willem werd op 11 maart 1523 benoemd tot bisschop van Tortosa. Adrianus VI wilde de misstanden in Rome aanpakken, maar hij kreeg er nauwelijks tijd voor. In mei 1523 werd hij ziek. Hij zag zijn einde naderen. Op 8 september 1523 benoemde hij Willem tot executeur-testamentair en 2 dagen later, op 10 september, benoemde hij hem tot kardinaal, ondanks de tegenwerking van de meerderheid der kardinalen. Op 14 september overleed Adrianus VI in het bijzijn van zijn vrienden: kardinaal van Enckenvoirt, Dirk Hezius en waarschijnlijk Nicolaas van Poorten, deken

De graftombe van paus Adrianus VI op het hoofdaltaar van de Santa Maria dell'Anima.

van de St. Catharinakerk in Eindhoven.

Van Enckenvoirt is de enige door Adrianus VI gecreëerde (= benoemde) kardinaal. De kardinaal gaf opdracht aan architect/schilder Peruzzi (1481-1536) om een marmeren grafmonument in de Sancta Maria Dell'Anima te ontwerpen. De uitvoering kwam in handen van Michelangelo (1475-1564). Op 11 september 1533 werden de stoffelijke resten van Adrianus VI op verzoek van kardinaal van Enckenvoirt overgebracht van de St. Pieter naar het grafmonument in de Santa Maria dell'Anima.

Paus Clemens VII koos Willem uit de rij der kardinalen om hem te assisteren bij de zalving en kroning van keizer Karel tot koning van Lombardije, op 24 februari 1530. Als teken van dankbaarheid verhief de keizer de zoon van Willems zuster in de adelstand. Enkele jaren voor zijn dood, op 8 september 1531, kreeg Willem van paus Clemens toestemming om in zijn geboorteplaats een hospitaal te stichten. Zijn zuster Elisabeth gaf hij opdracht de bouw van het gasthuis (dat het Apostelhuis werd – zie aan het einde van dit item van de canon) uit zijn nalatenschap te financieren. Op 19 juli 1534 overleed kardinaal Mr. Willem van Enckenvoirt in Rome. Zijn lichaam werd op 5 augustus 1534 bijgezet in de Sancta Maria dell'Anima.

De graftombe van Willem van Enckenvoirt, als onderdeel van het grafmonument bij de ingang van de kerk.

De Vlaamse schilder Michiel Coxcie (1499-1592), die in 1531 naar Rome vertrokken was, maakte in 1534 een schildering in de zijkapel van deze kerk, waarop Willem is afgebeeld, samen met de H. Barbara, zijn beschermheilige. Coxcie werd later hofschilder van Philips II. In de St. Jan van Den Bosch is in de 16e eeuw ook een glasraam aangebracht met een knielende Willem, zijn beschermheilige en het

Altaarstuk van Michiel Coxcie in de St. Barbarakapel van de Santa Maria dell'Anima, met rechtsonder de kardinaal.

familiewapen (3 adelaars). Dit raam is niet meer aanwezig, een tekening van dit raam uit de 18e eeuw wordt in Brussel bewaard.

Bisschop Godfried van Mierlo (2 feb 1518 – 28 jul 1587)

Godefridus van Mierlo is geboren op Bekelaar. Al op jeugdige leeftijd trad hij toe tot de Orde der Dominicanen; hij verbleef in het klooster in 's-Hertogenbosch. Daarna zette hij zijn studie voort aan de universiteit van Leuven en hij werd doctor in de theologie. In 1542 ontving hij de priesterwijding en in 1559 werd hij gekozen tot provinciaal overste. De Spaanse koning Filips II benoemde hem in 1570 tot bisschop van Haarlem en abt van de abdij van Egmond.

Twee jaar later moest Godfried van Mierlo vluchten vanwege de calvinistische opstand en de beeldenstorm in de St. Bavokathedraal. Hij vertrok naar de Zuidelijke Nederlanden en kwam terecht in de abdij Terkamere bij Brussel. In 1573 heroverden de Spanjaarden Haarlem en kon de bisschop weer

Godfried van Mierlo, bisschop van Haarlem.

terugkeren. Vijf jaar later werd de kathedraal opnieuw door de calvinisten aangevallen en dankzij zijn vermomming kon Godfried onopgemerkt naar Amsterdam lopen. Uiteindelijk kwam hij in Rome terecht. In 1582 werd hij als hulpbisschop van Munster aangesteld. Zijn laatste opdracht lag in Deventer. Nadat de Spanjaarden in 1587 de stad heroverd hadden, moesten de door de calvinisten ontwijde kerken opnieuw geconsacreerd worden. Kort na zijn aankomst in Deventer kreeg Godfried de pest. Op 28 juli 1587 overleed de Mierlonaar. Zijn lichaam werd begraven in de St. Lebuïnuskerk in Deventer. Op zijn graftombe staat in het Latijn:

‘Bisschop Godfried van Mierlo, voortreffelijk in de leer en van een bewonderenswaardige zachtmoedigheid en menselijkheid’.

Deventer met de Lebuïnuskerk in 1615, getekend door Claes Jansz. Visscher.

Kanunnik Jan Damen (ca. 1559 – 14 apr 1622)

Jan Damen - ook wel Jan Daems genoemd - werd evenals Godfried van Mierlo op Bekelaar geboren. Wanneer is niet bekend, maar zijn vader was in 1555 al overleden. Hij kwam uit een familie met veel geestelijken. Zo was zijn oom Hendrik pastoor in Leuven en directeur van de universiteit, waar later ook Jan zijn opleiding zou volgen. Hij werkte een groot deel van zijn werkzame leven als kanunnik van de St. Lambertuskerk in Luik.

De kathedraal van Onze-Lieve-Vrouw en Sint-Lambertus in Luik, door Jean Deneumoulin, 1780.

Veel geestelijken die een aanzienlijk vermogen vergaarden door ‘bedieningen aan het altaar’ stelden dit vermogen, of een deel ervan, ter beschikking aan een goed doel. Kardinaal van Enckenvoirt en Jan Damen deden dat ook. Damen stichtte, bij testament, twee ‘studiebeurzen’. In de stichtingsakte was precies aangegeven wie in aanmerking kwam voor een beurs. Het ging om wettige bloedverwanten van vaderszijde, daarna van moederszijde en vervolgens aanverwanten en tot slot de armen van Mierlo. Kanunnik Damen stierf in 1622. Zoals vastgelegd in zijn testament werd hij begraven in de kapel bij de St. Petruskerk in Luik. Enkele jaren later, in 1629, viel 's-Hertogenbosch in handen van Frederik Hendrik. De geestelijken moesten vertrekken en alle kerkelijke goederen vervielen aan de Staten-Generaal. Zij bepaalden wie de studiebeurzen kregen en sloten daarbij alle “Roomschen” uit. De gelden werden voornamelijk gebruikt voor het opleiden van predikanten en schoolmeesters van de “ware gereformeerde religie”. In een aantal gevallen kregen ook kinderen van één jaar al een studiebeurs. In 1794 kwam er een omwenteling. De Fransen dwongen 's-Hertogenbosch tot overgave en de beide

studiebeurzen kwamen weer in handen van de katholieken. Veel nakomelingen van de kanunnik woonden niet meer in Mierlo. Toch klopten in de loop der jaren veel gezinshoofden met stamboomdocumenten aan bij de pastorie van Mierlo om aan te tonen dat hun zoon een afstammeling was van Jan Damen en dus recht had op een studiebeurs. In 1969 kwam daar een einde aan. De inkomsten van het vermogen waren zover gedaald dat de beurzen nog nauwelijks iets voorstelden. Het restant werd samengevoegd met nog een aantal kleine beurzen en omgevormd tot een algemene beurs. Tot in het midden van de vorige eeuw werd in de H. Luciakerk rond de 15e april nog de jaargetijde (herdenking van de sterfdag) van Jan Damen gevierd. Volgens zijn testament ontvingen een aantal in zijn testament genoemde personen na afloop van de H. Mis een vergoeding van drie gulden voor het bijwonen van de viering.

Het Apostelhuis

Willem van Enckenvoirt gaf zijn zwager Gerard Michiels rond 1525 opdracht de omgrachte hoeve Ter Kelre aan te kopen. De hoeve stond op 't Hout, waar nu de Aposteldreef is, een zijweg van de Mierloseweg tegenover de Jumbo Aanhangwagenfabriek. De pachtopbrengsten van deze boerderij moesten voor de inkomsten van zijn nog op te richten stichting gaan zorgen.

Het Apostelhuis lag helemaal aan de rand van Mierlo tegen de gemeentegrens met Helmond, zoals blijkt uit deze getekende kaart uit 1706.

Op 8 september 1531 kreeg Van Enckenvoirt een aanbeveling van paus Clemens VII voor het oprichten van een stichting om een gasthuis (het Apostelhuis) en een kapel te realiseren. De kapel zou worden toegewijd aan God en de apostelen. De kardinaal liet op 3 juli 1534 zijn testament opmaken. Hierin wees hij zijn zus Liesbeth van Enckenvoirt, haar man Gerard Michiels en hun kinderen aan tot uitvoerders van zijn wens het Apostelhuis tot stand te brengen. Tevens schonk hij 3.000 guldens aan de stichting. Twee weken later overleed kardinaal van Enckenvoirt op 70-jarige leeftijd. Het zou nog 3 jaar duren voordat Karel V, die immers ook toestemming moest geven voor het stichten van een gasthuis en een kapel, er inderdaad mee instemde. Zus Liesbeth was inmiddels overleden. De uitvoering van het testament kwam daardoor in handen van haar zoon Michiel van Enckenvoirt, die priester was. Hij kocht voor de stichting het Stockelmanshuis, een omgracht huis met erf, hof en toegangspoort. Het stond tegenover de hoeve Ter Kelre. Dit huis werd bestemd als gasthuis (ook wel hospitaal genoemd) voor bewoning door 12 apostelen (oude mannen).

Ingekleurde tekening van het Apostelhuis door A. Spilman 1730.

Het testament

Bij het hiervoor genoemde testament werd tevens een reglement vastgesteld. De provisors/rectors van het Apostelhuis moesten erfgenamen van de kardinaal zijn. Bij het ontbreken van erfgenamen kwam het beheer toe aan de “waarachtige pastoor” van Mierlo en de twee oudste kerkmeesters. Zij mochten een rentmeester aanstellen om het gasthuis te beheren. De 12 mannen die in het Apostelhuis opgenomen werden, moesten ongehuwd of weduwnaar zijn, van goede naam, faam en conditie en niet jonger dan 50 jaar. Voor de oude mannen moest een huishoudelijk reglement opgemaakt worden en in het gasthuis hoorde een altaar ter ere Gods en de twaalf apostelen geplaatst te worden, zodat de oude mannen daar de mis bij konden wonen. De kerkelijke diensten werden dagelijks verricht in de kapel door een inwonend priester. Blijkens hun testaments hebben meerdere nazaten van de zuster van kardinaal Van Enckenvoirt geld geschonken aan het Apostelhuis. In zijn testament, eind 16e eeuw, vermaakte Mr. Goyaert Lombaerts van Enckenvoirt, president van de stad 's-Hertogenbosch “den Apostelhuys van Enckenvoirt tot Mierlo, verbrant zijnde, om tselve te restitueren, 200 gulden eens”. Raes van Grevenbroeck, heer van Mierlo, getrouwd met Johanna Bloeymans, achterkleindochter van Willems zuster, legateerde in zijn testament van 1632 een bedrag van 100 gulden aan het Apostelhuis “van Enckenvoirt”.

De 12 oude mannen (apostelen) ondergebracht bij particulieren

Vanaf 1727 verbleven er geen ‘apostelen’ meer in het Apostelhuis. Door de slechte bouwkundige staat van

Liefdegesticht of klooster te Mierlo waar de 12 mannen werden ondergebracht.

het Apostelhuis werden de mannen tegen vergoeding ondergebracht bij particulieren.

Na hun vertrek raakten het Apostelhuis en de kapel steeds meer in verval. In 1779 werd de kapel met bijbehorende provisorienkamer afgebroken. De restanten zoals plavuizen, balken, leien, lood en glas werden in het openbaar verkocht. Enkele materialen werden buiten de verkoop gehouden, zoals “het glas waar in den kardinaal staat afgebeeld”. In de periode van 1648 tot 1795, toen de katholieke kerkgebouwen in handen waren van de protestanten, waren de predikanten van Mierlo, Nuenen en Heeze tevens de provisors van het Apostelhuis. De goederen werden beheerd door een rentmeester. Vanaf 1795 waren de pastoor van Mierlo en de twee oudste kerkmeesters de provisors. Begin 19e eeuw waren er 16 oude mannen bij particulieren ondergebracht en werden 4 anderen ondersteund die nog zelfstandig woonden.

De oude mannen naar het Liefdegesticht

Op 25 november 1872 kreeg pastoor Vissers verlof van bisschop Mgr Zwijsen om het Apostelhuis vanwege zijn bouwvallige staat af te breken, “mits er geen moeilijkheden of onaangenaamheden volgen”. De afbraak was toen al in volle gang. Overgebleven bouwmaterialen werden gebruikt voor de bouw van het klooster in Mierlo.

Item	Value
Den heer van het Liefdegesticht heeft restant betalen van	1956-12 1/2
23280-1025	954-72
305-70	6200-63
22970-33	4431-96 1/2
Indel. dierstom is ook	1200-86
Geschonk. het Apostelhuis	1117-35
Van het oud. Apostelhuis	2322-52
met het Schuurmakere	2364-46
Van de Stetney die st van	717-12 1/2
afgekomen zijn	1460-85
1872 van draagt	21767-53
305-70	93-22
	21860-75
	743-75
	22604-40
	378-10
	21979-40
	405-30
	13380-30

Overzicht waaruit blijkt dat stenen van het oude Apostelhuis zijn gebruikt voor de bouw van het klooster in Mierlo.

Dat ging bewoond worden door een aantal zusters Franciscanessen uit Oirschot, die in 1874 naar Mierlo kwamen. Een deel van het klooster werd gereserveerd voor de verzorging van oude mannen. Vanaf 1881 konden oude mannen voor rekening van de stichting van kardinaal van Enckenvoirt verpleegd worden in dit R.K. Liefdegesticht, dat geleid werd

door de zusters uit Oirschot. De zusters namen naast de zorg voor de oude mannen ook de zorg voor onderwijs aan meisjes voor hun rekening.

De oude Apostelhoeve (voormalig Hof Ter Kelre)

Op het moment dat de 'oude mannen' verzorgd gingen worden in het Liefdesgesticht van de zusters, was de Apostelhoeve op 't Hout nog steeds in het bezit van de stichting. Op het terrein lagen nog de funderingen van het oude Apostelhuis dat in 1872 afgebroken was. Deze werden in 1908 uitgegraven om bomen op dit terrein te kunnen planten. In augustus 1934 brak er brand uit in de oude Apostelhoeve. De meer dan 50 meter lange boerderij ging in vlammen op, net als de oogst en de landbouwwerktuigen. Het overgrote deel van het vee liep buiten in de wei, waardoor slechts een kalf en een varken bij de brand omkwamen.

De Stichting Het Apostelhuis besloot tot herbouw. De Mierlose aannemer M. Verbruggen kreeg de opdracht het werk uit te voeren.

De familie Coolen, die op dat moment pachter was van de hoeve, zou de boerderij tot in de jaren 70 van de vorige eeuw blijven gebruiken. Daarna kocht de gemeente Helmond de boerderij op; Mierlo-Hout was inmiddels in 1968 door Helmond geannexeerd. Tot op de dag van vandaag is de boerderij als woonhuis in gebruik.

Wat is er van het Apostelhuis overgebleven?

Stichting Het Apostelhuis bestaat nog steeds. Het heeft geen onroerend goed meer, maar een vermogen waarvan de opbrengst besteed wordt aan de notarieel vastgelegde doelen. Die doelstellingen zijn in de loop der jaren wel aangepast. Jarenlang zijn de opbrengsten van het aanwezige vermogen gebruikt om Mierlose missionarissen, zusters en broeders financieel te steunen bij hun werk in de missiegebieden. Maar hun aantal liep in de loop der jaren terug. Tegenwoordig worden de gelden gebruikt voor diaconale projecten waar de Mierlose geloofsgemeenschap binding mee heeft en voor projecten in arme landen.

De huidige Apostelhoeve op de plaats van het toenmalige Apostelhuis.

Bronnen

van Enckenvoirt:

- Kardinaal Mr. Willem van Enckenvoirt 2 jan 1464 - 19 jul 1534, www.heemkundekringmyerle.nl
- Kardinaal Mr. Willem van Encke(n)voirt, Theo de Groof, Rond de Toren special 1999

Godfried van Mierlo:

- St. Lebuiniskerk van Deventer, Hans Berkers, Myerlese Koerier 1988, nummer 1, pag. 25
- Godfried van Mierlo, Henk Simons, Myerlese Koerier 1988, nummer 2, pag. 5

Jan Damen:

- Jan Damen of Daems van Mierlo, kanunnik van de St. Lambertuskerk in Luik, Theo de Groof, Myerlese Koerier 2013, nummer 2, pag. 17

Apostelhuis:

- De kardinaal en het Apostelhuis 2017, Henk Goossens en Marinus van den Elsen

Algemeen:

- Mierlo van oorsprong tot heden, Jean Coenen

De heer en de heksen

Inleiding

Aan het einde van de 16e eeuw vond in korte tijd een ware heksenjacht plaats in de Meierij en in Peelland. Het leek erop dat er een golf vanuit Cranendonck, over Eindhoven, Geldrop, Mierlo en Lierop naar Asten trok waarbij verschillende heksen, vooral vrouwen, werden opgejaagd en meestal werden veroordeeld.

De heksenprocessen in Mierlo werden gehouden onder aansturing van Erasmus van Grevenbroek. Gerekend naar het aantal slachtoffers komen de processen onder zijn leiding op de derde plaats van alle vervolgingen in Nederland. Erasmus van Grevenbroek was meer dan 60 jaar de Heer van Mierlo en dat was voor de Mierlose bevolking geen prettige tijd. Hij was een wrede heerser, die er alles aan leek te doen om de toch al arme bevolking nog armer te maken. Zo is bekend dat hij de schamele eigendommen van inwoners bij opbod liet verkopen, als ze de door hem opgelegde tienden en boetes niet konden betalen. Meestal zat er een stroman tussen de opkopers, die het spul voor de Heer kocht. Daar werd dan niet veel voor geboden. Voor zichzelf had Erasmus overigens geregeld dat hij vrijgesteld werd van het betalen van belasting en cijnzen.

Korte tijd na de processen in Mierlo werden de

Stereotype beeld van een heks, vliegend door de nacht op een bezem.

heksenprocessen op last van de Staten van Brabant verboden en kwam er een eind aan deze vrij willekeurige vervolging van waarschijnlijk onschuldige personen.

Emma, op bezoek bij haar grootouders, gaat met haar grootvader in gesprek over deze bijzondere periode in de Mierlose geschiedenis. In het gesprek komt niet alles aan de orde. Wie meer wil lezen over de heksenprocessen kan terecht op de website van Heemkundekring Myerle. Zoek daar bij "Het bekijken waard ..." naar de heksenprocessen.

Marie Baten

Opa, op school vertelde mijn juf over heksen. Ze vertelde dat er in Mierlo vroeger ook heksen zijn geweest en dat die zijn verbrand. Weet jij daar iets van?

Tja, Emma, dat is verschrikkelijk geweest. Ik zal je er wat over vertellen. Bij een heks denk je misschien aan een kromlopende oude vrouw met zwarte kleren aan en een punthoed op, die samen met een zwarte kat op een bezem rondvliegt, vergezeld van een aantal kraaien.

Maar dat beeld is voor de Mierlose heksen zeker niet waar. Het waren gewone eenvoudige vrouwen die in Mierlo woonden en die plotseling werden opgepakt, omdat ze ervan beschuldigd werden een heks te zijn. Soms werden ze opgepakt omdat hun naam genoemd was door een andere vrouw, die er ook van beschuldigd was een heks te zijn en die in het verhoor gedwongen werd om namen te noemen van andere heksen. Soms werden ze ook opgepakt omdat iemand hen van hekserij beschuldigde, vaak omdat er onenigheid tussen hen was.

Was er dan geen proces, opa?

Jawel, dat was er wel, maar de ondervrager was meestal de beul die maar op één ding uit was, namelijk een bekentenis. Die ondervraging werd 'scherpe examinatie' genoemd; dat klinkt beter dan martelen, wat het eigenlijk was. En als er een bekentenis kwam, dan was de Heer van Mierlo - die het vonnis moest laten voltrekken - tevreden en was er geen enkele aanleiding om niet tot veroordeling over te gaan. De eerste vrouw die in Mierlo thuis

In de Heksenhamer stond precies beschreven hoe je kon vaststellen of een persoon een heks was.

werd opgehaald, was Marie Baten. Zij zou de koeien van een boer hebben betoverd, waardoor die ziek werden. Voor Erasmus van Grevenbroek, die toen de Heer van Mierlo was en op het kasteel woonde, was het zo klaar als een klontje: Marie was een heks en moest daarvoor boeten op de brandstapel. Marie dacht dat ze onschuldig was en dat ze dat ook kon bewijzen.

Hoe kon Marie dan bewijzen dat ze geen heks was, opa?

Er was een boek met de naam 'Heksenhamer' waarin stond waaraan je kon zien of je met een heks te maken had. Er stond bijvoorbeeld in dat een heks niet kon huilen. Want een heks had nooit spijt van wat ze een ander had aangedaan en was dus niet bedroefd. Een heks had ook altijd een verbond met de duivel afgesloten, waardoor ze bovennatuurlijke krachten kreeg. Er was een proef waarmee ze toen dachten te kunnen vaststellen of iemand een heks was. Heb je op school iets over zo'n proef gehoord?

Waterproef

Ja, opa, de juf vertelde over de waterproef. Als de vrouw bleef drijven, was ze een heks en als ze zonk niet. Klopt dat?

Ja, Emma, zo was dat. De beklagde vrouw werd gebonden in het water gegooid en als ze dan bleef drijven, was het foute boel. Een heks kon vliegen op een bezem, dus moest ze wel erg licht zijn en dus zou ze op het water moeten kunnen blijven drijven. Ik weet niet of je het zelf wel eens geprobeerd hebt, maar in het water zink je niet zomaar, dus die proef

Marie Baten, rol vertolkt door Annelies van Hout, beklagt zich in de video over de heksenprocessen over de behandeling door de Heer van Mierlo.

was niet in het voordeel van de beklagde. De bekende heksenwaag uit Oudewater in de provincie Utrecht is op hetzelfde principe gebaseerd. Een verdachte heks werd gewogen; als ze een normaal gewicht had, kreeg ze een verklaring en werd ze vrijgesproken. Was ze te licht, dan was het een heks. Marie dacht de waterproef goed te kunnen doorstaan. Maar dat viel dus tegen, ze bleef drijven en daarmee was het bewijs geleverd. Marie begon zelf ook een beetje te twijfelen: zou het dan toch waar zijn? Was ze een heks? De feiten die de ondervragers haar noemden, zorgden ervoor dat ze steeds meer begon te twijfelen en uiteindelijk bekende ze,

De Mierlose heks Heijl Bellen werd door Marie Baten genoemd en mede daarom veroordeeld (vertolkt door Wilma van Lierop).

waarschijnlijk om daarmee van de ondervraging en foltering af te zijn. Marie was een heks en kwam op de brandstapel.

Er is een filmpje gemaakt waarin Marie vertelt dat ze bleef drijven. Ook een andere heks, Heijl Bellen, komt daar aan het woord. Als je dat filmpje wilt zien, dan kan dat op de website van Heemkundekring Myerle.

Werd ze dan levend verbrand, opa?

Gelukkelijk niet Emma. Als de vrouwen bekend hadden en om genade hadden gesmeekt, werden ze eerst door de beul gewurgd en pas dan op de brandstapel gelegd.

Lyncken, de meid van de pastoor

In haar bekentenis had Marie de namen van andere heksen genoemd. Eén van hen was Lyncken, de dienstmeid van de pastoor. Dat kwam Erasmus van Grevenbroek wel heel goed uit. Tussen de pastoors van Mierlo en de Heren van Mierlo boterde het al lang niet meer zo goed. Misschien is dat terug te voeren op een verhaal dat zich enkele tientallen jaren eerder afspeelde tussen twee zonen van Raes van Grevenbroek – een soort grootvader van Erasmus – en pastoor Joannes Moens. Dat was omstreeks 1529. Deze zonen, Bonaventura en Dominicus, hadden pastoor Moens op een avond bezocht en zijn spullen kort en klein geslagen. Als er geen hulp was gekomen, zouden ze hem waarschijnlijk hebben doodgestoken. Waarover de ruzie precies ging, is niet echt bekend. Mogelijk was de aanleiding dat de pastoor het niet eens was met de manier waarop Raes en zijn zonen omgingen met de bevolking en dat vanaf de preekstoel meer dan eens duidelijk maakte.

De Franse ingenieur Sermoise maakte in 1817 deze aquarel van De watermolen van Stipdonk, waar de meeste waterproeven plaatsvonden.

In ieder geval was het zeker dat pastoor Moens niet bang was. Hij meldde het voorval bij Keizer Karel de V en die bood de pastoor bescherming aan. Raes van Grevenbroek kreeg te horen dat hij de pastoor met rust moest laten. Deed hij dat niet, dan zouden de troepen van de keizer orde op zaken komen stellen. Daar waren de Van Grevenbroeks niet zo blij mee, dat snap je wel. Nu kon Erasmus de bewoner van de pastorie – inmiddels was dat pastoor Verrijt – terugpakken door zijn dienstmeid te beschuldigen van hekserij. Lyncken zou ervoor gezorgd hebben dat Erasmus last had van zijn buik en botten, zo erg dat hij met een stok moest lopen.

Hoe had ze dat gedaan opa? Weet je dat?

Het verhaal gaat dat Lyncken de peren van Erasmus had betoverd en dat hij ziek werd toen hij die gegeten had. In ieder geval werd Lyncken opgesloten in het kasteel en scherp ondervraagd door de beul. Uiteindelijk bekende ze en vervolgens ‘onttoverde’ ze Erasmus, zodat hij weer genas. Hij liep weer fier recht op en zonder stok. Dat was een sterk stukje bewijs. Want als je iets kon onttoveren, had je het natuurlijk zelf eerst veroorzaakt. Later had Lyncken wel spijt van haar bekentenis en huilend had ze die weer ingetrokken.

Anneken Boons, schoonzus van Lyncken Pastoors leest de brief van pastoor Verrijt. Haar rol wordt vertolkt door Riki van Seggelen.

Opa, een heks kon toch niet huilen? Hoe kan dat dan?

Je hebt goed opgelet, Emma. Eigenlijk had ze dus zonder meer vrijgesproken moeten worden, maar dat gebeurde niet. Een bewaker vertelde tegen pastoor Verrijt dat Lyncken huilde, maar die durfde niet naar Erasmus toe te gaan om voor zijn dienstmeid te gaan pleiten. Hij was veel te bang voor deze wrede heer. Niets heeft Lyncken nog geholpen, ook zij werd veroordeeld tot de brandstapel. En ook hier blijkt weer hoe wreed Erasmus was: voor het hout voor de brandstapel liet hij een boom kappen uit de tuin van de pastorie. We weten veel van dit stukje geschiedenis, omdat pastoor Verrijt een brief had geschreven aan de schoonzus van Lyncken, Anneke Boons. Zij was heel boos op de pastoor omdat hij niet voor Lyncken was opgekomen. En misschien is het die Anneke wel geweest die ervoor gezorgd heeft dat er in Den Bosch en Brussel kritisch gekeken werd naar de heksenprocessen, met als uitkomst dat die processen later verboden werden.

Jenneken Gordtkens

Er was nog een bijzonder verhaal rondom een andere vrouw, Jenneken Gordtkens. Ook zij werd door Marie Baten genoemd en dus opgepakt en opgesloten in het

Jenneken Gordtkens, gespeeld door Lia van Heugten, vertelt op een bijzondere manier dat ze de waterproef heeft ondergaan.

Zo zou de brandstapel op de Strabrechtse Heide er uitgezien kunnen hebben.

kasteel voor ondervraging. Zij had besloten om niets te zeggen. Ze had niets fout gedaan en had dus ook niets te bekennen. De waterproef pakte verkeerd uit, want ook zij bleef drijven. Dus ging de beul aan het werk om een bekentenis los te krijgen. Jenneken hield zoveel mogelijk haar mond, maar de druk werd zo groot dat ze uiteindelijk toegaf een verbond met de duivel te hebben gesloten. Ze dacht waarschijnlijk dat dat niet zo erg was. Ze heeft nooit bekend dat ze iets of iemand betoverd heeft, maar dat was ook niet nodig, vonden de mannen die haar ondervroegen. De waterproef en het verbond met de duivel waren genoeg voor de brandstapel.

De Mierlose heksen werden allemaal op 18 september 1595 op een brandstapel op de Strabrechtse Heide verbrand. Als je bedenkt dat Marie Baten de eerste was die gearresteerd werd en dat dat op 9 september was, dan weet je dat het hele proces van ondervraging en berechting in een sneltreinvaart werd afgewerkt.

Hoeveel heksen zijn er toen verbrand, opa?

Dat waren er 5, Emma. Naast Marie, Lyncken en Jenneken waren ook Heijl Bellen en Lys Cuypers veroordeeld. Ongeveer een week later heeft Erasmus in Lierop ook nog 7 vermeende heksen terechtgesteld, tegelijk met 3 veroordeelden uit Mierlo-Hout.

Lucia Fransen overleefde

Dus geen van de vrouwen die beschuldigd werden, heeft het overleefd?

Deze genoemde vrouwen niet, Emma, maar er was er één die er beter vanaf kwam. Dat was Lucia Fransen

Hanged Witch kunstwerk van Maxime van Amersfoort op de expositie 'Heksen in Peelland' in Kasteel Helmond, in 2019.

uit Mierlo-Hout. Zij werd later, in november 1595, in opdracht van Erasmus gearresteerd. Haar naam was in september al gevallen, maar er was toen niets mee gedaan. Waarschijnlijk dacht Erasmus dat hij een rijke weduwe voor zich had. Hij sloot haar enkele weken op in de gevangenis van het kasteel en liet haar ondervragen. Het kwam er uiteindelijk op neer dat Lucia schuldig bevonden werd aan hekserij. Ze hoorde dus eigenlijk op de brandstapel te eindigen, maar ze kon haar veroordeling afkopen voor 300 gulden. Omgerekend naar nu zou dat ruim 5.000 euro zijn. Toen bleek dat ze niet zo rijk was als Erasmus dacht, werd de afkoopsom gehalveerd. En daarvan hoefde Lucia maar 50 gulden direct te betalen. Het lijkt erop dat het in dit geval meer om het geld te doen was.

Weet je wat ook nog bijzonder was, Emma?

Neen, opa, vertel je het me?

Nadat de zogenaamde heksen terechtgesteld waren, kregen hun nabestaanden van Erasmus de rekening gepresenteerd voor de ondervraging, het verblijf in

de gevangenis van het kasteel en de kosten van de verbranding. En als ze die rekening niet konden betalen, werden hun huis en huisraad in beslag genomen. Zo vertelde Baetken, de dochter van Marie Baten, dat Erasmus hen 100 gulden vroeg als onkostenvergoeding. Omgerekend naar nu zou dat ongeveer 1.750 euro zijn geweest. Blijkbaar had Baetken Erasmus hartelijk uitgelachen. De familie was erg arm en ze had helemaal geen waardevolle spullen. Toen verlaagde hij het bedrag naar 50 gulden en later nog eens naar 18 gulden. Dat kon de familie net opbrengen door al haar bezit te verkopen. Toen waren ze dus èn hun moeder èn al hun spullen kwijt.

Volgens mij denk jij, opa, dat de vrouwen onschuldig waren en dat Erasmus van Grevenbroek niet zo eerlijk met hen is omgegaan. Klopt dat?

Daar zou je best wel eens gelijk in kunnen hebben, Emma!

Levend houden herksenprocessen

Maar ik bedenk me net, Emma, dat we een paar jaar geleden samen een fietstocht hebben gemaakt door Mierlo en Lierop naar aanleiding van de heksenprocessen. Weet je daar nog iets van?

Nou je het zegt Opa, was dat niet met die oude

Baetken Baten (gespeeld door Merie van Genugten) vertelt over de ellende die Erasmus van Grevenbroek het gezin van Marie Baten nog aandeed na haar veroordeling.

vrouw die in een leunstoel lag bij die dikke boom en die zei dat ze betoverd was.

Dat klopt precies, Emma, weet je er nog meer van?

Er was ook een vrouw die op een boom zat op de hei en die niet kon praten of zo, en een vrouw die bij het water zat. Was die niet bang dat ze in het water werd gegooid?

Het lijkt erop dat je er nog best wel wat vanaf weet. Het waren allemaal toneelstukjes die werden opgevoerd als de fietsersgroep ter plaatse was. De leden van Toneelgroep De Koffieleutjes voerden die monologen op en zo vertelden ze samen het verhaal over de Mierlose Heksen. Als je die monologen eens wilt nalezen, Emma, dan kan dat. Die staan op internet.

Weet jij de website daarvan opa?

Ja, dat weet ik, even zoeken hier is die:
https://www.heemkundekringmyerle.nl/heksen_1.html

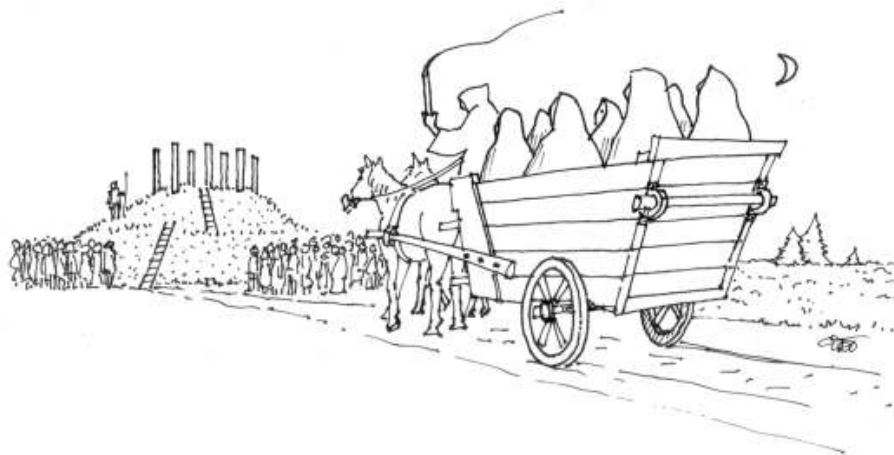
Fijn opa, dan ga ik die nu doorlezen.

Het zou goed zijn als de heksenprocessen nog regelmatig besproken worden, want het waren onschuldige vrouwen die in handen vielen van een wraakzuchtige heerser. Dat gebeurt tegenwoordig nog steeds, dus het zou goed zijn om daar bij stil te blijven staan. Wat denk je daarvan Emma?

Misschien zou er een monument moeten komen voor die vrouwen of een straatnaam, dan weet iedereen dat het gebeurd is.

Zo zou het straatnaambordje eruit kunnen zien als er in Mierlo straten naar de vermeende heksen van 1595 zouden worden ver-

Bronnen

- Heksenvervolging in Mierlo in 1595, www.heemkundekringmyerle.nl
- Mierlose Heksenverhalen, uitgave Heemkundekring Myerle
- Verbrande heksen komen tot leven, Hans Verhees, Myerlese Koerier 2018, nummer 1, pag 19
- Ook drie 'heksen' uit 't Hout op de brandstapel, Hans Verhees, Myerlese Koerier 2018, nummer 2, pag 24
- De tien grootste heksenprocessen van Nederland www.abedeververtellen.nl
- Van heksenprocessen naar toverij. www.meertens.knaw.nl
- De familie van Grevenbroeck en de heerlijkheden Loon op Zand, Mierlo en Helvoirt. Taxandria 1901, pag 101 – 112

Godsdiensttwisten gaan niet aan ons voorbij

In 1629 nam Frederik-Hendrik, prins van Oranje en generaal van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, de stad Den Bosch in. Zowel Spanje (katholiek) als de Republiek (protestants) wilden nu hun gezag doen gelden in de Meierij, waartoe ook Mierlo behoorde. De Staten-Generaal (de regering van de Republiek der Verenigde Nederlanden) vaardigde beperkende maatregelen uit tegen katholieken, maar in Mierlo en omgeving hadden die weinig invloed.

Dat veranderde toen in 1648 de Vrede van Münster gesloten werd en er een einde kwam aan de 80-jarige oorlog met Spanje. Al snel kwamen er nieuwe maatregelen. De inkomsten en goederen van de kloosters, kerken en pastorieën moesten zonder vergoeding aan de Staat worden overgedragen. Ook in Mierlo werden de kerk en de pastorie in beslag genomen. Parochianen probeerden beelden en gewaden waar mogelijk te bewaren. Er werden van hogerhand 17 dominees naar Peelland gestuurd en de priesters moesten vertrekken. In eerste instantie gingen Mierlonaren daarom naar de mis in kerken buiten Staats-Brabant, zoals in Weert.

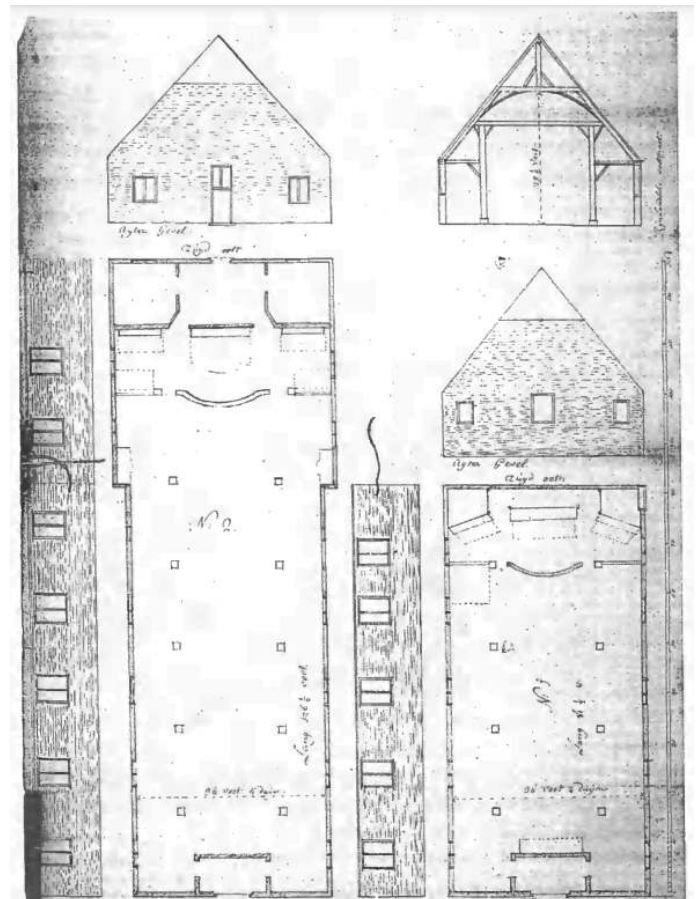
Verder eisten de Staten-Generaal dat het bestuur - de burgemeester en de schepenen van het dorp - de gereformeerde godsdienst aanhing. (tot 1816 gebruikte men de naam Nederduitsch Gereformeerde Kerk, na 1816 werd het Nederlands Hervormde Kerk). Alleen als er niet genoeg bekwame protestanten te

vinden waren, mocht men het bestuur aanvullen met katholieken. Omdat in Mierlo geen of weinig geschikte protestanten woonden, bleven de katholieken overwegend de schepenzetels bezetten.

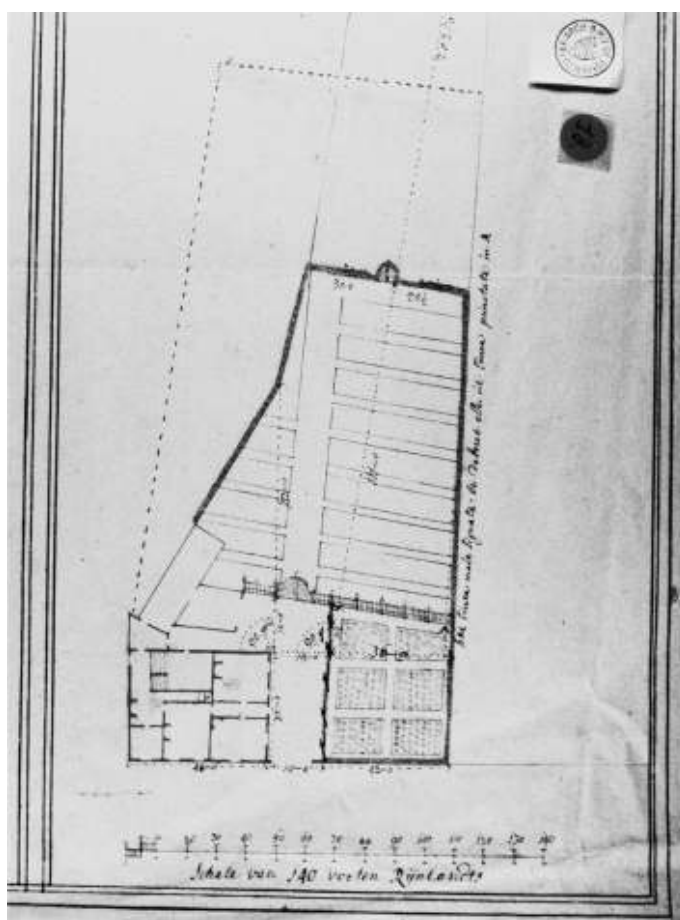
Met de inval van de Fransen in 1672 werd het beleid van de overheid soepeler. Dat leidde ertoe dat de katholieken in Mierlo aan de Marktstraat een kerk mochten bouwen.

Zo'n gebouw mocht er van buiten niet uitzien als een kerk. Het leek dan ook meer op een schuur dan op een kerk, vandaar de naam 'schuurkerk'. Ook mocht de pastoor weer een eigen woning hebben.

Toch waren er af en toe kleine spanningen. Zo deed de dominee zijn beklag bij het bestuur over jongeren die zijn kerkdienst hadden verstoord door stenen tegen het kerkdak te gooien. Bij een andere gelegenheid had iemand bij de poort van de tuin van de dominee zijn grote behoefte gedaan.

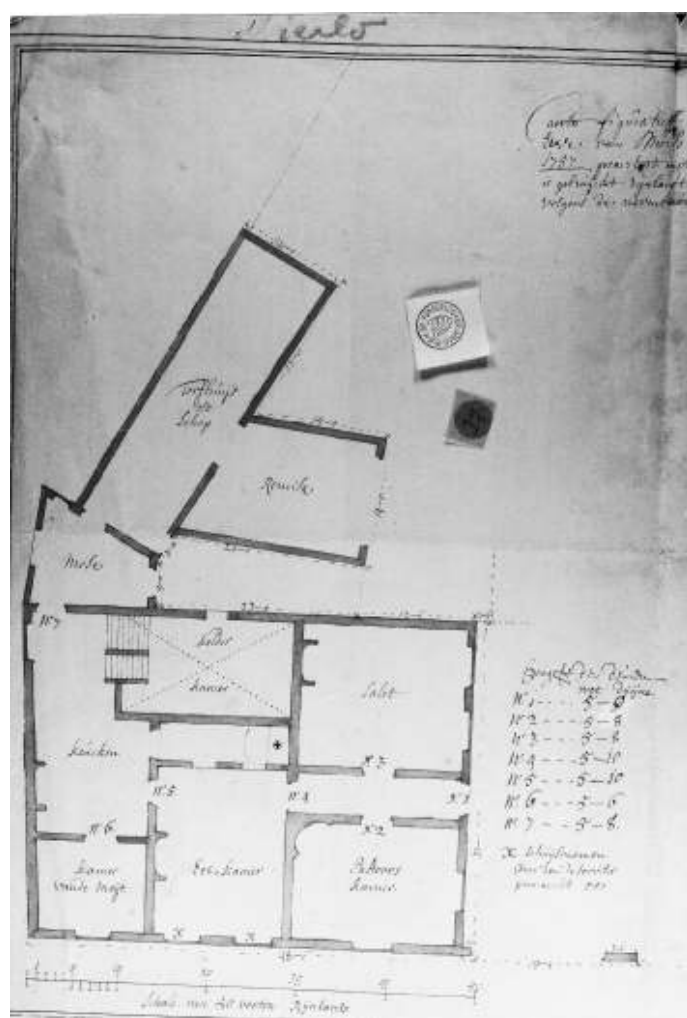
De rechterhelft van de tekening toont de oude schuurkerk uit 1671. In 1752 werd toestemming gegeven om de verbouwing volgens de linkerhelft van de tekening uit te voeren.

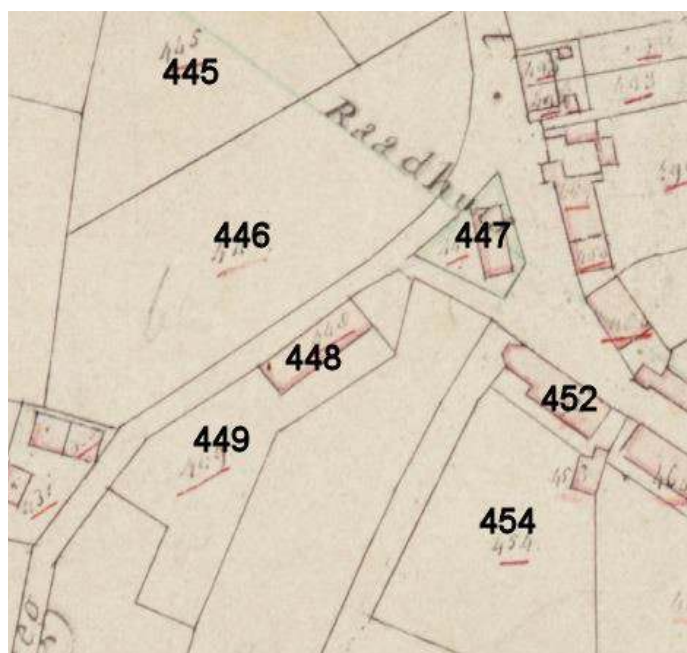
Tekening uit 1775 met links onder de pastorie met daaromheen de tuin van de pastoor.

In 1795 werd de Bataafse Republiek uitgeroepen met als resultaat vrijheid van godsdienst, ook voor de katholieken. Toen vervolgens in 1798 de Staatsregeling aangenomen werd, kon in de plaatsen waar de katholieken het grootste kerkgenootschap vormden, onderhandeld worden over de teruggave van de kerken. In Mierlo vormden de katholieken de grootste geloofsgemeenschap; nog geen 2% van de bevolking was protestants. Zoals in veel andere plaatsen leidden ook in Mierlo de onderhandelingen over de teruggave van de kerk tot problemen. Het duurde jaren voor men het eens werd over het bedrag dat de katholieken aan de protestanten moesten geven. Uiteindelijk bepaalde koning Lodewijk Napoleon in 1806 dat de katholieken van Mierlo een subsidie van 6.000 gulden (in 2022 is dat ruim € 45.000) moesten betalen aan de protestanten voor de bouw van een nieuwe kerk.

Vervolgens ontstond er binnen de Mierlose bevolking discussie over welke kerk voor de katholieke eredienst behouden zou blijven. De parochianen in 't Hout, Marktstraat en omgeving gaven de voorkeur aan de schuurkerk. De parochianen woonachtig op de Overakker en 't Spitje pleitten voor een eerherstel

Uitvergroting van de tekening van pastoorswoning met aan de voorzijde van links naar rechts de kamer van de 'meijt', de eetkamer en de pastoorskamer. Rechtsachter het salet (=salon) en linksachter de keuken.

In 1812 bouwden de protestanten naast het raadhuis (nummer 447) een protestantse kerk en pastorie (nummer 452), tegenwoordig woonhuis en speelgoedwinkel.

Omdat in dit pand de protestantse kerk gevestigd was, werd het pad dat aan de zijkant naar achteren liep ook wel protestants paadje genoemd.

van de oude kerk. Uiteindelijk moest er een volkstelling gehouden worden. Het merendeel van de Mierlonaren gaf de voorkeur aan de oude kerk. In 1818 liet de pastoor eerst de oude kerk schoonmaken alvorens het gebouw weer in gebruik te nemen. De protestanten hadden namelijk vooral het priesterkoor gebruikt en de rest van de kerk verwaarloosd. De schuurkerk werd gesloten en in hetzelfde jaar nog gesloopt.

In 1812 bouwden de protestanten naast het raadhuis in Mierlo een protestantse kerk en pastorie (nu Dorpsstraat 140).

Links een deel van de muur en van de witte houten rand van de protestantse kerk. Witte rand rechts (cement) is van latere datum.

Dit geeft meteen aan waarom het paadje tussen die protestantse kerk en het oude raadhuis het protestants paadje genoemd werd.

Inmiddels waren de afzonderlijke protestantse gemeenten in Mierlo, Geldrop, Nuenen en Stiphout één protestantse gemeente geworden. Omdat Nuenen steeds meer protestanten telde en het aantal protestanten in Mierlo steeds meer afnam, besloot men om de kerk annex pastorie in Mierlo in 1821 te verkopen en van de opbrengst een nieuwe kerk in Nuenen te bouwen. Vervolgens werd in het verlaten pand in Mierlo een brouwerij gevestigd. Tegenwoordig is het een woonhuis/speelgoedwinkel.

In de pastorie van de protestantse kerk aan de Dorpsstraat, hingen oudhollandse tegels zoals deze.

Bronnen

- Mierlo sprokkelingen, H. van Bussel
- Mierlo van oorsprong tot heden, Jean Coenen
- De naasting van de grote- of parochiale kerk in Mierlo 1798 – 1800, Teus L. Korporaal, Myerlese Koerier 1989, nummer 1
- Vrijheid van godsdienst, Henk Simons, Myerlese Koerier 1988, nummer 1
- Vrijheid van godsdienst, Rinie Weijs, Myerlese Koerier 1989, nummer 1
- Historie Mierlo. R.K. Parochie H. Nicasius. www.parochienicasius.nl

Besmettelijke ziektes raken het dorp

Mierlo heeft zwaar te lijden gehad onder besmettelijke ziektes zoals de pest (1636), de rode loop (1779), de pokken (1824) en de cholera (1830).

De ziektes

In het voorjaar van 1636 brak de pest uit in het gehucht Overakker. Al snel verspreidde zich dat nieuws. Mensen sloten de ramen en meden Overakker, waar in korte tijd in dertig woningen besmettingen geconstateerd werden. Dat waren nagenoeg alle woningen in het gehucht. Vervolgens verspreidde de epidemie zich naar de gehuchten Oudven en het Hout. Men wist destijds niet wat de oorzaak was van pest. De ziekte werd beschouwd als een door God opgelegde straf om mensen ervan te doordringen dat zij hun zondige gedrag moesten staken. Door veel te bidden hoopte men God op andere gedachten te brengen.

De 'rode loop' ofwel dysenterie kwam in de 17e en 18e eeuw regelmatig voor. Dankzij een soort logboek (de

Een pestmeester bezocht de zieken en droeg daarom beschermende kleding. De 'snavel' zou gevuld zijn geweest met kruiden en specerijen om de lucht te zuiveren en verspreiding van de pest door de lucht te voorkomen.

Miniatuur uit de 15e eeuw voorstellend de Zwarte dood of de pest die zijn rode pijl op de zieke richt.

Manuale Pastoris) van pastoor Sebastianus van Kerckhoven weten we meer over wat deze ziekte specifiek in 1779 teweeg bracht in Mierlo. In het logboek is te lezen dat in de periode van 1 tot 23 oktober 68 inwoners aan deze ziekte overleden. Rond 1780 woonden in Mierlo ongeveer 1500 mensen. In drie weken tijd overleed dus ongeveer 4,5% van de bevolking aan de 'rode loop'.

We weten relatief weinig over wat de pokken teweeg brachten in Mierlo. Er is alleen bekend dat een zekere Laurens Hartman, afkomstig uit Beieren, zich in maart 1824 in Mierlo vestigde. Bij aankomst hier bleek zijn dochter aan de pokken te lijden. Ook in een ander gezin bleken kinderen besmet te zijn.

Vanaf 1830 tot en met 1832 heerste cholera in Mierlo. In deze drie jaar overleden meer inwoners dan dat er geboren werden. Er waren 234 overlijdens en 148 geboorten.

In februari 1926 werden in Mierlo-Dorp, in de directe omgeving van de kerk enkele gevallen van tyfus geconstateerd. Een vrouw van 42 en een man van 38 jaar, een echtpaar, overleden enkele weken later. In het gasthuis in Helmond lagen op dat ogenblik nog vijf andere zieken met tyfus verschijnselen. In Mierlo werden collecten gehouden om uit de opbrengst daarvan H. Missen te laten lezen "voor een spoedige genezing van de typhuslijders en tot wering van deze gevaarlijke ziekte". De inwoners werden

gewaarschuwd tegen het verontreinigen van het water, “bijv. het verdrinken van een hond in het Eindhovens Kanaal”, omdat deze ziekte vaak veroorzaakt werd door slechte hygiëne of slecht drinkwater. Eind mei leek het gevaar geweken. In de scholen werd na weken sluiting weer onderwijs gegeven. In september stak de ziekte opnieuw de kop op. Uit één gezin werden de moeder en twee kinderen opgenomen in het gasthuis. Ook thuis werden nog zieken verpleegd.

Sint Rochus wordt al sinds de 14e eeuw aangeroepen als beschermer van de pest en andere besmettelijke ziekten.

Bestuurlijke maatregelen

Dorpsbesturen namen maatregelen om uitbreiding van besmettelijke ziektes tegen te gaan. Zo werd ten tijde van de pestepidemie onder meer verordend dat: *“al degenen, die onder zieken verkeren en met de pest besmet sijnde sullen blijven op hun erven ses weken lang op boete van f 18”*. Dat was een regelrechte quarantainemaatregel. Daarnaast bestonden er ook regels voor het begraven van besmette lijken.

Bij de uitbraak van de rode loop in 1779 trad de pastoor als woordvoerder van het dorpsbestuur op. Tijdens elke mis vertelde hij aan welke regels men zich diende te houden om verdere besmettingen te voorkomen. Het is te vergelijken met de persconferenties over het coronavirus. Zo moest men, zodra men wist dat men besmet was, de burens

waarschuwen. Wie besmet was, mocht minstens drie weken het huis niet verlaten. Dat betekende dat men ook niet naar de kerk mocht. Zowel de huizen als ook de zieken moesten zo schoon mogelijk worden gehouden. De ‘afgang’ (slijm en bloedontlasting) diende zo vlug mogelijk honderd stappen van huis verwijderd in een diepe put begraven te worden. Zo nodig moest er op tijd een nieuwe put worden gegraven en diende ‘het pakket’ altijd met een laag aarde afgedekt te worden. Reizen naar andere plaatsen werd streng verboden. Ook al was het koud, toch mocht er in de eerste twee maanden niemand naar De Peel om er turf te halen om de kachel te stoken of vuur te maken. Deed men dit toch, dan riskeerde men dat paard en kar in beslag genomen werden. Ook werd het eten van witte kool en noten afgeraden.

Toen in 1824 de pokken heersten, liet de toenmalige burgemeester van Mierlo op grond van de geldende wettelijke voorschriften bordjes met de tekst ‘kinderpokken’ ophangen aan de huizen waar de pokken vastgesteld waren.

Burgemeester Ververs nam rond 1830, toen ook in Mierlo cholera uitbrak, eveneens de nodige maatregelen. Hij stelde zijn eerste assessor (later wethouder genoemd) G. Branten aan als toezichthouder op alles wat met de epidemie te maken had. Deze werd ook verantwoordelijk voor het nemen van passende maatregelen. De voormalige predikantswoning werd ingericht voor de verzorging van burgers die aan de besmettelijke ziekte leden. Op kosten van de gemeente werden geneesmiddelen gekocht en aan de armen werd vers stro verstrekt om de slaappleatsen te verversen en kalk om de huizen te reinigen.

Tot die tijd was er bij epidemieën vooral sprake geweest van lokaal beleid. In december 1872 kwam daarin verandering door de invoering van de ‘Wet tot voorziening tegen besmettelijke ziekten’. Daarop stelde de gemeenteraad in de vergadering van 16 april 1873 de ‘Verordening op het vervoer van lijdende aan een besmettelijke ziekte naar het ziekenhuis of naar hunne woning in de gemeente Mierlo’ vast. Daarin stond onder meer dat degenen die een besmet persoon vervoerd hadden of daarbij behulpzaam waren geweest, hun kleding en gebruikte voorwerpen moesten ontsmetten volgens de richtlijnen van de arts. Degenen die zich niet hielden aan de regels van de verordening kregen een boete van één tot tien gulden of een gevangenisstraf van één tot drie dagen.

Medische zorg

In de periode voor 1800 wisten artsen veelal niet wat ze moesten doen tegen besmettelijke ziektes. Mierlo had zelfs geen eigen artsen. Tijdens de uitbraak van de rode loop bijvoorbeeld verleenden dokters uit Helmond hun diensten in Mierlo zonder dat ze overigens resultaat boekten. Zo'n bezoek van de dokter uit Helmond kostte de patiënt vier gulden (in 2022 was dat 45 euro). Zoals later bleek, heeft dat ertoe geleid dat met de rode loop besmette mensen hun toevlucht zochten tot een kwakzalver.

Het pokkenvirus vormde na verloop van tijd een uitzondering. In 1796 ontdekte een Engelse arts dat mensen die besmet waren met de koepokken immuun waren voor de veel gevaarlijkere vorm van pokken. Sinds die tijd kennen we de vaccinatie. Dit woord is afgeleid van het Latijnse woord 'vacca', dat koe betekent.

Vanaf 1818 werd het algemeen gebruik van koepokinenting bevorderd. Toen dan ook in 1824 in Mierlo de pokken uitbraken, drong de burgemeester er bij de inwoners op aan om zich te laten inenten. In 1830 kwam er zelfs een reglement waarin bepaald werd dat inwoners twee keer per jaar de mogelijkheid geboden moest worden zich te laten inenten.

De Engelse arts Edward Jenner ontdekte in 1796 een vaccin tegen de pokken.

Doktoren die aan konden tonen dat ze 100 vaccinaties hadden gezet kregen een gouden medaille.

Externe en interne factoren

Bij de uitbraak van besmettelijke ziektes wees men vaak naar externe factoren. Men weet de uitbraak van de pest in Mierlo in het voorjaar van 1636 bijvoorbeeld aan de groepen soldaten die de maanden daarvoor in de regio waren rondgetrokken en die in Helmond gelegerd waren op het moment dat daar de pest heerste. Later, in 1779, was Daniel van den Heurik, woonachtig in het Hout, van mening dat hij de rode loop had opgelopen op de markt in Deurne. Koopman Laurens Hartman die in maart 1824 met zijn gezin in Mierlo kwam wonen, vermoedde dat zijn dochter Barbara tijdens hun reis van Beieren naar Brabant de pokken had gekregen. In 1830 brak in het dorp cholera uit, toen veel soldaten vanwege de Belgische opstand in Mierlo en omgeving verbleven.

In de loop der tijd werd duidelijk dat ook interne factoren een rol speelden. Goede medische zorg, huisvesting en drinkwatervoorziening waren belangrijk bij het voorkomen en genezen van besmettelijke ziektes. Zoals we kunnen opmaken uit onderzoeken, schoot Mierlo op alle drie die terreinen tekort.

Met de gezondheidszorg in Mierlo was het slecht gesteld. Men moest een beroep doen op artsen van buiten. Zoals al vermeld was dat voor velen een drempel, in verband met de hoge kosten. In 1840 klaagde de Provinciale Commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toezicht dan ook dat de armen van Mierlo van alle geneeskundige hulp verstoken waren. De situatie in omliggende gemeenten was veel beter. De gemeente Mierlo was toch niet zo arm dat ze geen

De opening van het waterleidingnet door de commissaris van de koningin Jhr. van Rijckevorsel en burgemeester Verheugt in 1932.

medische zorg kon bieden, zo oordeelde de Commissie. Daarop werd een plattelands-heelmeester aangesteld die de armenpraktijk verzorgde. Echter: na zijn dood in 1866 werd de waarneming van de armenpraktijk weer overgedragen aan een arts buiten het dorp, namelijk in Geldrop. Pas in 1924 stelde de gemeente Mierlo weer een eigen geneesheer aan.

Ook de huisvesting liet te wensen over en had een negatief effect op de gezondheid, getuige de bevindingen van een inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht voor Noord-Brabant en Limburg, die op 27 juli 1870 een bezoek bracht aan Mierlo. Hij beoordeelde de toestand over het algemeen als slecht. Vier woningen in 'de Ark' die schadelijk waren voor de gezondheid moesten zelfs meteen ontruimd worden.

De drinkwatervoorziening in Mierlo was van slechte kwaliteit en droeg dus niet bij aan een gezonde bevolking. Vanwege de kosten was er weinig animo

bij de bevolking om zich aan te laten sluiten op de waterleiding, bovendien zag men de noodzaak ervan niet zo in. In de gemeenteraad werden niet echt knopen doorgesneden en werd eind jaren twintig van de vorige eeuw opdracht gegeven aan het Rijksbureau voor Drinkwatervoorziening om advies uit te brengen over de te nemen maatregelen. Het zou toch nog enige jaren duren voordat de inwoners op grote schaal aangesloten waren op de waterleiding. De gezondheidssituatie in Mierlo verbeterde aanzienlijk met de uiteindelijke aansluiting op het waterleidingnet in 1932.

Bronnen

- Mierlo sprokkelingen. H. van Bussel.
- Mierlo van oorsprong tot heden. Jean Coenen.
- Half Mierlo doodziek. Theo de Groof. Myerlese Koerier 2015, nummer 1.
- Henk Simons. De pest in Mierlo van 1636. Myerlese Koerier 2013, nummer 2.
- Roode Loop in Mierlo. Rinie Weijts. Myerlese Koerier 1988, nummer 1.
- De rode loop en het coronavirus in Mierlo. Rinie Weijts. De Mierlose Krant c.q. Middenstandsbelangen 28 mei 2020.
- Mierlo getroffen door de pest in 1636. Rinie Weijts. Archief Rinie Weijts.

Huisvljijt: wevers en brouwers

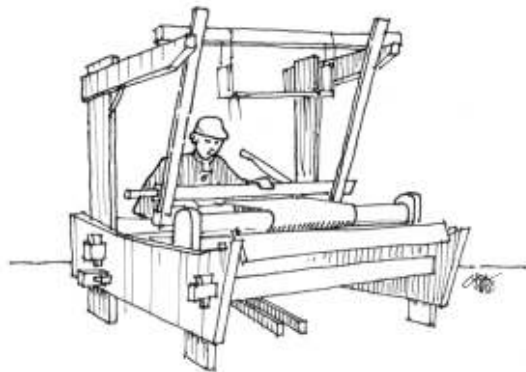

Wevers

Mierlo was enkele eeuwen geleden een overwegend agrarische gemeente. De boerenbedrijfsjes voorzagen zoveel mogelijk in hun eigen behoeften. Gezinnen konden eten van de landbouwproducten en direct of indirect van het vee. De bewoners teelden ook vaak vlas voor eigen gebruik; het vormde de grondstof voor het weven van linnen. Dat was een arbeidsintensief proces. Want het vlas moest na het oogsten een aantal weken in de vennen worden geroot: rotten in het water. Vervolgens werden de vezels op een vlasbraak gebroken en daarna over de hekel (een getand bord) gehaald. In dit proces werd de bast van de stengel gespleten en werden de lange vezels voor het linnen van de korte gescheiden. In het gezin van de thuiswever hielden de echtgenote en de kinderen zich bezig met het spinnen en op spoelen winden van linnengarens. De wever weefde daar stoffen van.

Vrouw en kinderen sponnen de garens en wonden ze op spoelen. De man (hier wever Maarten van de Waterlaar) weefde er stoffen van.

De keuterboertjes weefden vaak niet alleen voor eigen gebruik, maar verdienden ook wat bij door te weven voor 'fabrikeurs'. Een fabrikteur was een koopman/ondernemer die grondstoffen inkochte en vervolgens voor de bewerking ervan een beroep deed op thuiswevers. De wever bracht het eindproduct terug naar de fabrikteur die het dan met winst verkocht.

Het weven was in Mierlo een belangrijke bezigheid, maar voor velen zeker geen vetpot. Rond 1740 verdiende een thuiswever vier tot zes stuivers per dag. Dat was nauwelijks voldoende om een brood te kopen.

Thuiswevers werkten voor fabrikeurs uit Helmond, Geldrop en Eindhoven. Die in 't Hout waren vooral gericht op Helmond, die in Mierlo-Dorp waren meer georiënteerd op Geldrop. Vanaf ongeveer 1830 ontwikkelden fabrikeurs in die drie plaatsen zich tot textielindustrieën en plaatsten ze weefmachines in hun eigen fabrieken. De thuiswevers kregen daardoor concurrentie en moesten kiezen: blijven werken voor de kleine fabrikeurs of als fabrieksarbeider gaan werken in de grote textiel fabrieken. In 1857 waren er in Mierlo nog 600 thuiswevers. In 1895 was dat aantal behoorlijk afgenomen en telde Mierlo er nog maar 210.

De overgang van huisnijverheid naar fabrieksarbeid verliep in Mierlo-Dorp moeizamer dan in 't Hout, omdat de arbeiders uit Mierlo-Dorp geen grote afstanden wilden lopen en 't Hout dichterbij de

Weven was een belangrijke bezigheid in Mierlo, maar voor velen was het geen vetpot.

fabrieken in Helmond lag. In het gemeentelijke jaarverslag van 1897 stond: "Vooral aan de Kon. Ned. Machinefabriek (voorheen E.H. Begeman) die slechts ¼ uur van de bevolkte Mierlosche Kruisstraat en Boterstraat gelegen is, werken vele fabrieksarbeiders, die alhier gevestigd zijn. Zij bezitten eene veel betere broodwinning dan de aan deze zijde van Mierlo inwonende handwevers, die slechts een sober bestaan hebben; desniettemin telt men hier nog een paar honderd. Hoofdzakelijk wegens den afstand van 1 ¼ uur bezoeken zij de Helmondsche fabrieken nog niet."

In het begin van de 20e eeuw vestigden zich ook in Mierlo verschillende textiel fabrieken, zoals 'De Haes' en 'Milo'.

Titelpagina's van speciale edities van de Myerlese Koerier over de textielbedrijven De Haes en Milo. Zowat de helft van de Mierlonaren werkte er als wever, spoeler, twijnder.

In de jaren '60 van de 20e eeuw werd echter een steeds groter deel van de textielproductie overgeplaatst naar lagelonenlanden. Het ene na het andere bedrijf ging failliet of werd opgenomen in een grotere organisatie. De concurrentie was moordend. Veel Geldropse en Mierlose mensen verloren hun baan en moesten op zoek naar nieuw werk en nieuw inkomen.

Naamgeving

Verschillende namen in Mierlo herinneren aan het textielverleden. De Hekelstraat is daar een voorbeeld van, net als de toponiemen (veldnamen) Lemmerkesdries, de Spoel, de Weefgetouwen en de Root.

Deze straatnaam herinnert aan het textielverleden van Mierlo. Een hekel of vlaskam is een getand bord voor de bewerking van hennep en vlas.

Katoenpad

Op de kadastrale kaart van Mierlo van omstreeks 1832 staat het 'Katoenpad' aangegeven dat vanuit de H. Luciakerk van Mierlo via de huidige Kanunnik Daemenstraat over Molenheide naar de St. Brigidakerk van Geldrop liep. Het bestaan van het 'Katoenpad' bewijst dat Mierlo en Geldrop in het verleden sterke economische banden hadden. De textielindustrie vormde daarvoor, zoals uitgelegd, de basis. Op zich is de naam 'Katoenpad' enigszins vreemd omdat in Mierlo vooral wol en linnen geweven werd. Na 1832 kom je de naam 'Katoenpad' niet zoveel meer tegen. Dat komt waarschijnlijk omdat er nieuwe verbindingswegen naar Geldrop werden aangelegd en het pad minder gebruikt werd.

Brouwers

Ieder dorp had vroeger brouwerijen, zo ook Mierlo. Naast herbergiers die hun eigen bier brouwden, hadden ook de pastoor, de heer of vrouwe van Mierlo en het Apostelhuis ieder een brouwerij voor eigen gebruik. En dan waren er nog koopbrouwerijen die bier brouwden voor de plaatselijke bevolking of die bier verkochten in de omringende dorpen. Dat er in vroegere eeuwen veel brouwerijen waren, is niet verbazingwekkend als je weet dat het drinkwater in de Middeleeuwen en in de eeuwen erna niet altijd betrouwbaar was. Omdat bij het bierbrouwen het water gekookt werd, was het veiliger om bier te drinken dan water. Het bier werd op smaak gebracht met een samenstelling van allerlei granen en kruiden, die gruit werden genoemd. De Heer van Mierlo bezat het gruitrecht, ofwel het recht om tegen vergoeding toestemming te geven tot het brouwen van bier. Overigens bevatte het bier van toen minder alcohol dan het huidige bier.

De brouwerijen die Mierlo in de 17e en/of 18e eeuw had, waren De Roos, De Drie Swaantjes en Het Moleken of Meuleken. In het Hout waren dan De Kroon, In 't Bourgonies Cruijs en De Valk. De Kroon en De Valk waren koopbrouwerijen.

Eind 19e eeuw komen we in Mierlo nog vier brouwerijen tegen.

De oudste was toen de brouwerij van Antonie Keunen, die volgens het kadasteruittreksel in de Hekelstraat was gevestigd, in het pand Karelstein. In 1880 bouwde Willem Gooien aan de Dorpstraat brouwerij De Kroon, ongeveer op de plaats waar nu Lenssen Mannenmode gevestigd is. Helaas was deze brouwerij geen lang leven beschoren. Toen het gebouw te koop aangeboden werd, kocht de gemeente Mierlo het omdat ze een locatie nodig had voor de nieuw te bouwen lagere school.

De derde brouwerij was 'Het Vertrouwen' van Arnoldus Branten, opgericht in 1877. Deze stond

In het witte gebouw, Karelstein, was de brouwerij van Antonie Keunen gevestigd. Hij was behalve brouwer ook fabrikteur.

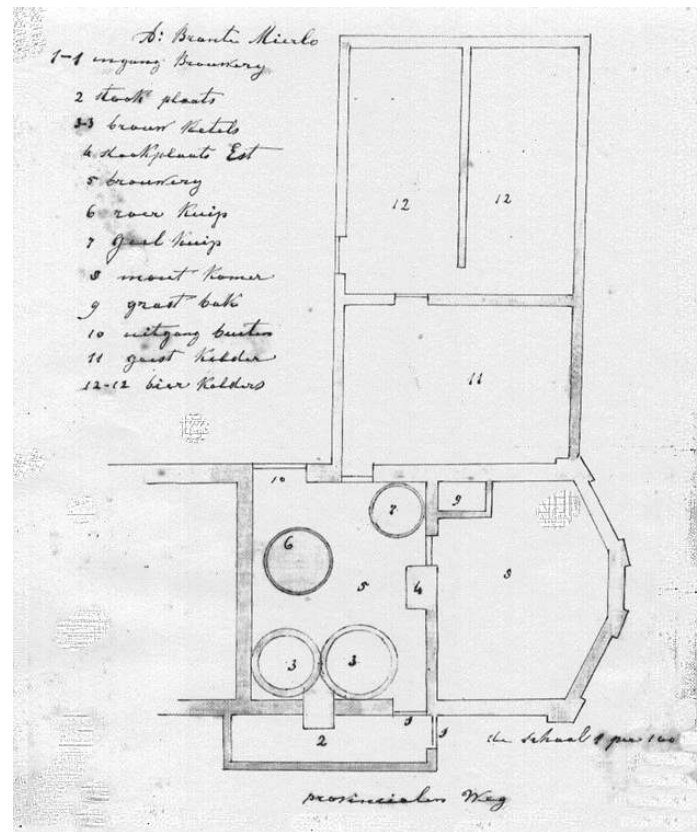
naast het oude raadhuis waar vroeger de protestantse kerk gevestigd was en waar nu een huis/speelgoedwinkel gevestigd is.

De meest bekende brouwerij was 'Cambrinus', gebouwd in 1878 door Johana Maria Branten, weduwe van Wilhelmus Theodorus van Stekelenborg. De brouwerij stond achter het pand Pastoor de Winterstraat 1, op de plaats waar nu een kinderopvang is gevestigd.

De herbergen of tapperijen in de 19e eeuw hadden prachtige namen: De Trimpert, De Engel, De Eenhoorn, Het Anker, De Gouden Leeuw, De Rode Leeuw, Het Wit Paard, De Roskam, De Grote Goor, De Geldersche Melkkoef, De Kroon, De Lindeboom en De Halve Maan.

De uitbaters van de tapperijen, in feite een woning annex café, moesten elk jaar aan de 'collecteurs' (ontvangers) van de belasting op bier, wijnen en brandewijnen opgeven hoeveel zij in huis hadden. De voorraad, die bewaard werd in een koele kelder, bestond over het algemeen uit een of twee tonnen bier en een kan brandewijn. Een van de kamers deed dienst als gelagkamer (café).

Drankmisbruik is van alle tijden, ook onder jongeren. Dat blijkt onder meer uit maatregelen die de dorpsbestuurders namen. In 1726 werd het de jeugd verboden nog na 21.00 uur in een herberg te zijn. De boete bedroeg zes gulden. Door het toenemend drankmisbruik in de loop van de 19e eeuw zag de landelijke overheid zich in 1881 zelfs genoodzaakt om met een drankwet te komen. Voor die tijd waren er vrij weinig regels voor tappers zoals blijkt uit het 'Reglement of verordening op het sluiten der herbergen' dat in 1844 in Mierlo werd vastgelegd. In deze verordening stond slechts beschreven hoe laat de tapperijen dienden te sluiten en welke boetes er volgden als men zich niet aan de bepalingen hield. De drankwet van 1881 daarentegen stelde strikte regels aan "het verkoopen van sterke drank in het klein". Openbare dronkenschap en verkoop van sterke drank aan kinderen onder 16 jaar werden strafbaar gesteld. Iedereen die sterke drank wilde verkopen, moest daarvoor een vergunning hebben. Deze diende men aan te vragen bij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente. Alleen inwoners die al een herberg hadden, kwamen daarvoor in aanmerking. Verder bepaalde de drankwet dat er per gemeente maar een beperkt aantal vergunningen mocht worden verleend. Op deze manier wilde de overheid het

Plattegrond van brouwerij het Vertrouwen aan de Dorpsstraat met o.a. 2=stookplaats, 3=brouwketels, 8=moutkamer, 11=gerstkelder, 12=bierkelders.

aantal verkoopplaatsen beperken. In Mierlo mocht op elke 250 inwoners één vergunning worden uitgegeven. In 1882 werden 33 vergunningen uitgegeven. Dat betekent een behoorlijke afname als je het vergelijkt met de 48 tappers in 1881. Ook de geestelijkheid droeg zijn steentje bij. Zij propageerde alcoholvrije lokalen en bouwde patronaatshuizen.

Dikbier en Dickbier

De heerlijkheid Mierlo werd van 1356 tot 1501 door de familie Dickbier bestuurd. De naam van deze heren van Mierlo dient echter niet verward te worden met dikbier. Vroeger maakte men een onderscheid tussen dunbier en dikbier. Dikbier had een hogere voedingswaarde en een hoger alcoholpercentage. Hoe hoog die waarden waren, wisten de brouwers niet, want zij brouwden op traditie en gevoel. Dunbier of scharbier werd vaak gemaakt aan het einde van het bierproces waarbij door toevoeging van extra water een schraal bier ontstond. De begrippen dikbier en dunbier werden tot ver in de 19e eeuw gebruikt. Pas daarna beschikte men over voldoende chemische kennis om het brouwproces te begrijpen en zaken te kunnen meten en regelen. Het alcoholpercentage van dikbier lag waarschijnlijk

tussen de 4 en 5 procent, dat van dunbier vermoedelijk tussen de 2 en 3 procent. Dunbier werd veel gedronken door arme mensen, werklui en kinderen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat brouwerij 'het Moleken' ter gelegenheid van de teruggave van de kerk aan de katholieken in 1798 niet alleen bier en jenever schonk aan het gilde, maar ook de jeugd van bier voorzag. De aanduiding van het bier en de naam Dickbier hebben zover bekend niets met elkaar te maken, maar we mogen rustig aannemen dat als de heer van Mierlo bier dronk, dat zeer waarschijnlijk dikbier geweest zal zijn.

Gelukkig was er dunbier, schilderij van Hugo Oehmichen, De eerste slok uit 1894.

Bronnen

- Mierlo van oorsprong tot heden. Jean Coenen.
- Brouwerijen en herbergen in Mierlo vanaf 1881. Frans Damen. Myerlese Koerier 2007, nummer 2.
- Dorpen door textiel met elkaar verweven. Theo de Groof. Myerlese Koerier 2017, nummer 1.
- Bierbrouwerijen te Mierlo. Jan van de Vossenbergen en Leo Lenssen. Myerlese Koerier 2002, nummer 1.
- Van brouwerij "CAMBRINUS" tot sportstudio - kinderdagverblijf en lijstenmakerij. Jan van de Vossenbergen en Leo Lenssen, Kees van Baaren. Myerlese Koerier 2002, nummer 2.
- Alcoholgebruik, dorpsfeesten en herbergbezoek. Rinie Weijts. Myerlese Koerier 2000, nummer 2.
- Dik-en-dunbier www.kennisinstituutbier.nl

Op de voorgrond de Pastoor de Winterstraat met op de achtergrond de Wilhelminastraat. Centraal van bovenaf gezien brouwerij Cambri- nus die in 1878 door Johana Branten is gebouwd.

Nieuwe verbindingen via weg, water en rails

In 1813 kwam een einde aan de Franse overheersing en ontstond het Koninkrijk der Nederlanden. Koning Willem I zag het als zijn taak de economische omstandigheden te verbeteren. Want vooral op de arme zandgronden heerste veel armoede. Daarvoor was het allereerst noodzakelijk om de infrastructuur aan te pakken. De verbindingen tussen de dorpen waren heel slecht, er lagen alleen wat zandpaden. Als het geregend had, waren ze onbegaanbaar. Er waren zowel betere verkeersverbindingen over land en als over water nodig om de handel te bevorderen.

Landwegen

Begin 1800 had het Departementaal Bestuur van Brabant al bepaald dat er rechtstreekse en goede wegen aangelegd moesten worden van het ene naar het andere dorp, recht over heide en gemeentegronden. Niet lang na dit besluit werd een rechtstreekse verbinding aangelegd tussen Helmond en Someren. De kortste verbinding liep over

De provinciale weg Geldrop-Helmond werd midden 19e eeuw aangelegd en voor het laatst in 2009 vernieuwd.

Lungendonk en Lierop. Daarnaast wilde Asten een betere verbinding met Geldrop. Dat leidde in 1832 tot de aanleg van een 'aarden baan' over Lierop en Mierlo. De kortste route liep echter niet door de Marktstraat en de Dorpsstraat, maar via de Trimpert en de Aardborstweg naar de Sluisstraat in Geldrop. Ook deze verbinding was, net als die tussen Helmond en Someren, van minder belang voor Mierlo. Beide wegen liepen immers niet door het centrum.

De eerste voor Mierlo belangrijke weg was de provinciale weg Geldrop-Helmond-Gemert,

Kort voor de 2e Wereldoorlog werd een nieuwe provinciale weg aangelegd met een betonnen brug over het Eindhovens Kanaal, ter vervanging van de weg uit 1856.

aangelegd in 1856-1857. Kenmerkend voor de totstandkoming van dit soort verbindingen was dat het allemaal veel voeten in de aarde had. Er gingen vaak jaren van overleg aan vooraf. De discussie ging meestal over de financiële bijdrage die gemeentebesturen moesten leveren en over de precieze richting van de aan te leggen weg. Het gemeentebestuur van Mierlo was in die tijd verwickeld in een procedure tegen de Heer van Mierlo, Baron van Scherpenzeel Heusch. Het ging daarbij over de rechten op honderden hectaren woeste gronden. Als de gemeente deze procedure zou winnen, was het geldprobleem deels opgelost. In 1855, en ook later in hoger beroep, werd het gemeentebestuur in het gelijk gesteld.

Bij de aanleg van deze provinciale weg wilden Provinciale Staten dat de weg vanuit Geldrop naar Helmond in Mierlo door de Hekelstraat en over de Melkkoesebrug (Eindhovensch Kanaal) richting Helmond zou lopen. Mierlo wilde natuurlijk de weg door het centrum hebben, dus door de huidige Dorpsstraat, Marktstraat en Brugstraat. Deze route was echter langer en dus duurder. Maar Mierlo kreeg uiteindelijk toch zijn zin.

Een poging van Lierop om in 1869 een betere verbinding tot stand te brengen tussen Asten, Lierop en Mierlo kon op de steun rekenen van de drie gemeenten. Maar die weg kwam er niet, omdat Gedeputeerde Staten het er niet mee eens waren. Ook binnen de gemeente Mierlo werd gewerkt aan verbetering van het wegensysteem. In 1876 kreeg Mierlo zijn eerste klinkerweg. De provinciale weg - dus de Dorpsstraat, Marktstraat en huidige Brugstraat - was al verhard. Nu was de Kerkstraat aan

Een winters beeld van het Eindhovensch Kanaal, de bruggen waren vaak niet goed begaanbaar door de gladheid..

de beurt. Volgens de gemeenteraad was dat voor de landbouw en de handel noodzakelijk. De oude weg bestond uit een zandpad met daarnaast een voetpad van klinkers. Aannemer Petrus Koenen uit Veghel was bij de aanbesteding de laagste inschrijver en nam daarmee het karwei aan voor f 5.324,- wat overeenkomt met ongeveer € 61.000,- tegenwoordig. Eind 1876 was de weg klaar.

Waterwegen

De Zuid-Willemsvaart

Eén van de belangrijkste waterwegen die onder het bestuur van Koning Willem I zijn aangelegd, is de Zuid-Willemsvaart. Dit kanaal loopt van Maastricht naar 's-Hertogenbosch en heeft een lengte van meer dan 120 kilometer. Het werd in twee jaar tijd, tussen

De Zuid-Willemsvaart liep ook door Mierlo.

1824 en 1826, gegraven. Het was een verbetering ten opzichte van de Maas. Die voldeed niet als waterweg, omdat deze rivier in een grote boog om Noord-Brabant heen liep en een deel van het jaar vanwege geringe diepte onbevaarbaar was.

De Zuid-Willemsvaart liep zoals vele verbindingswegen wel dóór Mierlo, maar was er niet vóór Mierlo. Het kanaal liep ook maar een klein stukje over het noordoostelijk deel van de toenmalige gemeente, die vooral bestond uit landbouwgrond, heide en bos. Het leverde Mierlo niet meer welvaart op. Het hoogteverschil tussen Maastricht en 's-Hertogenbosch was ongeveer 40 meter. Dit verschil moest opgevangen worden door 21 sluizen. Eén van de sluizen, bekend als sluis 8, kwam op Mierlo's grondgebied te liggen. Op deze plaats ontstond in het midden van de 19e eeuw wat industrie, waaronder de gareblekerij van Johann Kropp en later August Holleweg, gehuwd met Anna Sophia Kropp; hij had 5 mannen in dienst.

Eindhovens Kanaal

In de aanloop naar de aanleg van de Zuid-Willemsvaart had Eindhoven pogingen ondernomen om het kanaal door Eindhoven te laten lopen, maar Helmond won de strijd om de route die de Zuid-Willemsvaart zou volgen richting 's-Hertogenbosch. De notabelen van Eindhoven legden zich niet neer bij hun nederlaag en bereidden plannen voor om toch een waterverbinding met het noorden van ons land te krijgen. De afscheiding van België vertraagde deze plannen, maar na de definitieve afsplitsing werden meteen nieuwe pogingen ondernomen.

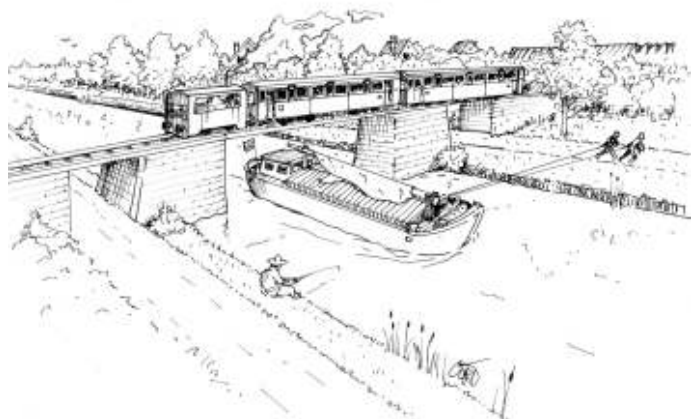
Tot in de tweede helft van de 19e eeuw kwamen er alleen maar trek-schuiten over het Eindhovens Kanaal.

De Loswal (hier in 1967) die lag aan de oostkant van de Kiezelbrug was bedoeld om Mierlo te bedienen. Er is nooit intensief gebruik van gemaakt.

Uiteindelijk kreeg het gemeentebestuur van Eindhoven op 1 oktober 1843 toestemming voor de aanleg van een kanaal, maar dat moest dan op eigen rekening. Dit had wel enkele grote consequenties. Uit kosten oogpunt moest er gekozen worden voor enkelvaart. Dat betekende dat schepen elkaar niet konden passeren. In het kanaal werden daarom zwaaikommen aangelegd waar schepen elkaar konden passeren en konden keren. Een ander gevolg was dat de haven van het kanaal niet in de toenmalige gemeente Eindhoven kwam te liggen, maar in de gemeente Stratum.

In 1845 werd een begin gemaakt met het graven van het kanaal en een jaar later kon het in gebruik genomen worden. De aanleg leidde tot veel consternatie in Mierlo. Dat begon natuurlijk met de aankoop van de benodigde grond. Landbouwers zagen grote delen van hun wei- en bouwlanden afgesloten worden van hun boerderijen. Hoewel er in Mierlo 5 bruggen en 1 voetbrugje zouden komen, moesten de boeren vaak ver omlopen met hun vee en de steile kattenbruggen werden als erg onaangenaam ervaren. Ook andere bewoners hadden hun

bezwaren. De Houtenaren moesten verder lopen om in het centrum te komen. De wevers uit Marktstraat, Bekelaar en Loeswijk die in Helmond werkten, moesten iedere dag omlopen. Zeker toen de gemeente Eindhoven aanvankelijk geen aanstalten maakte om het voetbrugje in de huidige Brugstraat aan te leggen, brak er oproer uit. Mierlonaren kwamen met schoppen naar de plaats waar het voetbrugje had moeten komen en probeerden het kanaal dicht te gooien om zich op die manier een doorgang te verschaffen. De marechaussee dreef de oproerkraaiers uiteen.

Die marechaussee had tijdens de aanleg van het Eindhovensch Kanaal een permanent verblijf in Mierlo. Dat was hard nodig. Er verbleven in Mierlo honderden 'polderjongens' zoals ze genoemd werden. Zij bezochten niet altijd geruisloos de herbergen en bouwden tal van 'woningen' in de bossen en zorgden vaak voor overlast. Hun loon was heel karig, de beste arbeiders verdienden 35 cent per dag. Niettemin kwamen er uit het hele land arbeiders, die dag in dag uit met alleen schop en kruiwagen moesten werken. Enkele keren werd er gestaakt vanwege de hongerslonen. Er vonden vernielingen en mishandelingen plaats, maar het werk werd toch in één jaar tijd geklaard.

Op 28 oktober 1846 werd het Eindhovensch Kanaal officieel in gebruik genomen. Ook voor deze

waterverbinding gold dat het Mierlo, zeker in de beginjaren, weinig economisch voordeel heeft opgeleverd. Wel konden in de jaren 50 van 19e eeuw via het kanaal stenen aangevoerd worden voor de bouw van de H. Luciakerk en de aanleg van de provinciale weg Eindhoven-Geldrop-Mierlo-Helmond. En de coöperatieve vereniging die in 1899 in Mierlo werd opgericht om meststoffen aan te kopen, had er ook baat bij. Bij het kanaal werd een grote beerput aangelegd. Schepen haalden de inhoud van toiletputten op in de grote steden en brachten deze fecaliën naar de landbouwgebieden, dus onder meer naar Mierlo. Leden van de coöperatie konden daar de meststoffen ophalen. Tenslotte was ook de komst van textielonderneming De Haes naar Mierlo, in 1915, mede te danken aan de aanwezigheid van het Eindhovensch Kanaal.

Railverbindingen

Tussen 1863 en 1866 kreeg Mierlo ook de eerste rails op zijn grondgebied. In die tijd werd de spoorlijn Eindhoven-Helmond-Venlo aangelegd. Ook deze verbinding leverde onze gemeente alleen maar problemen op. Opnieuw zagen landbouwers hun grondgebied afgesloten worden van hun boerderijen. Het gemeentebestuur van Mierlo pleitte jaren later nog enkele keren voor de aanleg van een treinstation

Op deze foto zijn de tramrails nog te zien zoals ze door de dorpsstraat liepen.

Het tramstation bij de molen van Branten.

op het Hout, maar dat leverde niets op. Wel kreeg Mierlo eind 19e eeuw een verzoek van Tramwegmaatschappij Eindhoven-Geldrop om de tramverbinding tussen die twee plaatsen door te trekken naar Mierlo en Helmond. Ook hier waren financiële overwegingen de oorzaak van een trage besluitvorming. Pas in 1905 kon begonnen worden met de aanleg. Ook deze verbinding zal een reden geweest zijn voor textielonderneming De Haes om zich in Mierlo te vestigen, dichtbij zowel het Eindhovensch Kanaal, de trambaan en de provinciale weg. De tramlijn zou maar ongeveer 30 jaar dienstdoen. Autobusdiensten en vrachtvervoerders met een grotere flexibiliteit namen de functie van de tramlijn over.

In de 19e eeuw is er op het gebied van de infrastructuur veel tot stand gebracht. Maar de conclusie is toch wel dat veel van die verbindingen in

dienst stonden van de behoeften van de grotere omliggende gemeenten en dat Mierlo er meer last dan profijt van had.

De spoorlijn Eindhoven-Venlo loopt door Mierlo, maar het dorp heeft er nooit veel plezier aan gehad...

Bronnen

- BHIC (Brabants Historisch Informatie Centrum), Toegangsnr. 17, inv.nrs. 11003 en 11004
- RHCE (Regionaal Historisch Centrum Eindhoven), Toegangsnr. 13139, Gemeentebestuur Mierlo, Inv.nrs. 926, 927, 932, 934, 935, 937, 957, 969 en 970
- 200 jaar Oude Raadhuis. Theo de Groof. Uitgave Heemkundekring Myerle 2006.
- Eindhovensch Kanaal. Theo de Groof. Myerlese Koerier 2014, nummer 1.
- Mierlo, gelegen aan een vaarroute naar een havenstad? www.heemkundekringmyerle.nl

Naar de missie

Inleiding

Tegenwoordig horen we het woord 'missie' weer vaker. Hiermee geven bedrijven en organisaties aan waar ze voor staan, welk doel ze hebben. Het woord is afgeleid van het Latijnse woord *mittere*. Dat betekent plaatsen of neerzetten. Vroeger gebruikte men het woord 'missie' in een ander verband: het was een plaats ver weg, waar een priester of zuster vanuit de katholieke kerk het geloof ging brengen. Het was niet alleen zieltjes winnen, zoals critici weleens zeggen, maar er werd ook op sociaal, medisch en onderwijskundig gebied heel veel werk verricht. Pater of zuster worden was in de periode voor 1950 een frequent voorkomende beroepskeuze. De gezinnen waren groot en er was vaak niet voor iedereen een goede broodwinning voorhanden. Vanuit de kerk werd gevraagd kinderen tot religieuze op te leiden en veel jongeren vonden het een uitdaging om in een ver land op ontdekking uit te gaan. Het was de manier om te kunnen reizen. Ook in Mierlo zijn veel kinderen priester, pater of zuster geworden. Velen bleven in Nederland werkzaam in de kerk, in de zieken- en ouderenzorg of in het onderwijs. Ook waren er contemplatieve religieuzen: ze bleven altijd in het klooster en waren gericht op beschouwing en gebed. Het is ondoenlijk om alle Mierlose jongens en meisjes te noemen die hun religieuze roeping hebben gevolgd. We beperken ons tot enkele van hen die naar de missie zijn gegaan, maar eren daarmee de hele groep.

De eerste missionarissen waar Mierlo mee te maken kreeg, waren de priesters die in de eigen parochiekerk dienden. Vanaf het begin van de 13e eeuw had Mierlo een kerk en de priesters van die kerk kwamen gedurende bijna 500 jaar vanuit de Norbertijnen Abdij van Tongerlo. Maar over deze missionarissen gaat het nu niet. Dat toen vanuit Mierlo priesters en kloosterlingen zijn uitgezonden naar elders, staat wel vast. Maar daarvan is niet veel

bewaard gebleven. Natuurlijk weten we het nodige over Willem van Enckenvoirt en Godfried van Mierlo, waarover elders in de canon meer informatie staat. Maar over minder bekende Mierlose religieuzen is eigenlijk niets bewaard. Pas vanaf eind 19e eeuw is er meer vastgelegd en vinden we dus meer terug. Dat heeft zeker ook te maken met het beter vastleggen van gegevens in de archieven. Vandaar dat de aandacht gericht is op een aantal van hen vanaf die tijd.

Frans van Vlerken

In de nieuwe parochie St. Lucia die in 1884 in Mierlo-Hout gesticht werd, was Frans van Vlerken (1884-1952) de eerste missionaris. Frans is nog gedoopt in de H. Luciakerk in Mierlo maar woonde

Pater Frans van Vlerken, gekleed zoals hij in Ortos op zijn missiepost werkte.

in Mierlo-Hout en ging daar ook naar de kerk. Hij is misschien wel de meest bekende missionaris uit Mierlo. Zeker omdat hij zoveel heeft meegemaakt in zijn missiegebied en door de manier waarop hij daarover communiceerde. Dat deed hij via zijn orde - de Missionarissen van Scheut - en met brieven en berichten in de lokale krant. Frans was 27 jaar toen hij als jonge priester in Mierlo-Hout werd uitgezwaaid en naar de missie in China (Mongolië) vertrok. Dat was geen makkelijk missiegebied. Een gedeelte van de bevolking was zeer gekant tegen de missionarissen en overvallen en geweld waren aan de orde van de dag. Onder andere de Nederlandse bisschop Ferdinand Hamer kwam er op een gruwelijke manier aan zijn einde, net als de Geldropse missionaris Gisbert Jaspers. Frans van Vlerken heeft regelmatig angstige tijden meegemaakt met als dieptepunt een gijzeling door een groep opstandelingen. Het was hen te doen om losgeld. Frans werd 15 dagen meegenomen op hun trektocht en flink toegetakeld. Pas nadat er 500 dollar losgeld was betaald, werd de missionaris weer vrijgelaten. Na dit avontuur kwam Van Vlerken terug naar Mierlo-Hout, maar de missie trok hem nog steeds, dus enkele jaren later keerde hij toch terug naar China. Daar bleef hij tot de Chinese autoriteiten eind jaren 40 van de vorige eeuw alle westerse missionarissen het land uitzetten. Frans heeft zijn laatste jaren doorgebracht op Sparrendaal in Vught. In Mierlo-Hout is een straat naar hem vernoemd.

Pater Bollen

Een tweede straat in Mierlo-Hout die naar een pater is vernoemd, is de Pater Jozef Bollenstraat. Jozef was een tijdgenoot van Frans van Vlerken. Frans hield zijn afscheidspreek in 1911 in de eerste mis die de

Pater Frits Bollen werd in 1992 bij de Houtse Kluppers geëerd met 24 rode rozen.

neomist (een pas gewijde priester) Jozef Bollen in Mierlo-Hout opdroeg. Jozef Bollen was een Jezuïet. Hij ging niet naar de missie, maar werd leraar in Amsterdam. Een andere pater Bollen, namelijk Frits Bollen (1907 - 2002) ging wel naar de missie. Als 13-jarige wist hij al dat hij dat wilde. Na zijn opleiding, die duurde tot 1932, kreeg hij een teleurstelling te verwerken. Hij werd niet uitgezonden naar een missiepost omdat zijn orde hem nodig had als leraar in Nederland. Leraar bleef hij tot de oorlog uitbrak. Toen werd hij overste en econoom van de orde in Cadier en Keer. Er braken zes moeilijke jaren voor de orde aan, met rantsoenering, bonnen voor levensmiddelen, kleding en vele andere dingen. Ook waren het zes jaren van smokkelen, om een college met meer dan een honderd studenten - allemaal eetlustige jonge kerels - in letterlijke zin van het broodnodige te voorzien.

Het duurde nog jaren voordat Bollen's grootste wens, namelijk uitgezonden worden, werd gehonoreerd. Toen hij 25 jaar priester was, kreeg hij eindelijk toestemming om naar Pedu (Ghana) te vertrekken, in augustus 1957. Eerst nog niet voor het pastoraat, maar als leraar aan het seminarie aldaar. Twee jaar later kreeg hij zijn eigen parochie in het nabijgelegen Cape Coast. Daar was hij een erg gelukkige pastoor. Hij holde de missieheuvel op en af, was altijd bezig: in de kerk, aan het vergaderen, op huisbezoek, naar het ziekenhuis of gevangenis. 's Avonds was hij dan gewoonlijk uitgeput. Zodra hij dan rustig ging zitten, sloep hij meteen in. Helaas moest hij in 1970 vanwege een intern kerkelijk conflict tussen de plaatselijke bisschop en zijn orde Ghana verlaten. Hij ging weer aan het werk in Nederland. In 1978 kwam hij terug naar Mierlo-Hout waar hij assisteerde in de Sint Lucia parochie en later als onbezoldigd rector in St. Alphonsus. Vrij kort na zijn 71-jarig priesterjubileum stierf hij op 94-jarige leeftijd.

Johan van Dooren

Een andere pater die missionaris in Afrika wilde worden, was Johannes van Dooren (1891-1920). Hij werd op 28 oktober 1915 in Langonnet (Bretagne) tot priester gewijd en droeg zijn eerste H. Mis op in de H. Luciakerk op 30 juli 1916. Tijdens de 1e Wereldoorlog werkte hij onder de Belgische vluchtelingen. Daarna werd hij benoemd tot professor aan het seminarie van zijn congregatie in Baarle-Nassau. Op 9 januari 1920 scheepte Johan in op het lijnschip 'Afrique'; de bestemming was Kameroen, waar hij missiewerk wilde gaan

Pater Jan van Dooren, net voor zijn priesterwijding in 1915 in Frankrijk.

verrichten. Vrij snel na vertrek kwam het schip door motorproblemen in moeilijkheden en maakte water. Door een zware storm lukte het de kapitein niet om met de 'Afrique' terug te keren naar het vasteland. Het schip verging in een zware storm voor de Franse kust en Johan kwam daarbij, samen met 567 andere opvarenden, om het leven.

Godhard van Mierlo

Niet alle Mierlose missionarissen hadden zoveel moeite om in hun missiegebied te geraken en te werken. Pater Theo Liebreks (1923-2013), ook wel Pater Godhard van Mierlo genoemd, trad toe tot de orde van de Kapucijnen. Hij vertrok vrij snel na zijn priesterwijding in 1949 naar het eiland Sumatra in Indonesië. Dat was ook geen gemakkelijke missiepost. Indonesië was nog maar net

Priesterfeest van Theo Liebreks in 1949. De neomist wordt geflankeerd door zijn ouders.

onafhankelijk en de voormalige Nederlandse overheersers waren niet geliefd. Theo moest dus in zeer moeilijke omstandigheden opereren. Toch wist hij zich vrij snel heel geliefd te maken; hij werkte uiteindelijk 45 jaar in dit missiegebied. Pater Liebreks levert een duidelijk voorbeeld van de werkzaamheden van een missionaris. Hij was niet alleen de pastoor die voorging in de missen en die betrokken was bij het onderwijs. Theo heeft veel projecten opgezet die het welzijn van de bevolking ten goede kwamen. Zo heeft hij een landbouwcollectief opgericht, een ziekenhuis gesticht en een soort van lokaal ziekenfonds georganiseerd. Het geld dat hij voor deze projecten nodig had, wist hij steeds te vergaren in Mierlo en wijde omgeving. Als Theo in Mierlo op vakantie was, was hij vaak niet in het dorp maar op weg in het land om fondsen te verwerven. Een mooi voorbeeld was te lezen in Rond de Toren van 1989:

“Pater Liebreks vraagt onze hulp bij het opzetten van een varkensteeltproject door een 15-tal gezinnen waarvan de mannen werkloos havenarbeider zijn. De gronden zijn beschikbaar, maar de materialen voor de stalbouw niet. Mensen die er willen werken, zijn er voldoende, maar biggen nog niet, evenmin als er goed voer is. De bedoeling is dat na verloop van enige tijd het project zichzelf kan betalen en dat de deelnemende gezinnen er ook nog wat aan overhouden voor zichzelf. Bij toerbeurt zal er 's nachts gewaakt worden om diefstal te voorkomen. Er is ook deskundige begeleiding beschikbaar. De stad Medan met ruim anderhalf miljoen inwoners biedt een ruim afzetgebied. Er is een begroting gemaakt, welke neerkomt op een bedrag van iets meer dan 10.000 Nederlandse guldens.”

Er werd een beroep gedaan op de gulheid van de Mierlose bevolking in het kader van de vastenactie. Missionarissen waren vaak zeer betrokken bij de lokale bevolking en schuwden het niet om soms ferme standpunten in te nemen. Pater Liebreks was hier zeker een voorbeeld van. In een brief in Rond de Toren in 1965 schreef hij:

*“Geachte lezers en lezeressen,
Het is vandaag 27 september. Had de communistische leerlingenorganisatie haar zin gekregen dan stonden we nu op het plein voor de regeringsgebouwen te luisteren (?) naar vuurspattende speechen. Maar de vlieger ging niet op. De nationale en godsdienstige organisaties demonstreerden een keihard "neen". Zij willen niet in tuig om als trekpaard te dienen voor de rode wagen. Gelukkig, dat er kleur bekend wordt. De fase van angstig afwachten is voorbij. Iedere rode zet wordt met een felle tegenzet beantwoord. De weerstand wordt sterker en beter georganiseerd. De katholieke jeugdorganisatie blaast haar partijtje dapper mee. Naast actie, die noodzakelijk is, wordt ook de vorming niet vergeten. Deze maand zijn elke zaterdag een honderd jongeren bij elkaar geweest om zich te laten voorlichten over godsdienstige en morele kwesties. Grote belangstelling van een aandachtig gehoor. De toekomst van Indonesië ligt in handen van de jeugd, aldus de President. Onze jeugd mag er zijn. Wat dat betreft zien we de toekomst hoopvol tegemoet. Maar we leven nog in de wereld van nu. Helaas vliegen de prijzen nog steeds omhoog, Betaalde ik vorige maand nog Rp. 6500 voor 16 kg rijst (een*

Pater Theo Liebreks op vakantie in Mierlo, hier in de Brugstraat bij de bloeiende kersenvormen van Willie Meulendijks.

standaardmaat) op het ogenblik moet ik er Rp. 15000 voor neertellen. En wat betekent 16 kg rijst voor een huishouden van 160 personen! Per dag hebben we minstens 5 x 16 kg rijst nodig. En met rijst alleen zijn we er niet. Groenten, vis, olie, noem maar op, alles is even duur. Wie zal dat betalen, zoete lieve Gerritje? Ik maak me wel eens zorgen. Een oplossing? Bijv. tweedehandse, maar nog behoorlijk goede kledingstukken. Nu de zomer toch voorbij is!"

Hij maakt er meteen mooi gebruik van om de Mierlonaren om steun te vragen.

Zusters Theodora, Thecla en Amata

Natuurlijk was niet alleen Azië de bestemming van de Mierlose religieuzen. Diverse zusters gingen vanuit Mierlo ook naar Zuid-Afrika. Ze traden allemaal toe tot een orde met een indrukwekkende naam: de orde van de Dominicaanse zusters van Catharina van Siëna van King William's Town. Deze orde werkte veel in het zuiden van het Afrikaanse continent. Bij deze orde waren de zussen Nella (1925-1973) en Anna (1927-1994) Sloots ingetreden onder de namen zuster Theodora en zuster Thecla. Kort na het afleggen van hun kloostergeloften (de zogenaamde professie), eind jaren veertig, vertrokken de zusters naar de missiepost in Zuid-Afrika. Ze zijn daar gebleven tot hun overlijden en ze zijn daar ook begraven. Zuster Theodora heeft ruim 25 jaar in de missie gewerkt, zuster Thecla ruim 45 jaar, slechts onderbroken door een enkele vakantie in Nederland. Deze zusters hadden in Mierlo de lagere (meisjes) school doorlopen en daarna alleen enkele jaren huishoudschool gehad. In hun zusters tijd hebben beiden laten zien dat ze van aanpakken wisten. Zo

wist zuster Theodora zich nog zo te scholen dat ze als onderwijzeres kon worden ingezet. Via brieven die in Rond de Toren werden afgedrukt, hielden ze contact met het thuisfront.

*Dierbare parochianen,
Nu kom ik van uit het verre Zuiden even 'n teken van leven laten zien. Het is wel ver weg en al 1½ jaar geleden, dat ik bij U in Mierlo was, maar ik ben jullie toch niet vergeten. Ik wil U namens mijn zus Zr Theodora en mezelf 'n Zalig Kerstmis toewensen. Vooral in die dagen gaan onze gedachten uit naar onze dierbare verwanten en vrienden. Wij zullen ook U allen bijzonder in de Kersttijd in ons gebed gedenken, met het vertrouwen dat de vrede van de Kerstdagen over het hele jaar 1967 zal uitstralen zodat dat jaar 'n Zalig 1967 mag worden,
Met hartelijke groeten van Zr. Theodora en Zr. Thecla Sloots. Welkom in Zuid-Afrika*

In dezelfde orde was ook zuster Amata, op de Loeswijk geboren als Bertha Heesakkers (1924 - 1975), werkzaam. Zuster Amata vertrok in 1950 naar Zuid-Afrika waar ze assistente in de verpleging werd. Later specialiseerde ze zich in verloskunde en kwam in 1957 in een kraamkliniek in Springs (bij Johannesburg) te werken. Daar heeft ze veel moeders geholpen bij de geboorte van hun kind. Ook heeft ze, vanuit die kliniek, de opleiding verzorgd van lokale vroedvrouwen en kraamverzorgsters.

Theo Sloots en Leo Gottenbos

Pater Theo Sloots (1898 - 1982) diende ook in Afrika. Na zijn priesterwijding in 1926 vertrok hij naar de Afrikaanse Goudkust waar hij bijna 20 jaar

Van links naar rechts: de Dominicanesse zuster Theodora (Nella Sloots), zuster Thecla (Ann Sloots) en zuster Amata (Bertha Heesakkers). Alle drie ingetreden in de orde van St. Dominicus van Catharina van Siëna van King William's Town en werkzaam in Zuid-Afrika.

Pater Theo Sloots in mei 1963 als rector van Nieuw Herlaer bij de eerste steenlegging van de Christofoorkerk.

missiewerk zou verrichten. Hij was daar onder andere betrokken bij de priesteropleidingen. Nadat hij naar Nederland was teruggekeerd heeft hij nog zo'n 20 jaar op verschillende standplaatsen in Nederland gewerkt. Toen hij, om gezondheidsredenen, rustend priester werd, ging hij nog een aantal keren naar New York om daar pastorale zorg te verlenen.

Leo Gottenbos werd op 17-12-1978 door Mgr. Jan Bluysen in de Heilige Luciakerk tot priester gewijd.

Mierlose missionarissen en zusters trof je niet alleen in Azië en Afrika aan, maar ook aan de andere kant van de oceaan: Pater Leo Gottenbos (1945), pater in de orde van de Spiritijnen was werkzaam in Brazilië. Leo werd in de Heilige Luciakerk door bisschop Jan Bluysen tot priester gewijd op 17 december 1978. Daarna vertrok hij naar zijn missiepost, waar hij bijna 40 jaar werkte. In 2015 kwam hij definitief terug naar Nederland. Hij werd door bisschop Gerard de Korte gevraagd om vicaris (kapelaan) te worden in een parochie in Heereveen. Hij heeft dat gedaan tot 1 januari 2021 toen de congregatie van de Spiritijnen de parochie heeft overgedragen. Leo Gottenbosch is de laatste missionaris uit Mierlo.

Pater Leo Gottenbos in augustus 2015 op televisie vanuit zijn missiepost in Brazilië.

Parochieel Missie Centrum

Als gesproken wordt over missionarissen en zusters in de missie, dan mag ook het Parochieel Missie Centrum (PMC) Mierlo niet worden vergeten. PMC werd gevormd door een groep Mierlonaren, die het hele jaar bezig waren geld en goederen bij elkaar te halen om de paters en zusters te steunen. Vastenacties als Memisa en Miva waren belangrijke evenementen en inkomstenbronnen, en dat gold ook voor het jaarlijkse Driekoningen-zingen en de kledingacties. Er werden vele kilo's kleren naar overzeese gebieden verscheept. Ook haalde het PMC geld op bij bruiloften en jubilea. In Rond de Toren werd wekelijks melding gemaakt van wat er was opgehaald. Veel ouderen zullen zich nog herinneren dat ze zilverpapier en doppen van de (dag-) melkflessen spaarden. Die werden dan ingeleverd op school. De opbrengst daarvan was bestemd voor de missie. Jarenlang was het traditie dat kinderen op Driekoningen langs de deuren trokken en liedjes zongen, waarvoor ze geld kregen. Dat naar de missie ging. De Mierlose missionarissen en zusters waren daar heel blij mee, blijkt uit het volgende:

Zuster Matthaëi van Hoek ver stelt ontvangen kleren van PMC Mierlo zodat ze bruikbaar zijn voor de mensen op haar missiepost.

Zuster Matthaëi werkte als Dominicanesse in Zuid Afrika.

Beste Mierlonaren,
Ondertussen ben ik al weer druk bezig, met mijn missiewerk in het warme Afrika. Op het ogenblik is het hier snikheet. De reden van deze groet is om U allen heel hartelijk te bedanken voor de bijdrage van al de kleren, die ik deze week vanuit Mierlo heb mogen ontvangen. Jammer dat U ons niet bezig kon zien met het uitpakken. Velen zijn er mee blij gemaakt en gekleed. God Bemint de blijde gever. Dikwijls denk ik terug aan de blijde tijd die ik in Mierlo heb doorgebracht. Namens mijn Overste en medezusters wil ik U allen nogmaals heel hartelijk bedanken. In ons gebed zullen wij Mierlo niet vergeten. Ook wij vragen om gebed voor onze Missie.

Met vriendelijke en dankbare groeten verblijf ik als Uw dorpsgenoot,

Sr. Matthaëi van Hoek o.p.

Zuster Matthaëi (Maria) van Hoek (1924-2015) was ingetreden in de orde van St. Dominicus waar de eerdergenoemde zusters in Zuid-Afrika ook deel van uitmaakten. Zij heeft van 1951 tot 1993 in Zuid-Afrika gewerkt en is er daarna in het klooster blijven wonen tot haar overlijden.

Bronnen

Algemeen

- 150 jaar kerk Parochie H.Lucia Mierlo, Theo de Groof
- 100 jaar St.Lucia Mierlo-Hout 1884-1984
- Mierlo, van oorspong tot heden, Jean Coenen
- diverse Rond de Toren's Mierlo

Pater van Vlerken. www.heemkundekringmyerle.nl

Johannes Cornelius van Dooren. Myerlese Koerier 2020, nummer 2, pag. 12.

Frits Bollen

- defunts.smainternational.info/fr/necrologe/705-le-pere-frits-bollen
- pater Bollen. bidprentjesarchief.nl

Theo Liebreks

- kro-ncrv.nl/katholiek/encyclopedie/k/kapucijnen

Theo Sloots

- defunts.smainternational.info/fr/necrologe/1543-le-pere-theo-sloots

Zusters Dominicanessen van Catharina van Siënna van King William's Town

- www.kwtdominicans.org/

Amata Heesakkers

- Rond de toren, 1975 jaargang 12, nummer 12, pag. 5.

De zusters komen!

In 1837 werd Reinier Vissers uit Oirschot benoemd tot pastoor in Mierlo. Een van zijn taken was het beheer van de fondsen van het inmiddels opgeheven Apostelhuis, een tehuis voor alleenstaande oudere mannen. Vissers vatte het plan op om een nieuw gasthuis te bouwen voor de huisvesting en de verzorging van de behoeftige mannen. In Oirschot was hij bekend met het klooster van de zusters Franciscanessen; de zusters hielden zich bezig met zorg én met onderwijs voor meisjes. In 1869 was in Oirschot ook een kweekschool gevestigd en werden er zuster-onderwijzeressen opgeleid. Pastoor Vissers vond de zusters Franciscanessen bereid om ook naar Mierlo te komen.

Een klas van de Luciaschool eind jaren twintig van de vorige eeuw.

Zicht vanaf de kerktoren op het klooster en de aanbouw van de meisjesschool Sint Lucia in Mierlo.

Toen ook de financiering rond was, startte pastoor Vissers op een stuk grond tegenover de pastorie de bouw van het klooster. Er zouden ook bouwmaterialen van het oude Apostelhuis gebruikt zijn. Toen het klooster klaar was, kwamen de zusters. Op 26 november 1874 reden zes zusters en twee lekenzusters van de orde van Franciscanessen uit

Oirschot op een boerenkar Mierlo binnen, met als taak onderwijs voor meisjes op te zetten en de zorg voor behoeftigen in te richten. Op verzoek van de zusters werd weinig ruchtbaarheid aan hun komst gegeven en werden zij dus niet 'plechtig door de gemeentenaren ingehaald'. Pastoor Vissers en kapelaan Verschuren ontvingen de zusters, boden hen een maaltijd aan en leidden hen rond door de kerk, waar zij het Allerheiligste bezochten om de zegen af te smeken teneinde de onderneming te doen slagen. Daarna gingen de zusters naar hun nieuwe verblijf, het klooster tegenover de kerk en pastorie. Het middengedeelte van het gebouw was voor de zusters, de linkervleugel voor een school en de rechtere vleugel voor 'de apostelen', de behoeftigen die verzorging nodig hadden.

In hun Memorieboek, een soort dagboek van het klooster, beschreven ze wat ze aantroffen:

'...met alle gerieflijkheid voorzien zoo tot gebruik der zusters als voor de liefdewerken zeer ordelijk ingericht, eene schoone gewelfde kapel met bovenkoor voor de zusters. Verder cellen, refter, werkhuis, keuken, kelder, waschhuis, stal en schuur met verdere benodigdheden.'

Pastoor Vissers zegende het gebouw in en de zusters gingen voortvarend aan de slag. In hetzelfde jaar van hun aankomst nog – in 1874 dus – begonnen ze in de linkervleugel van het klooster met de Luciaschool. In

Het Liefdesgesticht (verzorgingshuis) in Mierlo-Hout op de plek van het huidige Alphonsus.

Johan van Hoof heeft de betekenis van de zusters voor het onderwijs en de zorg in Mierlo mooi in beeld gebracht.

het begin viel dat niet mee, blijkt uit de beschrijving in het Memorieboek:

'In de Luciaschool begon men met 40 kinderen, waarvan de oudsten zeer gebrekkig konden lezen. Van handwerken, naaien en breien kende men geen steek. In de bewaarschool maakte men een begin met 30 kinderen, waaronder verscheidene waren van 10 of 11 jaar die niet konden bidden of geen letters kenden.'

Maar dat veranderde snel.

'Na korte tijd zag men dat de arbeid der zusters gezegend werd door de vorderingen en de

godsdienstige stemming der kinderen. Dit was een grote voldoening voor de zusters. Ook de ingezetenen, vooral de ouders zijn en blijven zeer ingenomen met de zusters. Hunne liefdadigheid is buitengewoon groot, zij brengen voortdurend liefdesgiften tot zelfs de armste mensen, die het om zo te spreken uit hunnen mond sparen om het aan de zusters te brengen'.

De zusters wilden ook de opvang van kleuters op zich nemen, Daarom werd in 1877 een kleuterschool opgericht, voor zowel jongetjes als meisjes. In 1881 werden in het andere deel van het klooster de eerste vier oude hulpbehoevende mannen opgenomen. Dit aantal werd later uitgebreid tot twaalf mannen.

Mierlo-Hout

Ook in Mierlo-Hout werd rond deze tijd een klooster gevestigd. In 1883 werd kapelaan Elsen van de Lambertusparochie in Helmond benoemd tot bouwpastoor van de nieuw opgerichte parochie Mierlo-Hout. Hij hield zich niet alleen bezig met de bouw van de kerk, die werd ingewijd op 16 mei 1897, maar hij wilde ook onderwijs voor meisjes, hulp bij het catechismusonderwijs en verpleging van bejaarden in Mierlo-Hout opzetten. De uitvoering daarvan zou in handen kunnen komen van zusters. Via zijn Helmondse connecties kwam pastoor Elsen bij de zusters van Schijndel terecht. Deze orde was bereid een dochterklooster in Mierlo-Hout op te zetten: het Alphonsusklooster.

Op 1 mei 1889 begonnen de zusters met het onderwijs aan meisjes uit de parochie. Deze hoefden nu niet langer meer naar Mierlo-dorp. In september werd de eerste zieke al opgenomen in het liefdesgesticht. Dat was wat eerder dan gepland; daarom moesten de ziekenzalen versneld ingericht worden.

Katholieke emancipatie

De ontwikkelingen in Mierlo stonden niet op zichzelf. In heel Brabant was sinds het einde van de 18e eeuw sprake van een emancipatiebeweging van het katholieke volksdeel. Voorheen, in de tijd van de Republiek, was het protestantisme de staatsgodsdienst. Het onderwijs was daardoor in protestantse handen. Ook in dorpen als Mierlo werden dominees benoemd, die de kerken gebruikten voor protestantse diensten. Katholieke diensten mochten wel gehouden worden, maar dan in gebouwen die niet als kerk herkenbaar waren: de schuilkerken of schuurkerken.

In 1798, gedurende de Franse bezetting en dus in de Napoleontische tijd, werd de Bataafse Republiek gevestigd en kwam het tot een scheiding van kerk en staat. Bestaande kerken kwamen in het bezit van dat kerkgenootschap dat door zijn omvang daarop de meeste aanspraak kon maken: de restitutie. In Brabant waren dat bijna altijd de katholieken. Zo kwam er een einde aan de schuilkerken. Maar de katholieke emancipatie bleek nog steeds een moeizaam en langdurig proces te zijn. Door de

In 1928 vierden de zusters in Mierlo-Hout het 50-jarig jubileum.

liberale grondwet van 1848 werden veel beperkingen eindelijk opgeheven. Er kwam vrijheid van vereniging en vergadering en het herstel van de bisdommen werd mogelijk. Na felle discussies tussen enerzijds de liberale en katholieke politici en anderzijds de protestantse politici werden de katholieke bisdommen ingesteld: Haarlem, Breda, Den Bosch, Roermond en Utrecht (als aartsbisdom). Johannes Zwijsen – voormalig pastoor in Tilburg en initiator van onder meer de congregatie van de zusters van Liefde (1832) en de fraters van Tilburg (1844) - werd benoemd tot aartsbisschop.

Het katholiek onderwijs kreeg een flinke impuls door het bisschoppelijk Mandement uit 1868, waarin sterk gepleit werd voor katholiek in plaats van neutraal onderwijs dat, zo meende men, een gevaar voor de katholieke jeugd zou zijn. Daarnaast werd het onderwijs niet langer gemengd, maar gescheiden gegeven, dus op aparte scholen voor jongens en meisjes. Verschillende kloosterordes pakten dit op en richtten meisjes- en jongensscholen op. Dit gescheiden katholiek onderwijs bleef bestaan tot in de jaren zestig van de vorige eeuw.

De katholieke kerk ging in de tweede helft van de 19e eeuw een steeds grotere rol spelen in het openbare leven. De nieuwe congregaties werden ingezet bij onder meer het eigen katholiek onderwijs, bij de zorg en bij dag- en weekbladen. De geestelijkheid zette door preken en volksmissies in op volksvroomheid:

Het rijke roomse leven met pater Jan Coolen en zuster Geertruida Coolen.

de verinnerlijking van het geloof. De invloed van de pastoors en het conservatisme namen verder toe. In 1864 verscheen de pauselijke encycliciek Quanta Lura (Met Grote Zorg) waarin onder meer 80 dwalingen benoemd werden, waaronder liberalisme, socialisme en rationalisme. De richtlijnen van het Vaticaan bepaalden steeds meer de overtuiging, levenswijze en het gedrag van gelovigen. Het oprichten van katholieke scholen werd door de clerus gezien als een belangrijk onderdeel van deze katholieke emancipatie en hieraan hebben de verschillende zusterordes volop bijgedragen.

Bronnen

- Memorieboek – Fundatie St. Lucia Mierlo 1874 – 1972 – zusters Franciscanessen.
- Mierlo van oorsprong tot heden – Jean Coenen.
- Regionaal Historisch Centrum Eindhoven – blad Het klooster in Mierlo-Hout.
- Commissie herdenking 130 jaar zusters Franciscanessen in Mierlo – artikel.
- Verhalen van Brabant. Geschiedenis en erfgoed in 10 tijdvakken. Jan van Opheusden.
- De kardinalen en het Apostelhuis. Henk Goossen en Marius v.d. Elsen. (2017)
- Blikken op Brabant. Gerard Sonnemans, Jurgen Pigmans, Theo Cuijpers. (2012)

Onderwijs in ontwikkeling

De eerste vermelding van een school in Mierlo stamt uit 1550. Toen lagen de school en de schoolmeesterswoning op het kerkhof tegen de muur. Het bleek in 1550 lastig om een schoolmeester te vinden. De net benoemde schoolmeester vertrok al snel naar Geldrop. In 1562 benoemde de kerkmeester (een bestuurder van de kerk) na overleg met de bevolking Anthonis van Dommelen als koster en schoolmeester om *'die jongen nerstelicken te leeren'* (de ijverige jongeren). De schoolmeester ontving een wedde 40 gulden per jaar. Tot 1648 werd het onderwijs gegeven door katholieke kosters/schoolmeesters benoemd door de kerkmeester. Of er steeds overleg met de bevolking was, weten we niet, zoals we zoveel niet weten. Hoeveel kinderen gingen naar school? In welke vakken werd onderwezen? Gingen meisjes ook naar school en hoe was de kwaliteit van de schoolmeesters en dus van het onderwijs? Alleen incidenten werden opgetekend, de dagelijkse gang van zaken blijft in nevelen gehuld.

In 1648 kwam met de komst van de Republiek der 7 Provinciën het onderwijs ook in Mierlo in protestantse handen. Schoolmeesters werden voortaan benoemd door de Grote kerkelijke vergadering Meierij.

Een enkele maal werd iets bijzonders vermeld. Zo verzocht in 1709 een Mierlose predikant om een vervangende schoolmeester aan te stellen. De oude was met keelproblemen vertrokken en aangezien de schoolmeester ook voorzanger was, vormde dat een probleem.

Waarschijnlijk gingen er meer jongens dan meisjes naar school, maar de school stond open voor beide geslachten. Dat blijkt bijvoorbeeld uit een klacht in 1710 tegen schoolmeester Bockhorst. Hij had Susanna, dochter van de gemeentelijke vorster (de gerechtsbode) *"seer erbarmelijk geslagen"*. Hoewel er meer klachten tegen deze schoolmeester werden ingediend, leidde dit niet tot zijn ontslag. Hij werkte

in totaal 50 jaar als schoolmeester. In 1792 veranderde het beloningssysteem voor de schoolmeester. Er was onvrede over de kwaliteit van het onderwijs. In plaats van een vast bedrag per jaar, dat inmiddels 100 gulden was, kreeg de onderwijzer betaald per aanwezige leerling, op basis van een driemaandelijke rapportage.

Pas met de komst van de Bataafse republiek in 1797 kwamen er weer katholieke schoolmeesters in Mierlo. Het was een wat lastig begin. De eerste schoolmeester werd al na een maand vervangen en zijn opvolger stierf snel. In 1798 werd Andries Wolski aangesteld. Aanvankelijk was de gemeente lovend over hem, maar in 1805 werd geklaagd dat hij te laat met de school begon en te vroeg stopte. Er werd vanuit het schoolbestuur een commissie van 2 leden benoemd die met de onderwijzer de lestijden, de vakantie en de verwarming van de school tijdens de winters moest regelen. Wolski bleef tot 1816.

In de 19e eeuw verbeterde het onderwijs, ook in Mierlo. Er werden diverse wetten aangenomen waarin eisen werden gesteld aan de opleiding van schoolmeesters en de te onderwijzen vakken. De gemeente werd vanaf het begin van de 19e eeuw verantwoordelijk voor het lager onderwijs. En dat had niet alleen betrekking op het gebouw, zo blijkt uit een verslag van de gemeente Mierlo. Daarin stond dat kennis van de Franse of een andere taal niet nodig was, omdat er geen handelsverkeer bestond met België of andere landen.

Er was geen verplicht onderwijs, dus niet alle kinderen gingen naar school. Vanaf 1854 hield de gemeente overzichten bij van de leerlingaantallen. Aanvankelijk gingen meer jongens dan meisjes naar school, maar de komst van de meisjesscholen in Mierlo (1874) en Mierlo-Hout (1889) en de invoering van de Leerplichtwet in 1901 hadden een positieve invloed op het aantal schoolgaande meisjes.

Onderwijs Mierlo-Dorp

Dorpsschool/Johannesschool

In 1755 werd de school op het kerkhof gesloopt. De Raad van State gaf toestemming voor de bouw van een nieuwe school bij de Zaagstelling in de buurt van

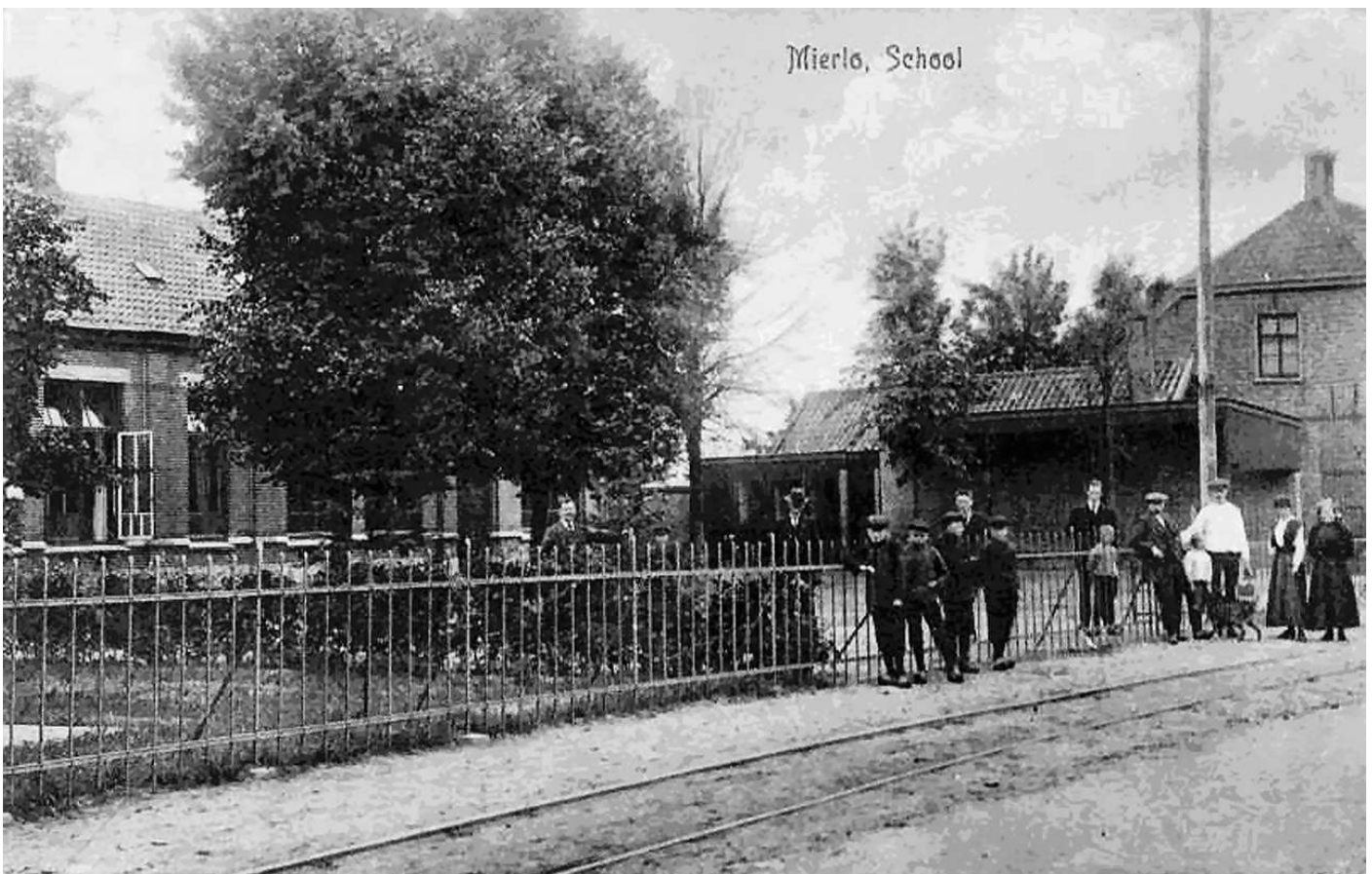

Tot 1899 was in dit gebouw op de Heuvel (waar nu de fietswinkel van Knoops gevestigd is) de school onder gebracht. Daarna was het de brandweerkazerne van Mierlo.

de Heuvel. In 1819 waren er klachten over het schoolgebouw. Zowel het gemeentebestuur als de schoolopziener schreven hierover aan de provincie. *'...dat de school zich in eenen zeer slegten staat bevindt en niet alleen bouwvallig maar ook zo laag van verdieping is, dat alle reparaties overbodig zoude zijn, daar er met geen mogelijkheid een geschikt lokaal van gemaakt kan worden'.*

De gemeente had geld en kreeg toestemming voor renovatie en een nieuwe aanbouw die in 1824 in

gebruik werd genomen. De school was bedoeld voor kinderen uit Mierlo-Dorp en Mierlo-Hout. In 1869 was opnieuw sprake van slecht onderhoud en zou de school te klein zijn. Maar er gebeurde niets omdat er discussie was over de oprichting van een school in Mierlo-Hout. In 1873 werd deze geopend en kort daarna werd besloten om ook een nieuwe school in Mierlo-Dorp te bouwen. In 1896 kocht de gemeente daarvoor grond aan in de Dorpsstraat en in 1899 werd de nieuwe school, de Johannusschool, in gebruik genomen. Na de komst van de meisjesschool in 1874 zaten er alleen nog jongens op deze school. In 1927 werd de school door de gemeente overgedragen aan het kerkbestuur en kreeg ze de naam 'R.K. bijzondere jongensschool Sint Johannes Mierlo-Dorp'. De niet-katholieke onderwijzers werden ontslagen. Daar werd in de krant melding van gemaakt. Tot 1963 werd het schoolgebouw diverse keren aangepast en uitgebreid, onder meer met een handenarbeidlokaal. Er was één bestuur, het kerkbestuur, voor zowel de Johannusschool als de Luciaschool. In 1973 kwam er een school bij: de Loeswijkschool. Veertien jaar later werd de Johannusschool gerenoveerd, maar het gebouw verloor in 2015 de onderwijsfunctie. In 2018 kwam het door verkoop in particuliere handen.

De Johannusschool in oude tijden, met de tramrails op de voorgrond.

De Johanneschool in recentere tijden.

Luciaschool

In 1874 startten de zusters Franciscanessen de meisjesschool Sint Lucia, in de linkervleugel van het kloostergebouw, tegenover de kerk en pastorie, zoals in een van de andere items van deze canon valt te lezen. In 1920 werd subsidie aangevraagd en gekregen voor de bouw van een nieuw schoolgebouw. Die nieuwe school ging in 1924 open, naast het klooster van de zusters. De kleuterschool kwam in het oude schoollokaal. Er volgden nog verschillende uitbreidingen en aanpassingen, nodig door onder meer de uitbreiding van de leerplicht naar de 7e en 8e klas en de oprichting van de opleiding 'Voortgezet Gewoon Lager Onderwijs' Sint Agnes. In 1969 werd de Lucia een gemengde school en kwam er een scheiding tussen kerk- en schoolbestuur; de stichting Katholieke Mierlose scholen Lucia en Johannes werd opgericht. In 1984 was de nieuwbouw aan de Santheuvel voltooid en in 1989 ging de oude Luciaschool onder de sloophamer.

In 1969 werden de twee scholen gemengd. Meisjes van de Luciaschool gingen naar de Johanneschool en

Voor veel Mierlose vrouwen is de grote houten poort een mooie (?) herinnering aan hun lagere schooltijd.

jongens van de Johanneschool naar de Luciaschool. Zo kwamen er 62 meisjes naar de Johanneschool in klas 2, 3 en 4.

Lange tijd was het alleen mogelijk katholiek onderwijs in Mierlo te volgen. Pas in 1974 kwam in Mierlo-Hout op initiatief van een aantal ouders een openbare school, OBS 't Hout. In Mierlo duurde het nog tot 1981 voordat openbaar onderwijs mogelijk werd. In dat jaar werd op initiatief van een aantal ouders openbare basisschool 't Schrijverke opgericht. Dat lukte niet zonder slag of stoot. Het streven was in augustus 1981 met het onderwijs te starten, maar in 1980 stelde de gemeenteraad geen krediet beschikbaar voor de bouw. In december van dat jaar kreeg de gemeente met steun van de provincie de mogelijkheid om via een versnelde procedure aan de Dickbierweg een school te bouwen, ondanks bezwaren uit de buurt. Tot maart 1981 bleef onduidelijk of het zou lukken. Enkele bezwaarmakers hadden namelijk geprocedeerd tot aan de Raad van State. Maar hun verzoek om de bouwvergunning niet te verstrekken, werd uiteindelijk afgewezen. Daarmee kon een tijdelijke school aan de Dickbierweg worden gerealiseerd. Na 14 jaar kwam er nieuwbouw voor de Openbare Basisschool 't Schrijverke aan de Heer van Grevenbroeckweg. In 2015-2016 opende 't Schrijverke een 2e locatie in nieuwbouwwijk Luchen.

Onderwijs Mierlo-Hout

Voordat Mierlo-Hout een afzonderlijke parochie werd, is over het onderwijs niet zoveel bekend. De jongens en meisjes moesten in Mierlo naar school. De jongens kregen in 1873 een eigen schoollokaal op 't Hout, de meisjes moesten wachten tot 1889, toen de zusters van Schijndel hier met een eigen school begonnen.

In 1928 werd door toedoen van pastoor Strijbosch de openbare school omgezet in een school voor R.K. bijzonder onderwijs. Dit feit gaf hoegenaamd geen verandering, want de openbare school fungeerde al als een katholieke school. In begin van de jaren 50 van de vorige eeuw verkeerde het schoolgebouw in een dusdanige staat, dat vernieuwing en uitbreiding hard nodig waren. In de loop der jaren is dat gebeurd en op 15 januari 1954 werd het eerste gedeelte plechtig ingezegend. De nieuwe school heette voortaan: "St. Odulfusschool". In 1958 was de verbouwing voltooid. Was de school vanaf haar bestaan steeds een jongensschool geweest, in 1968 werd zij toegankelijk voor jongens en meisjes.

Met de opening van een nieuw gebouw in 1954 kreeg de r.k. Jongensschool, een nieuwe naam: St. Odulfusschool.

Achtergrond onderwijs in Nederland

De ontwikkelingen van het onderwijs in Mierlo staan niet op zich, maar volgen die van het onderwijs en de wetgeving in heel Nederland.

Er is weinig bekend over de vroege geschiedenis van het onderwijs in Nederland. De eerste vermelding van een kloosterschool in Nederland komt uit het jaar 750. Deze school zou in Utrecht hebben gestaan. In de tijd van keizer Karel de Grote (768 – 814) kwam er meer aandacht voor onderwijs. Waarschijnlijk vond de keizer het nodig om bestuurders te hebben voor zijn grote Frankische Rijk die zijn berichten, voorschriften en wetten konden lezen en zelf berichten konden opstellen en versturen. Hij vaardigt wetten uit waarin stond dat jongens moesten leren lezen, schrijven, zingen en bidden. Ze kregen onderricht in kloosterscholen. Meestal was er een binnenschool voor jongens die een carrière in kerk of klooster nastreefden en een buitenschool voor anderen. Het bereik van de scholen was beperkt.

Vanaf de 14e eeuw kwamen er ook los van de kloosters dorpscholen, maar die waren wel verbonden aan de kerk. De koster was vaak de schoolmeester. Net zoals dat ook in Mierlo later het geval was. Hij leerde de kinderen lezen en schrijven en rekenen. Schrijven was overigens pas voor de gevorderde leerlingen. Schrijfmiddelen waren duur en schaars. Dorpscholen waren ook toegankelijk voor meisjes, maar er gingen toch vooral jongens naar toe. Ouders moesten lesgeld betalen. Soms betaalde de kerk voor arme kinderen of waren er fondsen beschikbaar. Er was geen klassikaal maar hoofdelijk onderwijs. Kinderen van alle leeftijden zaten door elkaar. De schoolmeester kreeg een jaarlijkse wedde en de beschikking over een woning.

Schilderijen en prenten uit de 16e en 17e eeuw geven een beeld van hoe het er in de dorpschool aan toe ging.

Onderwijs in Nederland vanaf de 17e eeuw

Politieke ontwikkelingen hadden uiteraard gevolgen voor het onderwijs. Dat bleek in de 17e eeuw toen de Spanjaarden uit Nederland verdreven werden en in 1648 de Republiek der 7 Provinciën ontstond. In de Republiek werd het protestantse geloof de staatsgodsdienst. Katholiek geloof mocht niet meer openlijk worden beleden en katholiek onderwijs werd verboden. Brabant werd een generaliteitsgebied en kwam onder bestuur van de Staten-Generaal. In 1655 werd het "Schoolreglement in de steden en dorpen staende onder de Generaliteyt" vastgesteld. Katholieke schoolmeesters werden vervangen door protestantse schoolmeesters. Voor de regio Oost-Brabant werden deze geselecteerd door de Grote kerkelijke Vergadering van de Meierij. Er zijn wel berichten te vinden over clandestien katholiek onderwijs, 'bijscholen' genoemd. Zo gingen in Helmond op 7 januari 1654 twee gerechtsdienaren op zoek naar clandestien onderwijs. En met resultaat. In het huis van Hendrik Jansen troffen zij 8 kinderen "leerende met boexkens in hun handen", bij Willem Penninx 4 kinderen die aan het leren waren en bij Anneken de Hondt 6 meisjes die "met eenighe boecken bezig waren". Ook eind 17e eeuw was er in Helmond sprake van een 'paapse' bijschool. Theodora Winterode hield "verscheidene meijskens bij zich in huis, die in boecken waren lesende en leerende".

Vakken in deze tijd waren naast godsdienst: lezen, schrijven, (handels)rekenen, brieven schrijven en vreemde talen. Leermiddelen waren onder meer de

ABC-boeken met voorbeelden voor schrijfoefeningen en leeslessen. Het onderwijs stond open voor jongens en meisjes. Er was sprake van dat er lesgeld betaald moest worden.

Er zijn tegenstrijdige berichten over het effect en de kwaliteit van het onderwijs. Zo sprak een Italiaanse bezoeker zijn verwondering uit over het feit dat veel mensen in de Republiek goed konden lezen en schrijven. In steden en ook in veel kleine dorpen waren scholen. Anderzijds werd geschreven over analfabetisme en slecht onderwijs, een beperkt bereik en veel verzuim. Zo schreef de predikant van Aarle, Stephanus Hazewinkel, dat *“de opvoeding in de Meierij zeer verzuimd werd. Een weinig lezen en schrijven is alles wat zij de kinderen laten leren; velen verzuimen zelfs nog dit weinige. Van de 100 kinderen is er nauwelijks één dat dit recht verstaat”*.

In 1795 veranderde weer het nodige. De Fransen trokken ons land binnen en de Bataafse Republiek was een feit. Katholiek onderwijs werd weer mogelijk. In de dorpen en steden kreeg de geloofsgemeenschap met het grootste aantal leden zeggenschap over de kerk en daarmee ook over het onderwijs. Voor Mierlo was dit het katholieke geloof zoals u in het item over de godsdiensttwisten, in deze canon kon lezen.

Begin 19e eeuw werden verschillende lager onderwijs-wetten afgekondigd. Deze wetten uit 1801, 1803 en 1806 regelden onder meer dat:

- alle kinderen opgevoed moesten worden tot staatsburgers (er was overigens nog geen leerplicht);
- onderwijzers een opleiding moesten volgen. Er waren verschillende gradaties/klassen, bepalend voor het aantal vakken waarin men les mocht geven;
- de onderwijsinspectie de kwaliteit van het onderwijs ging bewaken.

Zo ging het er vroeger op school aan toe.

Het onderwijs kreeg met steeds meer regels te maken. Zo werd in 1814 verplicht gesteld dat bij een vacature voor een schoolmeester een vergelijkend examen voor de vakken rekenkunst, taalkundig ontleden, opstel schrijven en schoonschrift moest worden afgelegd. Daarvan moest dan proces-verbaal worden opgemaakt, dat moest worden ondertekend door de schoolopziener en via het provinciebestuur naar het ministerie worden gestuurd; daar moest toestemming gegeven worden voor de aanstelling. Er waren in die tijd enkel openbare scholen, voor jongens en meisjes. De overheid was verantwoordelijk voor het onderwijs, vanuit de kerken werd niets georganiseerd. De belangrijkste vakken bleven vooral lezen, schrijven en rekenen. Het kwam wel steeds vaker voor dat de leerlingen op leeftijd in groepen werden ingedeeld. Ook kwamen er meer leermiddelen, zoals schoolplaten, een schoolbord en hulpmiddelen om inhoudsmaten te leren. Kinderen schreven met een griffel op een lei. Het aantal kinderen dat bereikt werd, bleef beperkt. Braaf zijn was belangrijk, zoals blijkt uit de leesboekjes over Hendrik (dé brave Hendrik) en Marie die heel ijverig, blij en gehoorzaam moeder hielp in het huishouden.

In de Grondwet van 1848 werd de vrijheid van onderwijs opgenomen en dit werd nader uitgewerkt in de onderwijswet van 1857. Bijzonder onderwijs, zoals katholiek of ander religieus onderwijs werd mogelijk, maar moest wel zelf bekostigd worden. Openbaar onderwijs werd betaald door de gemeente en het rijk. In de wet stonden de verplichte vakken schrijven, rekenen, vormleer, Nederlandse taal, aardrijkskunde, geschiedenis, kennis der natuur en zingen. Bij een herziening van de wet in 1878 kwam daar voor meisjes nog het verplichte vak ‘nuttig handwerken’ bij. Nog niet alle kinderen gingen al naar school, toen. Ouders moesten nog steeds schoolgeld betalen terwijl kinderen ook nog thuis en op het land mee moesten werken.

Het Kinderwetje van Van Houten uit 1874 dat verbood dat kinderen jonger dan 12 jaar in fabrieken mochten werken, had nog niet echt invloed op die ‘kinderarbeid’. De Leerplichtwet uit 1901 had dat wel. Zes jaar onderwijs (van 6 tot 12 jaar) werd verplicht voor alle kinderen. Er was nog wel maximaal 6 weken landbouwverzuim mogelijk. De schoolopziener moest dit dan wel goedkeuren. In de loop van de 20e eeuw werd de leerplicht geleidelijk uitgebreid tot de situatie van nu: kinderen gaan naar school vanaf hun 5e tot en met hun 16e of zelfs tot hun 18e jaar. Lagere scholen speelden hierop in door 7e en 8e klassen op te richten. Overigens werd die Leerplichtwet maar

met 1 stem verschil aangenomen. Dat had te maken met het feit dat een van de afgevaardigden op weg naar de Kamer van zijn paard viel en de vergadering niet kon bijwonen. Een deel van de politieke partijen, vooral de confessionelen, vond dat opvoeding en het, al dan niet, deelnemen aan onderwijs een zaak van de ouders was en niet van de staat. Zij waren dus geen voorstanders van de Leerplichtwet. In 1920 werd de ‘Wet op het lager onderwijs’ aangenomen, waarmee het bijzonder en openbaar onderwijs ook in financieel opzicht gelijkgesteld werden. De laatste grote wijziging in het lager onderwijs betrof de Wet op het basisonderwijs uit 1985, waarin onder meer het kleuter- en lager onderwijs werden samengevoegd.

Het specifiek katholiek onderwijs kreeg al eerder, in 1868, een flinke impuls door het bisschoppelijk Mandement, waarin sterk gepleit werd voor katholiek in plaats van neutraal onderwijs. Neutraal onderwijs zou een gevaar opleveren voor de katholieke jeugd. Verder werd gepleit voor gescheiden onderwijs, dus aparte scholen voor jongens en meisjes, zoals die ook in Mierlo gerealiseerd werden. Verschillende kloosterordes speelden hierop in door aparte meisjesscholen en jongensscholen op te richten. Dit gescheiden katholiek onderwijs bleef gehandhaafd tot in de jaren zestig van de vorige eeuw. Het openbaar en protestants onderwijs bleven hoofdzakelijk gemengd.

Tot slot nog enkele andere ontwikkelingen die in de loop van de 20e eeuw in het onderwijs plaatsvonden. Rond 1910 was het onderwijs klassikaal, met grote klassen tot 50 kinderen, die in nette rijen met tweeën naast elkaar zaten; er kwam aanschouwelijk onderwijs met schoolplaten; er kwamen letterdozen en leesplankjes en voor het rekenen rekensnoeren en breukappeltjes en later ook schoolborden. Rond 1930 kwam er meer aandacht voor hygiëne, deed de

In het Boerenbondmuseum in Gemert is nog een oud schoollokaal te vinden.

schoolarts zijn intrede en kwamen er bijvoorbeeld wastafeltjes in de klas. Rond 1970 maakten de banken plaats voor tafeltjes en stoeltjes, kwam er meer aandacht voor individuele ontplooiing van de kinderen en begon de schooldag met het kringgesprek. En in de 21e eeuw deden de digitale middelen, zoals het digibord en volgsystemen voor ouders zoals Magister, hun intrede.

Bronnen

- Fundatie st. Lucia Mierlo 1874 – 1972. Zusters Franciscanessen. Memorieboek.
- Mierlo van oorsprong tot heden. Jean Coenen.
- Ach lieve tijd – Helmonders en hun onderwijs en Leren voor het leven De Peel.
- Jubileumboekjes Johannes- en Luciaschool.
- De lagere school. Wim Daniëls, 2017.
- Site Nationaal onderwijsmuseum.
- Diverse artikelen over onderwijsgeschiedenis.
- 100 jaar St.Lucia Mierlo-Hout, 1984.

Twee Luciakerken

De Heilige Luciakerk in het dorp

De H. Luciakerk heeft altijd op de plek gestaan waar hij nu staat, tussen de huidige Heer van Scherpenzeelweg en de Pastoor de Winterstraat. Voor de inwoners van Mierlo-Hout was dat een hele reis toen zij nog niet over een eigen kerk beschikten. Sommigen gingen iedere dag ter kerke, te voet. Tijdens de protestantse 'overheersing' hadden, zoals u in een eerder deel van deze canon kon lezen, de katholieken een schuurkerk in de Marktstraat. Dat was voor de Houtenaren veel dichterbij, dat vonden ze nog wel om te doen. Toen de katholieken in 1818

Zo tekende Hendrik Verhees de oude kerk in 1792, een gedeelte van de oude muur staat er nog.

Het beeld van Lucia van Syracuse in de kerk van Mierlo.

de huidige kerk weer in gebruik mochten en wilden nemen, wilden de bewoners van het Hout dan ook liever die schuurkerk in de Marktstraat aanhouden. De partijen stonden zo lijnrecht tegenover elkaar, dat er zelfs een volksstemming aan te pas moest komen. De uitkomst van de volksraadpleging viel uit in het voordeel van de mensen uit het dorp; de meeste mensen woonden ook in het dorp.

Volgens een gedenksteentje in de kerk was de bouw in 1492 klaar. De patroonheilige van de parochie was aanvankelijk de Heilige Maria. Vanaf het midden van de 15e eeuw werd de parochie echter Heilige Lucia genoemd, naar Lucia van Syracuse. Zij leefde in de 3e eeuw na Christus en ze stierf de marteldood omdat ze christen was. Zij rukte zelf haar ogen uit, kwam op een brandstapel terecht en uiteindelijk werd haar hals met een dolk doorstoken. In de vele afbeeldingen die we van haar kennen, wordt ze afgebeeld met in haar hand een kelk waarop twee ogen liggen, met een dolk in haar hals en een palmblad in haar hand. Het palmblad is het symbool van martelaarschap en stelt voor de overwinning van de geest op het lichaam. Zo zien we haar ook terug in de Mierlose parochiekerk.

De naam Lucia komt van 'Lux', hetgeen 'licht' of 'lichtdraagster' betekent. Daarom wordt ze ook wel afgebeeld met een lamp in de hand, zoals op het gemeentewapen van de voormalige gemeente Mierlo. Door haar leven werd de H. Lucia gezien als de beschermheilige tegen oogkwalen en blindheid. Zij werd vaak aangeroepen tegen bloedziekten en dysenterie of rode loop. Deze laatste ziekte heeft meerdere malen in Mierlo geheerst. De vele uitbraken van deze ziekte – onder andere de grote uitbraak in 1779 – kunnen er de aanleiding voor geweest zijn om de H. Lucia als patroonheilige aan te nemen. Lucia is de patrones van de blinden, opticiens, oogartsen en elektriciens.

In 1738 maakte Jan de Beijer deze tekening van de H. Luciakerk die toen deels vervallen was.

In de loop der eeuwen raakte het kerkgebouw in slechte staat en werd het te klein om alle kerkgangers een plaats te bieden. Het kerkbestuur vroeg het gemeente-bestuur om financiële hulp, maar Mierlo was toen een armlastige gemeente. Het gemeente-bestuur was namelijk in conflict met de Heer van Mierlo over het eigendomsrecht van honderden hectaren grond. In 1856 kwam het verlossende

Architect Hendrik (Henri Jacques) van Tulder (1819-1903) ontwierp behalve de H. Luciakerk nog tal van andere kerken, raadhuizen, scholen en kerkmeubilair.

(Foto: Collectie Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist)

Vanuit de nieuwe toren zijn de restanten van de oude toren van de kerk uit 1492 nog zichtbaar.

woord. Het gemeentebestuur won de procedure en daarmee werd het mogelijk om een subsidie van f12.000,- te verlenen voor de bouw van de kerk. De jonge Tilburgse architect Hendrik van Tulder maakte het ontwerp; het zou een kerk in neogotische stijl worden. De pastorie bij de kerk werd pas later ontworpen door architect Joseph van Groenendaal. Aannemer M. Verhoekx uit Heusden bouwde de kerk. De nieuwe toren werd rondom de oude toren uit 1492 gebouwd. Binnen in de kerk zijn de oude in romaanse stijl opgetrokken binnenmuren van de toren nog te bewonderen.

In 1858 werd de nieuwe H. Luciakerk in gebruik genomen. Door geldgebrek duurde het echter nog tientallen jaren voordat de kerk helemaal klaar was. Zo waren bijvoorbeeld het stucwerk en het schilderwerk op de lange baan geschoven. De niet onbemiddelde pastoor Van Eert zorgde dat het gebouw voorzien werd van nieuwe glas-in-loodramen, gemaakt door Jos Menke uit Gogh (ramen op het priesterkoor) en door F. Nicolas uit Roermond. De muren werden gepolychromeerd (in kleuren geschilderd) door P.H. Bockholts. Helaas verdwenen deze muurschilderingen en ook beelden in de jaren 60 van de vorige eeuw uit de kerk. De laatste grote restauratie vond plaats in de periode 1982-1985.

De Sint Luciakerk op 't Hout

In de loop der jaren groeide het Hout. Bovendien werd het oorspronkelijke gehucht afgescheiden van het dorp door de aanleg van het Eindhovensch Kanaal in 1845 en de spoorlijn Eindhoven-Venlo in

De pastorie van architect J.H.H. van Groenendael uit 1905 met de prachtige achtertuin waarin pastoor De Winter een wandeling maakt.

1866. De roep om een eigen school was in 1873 al ingewilligd en in 1880 vond wethouder Antoon van Gennip het ook tijd om een eigen parochiekerk te stichten. Na een paar bezoeken van enkele Houtenaren aan 's-Hertogenbosch gaf bisschop Mgr. Godschalk in 1883 toestemming een nieuwe parochie te stichten. Hij benoemde Nicolaas Franciscus Elsen, kapelaan in de Lambertusparochie in Helmond, tot bouwpastoor van de nieuw op te richten parochie. De 85-jarige pastoor Vissers van Mierlo-Dorp had geen bezwaar gemaakt tegen de afsplitsing. Hij was ernstig ziek en overleed twee weken nadat de bisschop groen licht had gegeven.

Bouwpastors stonden altijd voor de zware taak voldoende financiële middelen bij elkaar te krijgen om de bouw van een kerk met pastorie mogelijk te maken. Vaak kwamen zij dan ook uit kapitaalkrachtige families, die voor de nodige gelden zorgden. Pastoor Elsen was 12 jaar kapelaan geweest in de Lambertusparochie in Helmond. Hij had daar een goede band opgebouwd met de parochianen, onder wie diverse fabrikanten. Het waren gulle gevers. Maar ook de Houtenaren zelf droegen flink bij, blij dat ze na lang doorzetten een eigen parochie kregen. Mierlo-Hout telde toen overigens nog geen duizend inwoners.

Het oude interieur van de kerk begin jaren 30 van de vorige eeuw.

Bij de restauratie van 1936 werd het interieur, zoals preekstoel, communiebank en muurschilderingen "gemoderniseerd".

In de periode 1982-1985 had er een grote restauratie plaats van de H. Luciakerk.

Aanvankelijk liet de pastoor een noodkerk bouwen die meer dan 10 jaar dienst deed. Voor het ontwerp van de uiteindelijke kerk werd de Roermondse architect Caspar Franssen aangetrokken, die voor de bouw van deze kerk in Brussel in 1897 een gouden medaille 'voor de mooiste dorpskerk' kreeg. Annemer G. Mestrum uit Venlo zorgde voor de bouw, die in 1897 gereedkwam. Ook bij deze kerk

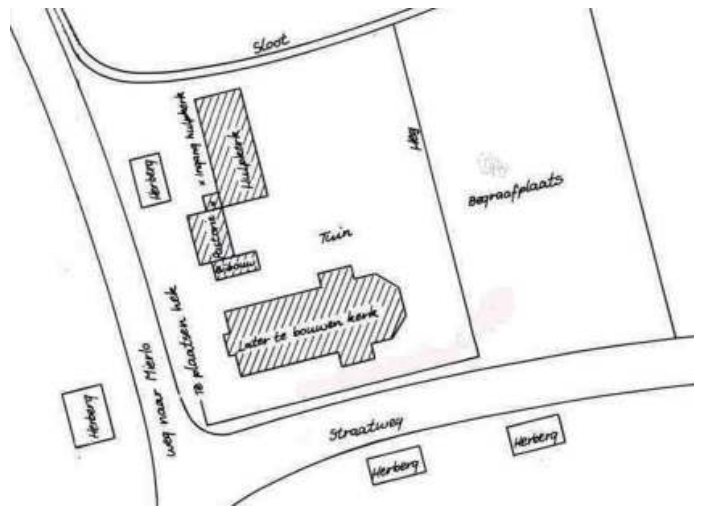

Nicolaas Elsen, kapelaan van de St. Lambertusparochie in Helmond werd benoemd tot bouwpastoor van de St. Luciaparochie.

duurde het nog een aantal jaren voordat het gebouw volledig klaar was en een complete inventaris had. De kerk moest nog gepolychromeerd worden en een orgel, de kruisweg en de klokken ontbraken nog.

Waarom twee Luciakerken?

Als een parochie te groot werd, werd ze opgesplitst in twee parochies. De oorspronkelijke kerk werd 'moederkerk' genoemd, de nieuwe kreeg de naam 'dochterkerk'. Beide kerken waren volledig zelfstandig. Soms werd de dochterkerk vernoemd naar de moederkerk; dat was ook het geval in Mierlo en 't Hout. De moederkerk in het dorp was toegewijd aan de Heilige Lucia. De dochterkerk, de nieuwe kerk op 't Hout, werd naar haar vernoemd en kreeg de naam Sint Lucia. In beide kerken vind je afbeeldingen van deze patroonheilige.

Op deze schets, waar de kerk ligt te midden van herbergen, is te zien dat naast de kerk en pastorie een noodkerk gepland was.

Op deze luchtfoto is mooi te zien hoe het bouwplan van de St. Lucia kerk gerealiseerd is.

Het interieur van de neogotische St. Luciakerk.

De klokken

In de toren van de H. Luciakerk in het dorp hangt nog steeds de oude klok uit 1414. Deze draagt de naam H. Maria, genoemd naar de vroegere patrones van de parochie. Naast deze klok hing sinds 1461 nog een tweede klok, gegoten door Jan van Vendlo. Omdat deze klokken op de 'Voorloopige lijst der Nederlandsche Monumenten van geschiedenis en kunst' stonden, werden ze in de 2e Wereldoorlog niet door de Duitsers in beslag genomen voor de omsmelting tot kanonnen. De klok uit 1461 verkeerde echter in 1953 in een zodanig slechte staat dat hij niet meer te herstellen viel. Besloten werd de klok te hergieten tot twee nieuwe. Zij kregen de namen H. Lucia en H. Jozef. Er waren vanaf toen drie klokken: H. Maria, H. Lucia en H. Jozef. Hun afbeelding vinden we terug in het glas-in-loodraam boven het hoogaltaar.

De St. Luciakerk gefotografeerd vanaf de begraafplaats achter de kerk.

Glas-in-loodraam op het priesterkoor van de H. Luciakerk met H. Maria, H. Lucia en H. Jozef.

De St. Luciakerk op 't Hout kreeg zijn eerste drie klokken in 1909: de St. Luciaklok, de Nicolaasklok, genoemd naar pastoor Nicolaas Elsen en de Antoniusklok, genoemd naar de deken van Helmond. Tijdens de 2e Wereldoorlog waren zij niet beschermd. Eind 1942 werden zij door de Duitsers gevorderd, of geroofd zoals het in ons land werd genoemd. Zeven jaar later werden er twee nieuwe klokken in de toren gehangen. De grootste klok kreeg weer de naam St. Lucia, de tweede klok is de Piusklok, vernoemd naar Pius van de Spijker, de toenmalige pastoor van Mierlo-Hout. Zo had Mierlo twee klokken en nu drie en had Mierlo-Hout drie klokken en nu twee.

De door de Duitsers tijdens de 2e W.O. geroofde klokken werden in 1949 vervangen door 3 nieuwe klokken.

Bronnen

- Archieven Parochie H. Lucia en Bisdom 's-Hertogenbosch
- 100 jaar St. Lucia Mierlo-Hout 1884-1984, Pastoor A. van de Ven e.a., Mierlo-Hout, 1984
- 150 jaar kerk, Parochie H. Lucia Mierlo, Theo de Groof, Mierlo, 2008
- Heilige Lucia kerk, pastorie, klooster en begraafplaats, fietstocht 75 jaar bevrijding. www.heemkundekringmyerle.nl
- Video's van de Heilige Luciakerk:
<https://youtu.be/HZGZVMoZrEg>
<https://youtu.be/pdLJQJkNq2o>
- Video nieuwe klokken St. Lucia Mierlo-Hout:
<https://youtu.be/3-y9G6Xtqal>
- Mierlo-Hout, Hoofdstraat 159 - Lucia, Reliwiki.nl
- Mierlo, Heer van Scherpenzeelweg 19 - Lucia, Reliwiki.nl

Tot eind jaren 60 van de vorige eeuw lag de H. Luciakerk nog aan de rand van het dorp.

Ten tijde van de Eerste Wereldoorlog

Op 28 juni 1914 brak de Eerste Wereldoorlog uit. Nederland kon gelukkig zijn neutraliteit bewaren. Dat in tegenstelling tot België waar hevige strijd gevoerd werd en waar vele slachtoffers vielen. Dit had tot gevolg dat ongeveer een miljoen Belgen naar ons land vluchtten. De meesten kwamen terecht in grote kampen. Het gemeentebestuur van Mierlo nam een beperkt aantal mensen op. Er is een overzicht bewaard gebleven van oktober 1914. Op dit overzicht staan 20 personen. Twee meisjes, één van zes en één van tien jaar, waren ondergebracht bij bakker Van Engeland. De andere Belgen hadden onderdak gekregen bij diverse herbergen. Twee herbergiers hadden zelfs zes mensen in huis opgenomen. Het gemeentebestuur betaalde een vergoeding van 60 tot 70 cent per persoon per dag. Maar ook anderszins ging de oorlog niet ongemerkt aan ons land en aan Mierlo voorbij. Op 31 juli kondigde de Nederlandse regering de mobilisatie van de land- en zeemacht af om eventuele aanvallen van de Duitsers af te kunnen slaan. Het gemeentebestuur van Mierlo had al een inkwartieringslijst klaarliggen voor het geval er militairen in het dorp opgevangen moesten worden zoals gebeurd was bij de grote manoeuvres, die in 1904 in Mierlo gehouden waren. De officieren zouden natuurlijk onderdak krijgen bij de elite van het dorp: de pastoor, de burgemeester en andere vooraanstaanden. Het krijgsvolk zou ondergebracht worden bij de gewone burgerij en bij de boeren. Die laatsten mochten ook de paarden opvangen.

Aan het einde van de oorlog was er sprake van dat mogelijk duizend Franse vluchtelingen opgevangen moesten worden. Op last van het militaire gezag moesten alle scholen ontruimd worden, maar dat bleek uiteindelijk niet nodig te zijn geweest.

In de maanden na de mobilisatie nam het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel tal van maatregelen. De regering vorderde van alles en nog wat. Zo moesten op 11 november 1914 alle Mierlose trekhonden van het mannelijk geslacht en met een

schofthoogte van minimaal 70 centimeter naar een verzamelplaats bij de watertoren in Helmond gebracht moesten worden. Door een veearts goedgekeurde honden werden gevorderd voor het leger. Dat leger had ook grote behoefte aan wol. Burgemeester Verheugt stelde een lijst op van 18 schapenhouders die hun wol in Helmond in moesten leveren tegen een vergoeding van f 1,65 per kilo.

Om prijsopdrijving te voorkomen, werden lijsten met maximumprijzen voor levensmiddelen, grondstoffen en huishoudelijke artikelen en brandstoffen opgesteld. De broodvoorziening was essentieel. Indien nodig konden daarom de voorraden rogge en tarwe opgekocht of gevorderd worden. Er kwam een Rijksbureau voor de distributie van graan en meel. Zo ontving Mierlo 'regeringsmais' van de graanhandelaren in Rotterdam. De uitvoer van producten zoals kaas en suiker werd verboden of beperkt.

In 1915 stelde het gemeentebestuur van Mierlo de 'Verordening houdende verbod van voederen van vee met rogge' in en een jaar later de 'Verordening op het beheer van het distributiebureau in de gemeente Mierlo'. Het eigen distributiebureau van de gemeente

Het besluit van B. en W. om het vee te voeren met rogge, roggemeel of brood daarvan gemaakt.

ging de verdeling van levensmiddelen en brandstoffen regelen.

Het vlees was schaars en dus duur. Er werd streng op toegezien dat vee niet illegaal werd geslacht. Vis was goedkoop, bovendien was het vastentijd! Daarom werden in maart 1915 in Mierlo-dorp en op 't Hout visafslagen gehouden.

In dat tweede oorlogsjaar brak in Mierlo ook de besmettelijke ziekte mond-en-klauwzeer uit. De veestapel van getroffen boeren moest worden afgemaakt en *'de koppen en pooten werden inden grond gestopt, doch het vleesch dat voor consumptie goed was, is opgezonden naar het abattoir in Rotterdam'*. In het dorp werden verschillende borden geplaatst met daarop de waarschuwing dat in- en uitvoer van vee verboden was.

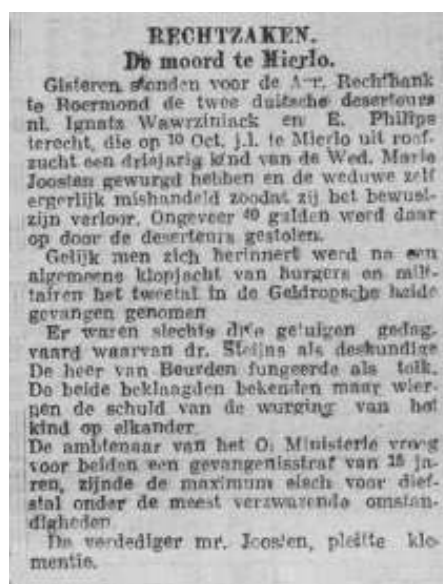
De brandstoffenvoorziening was in Mierlo goed geregeld. De R.K. Textielarbeidersvereniging St. Severus had een goedlopende 'Onderlinge vereniging tot aankoop van steenkolen' opgericht. De krant berichtte zelfs dat in Geldrop zo weinig steenkolen verstrekt werden dat mensen uit Geldrop met de kinderwagen over de hobbelige gladde wegen naar Mierlo kwamen om er steenkolen te kopen. Het gemeentebestuur maakte van de brandstoffenvoorziening zelfs een flink winstgevendende handel. In onder meer het Grootte Goor en het Kleine Goor, 't Voortje en Overakker werden honderden wilgen, eiken en dennenbomen gekapt en verkocht. Hele ladingen brandhout werden verscheept naar Rotterdam en Amsterdam. De Mierlonaren zullen daar ongetwijfeld ook brandhout van gekregen hebben.

Nieuwe omstandigheden leidden vaak ook tot nieuw ondernemerschap. Door het tekort aan levensmiddelen ontstonden er groentedrogerijen, waarmee de houdbaarheid van groenten verlengd kon worden. Burgemeester Verheugt begon als privépersoon een dergelijke, modern ingerichte onderneming. Helaas was het bedrijf maar een kort leven beschoren. Na een jaar ging het gebouw in vlammen op en stopte de burgemeester met zijn productieactiviteiten. Ook in de voormalige bierbrouwerij van Prinsen hield men zich korte tijd bezig met het drogen van groenten. Bij gebrek aan tabaksbladen werden in Mierlo - bekend om zijn kersen - ook kersenblaadjes gedroogd. Er waren boeren die op één dag 500 kilo naar Prinsen brachten. De prijs was maar liefst een dubbeltje per

kilo. Op allerlei manieren probeerde men oplossingen te verzinnen om de schaarste aan voedings- en genotsmiddelen te bestrijden. De districts-schoolopziener in Eindhoven stuurde zelfs een brief naar de besturen van scholen om de kinderen vrijaf te geven, "teneinde onder geleide zich te kunnen toeleggen op het verzamelen van beukennootjes voor de vetvoorziening".

De oorlog leidde ook tot een persoonlijk drama in Mierlo. Op 10 oktober 1917 deden twee zwerfende Duitse deserteurs het café van de weduwe Joosten aan, op Het Broek bij het Eindhovensch Kanaal. De weduwe was alleen thuis met haar dochtertje, dat de volgende dag drie jaar zou worden.

Tijdens het betalen viel één van de deserteurs de vrouw aan, bond haar vast en ging op zoek naar geld. De ander probeerde het huilende kind stil te krijgen, maar ging zo hardhandig te werk dat het meisje overleed. Met f 40,- en een paar sieraden op zak gingen de aanvallers er vandoor. De weduwe wist zich los te maken en sloeg alarm bij de bureu, die de achtervolging inzetten. De overvallers vluchtten richting Geldrop. Zij waren gewapend, reden waarom de Mierlose achtervolgers op voldoende afstand moesten blijven. Klompenmaker H. van der Vleuten sprong op zijn fiets en reed naar de politie in Geldrop; die op haar beurt vroeg weer versterking aan de ingekwartierde soldaten. De overvallers kwamen klem te zitten tussen de woedende Mierlonaren en de soldaten uit Geldrop. Beide deserteurs werden met 'gericht geweer' door de militairen gearresteerd. Op het gemeentehuis in

De moord op Het Broek trok veel aandacht in de landelijke pers. Artikel uit Dagblad van Noord-Brabant.

Tegenwoordig is restaurant De Cuijt gevestigd in het pand waar de kindermoord gepleegd werd.

Geldrop legden zij een bekentenis af. Buiten stonden veel mensen die deelgenomen hadden aan de achtervolging, zij konden zich met moeite bedwingen. Daarna werden de daders overgebracht naar Mierlo.

Dr. Nuijens had nog geprobeerd “de levensgeesten van het vermoorde kind op te wekken”, maar tevergeefs. De daders werden acht maanden later veroordeeld tot 12 en 15 jaar gevangenisstraf. Later werden ze ook nog veroordeeld voor een inbraak met geweld en bedreiging in Heeze, die zij enkele weken voor de overval in Mierlo hadden gepleegd.

Gelukkig waren er tijdens de oorlog ook positieve ontwikkelingen. In 1914 werd Mierlo aangesloten op het elektriciteitsnet. Begin november hadden openbare gebouwen en ook veel particulieren elektrische verlichting. De tijd van lantaarnopstekers was voorbij.

Ook de werkgelegenheid kreeg een impuls. Textielfirma De Haes kocht een terrein tussen het Eindhovens kanaal, de provinciale weg (nu Brugstraat) en de tramlijn en zette er een fabriek neer. In de loop der jaren zouden honderden Mierlonaren daar hun kost verdienen.

Weverij fa. Ign. De Haes met links van de fabriek de trambaan en op de achtergrond het Eindhovensch Kanaal.

Bronnen

- RHCe (Regionaal Historisch Centrum Eindhoven), Toegnr. 13139 Gemeentebestuur Mierlo 1811-1932, Inv. nr. 13, 14, 33, 1011, 1064 en 1244
- Diverse krantenartikelen: www.delpher.nl

Brand in de Marktstraat

Mierlo anno 1921

De datum zaterdag 27 augustus 1921 zal niet snel uit het geschiedenisboek over Mierlo verdwijnen. Het was een warme dag in een warm jaar. Er hadden al veel bosbranden gewoed in de omliggende gemeenten en ook in Mierlo. Op 8 juli was het huis van smid Henricus van Vlerken afgebrand, waarbij ook het huis van buurman Johannes van Kol veel brandschade had opgelopen. In de omgeving van Deurne was een grote Peelbrand geweest, die veel toeschouwers trok. Onder hen de burgemeester van Mierlo, die met eigen ogen had kunnen zien wat de gevolgen waren van een tekort aan water en een tekort aan voldoende slangen. Dat speelde in Mierlo ook. Het dorp was niet aangesloten op het waterleidingnet. De inwoners waren afhankelijk van waterputten en enkele waterpompen. Het bluswater moest uit de waterlopen en brandkuilen komen. Die brandkuilen stonden in de zomer meestal droog. De brandblusmiddelen waren zeer beperkt. In het oude raadhuis stond een handbrandspuit evenals in het brandspuithuisje op het Broek en op het Hout bij de school.

Het ontstaan van de brand

Dat was de situatie op zaterdagmorgen 27 augustus 1921. In die tijd was het weekeinde op die dag nog niet begonnen. Veel mensen waren aan het werk op het land en in de fabrieken. De jeugd zat op school. Huisvrouwen met hun kleine kinderen en de oude van dagen waren thuis toen de stoomtram om ongeveer kwart over elf op weg van Helmond naar Eindhoven door de Marktstraat tufte. Het was warm en er stond een stevige westenwind. Plotseling kwamen er vlammen uit het strooien dak van de boerderij van Adriaans, waarin Jan Raaijmakers en Jacobus Manders woonden. "Braaaaaand, braaaaaand!" werd er geschreeuwd. Er werd hard op de deur van de woning van Johannes

Raaijmakers gebonsd. Zijn vrouw was alleen thuis met een baby van ongeveer één jaar. Zij was hard aan het werk. Zij verwachtte een van de komende dagen een tweede kind. Zij hoorde de paniek op straat, pakte haar zoontje op de arm en rende naar buiten. Buurtgenoten ontfermden zich over mevrouw Raaijmakers en brachten haar naar een tante die in de buurt woonde. Enkele uren later beviel ze daar van een zoon.

Overall kwamen mensen uit de huizen vandaan om te kijken wat er aan de hand was. Terwijl zij stonden te kijken, zagen zij plotseling dat ook hun eigen huis in brand stond. De harde wind joeg bundels stro tientallen meters de lucht in en die kwamen weer op andere daken terecht. De meeste woningen hadden strooien en rieten daken. Zo plantte de vuurzee zich in korte tijd voort. Binnen een half uur stond een groot deel van de Marktstraat in vuur en vlam. Een dikke rookwolk hing boven de straat. Iedereen probeerde zoveel mogelijk zijn bezittingen in veiligheid te brengen. Er werd hard geschreeuwd en veel gehuild. De kippen, varkens en geiten maakten een enorm kabaal. Meubels werden op straat en in de tuin gezet, maar ook daar was het niet veilig. Door de grote hitte en het rondvliegende brandend stro werd ook daar nog veel meubilair vernietigd.

Ongetwijfeld zullen de mensen die bij de firma De Haes en bij Swinkels in de Brugstraat werkten de brand snel hebben opgemerkt. In die tijd was er nauwelijks bebouwing tussen de fabrieken en de op dat moment brandende huizen. De werknemers snelden toe, maar ook zij konden weinig doen. Beide

De brand richtte een enorme schade aan in de Marktstraat, slechts enkele panden met pannen gedekt overleefden de vuurzee, zoals die op deze foto. Ze stonden op de hoek met de Bisschop van - Mierlostraat (zie blauwe cirkel op de plattegrond achterin dit artikel) en staan er nu nog (wel verbouwd).

ondernemers, Egidius Swinkels en Ignatius de Haes, waren begaan met het lot van de slachtoffers en zij waren na de brand een van de eersten die met een grote gift hulp boden.

De brandweer was snel ter plekke, maar kon met de brandspuiten – het waren heuse museumstukken – niets uitrichten. Door de hete zomer stond er geen druppel water in de brandkuil aan de Marktstraat en het water in het Eindhovensch kanaal was te ver weg.

Burgemeester Verheugt trad meteen handelend op. Hij riep de Burgerwacht en de Landstorm op om de veldwachters, de gebroeders Leenen, te assisteren. Beide groepen waren na de 1e Wereldoorlog opgericht om, op verzoek van de plaatselijke overheid, te helpen bij de handhaving van de openbare orde en veiligheid. De leden van de Landstorm hadden vanwege hun dienstplicht een militaire opleiding genoten, de leden van de Burgerwacht niet. Er was een enorme toestroom van nieuwsgierigen en daar zouden ongetwijfeld onbetrouwbare types tussen zitten. Talloze gedupeerden hadden hun bezittingen her en der buiten hun huis neergezet om ze van de ondergang te redden. Burgerwacht en Landstorm moesten erop toezien dat die spullen niet weggehaald werden.

Tijdens de brand en de dagen daarna was de bewaking van het rampgebied in handen van de veldwachters, burgerwacht en landstorm.

Rond twaalf uur bracht de burgemeester de brandweer van Helmond en Eindhoven telefonisch op de hoogte van de ramp en verzocht om assistentie. Erg laat, vond men in die gemeenten, maar Verheugt verklaarde dat hij bij de grote Peelbrand was geweest. De Eindhovense brandweer had toen onvoldoende slangen en zou daarom ook geen water uit het Eindhovensch Kanaal kunnen halen. De burgemeester van Eindhoven was tijdens de melding niet thuis, dus moest eerst één van de wethouders toestemming geven om uit te rukken.

Tinus Verbruggen met de brandweerspuit uit ca 1862.

Om 12.50 uur kwam de Benz autospuit in Mierlo aan. De Helmondse brandweer kwam nog later aan, omdat de motorspuit nog met paarden aangevoerd moest worden. Gelukkig beschikten beide brandweerkorpsen over hetzelfde materiaal zodat zij hun slangen konden koppelen en zo water uit het Eindhovensch Kanaal konden pompen. De Helmondse brandweer moest zich beperken tot het omhalen van de muurrestanten en wat andere werkzaamheden.

In het jaarverslag van de Eindhovense brandweer schreef men over de Mierlose brandspuiten als ‘museum antiquiteiten’. Het verslag eindigde met: *“De krachtdadige hulp van de brandweren van Helmond en Eindhoven mocht tot resultaat hebben dat niet het geheel dorp ten vure gedoemd was”*. Ook de pers was niet mild over de brandweervoorzieningen van Mierlo. Een brandweerblad schreef:

“Wanneer men ter plaatse de prachtprestaties verneemt van de Helmondsche en Eindhovensche Brandweer en dan dat schitterend materieel heeft gezien, dan kan men niet begrijpen dat men in een dorp als Mierlo nog één ogenblik duldt, dat de brandspuit uit de eerste dagen van Jan van der Heijden blijft gehandhaafd”.

Aanvankelijk dacht men dat de brand ontstaan was door vonken van de voorbij rijdende stoomtram. Op grond van getuigenverklaringen ging men er later toch van uit dat een schoorsteenbrand (ook op een warme augustusdag moest er op de kachel gekookt worden) de oorzaak was of broei in groenten die op zolder te drogen lagen.

Steun aan de slachtoffers

Op de dag van de ramp had burgemeester Verheugt al contact opgenomen met diverse personen met de bedoeling een commissie op te richten ter ondersteuning van de getroffen gezinnen. De dag daarop, op zondag 28 augustus, vond om 20.00 uur 's avonds in het Patronaatsgebouw een bijeenkomst plaats met een aantal genodigden om te komen tot dat steuncomité. De genodigden waren de pastoor van Mierlo-Dorp, J.P.P. de Winter, A.N. Fleskens, burgemeester van Geldrop, J.J.H. Knoop, voorzitter van de Boerenbond, middenstander J. Konings, gemeentesecretaris A.F.M. Panken, H. van de Wijdeven, voorzitter van de Werkliedenvereniging en tot slot Th. Scheepers, directeur van melkfabriek St Lucia.

Verheugt had die zondag ook al in allerijl op diverse plaatsen offerbussen laten plaatsen. Een slimme zet, want Mierlo werd overstelpt door ramptoeristen. En de troosteloze aanblik van de afgebrande huizen maakte veel indruk op de bezoekers en daarmee werd hun offervaardigheid verhoogd.

De keuze om Geldrops burgemeester Fleskens in het comité te benoemen, was eigenlijk niet zo opmerkelijk. Hij was een persoon met veel contacten. Fleskens was een paar jaar lid geweest van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant en meer dan 10 jaar lid van de Tweede Kamer. Verheugt zocht steun in Den Haag, Fleskens wist daar de weg en kende de juiste personen. Hij stelde voor contact te leggen met de minister om te zorgen dat de getroffen een bouwpremie konden krijgen. Verheugt had al een advertentie opgesteld voor alle grote bladen in ons land met daarin een beroep op de 'milddadigheid' van het Nederlandse volk. De advertentie moest natuurlijk wel gratis geplaatst worden, al lukte dat niet bij alle bladen. En inderdaad: op maandag 29 augustus werd bij de verslagen ook een grote advertentie geplaatst met het verzoek te doneren.

Tijdens de eerste bijeenkomst van het steuncomité op 28 augustus werden plannen gemaakt om een plaatselijke collecte te houden. Verheugt kon meedelen dat de eerste gift al binnen was. De Haes, de Eindhovense fabrikant met een vestiging in Mierlo, had al f 200,- geschonken. Fleskens deed ter plekke ook een gift van f 100,-. Swinkels, de Helmondse fabrikant met een vestiging in Mierlo, doneerde de royale gift van f 1.000,-. Het aantal giften nam in de loop der dagen geweldig toe. Ze kwamen uit het hele land en uit de meest uiteenlopende hoeken: van de gewone burger, van

vooraanstaanden, bedrijven, personeelsleden van bedrijven, notarissen en ook veel oud-Mierlonaren. Zelfs koningin Wilhelmina en haar moeder koningin Emma en de bisschop van 's-Hertogenbosch, mgr. Van Diepen zegden een bijdrage toe. Er waren verenigingen die activiteiten organiseerden om de getroffen te ondersteunen. Er werden collectes in Mierlo gehouden. Padvindsters in 's-Hertogenbosch zetten een actie op touw en haalden daarmee f 651,- op, opbrengsten van liefdadigheidsconcerten kwamen in Mierlo terecht. De kranten publiceerden elke dag de binnengekomen giften. De bedragen die gedoneerd werden, liepen uiteen van f 0,15 tot f 1.000,-. Het medeleven was erg groot. In totaal werd bijna f 12.000,- bijeengebracht.

Daags na die eerste bijeenkomst op zondag was al de tweede bijeenkomst van het comité. Burgemeester Verheugt was afwezig. Hij zat op die dag al in Den Haag om voor steun voor de getroffen te pleiten. Het steuncomité had zich ten doel gesteld de getroffen in natura te steunen en dat betrof vooral kleding en meubilair. Aangezien de leden van het comité daar weinig verstand van hadden, besloten zij drie deskundige dames in de arm te nemen. Helena van Dijk, Adriana van Eenbergen en Hendrina Knoop waren bereid hun diensten te verlenen. Zij gingen stoffen, beddengoed, onder- en bovenkleding inkopen bij de plaatselijke winkels en bij grotere winkels in Eindhoven en Helmond. H. Verberne was koopman en zelf getroffen door de brand. Hij mocht kousen, sokken, borstrokken en stoffen leveren. Een ander slachtoffer van de ramp, G. de Vries, die behalve levensmiddelen ook manufacturen verkocht, leverde onderbroeken, hemden, schorten en rokken. De lokale ondernemers werden er goed in betrokken. Zo maakte schoenmaker Boelens voor vele gezinnen schoenen op maat. Kinderschoenen kostten gemiddeld f 8,-, schoenen voor volwassenen gemiddeld f 13,-.

In die tijd hing in bijna alle kamers in huizen een kruisbeeld. Daarom werden er tientallen kruisbeelden bij Van Hoof-van Neerven besteld ter vervanging van de verbrande exemplaren. Toen het in oktober kouder begon te worden, besloot het steuncomité dekens en kachels te kopen. In Helmond werden wollen en gewatteerde dekens voor volwassenen en kinderen gekocht. Bij Toirkens-Vermeeren in Eindhoven slaagde het comité voor kachels. In Duitsland werden 12 kleding- en 5 keukenkasten gekocht. Vroom & Dreesmann in Eindhoven leverde tafels, tientallen ledikanten en meer dan 100 stoelen.

De comitéleden Van de Wijdeven en Konings werden belast met het keuren van de goederen die in Mierlo aankwamen. Voor de keuring van meubelwerk werd de expertise van timmerman Verbruggen ingezet. In opdracht van het comité was de veldwachter op pad gestuurd om bij alle getroffen een inventarisatie te maken van de bedragen waarvoor hun inboedels verzekerd waren, om zodoende te bepalen op welke geldelijke tegemoetkoming zij recht hadden.

Er kwamen ook verzoeken binnen van mensen die niet in het getroffen gebied woonden, maar blijkbaar wel goederen bezaten die bij de brand verloren waren gegaan. Zo had Hooreman uit Helmond klaverzaad opgeslagen bij iemand in de Marktstraat. En ene Verschure uit Mierlo-Hout had bij iemand afval van kleding opgeslagen. Beiden kregen een uitkering van 50 procent. Maar blijkbaar kwamen er steeds meer van dergelijke verzoeken binnen. Want in het verslag van de bijeenkomst van het comité op 19 oktober 1921 stond het volgende besluit:

“Daar het opdagen van nieuwe slachtoffers nog steeds blijft aanhouden, meent de voorzitter hieraan paal en perk te stellen en vanaf heden geene nieuwe zogenaamde slachtoffers meer te erkennen”.

Acht maanden na de ramp, op 26 april 1922, was de 15e vergadering van het steuncomité. De laatste schadevergoedingen werden geregeld. Tot 1927 leidde het steuncomité vervolgens een slapend bestaan, omdat de boekhouding al die jaren niet kon worden afgesloten. Dat had blijkbaar te maken met het feit dat niet alle bonnetjes bewaard waren gebleven. Bij

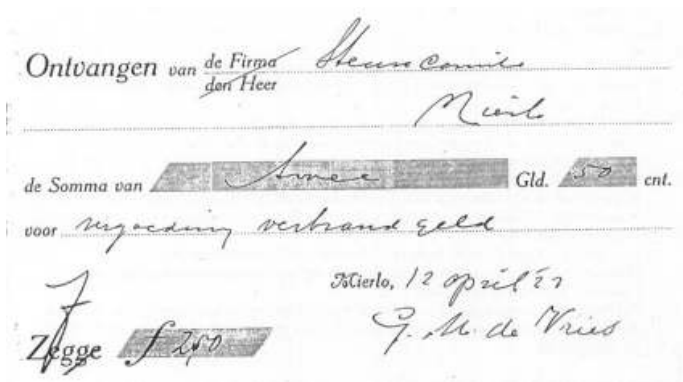
opheffing van het comité bleek er nog f 9,79 in kas te zijn. Besloten werd het bedrag te doneren aan het Armbestuur van Mierlo.

Verbrand geld

Veel bewoners van de getroffen huizen waren in paniek het huis uitgerend. Veel tijd om de inboedel te redden was er niet. Zelfs de portemonnee in de vlucht meenemen, was vaak niet gelukt. De burgemeester stuurde, zoals al gememoreerd, veldwachter Leenen er op uit om te inventariseren wat de getroffen gezinnen allemaal aan bezittingen waren kwijtgeraakt, waaronder geld. Al op 30 augustus stuurde Verheugt een brief naar de president van De Nederlandsche Bank. Er was voor f 967,- aan papier- en muntgeld van acht personen verbrand. P. Coolen, winkelier, en Joh. Fransen, een rondreizend manufacturier, waren het meeste kwijt, namelijk ieder meer dan f 350,-. De burgemeester verklaarde dat de opgaven geloofwaardig waren. Hij wilde eventueel ook zorgen voor beëdigde verklaringen. Enkele dagen later schreef hij dat hij de president graag op 8 september op het gemeentehuis zou ontvangen. Blijkbaar kreeg hij het advies om de minister van financiën aan te schrijven. Vier dagen later bevestigde De Nederlandsche Bank schriftelijk dat het papiergeld vergoed zou worden en dat met de burgemeester was afgesproken dat hij “geen ruchtbaarheid mag geven aan van welke zijde de vergoeding is ontvangen”. Op 24 september schreef

De Marktstraat bood na der brand een desolate aanblik.

Het steuncomité keerde vergoedingen uit voor verbrand geld, zoals uit deze kwitantie blijkt.

de minister van financiën dat op grond van de wet in geen geval bij verlies enige vergoeding gegeven mocht worden. Het geld was echter al lang in Mierlo aangekomen.

Ook 's-Rijksmuntmeester in Utrecht ontving een schrijven van B. en W. De muntmeester keerde f 45,- uit. Eén rijksdaalder werd niet vergoed omdat hij van onedel metaal was.

De brand leverde ook geld op. Na de brand begon men met het opruimen van de puinhopen. Onder de vloer van het huis van Adrianus van den Wittenboer kwamen 85 rijksdaalders, 10 gouden tientjes en 1 gouden muntstuk van 5 gulden tevoorschijn. Helaas was het geld niet van hem. Ook bij Johannes van Bree bleek geld onder de vloer verborgen te liggen. Er kwam maar liefst 1.000 gulden tevoorschijn.

De angst, paniek en onzekerheid op 27 augustus en de maanden daarna waren groot. Maar dankzij het feit dat de getroffensten heel snel in een woning in de Wilhelminastraat konden gaan wonen of bij familie in konden trekken en dankzij de financiële steun en de steun in natura door het steuncomité kon de

Op de plaats waar deze huizen staan ontstond de brand (zie de rode cirkel op de plattegrond). De huizen van toen staan er nu niet meer.

draad in de Marktstraat weer redelijk snel opgepakt worden. Nog geen vier weken na de brand had Jos Gooris al een vergunning voor de herbouw van een woonhuis met café en garage en Adr. Van de Wittenboer voor zijn bakkerij. H. van den Boogaard volgde ook snel met een vergunning voor een woonhuis annex café. De kost moest uiteindelijk ook verdiend worden. In juli 1922 werden er 8 vergunningen verleend. M.E. Verbruggen was de aannemer van al deze huizen. Ze staan er nog en lijken wat bouwstijl betreft veel op elkaar.

De afgebrande woningen

De 29 afgebrande woningen aan de Marktstraat stonden zowel aan de linker- als rechterkant van de weg. Aan de linkerkant brandden huizen af vanaf de plek waar nu Marktstraat nr. 41/43 is tot bijna aan de rotonde en aan de rechterkant vanaf de plek waar nu Marktstraat nr. 58 staat, tot voorbij de rotonde. In 1921 stonden de woningen aan de Marktstraat in wijk C. Daarom werd voor het huisnummer een C geplaatst. De huizen die vanuit het centrum gezien links van de weg stonden en verloren gingen, werden bewoond door J. van der Elzen (C34), J. Fransen (C32), H. Meulendijks (C30), J. Raaijmakers (C28), J. Manders (C26), J. van Kol (C22), F. van Hoek (C20), J. de Vries (C18), G. Leijten (C14), H. van den Boogaard (C10) en Jos Konings (C8).

De huizen aan de rechterkant die afbrandden, werden bewoond door J. Coolen (C43/C41), P. Lammers (C39), J. van de Laar (C37), J. van Bree (C35), H. van den Boogaard (C33), M. Dreverman (C31), A. van Hoof (C29), J. van Hoof (C27), M. van Bree (C25), A. van den Wittenboer (C23), Huib van den Boogaard (C21), de Kinderen Branten (C11), wed. Van de Mosselaar (C11a), A. van Dijk (C9), H. Verberne (C5), Gez. Konings (C3a) en P. Meulendijks (C3).

Vanuit het centrum gezien was de brand ontstaan aan de linkerkant van de weg, in het huis waarin Raaijmakers (C28) en Manders (C26) woonden en dat eigendom was van Adriaans. Het pand was het oudste huis van Mierlo, een bijzonder huis. In oud-Hollands schrift stond boven de deur van het linker huisje geschreven:

*Dit is gemackt door mense handen
Godt wilt bewaren voor het brande
Afgebrant en opgemaakt 1714*

Boven de deur van het rechter huisje stond:

*Dit huis is beridt
Wel voor eenen tidt
Maer niet voor eeuwigheit*

Het opschrift op de oudste huizen van Mierlo in 1921.

Het was een zeer toepasselijke tekst. Er was niets meer over van het pand. Het vuur zou later ook overslaan, richting het dorp, naar café “De Zwaan” (C34) waar J. van den Elzen woonde en waar de tramhalte was. Het verkoalde bordje van de tramhalte lag na de brand op straat. De nog jonge aanplant van bomen aan de Marktstraat was zwaar beschadigd. ‘De Zwaan’ was eigendom van Gooris; het was een historisch pand. Hendrik Gooris bezat deze aloude herberg al in 1850, maar die werd op het moment van de brand dus uitgebaat door Van den Elzen. Het pand was ingericht met allerlei antieke meubels, die Van den Elzen verkocht aan zowel binnen- als buitenlandse klanten.

Het huis C32/C30 was eigendom van J. Fransen en werd bewoond door hemzelf en door H. Meulendijks. Na de brand vertrok Fransen met zijn vrouw en 5 kinderen naar de Houtschestraat. Meulendijks vond een onderkomen in de Wilhelminastraat.

Op C24 woonde de 66-jarige smid Henricus van Vlerken, maar dit huis was acht weken eerder al afgebrand en de smid en zijn echtgenote waren toen al naar Mierlo-Hout vertrokken, waarschijnlijk naar het bejaardenhuis. Ook het huis van J. van Kol (C22) had toen vlamgevat, maar was niet helemaal afgebrand. Het was inmiddels weer opgebouwd. Van Kol handelde voornamelijk in hout. Zijn grote houtloods werd zowel begin juli als 27 augustus door het vuur gespaard.

Franciscus van Hoek woonde op C20, een woning van G. de Vries. Na de brand vertrok Van Hoek naar Luchen. De Vries was weduwnaar en woonde met 7 kinderen op C18. Hij was bakker en verkocht ook kruidenierswaren en manufacturen.

Het huis van Adriaan Dijsselblom (C16) was gespaard gebleven. Zijn dak was met pannen gedekt. Dijsselblom was weduwnaar en werkte als ambtenaar

Op deze plattegrond zijn de huizen ingetekend die verwoest zijn (groen) of behouden bleven (paars). In de rode cirkel de locatie waar de brand begon.

bij de spoorwegen. Zijn dochter Helena, getrouwd met timmerman Peter van Deursen, woonde bij hem in. Op C14 woonde Johanna Dijsselblom, die getrouwd was met Godefridus Leijten. Dit pand was een historisch gebouw. Het was de oude pastorie, bewoond door de pastoor toen de katholieken nog in de schuurkerk naar de H. Mis gingen. De protestanten hadden toen de Luciakerk in gebruik. Na de brand gingen Johanna en Godefridus Leijten op Brand wonen.

De 53-jarige landbouwer Johannes van Duijnhoven woonde met zijn echtgenote op C12. Hendrikus van de Boogaard woonde met zijn echtgenote Petronella van de Wittenboer op C 10. Hij was wever van beroep, maar runde ook café 'Marktzicht'. Zij hadden 3 kinderen en een kostganger. Het laatste huis dat aan de linkerkant van de weg afbrandde, was van Jos Konings, een 56-jarige weduwnaar die kleermaker was en een huis bewoonde van Hendrikus van den Boogaard.

De eerste woning aan de rechterkant van de weg, die aan het vuur ten prooi viel, was die van Petrus Coolen (C43). Hij had er een rijwielwinkel (C41). Daarnaast woonde Petrus Lammers (C39). Hij en zijn vrouw Margaretha Lennarts hadden acht kinderen. Vervolgens stond er een blok van drie huizen dat eigendom was van Johannes van Bree; de 3 huizen werden bewoond door Joannes van de Laar (C37), Johannes van Bree (C35) en Hendricus van de Boogaard (C33). Dat de mensen totaal ontredderd waren, blijkt wel uithet volgende voorbeeld: de oude Johannes van Bree zat na de brand met zijn varken aan een touw achter in de tuin. Behalve het beest had

hij alleen een tafel, een paar stoelen, een koffiekant en twee stukken brood kunnen redden.

Na deze rij kwam een blok van vier huizen. De eerste twee waren eigendom van Martinus Dreverman en bewoond door hemzelf (C31) en Antonie van Hoof (C29). De andere twee huizen waren eigendom van Martinus van Bree en werden bewoond door Johannes van Hoof (C27) en Van Bree zelf (C25). Naast Martinus van Bree woonde Adrianus van den Wittenboer (C23). Het was een blok van twee woningen. Beide waren van hem. In het andere deel van het blok van twee woonde Hubertus van de Boogaard (C21).

Daarna kwam weer een blok van vier woningen; deze werden gespaard. Deze huizen – C19 tot en met C13 – waren met pannen gedekt. Hier woonden in deze volgorde Johannes Lennarts, Anna Spaan, de weduwe van Johannes Meulendijks, Mathijs van den Eijnden en Carolus van Eijk.

In de pers werd veel aandacht besteed aan de 'erven Branten', twee oudjes, broer en zus, beiden ongehuwd. Zij woonden op nummer C11. Hij, Johannes, was erg ziek en had toevallig bij het uitbreken van de brand bezoek van dokter Ledel uit Helmond. Zijn zus Maria tobde ook met haar gezondheid. Zij waren kinderen van bakker Johannes Norbertus Branten en Catharina Hermans. Broer en zus hadden samen de bakkerij overgenomen. De dokter ontdekte de brand toen hij zijn patiënt Johannes bijstond. Samen met de kapelaan haalde hij de oudjes uit het huis. Op straat werd de man voorzien van het laatste H. Sacrament der stervenden. Dokter Ledel had de kluis nog leeg

De trieste resten van de afgebrande huizen trokken dagenlang veel publiek.

gemaakt en de inhoud aan de kapelaan in bewaring gegeven. “Een houten kistje met een paar honderd gulden was verbrand en het goud en zilver in dat kistje waren onherstelbaar beschadigd”. De verslaggever van het Eindhovens Dagblad zag later nog een Friese staartklok op straat liggen. De wijzers stonden stil op kwart voor twaalf.

Achter de woning van Branten stond nog een huisje. Daarin woonde de weduwe Van de Mosselaar. Ook dat huisje viel ten prooi aan de vlammen.

De boerderij van landbouwer Adrianus van Dijk stond op C9. Het was eind augustus, dus Van Dijk had zijn oogst net binnen en in de boerderij liggen. Door het vuur verloor hij ook zijn hele oogst. Hij had nog wat meubels buiten op het gras kunnen zetten, maar door de hitte gingen die ook in vlammen op. Naast de boerderij stond een onbewoond huisje dat ook afbrandde en daarnaast de winkel van Hendrikus Verberne. Verberne stond ook te boek als landbouwer. In de laatste woning die vanuit het dorp gezien aan de rechterkant stond, woonden P. Meulendijks (C3) en de gezusters Konings (C3a).

Vervangende woonruimte

Plotseling stonden op die zaterdag tientallen huishoudens op straat, zonder dak boven het hoofd. In die tijd was burenhulp en familie zeer belangrijk. Op burenhulp kon men nu niet rekenen. Iedereen zat immers in hetzelfde schuitje. Sommige gezinnen konden bij familieleden terecht, maar dat gold niet voor de meesten. Gelukkig was juist in de week voor de ramp een aantal nieuwbouwwoningen van Woningbouwvereniging ‘Mierlo-Dorp’ in de toen pas nieuwe Wilhelminastraat klaar en opgeleverd. Omdat de huur nogal hoog was, waren de woningen niet zo in trek en stonden er nog 24 leeg. Ze werden direct ter beschikking gesteld aan de getroffen.

Deze slachtoffers van de ramp laadden hun inboedel, althans wat ze daarvan hadden kunnen redden, op karren en kruiwagens en trokken met hun vee naar de Wilhelminastraat.

Zij moesten natuurlijk wel die nogal hoge huur betalen. Later echter zouden veel van die huurbedragen vergoed worden uit het ‘potje’ van de steuncommissie. Uit de uitgekeerde bedragen valt af te leiden wie in de Wilhelminastraat hebben gewoond en hoe lang. Er werden uitkeringen gedaan aan: G. Leijten, Jos Konings, J. van den Elzen, F. van Hoek, J. van Hoof, P. van de Laar, H. van den Boogaard, A. van den Wittenboer, Huib van den Boogaard, Herm. Meulendijks, Jac. Manders, J. Raaijmakers, A. van Hoof en P. Meulendijks. Zij ontvingen ieder f 150,-. Bij een huur van f 6,- per week zouden zij dus bijna een half jaar in de Wilhelminastraat gewoond hebben.

Op 11 september was de burgemeester naar Den Haag geweest en hij kwam met goed nieuws terug: zij die hun huis bij de brand hadden verloren en het weer opbouwden, zouden een bouwpremie krijgen. Dat gold echter niet voor de boeren met hun boerderijen. Zij kregen wel tegemoetkomingen uit het potje van het steuncomité.

Bronnen

- Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE)
Toegangsnr. 13139 Gemeentebestuur Mierlo, 1811-1932
Toegangsnr. 13149 Commissie tot hulpverlening bij de “Grote brand”, 1921.
- BHIC-'s-Hertogenbosch
Toegangsnr. 17 Provinciaal Bestuur Noord-Brabant, 1814-1920
- De geschiedenis van de brandbestrijding in Mierlo, Theo de Groof, Myerlese Koerier 2021, nummer 1
- De grootste ramp uit de 20ste eeuw! Hans Verhees. www.heemkundekringmyerle.nl
- Extra editie in verband met brand Mierlo, Eindhovens Dagblad, 28 augustus 1921

Mierlo's eigen 85-jarige onafhankelijkheidsstrijd

De eerste tekenen van annexatie

Allerlei nieuwe wettelijke regelingen aan het begin van de 20e eeuw op het gebied van onder meer volksgezondheid, woningbouw en energievoorziening leidden ertoe dat gemeentebesturen meer personeel in dienst moesten nemen. De loonkosten in de kleine gemeenten namen relatief sterk toe. Het gevolg was dat de gemeentelijke belastingtarieven sterk stegen. Daarom schreven Gedeputeerde Staten in 1919 een brief aan de gemeenten met het verzoek: *“de mogelijkheid en wenschelijkheid der vereeniging van twee of meer gemeenten beneden een bevolkingscijfer van 3.000 zielen onder de oogen te zien”*. Ook de grotere gemeenten werd gevraagd te onderzoeken of samenvoeging wenselijk was.

Burgemeester Verheugt had de brief in eerste instantie naast zich neergelegd omdat Mierlo meer dan 4.000 inwoners had. Maar op verzoek van een Houts raadslid werd de circulaire toch in de Mierlose raadsvergadering van 11 februari 1920 besproken. Na een stemming werd met 4 tegen 3 besloten aan Gedeputeerde Staten mee te delen dat men het “wenschelijk” vond de gemeente Mierlo te verenigen met een andere gemeente. In de discussie werd afgesproken dat de gemeente Helmond niet genoemd mocht worden. De Houtse raadsleden hadden voorgestemd. Raadslid Van Dijk beweerde dat 90% van de Houtenaren bij Helmond wilde horen. Uit de discussie bleek ook dat de burgemeester geen voorstander was. Hij had uit de krant moeten vernemen dat Helmond zijn oog had laten vallen op grondgebied van Mierlo. Dat stak hem. Officieel was hij pas op de hoogte van de annexatiewens nadat hij een verslag van de raadsvergadering van 26 juli 1920 van de gemeente Helmond in het Nieuwsblad van Helmond gelezen had. In de bewuste raadsvergadering vertelde de

burgemeester van Helmond dat hij eind 1919 bezoek gekregen had van enkele heren van ‘t Hout: pastoor Strijbosch, het hoofd van de openbare school Van der Heijden en enkele raadsleden. Zij hadden te kennen gegeven dat Mierlo-Hout zich graag wilde aansluiten bij Helmond.

De gemeenteraad van Mierlo had voordat de annexatieperikelen begonnen al het besluit genomen een nieuw raadhuis te bouwen. Het bestaande gebouw was te klein en voldeed niet meer aan de eisen van de tijd, al zou het uiteindelijk tot 1963 in gebruik blijven! Raadslid en Houtenaar Antonius van Gennip merkte tijdens een vergadering op dat bij het bepalen van de plaats voor het nieuwe raadhuis rekening gehouden moest worden met een eventuele annexatie van ‘t Hout. Ongetwijfeld was hij een van de raadsleden die met de Helmondse burgemeester Van Hout gesproken had!

Antonius van Gennip, raadslid van 1894 tot 1921, was een voorvechter voor de aansluiting van Mierlo-Hout bij Helmond.

De raadsleden van het dorp tegenover de raadsleden van ‘t Hout

In de raadsvergaderingen van september en oktober 1920 kwam het onderwerp annexatie opnieuw aan bod, omdat Helmond het voorstel gedaan had Mierlo-Hout aan zijn grondgebied toe te voegen. Het College van B. en W. van Mierlo stelde de

gemeenteraad voor de brief ter kennisgeving aan te nemen. De raad had immers in het verleden besloten dat Mierlo niet opgedeeld mocht worden. Uit de discussie bleek dat wethouder Gerardus Keeren, die op 't Hout woonde, het niet eens was met burgemeester Verheugt en wethouder Johannes Knoops. Beide partijen kwamen opnieuw met argumenten voor en tegen annexatie. De burgemeester vroeg aan Antonius van Gennip zijn beweringen, die hij tijdens de raadsvergadering deed, te onderbouwen. Hij kreeg als antwoord: *“Ik handhaaf mijn standpunt. U moet niet denken dat ik een kwajongen van vandaag of gisteren ben, ik heb reeds 25 jaren dezen zetel bekleed”*.

De Houtse raadsleden waren in de meerderheid. De raad besloot met 4 tegen 3 stemmen akkoord te gaan met het Helmonds voorstel. De Mierlose raadsleden M. Steenbakkers, J.TH. Knoops en P.A. Foederer moesten opnieuw het onderspit delven.

In de raadsvergadering van 3 augustus 1922 vroeg Verheugt opnieuw naar het standpunt van de raad met betrekking tot annexatie, want hij en de wethouders hadden het verzoek van Gedeputeerde Staten gekregen om samen met Helmond, Stiphout en Geldrop de uitbreiding van Helmond te bespreken. Inzet van Gedeputeerde Staten was opheffing van Mierlo en Stiphout. Mierlo-Hout moest naar Helmond, het dorp (het deel van de gemeente ten zuiden van het Eindhovens Kanaal) naar Geldrop en Stiphout in zijn geheel naar Helmond. Maar nu was de samenstelling van de Mierlose raad inmiddels veranderd. Antonius van Gennip had afscheid genomen en was opgevolgd door Petrus Fr. van Vlerken, een Houtse landbouwer. Van Vlerken was erg gezien op Het Hout, waar hij onder meer secretaris van het kerkbestuur was, voorzitter van de Boerenbond en kassier van de Boerenleenbank. Hij was tegen annexatie totdat bewezen was dat het voor Mierlo beter was samen te gaan met een andere gemeente. Er werd met veel cijfers gegoocheld, maar niemand kon duidelijkheid geven. Van Vlerken was ervan overtuigd dat veel minder dan 90% van inwoners van 't Hout voor annexatie was zoals raadslid Van Dijk eerder beweerd had. Tijdens zijn optreden in de vergadering van 3 augustus oogstte hij veel bijval vanaf de 'tribune'. Verheugt maakte een einde aan het handgeklap en voetgetrappel door te verwijzen naar een bepaling in het reglement van orde: het publiek mocht zijn instemming of afkeuring niet betuigen “op straffe van verwijdering” uit de raadszaal. Met 5 tegen 2 stemmen werd het besluit van 11 februari 1920 nietig verklaard.

In een uitnodiging van Gedeputeerde Staten om deel te nemen aan een ‘vertrouwelijk gesprek’ was te lezen dat er geen schot zat in de besprekingen over de uitbreiding van Helmond. De betrokken partijen moesten daar samen maar eens goed over praten, zo was het advies. Van de vertegenwoordigers van Helmond werd verwacht dat zij van deze bijeenkomst een verslag naar 's-Hertogenbosch zouden sturen. Burgemeester Verheugt had zijn antwoord al snel klaar. Met grote letters schreef hij op de uitnodiging *“TEGEN”*.

Op 24 maart 1923 brachten leden van Gedeputeerde Staten een bezoek aan Helmond en omgeving om de situatie ter plaatse te bekijken. Helmond had een herziening van de grenswijziging aangevraagd. Enkele maanden daarna kwamen de Colleges van B. en W. van de betrokken gemeenten opnieuw bij elkaar voor een ‘*vertrouwelijke samenspreking*’. Deze bijeenkomst wekte veel ongenoegen bij de Mierlose afvaardiging. Zij wilde het verslag eerst inzien voordat het naar Gedeputeerde Staten ging. Het College van B. en W. van Helmond weigerde dat, men mocht het verslag zelfs niet eens lezen. Dus ging er weer een boze brief richting 's-Hertogenbosch met de opmerking dat men zich afvroeg of Mierlo in de toekomst nog wel mee moest doen aan dergelijke besprekingen.

In augustus 1923 kwamen Gedeputeerde Staten met een nieuw voorstel, *“want uit besprekingen, briefwisseling en onderzoek is Ged. Staten gebleken dat de groei van Helmond enige voorzieningen ten aanzien van de administratieve grenzen noodig maakt”*. De hele gemeente Mierlo moest naar Helmond, met uitzondering van een strook van ongeveer 1,5 kilometer van het zuidwestelijk deel; dat deel, het gebied Molenheide, zou bij Geldrop moeten komen.

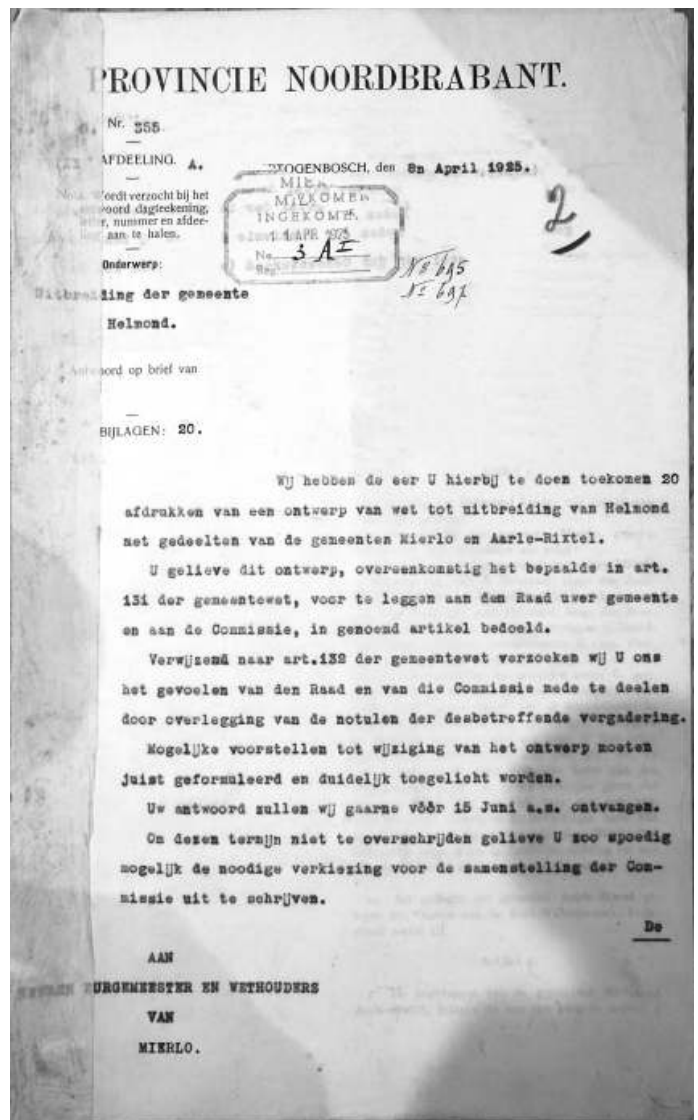
Op grond van art. 129 van de Gemeentewet werd Mierlo gevraagd zijn ‘gevoelens’ vóór 15 september 1923 kenbaar te maken. De provincie kreeg niet

meteen antwoord. Mierlo wilde eerst weten welke redenen er nu weer ten grondslag lagen aan dit voorstel. Gedeputeerde Staten gaven als antwoord dat Helmond meer grondgebied nodig had en dat honderden Mierlose gezinnen sterk aangewezen waren op Helmond. Ondanks de al te hoge belastingen kon Mierlo niet het normale personeelsloon betalen, waardoor ambtenaren een nevenbetrekking moesten nemen om de kost te kunnen verdienen. Dat Molenheide naar Geldrop ging, was nodig omdat Geldrop zich steeds meer uitbreidde richting Mierlo en *“verder omdat wij het ter wille van de zedelijke belangen van de streek noodig achten, dat het nabij gelegen Geldrop politietoezicht uitoefent over het ontspanningsoord Molenheide”*.

Burgemeester Verheugt was een doorbijtertje en liet niet met zich sullen. Hij was het niet eens met de gebruikte argumenten en wees in een brief van 3 oktober 1923 op uitspraken door de minister gedaan in de 2e Kamer. Hij sloot zijn antwoord af met: *“Wij vertrouwen daarom bij Uwe vergadering de overtuiging te hebben gevestigd, dat een eventueel voorstel tot annexatie dezer gemeente niet steunt op de door de wet gevorderde noodzakelijkheid, strijdt met den wensch der overgrootte meerderheid van de ingezetenen en alzoo indruischt tegen de meening van Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, welke wij boven aanhaalden”*.

De gemeenteraad telde intussen 11 leden, dankzij de toename van het aantal inwoners. Op 4 september 1923 kwam de Mierlose raad voor het eerst bijeen in die samenstelling van 11 leden. Houtenaar A.F. de Veer was één van de nieuw gekozenen in de raad. Oud-Helmonder De Veer was een groot voorstander van annexatie en zou dat ook, zowel binnen als buiten de raad, laten merken.

Aan het begin van de bijeenkomst werden de nieuwe raadsleden geïnstalleerd en Van Vlerken en Knoops tot wethouders gekozen. Op de agenda stond slechts één punt: het nieuwe voorstel van Gedeputeerde Staten, dus Mierlo bij Helmond, Molenheide bij Geldrop. De verhoudingen in de raad waren behoorlijk veranderd. Raadslid M. Steenbakkers kwam al jaren met het voorstel om zonder voorbehoud tegen annexatie te zijn. Nooit was zijn voorstel aangenomen, maar nu lagen de kaarten anders. Van de 11 leden stemden er 7 voor dit voorstel. Twee leden die tegen stemden - de wethouders P.F. van Vlerken en J.Th. Knoops - waren wel tegen annexatie, maar vonden het “zonder voorbehoud” te ver gaan.

Brief van het provinciebestuur aan B&W van Mierlo om zich uit te spreken over het uitbreidingsvoorstel Helmond 1925.

In 1924 werd een ‘Comité, gevormd uit ingezetenen van Mierlo-Hout’, in het leven geroepen, waarvan raadslid A.F. de Veer voorzitter werd en H.J. Leijten secretaris. Zij stuurden een brief naar Gedeputeerde Staten met het verzoek om ‘t Hout aan te sluiten bij Helmond. De redenen die zij aangaven, waren de hoge belastingen in Mierlo, de slechte wegen en de slechte gas- en watervoorzieningen. Veel Houtenaren werkten in Helmond en voelden zich meer bij deze plaats betrokken dan bij het dorp. Er werden bijeenkomsten belegd voor pro-annexionisten. In de raadsvergadering van 17 november 1924 werd A.F. de Veer daarop aangesproken. Men vond dat de discussie in de raadzaal thuishoorde. Een raadslid moet de belangen van alle Mierlonaren dienen. Bovendien werden in die bijeenkomsten allerlei voordelen van annexatie genoemd die niet onderbouwd werden met feiten. Raadsleden wilden dat De Veer zijn argumenten in de raad met bewijzen zou staven.

In de eerstvolgende raadsvergadering hield hij daarom een betoog om aan te tonen dat een samengaan met Helmond grote voordelen opleverde. Zijn betoog wekte echter grote ergernis op bij veel van de overige raadsleden. De Veer zei in de vergadering dat hij zich door 7 à 8 raadsleden voelde “afgemaakt”. In de krant verschenen enkele ingezonden stukken uit Mierlo-Hout waarin het raadslid werd verdedigd.

De Veer vond dat er in de gemeenteraad niet meer over annexatie gesproken hoefde te worden. De raad had immers in de vergadering van 11 februari 1920 zijn standpunt bepaald.

In 1929 stuurden Gedeputeerde Staten opnieuw een voorstel. In dat voorstel zou de gemeente Mierlo opgeheven worden en weer verdeeld worden onder Helmond en Geldrop. Burgemeester Verheugt wees in de raadsvergadering op het belang van de landbouwers in de gemeente. Hij wilde daarmee aangeven dat Mierlo een plattelandsgemeente was en dus niet bij Helmond hoorde. De raad stemde het voorstel van Gedeputeerde Staten opnieuw weg. Zes raadsleden stemden tegen en vijf voor annexatie. De tegenstanders besloten een grote manifestatieoptocht te organiseren op 16 juni 1929. Om drie uur vertrok de anti-annexatie optocht vanaf het Patronaat naar de grenzen van Geldrop en Helmond. Het was een bonte optocht waarin ieder buurtschap, ieder gezelschap of vereniging van het dorp vertegenwoordigd was. Allerlei leuzen werden meegevoerd, gericht tegen de annexatie. Een heraut ging voorop, gevolgd door de Jonge Boerenstand te paard, de Boerenbond, de Werkliedenvereniging, de turnclub, de hand- en kruisbooggezelschappen, kaartgezelschappen, de voetbalclub, het mannenkoor, enz., enz. In de optocht werden negen praalwagens meegevoerd waarop onder meer het annexatiespook en de anti-annexatiedraak werden uitgebeeld. Onder begeleiding van harmonie St. Lucia” zong het ‘Mannenkoor’ het anti-annexatielied. Een van de deelnemende groepen was een gezin met twaalf personen die als leuze meevoerde:

*“Wai strijen mee, mi tweluf man
Zoo laang, zoo laang ast enigszins kan.
Ons jong kommen er schrikkelijk hard op tege
De Geldrupsche taal te leeren
Ze willen Mierlo schandeleseeren
’t is schaand wa ze gon prakeseeren
Wai hoopen nog dè ze bekeeren.”*

De tocht naar de grens met Geldrop verliep heel

Dit Mierlose gezin met 12 personen nam ook deel aan de annexatie-optocht op 16 juni 1929 (fotoarchief Jos van der Vleuten).

rustig, maar de tocht naar Helmond liet andere taferelen zien. Op ‘t Hout probeerden voorstanders van annexatie met veel geschreeuw het anti-annexatielied te overtreffen. Ook op ‘t Hout had men namelijk niet stilgezeten. Op 4 juni 1929 hield het ‘Comité van actie voor annexatie’ al een bijeenkomst in Unitas. Voorzitter J. Overzier hield er een toespraak waarin hij de achterstelling van ‘t Hout ten opzichte van het dorp benadrukte. Hij herhaalde nog eens de argumenten die steeds gebruikt werden. Onder druk van de vele protesten werd ook dit annexatieplan uiteindelijk opgeborgen.

Tien jaar later, op 25 april 1939, kwam annexatie opnieuw ter tafel. Het was hetzelfde plan als dat van 1929, met dit verschil dat Mierlo de mogelijkheid kreeg om het dorp naar Geldrop te laten gaan. ‘t Hout, Broek, Stepekolk, Brand en Keersluis zouden dan bij Helmond worden gevoegd. Bij een volksstemming bleken 1.529 inwoners vóór en 740 tegen annexatie te zijn. Op 28 augustus 1939 nam de gemeenteraad het voorstel aan met negen tegen twee stemmen.

Ondanks het uitbreken van de 2e Wereldoorlog raakten de plannen niet op de achtergrond. In 1941 kwamen de voorstellen weer op tafel. Maar nu was vrijwel iedereen tegen, omdat Helmond inmiddels een N.S.B.’er als burgemeester had.

Regionale samenwerking als oplossing voor annexatie?

Meteen na de 2e Wereldoorlog kwam de trein weer op gang. Burgemeester Moons van Helmond vertelde in een interview met een dagblad dat hij voor 1 januari 1946 plannen voor annexatie naar Den Haag

zou sturen. De grenswijzigingen moesten per 1 juli 1947 ingaan. De commissaris van de koningin nodigde 's avonds "te mijnen huize" de burgemeesters van Helmond en omgeving uit voor overleg over grenswijzigingen met Helmond. Er werd vervolgens in de loop der jaren veel gesproken, maar weinig besloten.

Begin jaren 60 van de vorige eeuw, meer dan 40 jaar nadat Mierlo bouwplannen bij de provincie had ingediend, kwam er toestemming voor de bouw van een nieuw gemeentehuis. In 1963 kon het nieuwe raadhuis betrokken worden. Een zucht van verlichting ging door Mierlo, nu zou het annexatiespook wel wegblijven. Maar niets was minder waar. Eén van de redenen om gemeenten samen te voegen was dat er veel regionale problemen waren die niet door een individuele gemeente opgelost konden worden. Het betrof onder meer de verkeersproblematiek, vuilafvoer en vuilverwerking, brandweervoorzieningen, bouwlocaties, industrieterreinen, enz. Zo kwam in 1965 de Gemeenschappelijke regeling Streekorgaan Gewest Helmond tot stand, een soort samenwerkingsverband.

Maar ook dit samenwerkingsverband maakte geen einde aan de annexatiedrang. Over en weer werd met cijfers getoverd. Alle partijen wisten ze wel in hun voordeel uit te leggen. Maar er viel uiteindelijk toch een beslissing. Op 12 januari 1967 werd in de Tweede Kamer een annexatiebesluit aangenomen. Helmond kreeg wat het wilde: meer grondgebied voor woningbouw en industrieterreinen. En uitbreiding van het aantal inwoners leverde deze armlastige gemeente ook veel extra overheidsgeld op.

Met ingang van 1 januari 1968 ging Mierlo-Hout

Veel creatieve geesten hielden zich bezig met het bouwen van protestwagens.

De Kersepitten waren heel duidelijk: "Mierle blie Mierle". Maar uiteindelijk kwam hun wens toch niet uit.

onderdeel uitmaken van de gemeente Helmond. Het aantal inwoners van Mierlo daalde daardoor van meer dan 11.000 naar ongeveer 5.600. De belofte was dat Mierlo zelfstandig kon blijven, als de gemeente erin slaagde het inwoneraantal weer boven de 10.000 te krijgen. Maar nog voordat Mierlo dit aantal zou bereiken, werd er weer aan de zelfstandigheid gemorreld.

Den Haag kwam in 1974 met een 'Concept-ontwerp van wet inzake reorganisatie binnenlands bestuur'. In totaal zouden er 44 gewesten in ons land komen. Mierlo werd volgens de schets ingedeeld bij het bestuurs-*rayon* 'Kempenland', bestaande uit de agglomeratie Eindhoven, het gewest Helmond en het gewest Kermpenland. Volgens de minister was er veel haast bij om die gewesten te vormen. Aan inspraak van de bevolking werd niet meer gedacht. Ook in Mierlo werd het voorstel besproken, maar de gemeenteraad ging niet akkoord.

Door wisselingen in coalitiesamenstellingen van de besturen in Den Haag en Den Bosch veranderde steeds de visie op de wijze waarop de herindeling tot stand moest komen. De steden wilden gebiedsuitbreiding en de randgemeenten intergemeentelijke samenwerking. Met name de steeds veranderende visie van het rijk en de provincie maakte van de reorganisatie van het binnenlandse bestuur een gebed zonder einde.

In 1986 werd in het Helmonds Dagblad diverse keren aandacht besteed aan uitspraken van de burgemeester van Helmond. Hij beklagde zich over het feit dat aangesloten gemeenten hun verantwoordelijkheid niet namen. Aanleiding was de regionale afvalverwerking. De zorg hiervoor had Mierlo al in 1977 op zich genomen, maar wel met de

restrictie dat die zorg van tijdelijke aard zou zijn. Mierlo wilde op grond van die afspraak zijn taak in de toekomst beëindigen. De burgemeester van Helmond beklagde zich hier openlijk over, tot ergernis van Mierlo. Ook de gemeente Aarle-Rixtel was ontstemd over de publieke uitlatingen en voelde zich aangesproken over de oplossing van de verkeersproblematiek. Helmond wilde blijkbaar aantonen dat regionale samenwerking niet werkte. Het provinciaal bestuur had de Commissie Schampers opdracht gegeven herindelingsplannen te maken voor de provincie. In 1991 kwam de commissie met voorstellen voor Zuidoost-Brabant. Zij adviseerde een grootschalige herindeling. Eindhoven zou, door de randgemeenten te annexeren, groeien van 200.000 naar meer dan 300.000 inwoners. Helmond zou door de annexatie van Mierlo en Aarle-Rixtel groeien van 70.000 naar 86.000 inwoners. Er kwamen natuurlijk veel protesten vanuit de kleine gemeenten. Zij vonden dat de afstand tussen burger en het gemeentebestuur daardoor letterlijk en figuurlijk te groot werd. Intergemeentelijke samenwerking kon de problemen van de grote gemeenten ook oplossen, vonden zij. De grote gemeenten en de Commissie Schampers vonden dat regionale samenwerking niet werkte. Randgemeenten kwamen met allerlei plannen om aan annexatie met Eindhoven en Helmond te ontkomen. Zo werd de suggestie geopperd om Geldrop, Nuenen en Mierlo samen te laten gaan in de gemeente Dommeldal. Uiteindelijk werd het een fusie tussen Geldrop en Mierlo.

Mierlonaren in actie

Verontruste Mierlonaren wilden hun stem ook laten horen. In 1990 richtten zij het 'Comité Zelfstandig Mierlo' op. Er werden allerlei acties georganiseerd. Op 11 april 1991 enterde een Mierlose boot met daarin de burgemeester, een wethouder, de secretaris en leden van het Comité een boot uit Helmond die op weg was naar het vuilverwerkingsbedrijf Razob. Op een ludieke manier wisselden zij standpunten uit. Op initiatief van de gemeenteraad van Mierlo en het Comité werd besloten om op 23 februari 1994 in sportcomplex De Weijer een protestmanifestatie te houden tegen een mogelijke annexatie. Het was druk in Mierlo. Er verschenen protestborden bij de invalswegen. Huis-aan-huis werd een actiekraant bezorgd. Op de dag van de manifestatie reed vanaf 17.00 uur een geluidswagen rond om de inwoners op te roepen aanwezig te zijn. De pastoor luidde de kerkklokken. Op het programma stonden onder

Ook de "Mierlose adel", hier vertegenwoordigd door dansgroep Quadrille, had in 1994 een duidelijke mening. (fotoarchief Jos van der Vleuten).

meer enkele toespraken en er vond een forumdiscussie plaats waarbij bijna alle partijen uit de Provinciale Staten vertegenwoordigd waren. Er waren veel uitnodigingen verstuurd, onder meer aan leden van de Tweede Kamer en van Provinciale Staten en aan Colleges van Burgemeester en Wethouders. Uiteraard kwamen ze lang niet allemaal, men had 'elders een afspraak'. Er was tijdens de bijeenkomst volop tijd voor muziek. De volksliedjes 'Hoe skôn is dè Mierle' en 'Loat Mierle Mierle blieve' werden uit volle borst meegezongen. De Mierlonaren waren massaal naar De Weijer gekomen. Maar alle protesten bleken tegen dovemansoren gericht.

Gebrek aan bouwlocaties was al jaren één van de motieven van Helmond om op annexatie aan te dringen. In de hoop aan een volledige annexatie te ontkomen, besloot Mierlo in overleg met Helmond het gebied Brandevoort per 1 januari 1995 af te staan.

In Den Haag lagen plannen voor stadsprovincies waardoor grootschalige herindeling niet meer nodig was. Mierlo kon dus zelfstandig blijven. Daarom werd mevrouw Nelly Jacobs-Aarts, die al twee jaar waarnemend burgemeester was, door minister Dijkstal in 1998 definitief tot burgemeester van Mierlo benoemd. Ook voor de Mierlose gemeenschap leek dit een teken dat de annexatie van de baan was. Drie weken na de installatie van de nieuwe burgemeester waren er Tweede Kamerverkiezingen en werd na de verkiezingen Paars II gevormd. In het nieuwe regeerakkoord van Paars II werd – onder druk van de provincie – opgenomen dat de stadsprovincies er niet zouden komen. Het plan voor grootschalige herindeling kreeg opnieuw de voorkeur.

INFORMATIEBULLETIN 99 / 5

PROTESTMANIFESTATIE DONDERDAG 25 FEBRUARI 1999.

Het zal u niet zijn ontgaan dat het Comité Zelfstandig Mierlo op donderdag 25 februari aanstaande wederom een grote protestmanifestatie tegen een mogelijke annexatie van Mierlo organiseert in sporthal De Weijer. Het gemeentebestuur doet een dringend beroep op alle Mierlonaren om allemaal naar deze manifestatie te komen. Als een zelfstandig Mierlo u iets waard is, zie dan één avond af van andere verplichtingen en kom naar "De Weijer".

Programma.

Het programma van die avond ziet er globaal als volgt uit:

- 19.00 u.:** zaal open, ontvangst met koffie, blaaskapel "De Kerselanders" zorgt voor achtergrondmuziek.
- 20.00 u.:** start manifestatie,
* introductie en toelichting programma door dhr. R. Janssen.
* toespraak burgemeester, mevr. P. Jacobs-Aarts.
* toespraak dhr. A. Bekx, namens het comité Zelfstandig Mierlo.
- 20.45 u.:** muzikaal intermezzo door "Pro en Contra", die het "Mierlied" ten gehore zullen brengen.
- 21.00 u.:** start forumdiscussie, onder leiding van dhr. R. Janssen. de aanwezigen krijgen de gelegenheid om vragen te stellen aan de dames en heren Statenleden.
- 22.00 u.:** afsluiting manifestatie met een muzikale "uitsmijter".

Op 14 december 1998 kwam het 'Comité Zelfstandig Mierlo' met een bezwaarschrift. In overleg met het gemeentebestuur werd besloten opnieuw een protestmanifestatie te organiseren. Als datum werd vastgesteld 25 februari 1999, vlak voor de Statenverkiezing. Het programma kwam in grote lijnen overeen met dat van 1994. Alle fracties uit de Provinciale Staten zegden hun medewerking toe voor de forumdiscussie. Natuurlijk was er weer gezorgd voor de nodige muziek. De opkomst was weer hoog, maar de mening van de grote meerderheid van de inwoners was blijkbaar niet meer van belang. De kabinetsplannen werden niet meer teruggedraaid.

Op 1 januari 2004 ontstond de fusiegemeente Geldrop-Mierlo.

Het einde van een zelfstandige gemeente

Per 1 januari 2004 werden de gemeenten Geldrop en Mierlo samengevoegd tot één gemeente. Mierlonaren voelden zich verlost van de Helmondse druk en Geldrop van de wensen van uit Eindhoven. Om Mierlo een waardig afscheid te bieden als zelfstandige gemeente, werd het comité 2003 opgericht. Om alle herinneringen aan de voormalige gemeente Mierlo te bewaren, werd een film gemaakt en kwam er een speciale editie van de Mierlose Krant. De maand december werd de afscheidsmaand. Het Comité kwam met een programma voor alle leeftijdscategorieën: voor de schooljeugd een theatervoorstelling, voor jong Mierlo TMF on Tour, voor de ouderen een ontspanningsavond in Zorgcentrum Bethanië, een Brabantse avond met muziek en humor en op 20 december een slotavond voor iedereen. Natuurlijk ontbrak de bijzondere raadsvergadering niet, waar de Mierlose politiek afscheid nam. Het programma werd op zondag 21 december afgesloten met een H. Mis in de H. Luciakerk. Die avond werd pastoor Jacques Kloeg benoemd tot de laatste ereburger van Mierlo. Het doek was na 85 jaar verzetsstrijd gevallen voor de zelfstandige gemeente Mierlo.

Bronnen

- Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE)
Toegangsnr. 13139 Gemeentebestuur Mierlo, 1812-1932, inv.nrs. 14 t/m 17, 34 t/m 43 en 174 t/m 177.
Toegangsnr. 13140 Gemeentebestuur Mierlo, 1932-1967, inv.nrs. 5 t/m 10.
Toegangsnr. 11150 Gemeentebestuur Mierlo, 1968-2003, inv.nrs. 374, 980 en 1614.
- Uitbreiding van de gemeente Helmond?, Myerlese Koerier 1987, nummer 1, pag. 33
- Diverse krantenartikelen www.Delpher.nl

Lustoord Molenheide, plezier en vertier

Na de Eerste Wereldoorlog werd Duitsland door het Verdrag van Versailles verplicht om bijna alle oorlogsvliegtuigen te vernietigen. Slimme ondernemers zagen mogelijkheden om met deze vliegtuigen vracht- en passagiersvluchten uit te voeren. Helmonder Josephus van der Meulen, smid en autohandelaar in Helmond, was zo'n ondernemer. Hij richtte samen met twee compagnons de 'Combinatie Lustoord Molenheide' in Mierlo op, met het doel een ontspanningsoord en een vliegveld te realiseren.

Hij was van plan om vanaf Molenheide passagiersvluchten naar Engeland te faciliteren. De kosten van het vliegveld zouden moeten worden gedekt uit de inkomsten die het ontspanningsoord opleverde. Op het vliegveld zouden vliegdemostraties, rondvluchten en

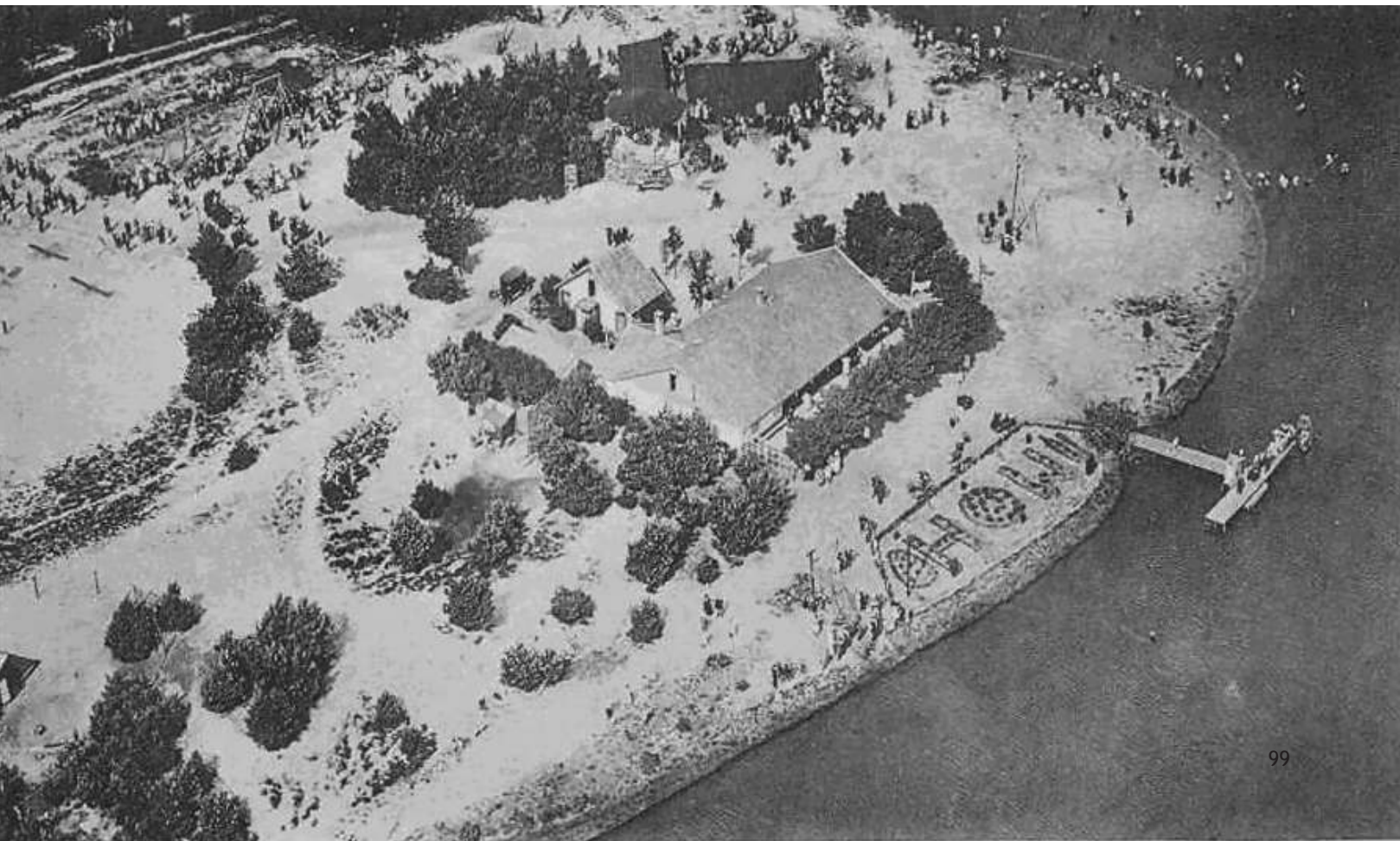
De Helmonder Josephus van der Meulen (1861-1950) richtte samen met twee compagnons de "Combinatie Lustoord Molenheide" in Mierlo op.

parachutesprongen worden georganiseerd. Op termijn zou het moeten uitgroeien tot een internationaal vliegveld.

Ontspanningsoord Molenheide

In juli 1919 kreeg de 'Combinatie' van de gemeente Mierlo toestemming voor het oprichten van Lustoord Molenheide. In het begin werd er veel geld in het Lustoord geïnvesteerd. Zo werden een buitencafé en

Landgoed Molenheide vanuit de lucht gezien.

Er werd veel geld in Lustoord Molenheide geïnvesteerd. Zo werden er een café-restaurant en pension met terras gebouwd.

een paviljoen (café - restaurant - pension) met een terras gebouwd. Er was een vijver waar bezoekers konden zwemmen, roeien en kanoën.

Er kwamen parkeerplaatsen voor fietsen en auto's en er werd zelfs een tramhalte aangelegd. Voor kinderen was er een speeltuin met glijbaan, wip, zweefbaan en luchtschommel. Volwassenen konden naar toneelvoorstellingen kijken en naar muziekuitvoeringen luisteren. Daarnaast was er gelegenheid om te dansen en kon men een uitzichttoren beklimmen of deelnemen aan handboogschieten.

Vliegveld Molenheide

In oktober 1919 diende de 'Combinatie' bij de gemeente een verzoek in om 50 hectaren heidegrond op de Molenheide te mogen pachten met het recht tot koop. De ondernemers wilden er een vliegveld realiseren dat geschikt was voor het ontvangen van vliegtuigen van nationale en internationale bestemmingen. Dit zou veel toeristen trekken en een deel van de inkomsten zou ten goede komen aan de gemeente. De gemeenteraad besloot om het terrein voor een bedrag van f. 500,- voor een termijn van 4 jaar te verhuren aan de 'Combinatie'.

In september 1919 kocht het bestuur van 'Lustoord Molenheide' al twee D.F.W. (Deutsche Flugzeug-Werke)-vliegtuigen, die tijdens de Eerste Wereldoorlog waren ingezet en waarop nog het IJzeren Kruis prijkte. In hetzelfde jaar werd een hangar gebouwd die geschikt was voor 3 vliegtuigen. Adrianus van der Meulen, de zoon van Josephus van der Meulen, ging in Duitsland op zoek naar piloten. Duitse oorlogsvliegers, die voor hun land hun 'sporen' hadden verdiend boven België en Noord-Frankrijk, waren uiteraard werkloos geworden. In België, Frankrijk en Engeland waren ze natuurlijk niet meer welkom en in het Duitsland van na de Eerste Wereldoorlog was voor hen geen brood te verdienen. In het neutrale Nederland was dat wel het geval. Tussen 1919 en 1922 verzorgden 4 Duitse en 1 Franse sportvlieger passagiersvluchten, stuntvluchten en parachutespringen.

Niet alleen de 'Combinatie', maar ook een vermogend particulier, de heer Pistorius, lid van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant en burgemeester van Aarle-Rixtel, gebruikte dit vliegveld. Hij was, zover bekend, de eerste Nederlander die een vliegtuig voor privégebruik had aangeschaft.

De inrichting van Molenheide was luxe en ademde de sfeer van een huiskamer. Een buitenterras aan het water werd ook gerealiseerd. Dat was een plek die uitnodigde om te verpozen.

Franse en Duitse vliegers verzorgden stuntvluchten en parachutesprongen op vliegveld Molenheide.

De verrichtingen van de vliegers en de parachutisten waren goed zichtbaar vanaf de Aardborstweg en de Geldropseweg, zodat het niet noodzakelijk was om een entreebewijs te kopen. Daardoor vielen de bezoekersinkomsten dus tegen. Ook waren de vliegtuigen regelmatig defect of kon het vliegfeest vanwege slechte weersomstandigheden geen doorgang vinden. Hierdoor en door fouten in de boekhouding kwam de onderneming in zwaar weer terecht. Ondanks het feit dat heel veel mensen het lustoord bezochten, moest het als gevolg van financiële tegenslagen worden verkocht. Dat gebeurde tijdens een openbare verkoop in september 1922. A. Sevens uit Helmond werd de nieuwe eigenaar van Lustoord Molenheide. Hij liet dichtbij het Galgenven een restaurant met de naam Lido bouwen. Later kwamen er nieuwe attracties bij, waaronder een kabelbaan naar een eilandje in het Galgenven. Op het ven kon men ook watersporten en in de winter schaatsen.

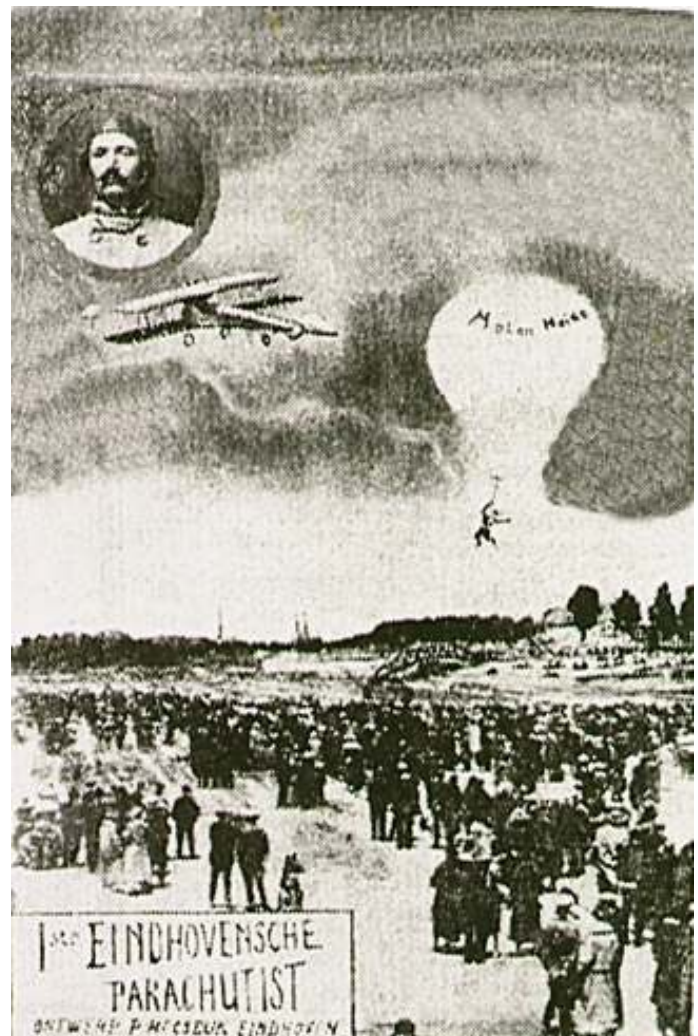
Door de economische crisis van de jaren dertig hadden de mensen minder te besteden. De voortzetting onder de naam Nieuw Molenheide, inclusief vliegterrein, kon het oord uiteindelijk niet redden. Door onder meer een gebrek aan financiële middelen besloot ook het gemeentebestuur van Mierlo af te zien van de aanleg van Vliegveld Mierlo. Uiteindelijk werd het gebied in het kader van de werkverschaffing voor een groot deel beplant met dennenbos, bedoeld voor de productie van mijnhout voor de Limburgse kolenmijnen.

In 1940 kochten Hub en Wim van Doorne het terrein. Het nog aanwezige restaurant Lido bleef bestaan en werd tijdens de Tweede Wereldoorlog

vooral bezocht door hoge Duitse officieren. Na de bevrijding werd het Lido een plaats waar heren zich met dames van lichte zeden konden terugtrekken in de zogenaamde 'blauwe kamer' die per uur kon worden gehuurd. Ondertussen bouwde Piet van Doorne er zijn villa en liet vervolgens het Lido afbreken. Het terrein van Lustoord werd daarmee het particulier landgoed Reigerslo; sindsdien is ook het Galgenven niet meer toegankelijk voor het publiek.

Van 'Recreatieplan Molenheide' naar recreatiepark 'Het Wolfsven'

Op 1 januari 1961 was de zesdaagse werkweek verleden tijd en werd de vijfdaagse werkweek ingevoerd. Mensen kregen meer vrije tijd en de behoefte aan mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding werd groter. Het door het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen in 1954 opgerichte

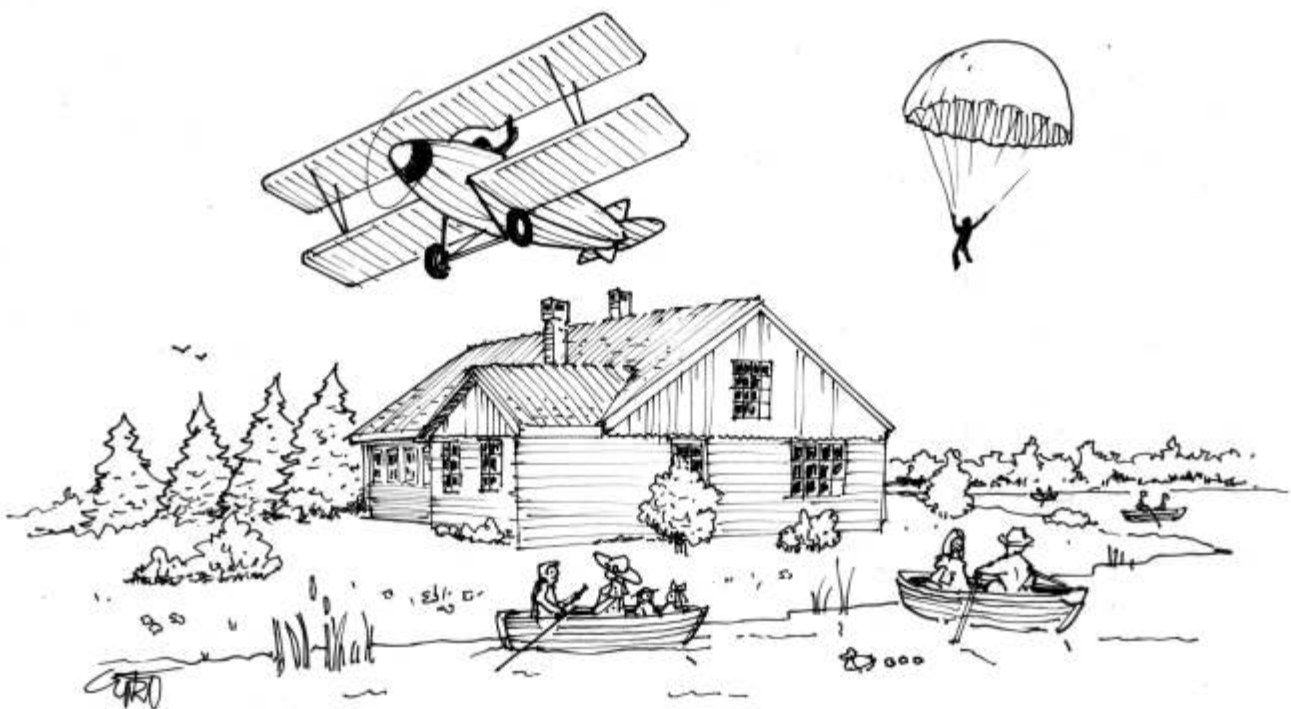
Vliegveld Molenheide in Mierlo. Ontwerp voor een reclame. Het vliegtuig en de parachutist zijn het resultaat van fotobewerking (Foto RHCE).

Ontwerpschets van het recreatiepark Mierlo begin jaren zestig van de vorige eeuw. Hieruit zou het recreatiepark Wolfsven ontstaan.

werkcomité Natuurbehoud en Recreatie was voor die invoering al tot de conclusie gekomen dat alleen door de aanleg van recreatieoord in de buurt van steden voldaan kon worden aan de behoefte aan ontspanning voor iedereen.

Burgemeester Krol had ook kennisgenomen van deze discussie. Hij zag het als de taak van het gemeentebestuur om hieraan een bijdrage te leveren. Mierlo lag immers tussen de twee industriesteden Eindhoven en Helmond in. Hij kwam met het 'Recreatieplan Molenheide voor dagrecreatie en toerisme'. Het plan zou in de loop der jaren vaak aangepast worden, totdat burgemeester Krol in 1960 in contact kwam met een zekere G. Hellemond. Hij was eigenaar van een recreatiepark in Loon op Zand en had wel interesse in de exploitatie van een park in Mierlo. De gemeenteraad keurde zijn plannen goed, waarna in 1964 Gedeputeerde Staten vergunning verleenden voor de bouw van huisjes en voor een kampeerterrein voor tenten en caravans. Recreatiepark 'Het Wolfsven' was officieel geboren.

Bronnen

- Lustoord Molenheide met vliegveld in Mierlo, Henk Simons, maart 2016 www.bhic.nl
- Vliegen werd 'Mierlose' stuntpiloten fataal, Henk Simons, Myerlese Koerier 2016, nummer 1 pag. 2
- Het ontstaan van Recreatiepark Het Wolfsven. De Mierlose krant, 30 augustus 2018
- Molenheide (Mierlo) [nl.wikipedia.org/wiki/Molenheide_\(Mierlo\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Molenheide_(Mierlo))

Malende molens

Het is augustus 1922. Het graan op de akkers is rijp of begint al flink te kleuren. In Mierlo en Mierlo-Hout is door het mooie weer volop leven in de brouwerij. De vrolijke kleuren van bloeiende planten, struiken en bomen en van de kleding, vooral van kinderen, geven een zomers en blij gevoel.

De Standerdmolen midden in het centrum van Mierlo draait er lustig op los, net als de Elderse molen, iets verderop aan de Geldropseweg, niet zo heel ver van het Eindhovensch kanaal.

En ook in Mierlo-Hout, ietsje vanaf de doorgaande weg Mierlo - Helmond en met een doorkijk naar de kerk, staat de molen vrolijk te draaien. Het is net als in Mierlo centrum een standerdmolen. De molen heeft geen naam, wordt gewoon 'de Houtse molen' genoemd.

Mierlose Standerdmolen

De Standerdmolen in het centrum is de alleroudste; die is nog gebouwd door de heren van Mierlo, rond 1640. Dat was in de tijd dat de familie Van Grevenbroeck hier de baas was. Het werd toen een 'banmolen' genoemd, omdat de heer het maalrecht had. Dat hield in dat alle boeren verplicht waren om hun graan op de molen van de heer van Mierlo te laten malen. Nu hoeft dat gelukkig niet meer. De

Deze foto zou in 1922 gemaakt kunnen zijn, als je goed kijkt zijn de tramrails op de voorgrond zichtbaar.

heren verpachtten de molen achtereenvolgens aan de molenaars Van Spreeuwenberg, Jan Pellemans (1668). Peter, Goort, Jacobus en F. Smits, Peter Jacquemien en later diens weduwe. De laatste molenaar voor de heren is Johannes Branten, die in 1852 sterft.

De molen heeft niet altijd in het centrum gestaan. Op 7 juni 1854 koopt de weduwe van Johannes Branten, Anna Branten-Doers, de molen en ze laat hem in 1860 vanuit de Molenheide op 't Heieind verplaatsen naar het centrum. Dan wordt haar zoon Arnoldus eigenaar en molenaar en na zijn dood gaat de molen over naar zijn zoon Ferdinand. Nu, in augustus 1922, is de molen nog steeds eigendom van de familie Branten. Arnoldus Branten, kleinzoon van de eerste eigenaar, ook Arnoldus, is nu de molenaar. Zijn zoon Ferd is dit jaar geboren, vernoemd naar zijn opa Ferdinand en zal later wel de volgende molenaar worden. En na hem zullen nog volgen: Harrie Branten, Frans van Nunen en Wiel Nijs.

De heer Van Sinten voert de herten in het hertenkamp bij de Standerdmolen in Mierlo.

Elderse molen

Waar de Standerdmolen van hout is, is de Elderse molen, stammend uit 1851, opgebouwd uit steen. De eigenaren zijn molenmaker Godefridus van Driel en Hendrikus van Stekelenborg. Hij is gebouwd als grondmolen of grondzeiler zonder belt of stelling waarvan de wieken direct vanaf het maaiveld te bereiken zijn.

Op een later, onbekend tijdstip is de molen opgetrokken tot een beltmolen. De gemetselde boog van de ingang van de grondmolen is nog zichtbaar boven de ingang van de belt. Latere eigenaren zijn: Albertus van Driel, Hendrik Sevens, Peter Coolen, van Nuenen, familie van Stekelenburg, Peter Peters, Maria Holten en Oswald Vink. De molen maalt koren, mout, pel (gerst) en schors.

Houtse molen

De Houtse molen is eigendom van de familie Van Stekelenburg en is in 1889 van Zeelst bij Eindhoven naar 't Hout verplaatst. De familie van Stekelenburg is een echte mulders (molenaars) familie: Godefridus van Stekelenburg heeft eerst de Elderse molen

De Elderse molen, ondanks de hoge populieren in de omgeving staat hij toch nog mooi in zicht aan de doorgaande weg van Geldrop naar Mierlo-Hout. Deze molen is gebouwd in 1851.

De standerdmolen van Mierlo-Hout aan de Hoofdstraat, gebouwd in 1889 en afgebroken in 1938.

gehuurd, en hij maalt nu dus in Mierlo-Hout. Omdat de Houtse molen niet geheel in de behoefte kan voorzien, wordt er in 1907 een stoommolen bijgebouwd. Aanvankelijk wordt er veel boekweit gemalen voor het bakken van pannenkoeken alsmede voor het maken van balkenbrij.

De Standerdmolen en de Houtse molen liggen niet ver van de weg waar de tram langskomt. Alle drie de molens hebben voldoende vrije windvang zodat ze optimaal gebruik kunnen maken van de wind. Het is in 1922 alle dagen een komen en gaan van karren die door paarden naar de molens worden gereden. In deze zomer zijn de molens en de bedrijvigheid er omheen een mooi en vertrouwd gezicht.

Een eeuw later

Het is augustus 2022, een eeuw later. Van de drie vrolijk draaiende molens is er nog maar één over: de Standerdmolen.

De Houtse molen heeft het niet gered. Door de toenemende industrialisering en opmars van elektriciteit wordt de onzekere windbemaling op een gegeven moment overbodig en vallen veel molens stil, wat vaak tot sloop leidt. Dat gebeurt ook met de Mierlo-Houtse molen. Hij wordt verkocht voor

300 gulden en in 1938 gesloopt. Delen van de molen gaan naar de molen van Swartbroek (L) en het eikenhout naar de firma Janssen in Mierlo-Hout voor het maken en restaureren van eikenhouten kasten.

Ook de Elderse molen draait niet meer, al staat hij er nog wel, daar aan de Geldropseweg. Al vanaf 1928 raakt de molen geleidelijk buiten bedrijf en ernstig in verval. In 1939 is de molen niet veel meer dan een ruïne. Zonder staart, met maar één roede en met een reeds gedeeltelijk afgegraven molenbelt wordt hij gekocht door A.L.M. van der Lande. Deze laat hem uitwendig restaureren en er een woning bij bouwen. Oorspronkelijk is het de bedoeling om de molen als molenmuseum in te richten, maar daar is het nooit van gekomen. Het gaande werk en de molenstenen ontbreken, alleen de kap met aswiel en kruierwerk om de molenkap zo nodig in de wind te zetten zijn compleet.

Sinds 2003 heeft de molen ondanks de incomplete situatie - hij kan nooit meer van alle windrichtingen gebruik maken - de status van rijksmonument. De huidige eigenaar is de familie Van Vught.

De Standerdmolen dus, die draait nog steeds, ook deze zomer in 2022. Het gebouw is sinds een paar jaar in handen van Molenstichting Geldrop-Mierlo. Drie vrijwillige molenaars - Fons Hermans, Ronald

De restauratie in 1970; de kopas was nog in rood, in 1992 was hij blauw en dat is hij nu nog steeds.

Ook landelijk werd aandacht besteed aan de restauratie van "onze" Standermolen.

Groothedde en Jan Molenkamp – zorgen dat de molen draait; ze worden geassisteerd door 5 molengidsen. En hielden vroeger toeristen al halt bij de molen als ze door het dorp trokken, zoals in een artikel in de Helmondse Courant van 1947 staat, nu gebeurt dat ook. Jaarlijks trekt de molen minimaal 2500 bezoekers.

Het heeft even wat kruim gekost, voordat de molen er zo florissant bij kon komen staan als nu het geval is. In 1939 al wordt geconstateerd dat de molen in zeer slechte staat verkeert en aan een hoognodige restauratie toe is.

Die restauratie komt er; ook wordt de molen voorzien van stroomlijnwieken volgens het systeem Van Bussel, waardoor ook met kleiner windsnelheden nog kon worden gemalen.

Op 4 oktober 1941 wordt de geheel gerestaureerde molen feestelijk in bedrijf gesteld. In een steen in één van de 4 teerlingen waarop de molen rust, staat het volgende gebeiteld:

Gedenksteen ter gelegenheid van de restauratie in 1941.

*Oud van dagen, maar niet verslagen.
Hersteld in het jaar 1941, door de gebroeders Adriaans, onder leiding van Chr. V Bussel te Weert.
Weder in bedrijf gesteld door den mulder A.W.F. Branten en diens zoon F. Branten, op 4 oktober 1941.
Door velen is medewerking verleend tot het behoud van dezen molen. Het nageslacht moet dit waarderen.*

Deze waardering is echter niet van lange duur. Want op het moment dat de gemeente in 1956 de molen van A. Branten koopt, verkeert hij in dusdanig verwaarloosde staat dat er weer een restauratie nodig is. En in 1970 volgt nogmaals een grondige restauratie.

In 1992 vindt behalve een restauratie ook een ingrijpende verandering plaats: de molen wordt enkele tientallen meters naar achteren verplaatst, onder meer om een groter plein voor de molen te kunnen aanleggen. Hierdoor krijgt de molen een nog prominentere plek in het dorp, met een fleurig begroeide molenbelt. Hij heeft uiteraard de rijks-monumentale status.

Eind 2017 vindt nog een opvallende verbouwing plaats: van een halfgesloten wordt het een gesloten standerdmolen. De ruimten tussen de teerlingen werd afgeschoten met vier houten wanden, voorzien van 2 deuren.

Bronnen

- De standerdmolen Mierlo www.molenstichtinggeldropmierlo.nl
- Molenberg op de Molenheide www.heemkundekringmyerle.nl
- De Elderse molen www.molendatabase.org
- De Houtse Molen www.geschiedenishelmond.nl

Overzicht van de restauratie in 1992, Van links naar recht: 1. ontmanteling van de molen eerst wordt de kast weggehaald, 2. De stander met de teerlingen blijft als laatste staan, 3. Tijdens de opbouw op de nieuwe locatie staat de kast geparkeerd aan de Dorpsstraat, 4. De kast wordt weer op de stander gehesen, de kast zal ter plekke nog worden gerestaureerd, 5. Het interieur van de molen wordt weer teruggeplaatst.

Op dit schilderij van Johannes Nicolaas uit 1932 staan de beide Mierlose molens. De schilder heeft wel wat vrijheid genomen in de compositie en met het aantal wieken. Dit schilderij is te zien in de Standerdmolen van Mierlo.

Tweede Wereldoorlog en de bevrijding

De Tweede Wereldoorlog is voor ons land en dus ook voor Mierlo ingrijpend geweest. Het is vrijwel onmogelijk om in de Canon van Mierlo alles te beschrijven wat er in de periode tijdens en rondom de oorlog gebeurd is. We kiezen daarom voor een verslag van een gesprek tussen een grootvader en zijn kleindochter, waarbij ze enkele gebeurtenissen uit die tijd met elkaar delen. Wil je meer lezen over Mierlo in WOII en zijn bevrijding, dan verwijzen we je naar de uitgebreide beschrijvingen die gekoppeld zijn aan de fietstocht langs markante oorlogsplekken in Geldrop-Mierlo, gemaakt in het kader van de viering van 75-jaar bevrijding op de website www.heemkundekringmyerle.nl

Hallo opa en oma,

Opa, wil je nog eens wat vertellen over de oorlog in Mierlo, want daar wil ik graag wat meer over weten.

Natuurlijk meiske, dat wil ik graag doen. Ik weet het natuurlijk niet van mezelf want ik was toen nog niet geboren, maar ik weet nog wel heel goed wat mijn vader en moeder daarover vertelden. In Mierlo hadden we niet zoveel last van de oorlog, tenminste niet in het gewone dagelijkse leven. Het was 's avonds wel donker, want de huizen moesten verduisterd worden. Weet je wat dat betekent?

Ja, opa, ik denk het wel. Was dat niet dat de ramen met papier moesten worden dichtgeplakt, zodat het licht niet naar buiten kon?

Precies, zo was dat. Het hoefde niet altijd met papier, maar het moest wel zo zijn dat het licht van buiten uit niet te zien was. Dat was vooral voor de vliegtuigen, dan konden de piloten 's nachts niet zien dat er huizen stonden en wisten ze niet zo goed waar ze waren. Daardoor was het veel moeilijker om bombardementen uit te voeren. Er kwamen veel vliegtuigen over, zowel van de Duitsers als van de geallieerden. Weet je wie de geallieerden waren, Emma?

Ik denk dat ik dat weet opa, dat waren toch de Engelse en Amerikaanse soldaten?

Op de Gemeenbest Erebegraafplaats aan de Geldropse weg liggen 665 soldaten begraven die gesneuveld zijn bij de bevrijding van ons land. Op het kerkhof ligt één Nederlandse soldaat. Hij heette Rinus Stönnner en was lid van de Prinses Irene Brigade. Hij is gesneuveld bij de bevrijding van Oirschot.

Dat klopt, maar er waren zeker ook Canadese, Poolse en Australische soldaten bij.

Er zijn er toch ook veel doodgegaan in de oorlog, hè opa, want er ligt toch een speciaal kerkhof langs de weg naar Geldrop?

Precies Emma, op dat Engels Kerkhof liggen 665 soldaten begraven, bijna allemaal soldaten uit Groot-Brittannië, maar ook enkele Canadese en Australische jongens.

Op het kerkhof ligt één Nederlandse soldaat. Hij heette Rinus Stönner en was lid van de Prinses Irene Brigade. Hij is gesneuveld bij de bevrijding van Oirschot.

Op de Gemenebest Erebegraafplaats ligt één Nederlandse soldaat, Rinus Stönner, begraven. Hij sneuvelde bij Oirschot.

Ook ligt er een Engelse soldaat begraven, die niet in de oorlog is omgekomen. Zijn naam is Lewis Tombs. Lewis is na de oorlog in Mierlo komen wonen en heeft jarenlang zorg gedragen voor het onderhoud van deze begraafplaats. Daarom is er voor hem een plekje gereserveerd bij zijn oude kameraden. Lewis was getrouwd met een Mierlose, Stien Louwers. Ook

zij is begraven op deze erebegraafplaats. Dat is wel heel bijzonder want ze is één van de twee vrouwen die in Nederland op een militaire erebegraafplaats zijn begraven.

Zijn er dan geen vrouwen gesneuveld bij de gevechten, opa?

Jawel, meiske, er zijn er veel gesneuveld, maar als verzetsstrijder of gewoon als burger. Want in WOII waren er nog geen vrouwelijke soldaten die aan het front vochten. Nu is dat heel anders geworden. We hadden het net over vliegtuigen. Weet je dat er op het Engelse Kerkhof ook een aantal soldaten liggen die samen in een Lancaster vliegtuig zaten, dat een stukje verderop in Limburg is neergestort? Dat vliegtuig kwam terug uit Duitsland, nadat het daar bommen had afgeworpen bij de plaats Bottrop. Daar stond een belangrijke fabriek waar brandstoffen voor de militaire voertuigen werd gemaakt. Het vliegtuig werd op de terugweg naar Engeland eerst beschoten door afweergeschut op de grond, maar dat liep goed af. In de buurt van Venray werd de Lancaster echter opgemerkt door een Duits vliegtuig en vervolgens neergeschoten. Het stortte neer vlakbij Venray.

Zijn die soldaten toen direct begraven op het Engels kerkhof, opa?

Neen, Emma, ze werden vaak pas later teruggevonden of langs de weg ergens in een tijdelijk graf gelegd. Anderen zijn eerst op een gewoon kerkhof begraven. Pas na de oorlog zijn ze naar deze erebegraafplaats in Mierlo gebracht.

Wat niet zoveel mensen weten is dat er naast de begraafplaats die er nu ligt nog een tweede heeft gelegen. Daar waren 309 gesneuvelde Duitse soldaten begraven. Niet iedereen vond het een goed idee dat die twee begraafplaatsen zo naast elkaar lagen. Het Duitse deel werd niet zo goed onderhouden en vrij

Noodbegraafplaats in Mierlo-Hout aan de Slegersstraat, voor het voetbalveld dat daar lag.

Kerstavond 2020, kaarsje op de graven op de erebegraafplaats.

snel na de oorlog, in 1946, zijn deze graven overgeplaatst naar de Duitse begraafplaats bij IJsselstein in Limburg.

Het Engelse Ereveld is erg belangrijk voor veel mensen omdat daar aan de ene kant de soldaten herdacht en geëerd worden die ervoor gezorgd hebben dat we weer in vrede en vrijheid konden leven en aan de andere kant we er jaarlijks kunnen stilstaan bij de oorlogsproblemen die er in de wereld nog steeds zijn. Sinds vele jaren is er op 4 mei de jaarlijkse dodenherdenking, waarbij leden van de scouting op alle graven een bloem leggen en sinds een aantal jaren is er op kerstavond een eerbetoon waarbij op alle graven een kaars wordt geplaatst waardoor de begraafplaats in een bijzonder licht komt te staan.

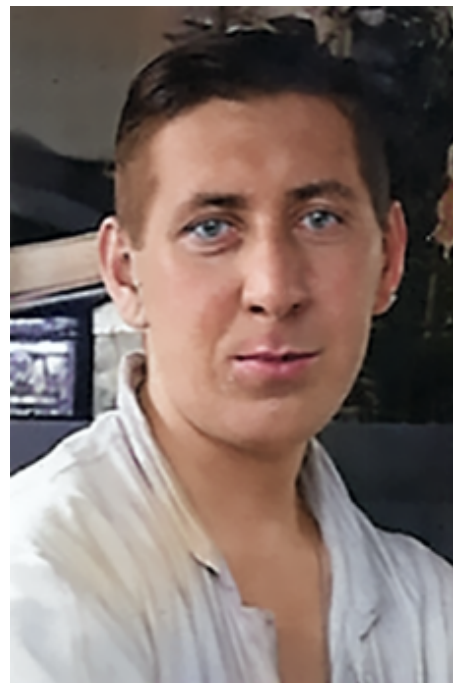
Zijn er in Mierlo ook bommen gevallen, opa?

Jazeker, maar gelukkig niet zo heel veel. Aan het begin van de oorlog, eind mei 1940, werd door een Engelse bommenwerper een huis gebombardeerd in Mierlo-Hout aan de straat die nu Houtse Parallelweg heet. Waarschijnlijk was de bom bedoeld voor de spoorlijn, maar het kan ook zijn dat specifiek een huis bedoeld was. Want er woonde in die buurt iemand die sympathiseerde met de Duitsers. In ieder geval werd het huis van een onschuldige burger getroffen. Bij dat bombardement kwamen vier mannen om het leven.

Aan het einde van de oorlog was de spoorlijn in Mierlo-Hout nogmaals het doelwit van een bombardement, waarschijnlijk om een

munitietransport te treffen. Ook nu troffen de bommen gewone huizen. Gelukkig vielen er geen doden.

Net na de oorlog is er in Mierlo bij de Wilhelminastraat ook nog een bom gevallen. We weten niet of dat een vergissing van de vliegtuigbemanning was of dat ze uit nood een bom moest lozen, maar daarbij zijn wel een man en een baby omgekomen.

Jan van Vlerken speelde een rol bij de overval op het Oude Raadhuis in februari 1944, waarbij het doel was het bevolkingsregister te vernietigen.

Wat erg. Hoe oud was die baby, opa?

Ja, Emma, dat was heel erg, Die baby heette Toontje en hij was pas 10 maanden oud.

Er zijn ook wel leuke verhalen over de oorlogstijd. Zo was er een jong stel uit Mierlo; ze kenden elkaar al vanaf de lagere school kenden en ze wilden gaan trouwen. Toen brak de oorlog uit en werd het huwelijk steeds uitgesteld omdat de ouders dachten dat je beter niet in de oorlog kon trouwen. Ze gingen er vanuit dat de oorlog snel voorbij zou zijn. Uiteindelijk vonden ze het wachten te lang duren en is het jonge stel bijna aan het einde van de oorlog toch nog getrouwd, het kwam allemaal goed.

Opa, waren er ook verzetsstrijders in Mierlo?

Die waren er zeker. Veel mensen hebben geprobeerd om het de bezetters moeilijk te maken. Ze hielpen onderduikers en zorgden ervoor dat de Duitsers mensen die opgepakt zouden worden voor de Arbeitseinsatz niet te pakken konden krijgen.

Wat was dat, Arbeitseinsatz?

Dat betekende dat er vooral jonge mannen werden meegenomen naar Duitsland om daar te gaan werken in de fabrieken. Je moet weten dat ze daar veel mensen tekortkwamen, onder meer omdat de Duitse mannen soldaat waren geworden.

Verzetsmensen hebben ook geprobeerd om een overval op het Raadhuis in Mierlo te plegen. Jan van Vlerken was zo'n verzetsman. Hij had samen met

De drie klokken in de toren van de Heilige Luciakerk zoals die er sinds 1953 hangen.

Harry van Gestel uit Geldrop en nog een aantal mannen het plan gesmeed om in het Raadhuis het bevolkingsregister te vernietigen en voedselbonnen en persoonsbewijzen te stelen. Als het bevolkingsregister vernietigd was, kon de bezetter niet meer zien wie er allemaal in Mierlo woonde en kon hij dus ook geen jongens en mannen meer oppakken voor de Arbeitseinsatz. Op de avond van vrijdag 11 februari 1944 vond de inbraak in het Raadhuis plaats, maar de mannen konden de kluis waarin de papieren lagen niet openkrijgen. Ze probeerden een gat in de muur van de kluis te maken, om zo in de kluis brand te stichten. Maar ook dat lukte niet. Toen ze dachten dat ze ontdekt waren, hebben ze nog geprobeerd in het gebouw brand te stichten zodat het Raadhuis en haar inhoud zwaar beschadigd zouden raken. Er ontstond wel brand, maar helaas voor hen ging het vuur snel weer uit. De overval was toch een beetje mislukt. De mannen hadden, geloof ik, wel een schrijfmachine en briefpapier meegenomen, maar daar was het eigenlijk niet om begonnen.

Opa, ik heb op school gehoord dat de Duitsers de klokken uit de kerktoeren van Mierlo-Hout hebben weggehaald, maar die in Mierlo hebben laten hangen. Weet jij daar iets van?

Tja, Emma, dat is ook weer een bijzonder verhaal. De Duitsers hadden het brons van kerkklokken nodig om kanonnen van te maken. Daarom had Arthur Seyss-Inquart, de Duitse Rijkscommissaris voor Nederland, besloten om alle kerkklokken te verzamelen en te laten omsmelten, zoals dat ook gebeurd was met de klokken uit de kerken in Duitsland. Dat gebeurde in 1942. Gelukkig hadden de klokken van de Heilige Luciakerk intussen een monumentenstatus gekregen. Het kerkbestuur van

Verklaring van de overheid inzake de monumentale waarde van de beide klokken in de toren van de Heilige Luciakerk.

Mierlo had de Nederlandse overheid daar in 1940 om gevraagd. De klokken die er hingen, waren van 1414 en 1464, dus al heel oud. Ze waren van goede kwaliteit en waren gegoten door een bekende klokkengieter, Jan van Venlo. Die klokken kregen daarom een zogenaamd M-keurmerk (van Monumentaal), met daarbij een verklaring waarin gevraagd werd om die klokken ongemoeid te laten. En dat deden de Duitsers. De klokken in Mierlo-Hout hadden de M-status niet, ze waren ook nog niet zo oud, ze waren pas in 1906 in de toren gehangen. Daarom zijn die wel in beslag genomen. In 1949 kreeg Mierlo-Hout weer klokken in de toren. Wist je trouwens dat de klokken in de kerktorens ook een naam hebben? Die in Mierlo-Hout hebben de namen St. Lucia en Pius. De oude klok (uit 1414) in Mierlo heet H. Maria. De andere klok uit 1464 is in 1953 omgesmolten tot twee nieuwe klokken omdat de oude klok gebarsten was. De nieuwe klokken heten H. Lucia en H. Jozef. Deze drie heiligen staan ook afgebeeld op het raam boven het hoofdaltaar.

Dat zijn wel spannende verhalen, opa. Fijn dat je dat allemaal nog weet.

Ja, Emma, goed dat ik het nog weet. Fijn is het misschien allemaal niet. Wist je dat de grootste oorlogsramp in Mierlo eigenlijk pas na de bevrijding heeft plaatsgevonden?

Hoezo, na de bevrijding? Waren er dan nog soldaten hier?

Mierlo werd bevrijd op 19 september, toen Amerikaanse en Engelse soldaten in het dorp aankwamen. Voor de mensen die er woonden, was het feest. Stoelen werden buitengezet en slingers werden in de bomen opgehangen.

Weet je wat voor veel mensen het meest opvallend was?

Neen, opa, vertel het maar.

Dat was het horen lopen van de soldaten. De Duitse soldaten hadden laarzen met harde zolen en die maakten veel lawaai als voorbij kwamen gelopen. De Amerikanen hadden laarzen met rubberzolen en die hoorde je bijna niet.

Er is een filmpje gemaakt over de bevrijding van de regio in 1944. Als je dat filmpje wilt bekijken dan kan dat via YouTube, gebruik de zoekterm 'Mierlo terug in de tijd, bevrijding Mierlo'.

De verwoestingen ten gevolge van de gevechten bij de spoorwegovergang in Mierlo-Hout zijn goed zichtbaar op deze foto uit 1944.

De Amerikanen en Engelsen trokken op tot bij Mierlo-Hout. Voor de spoorweg werden ze tegengehouden door de Duitsers. Er werd hevig gevochten en de geallieerden moesten zich terugtrekken in de richting van Geldrop. Mierlo was toen weer in Duitse handen. Een leuk verhaaltje hoorde ik van Leo Lenssen. Zijn vader, Michel, was in de tuin aan de Kerkstraat aan het werk toen burenen voorbij kwamen die vertelden dat de Engelsen in Mierlo waren. Michel ging direct naar binnen om de Nederlandse vlag van de zolder te halen. Hij hing hem aan een grote stok voor het huis en ging weer verder in de tuin. Even later kwamen diezelfde burenen weer langs en ze riepen: "Michel, haal die vlag maar weer binnen, want de Duitsers zijn weer terug." Het feest was over, maar gelukkig werd Mierlo-Dorp op 21 september opnieuw bevrijd.

Maar, Emma, ik zou je vertellen over het ongeluk dat toen gebeurde. De Engelse soldaten trokken op naar Helmond, weer via Mierlo-Hout. Bij de spoorwegovergang ondervonden ze andermaal forse tegenstand van de Duitsers. Ze werden teruggedrongen naar Mierlo. De Duitsers leken van plan te zijn om de brug bij Mierlo-Dorp in de Geldropseweg over het Eindhovens Kanaal op te blazen. Dat is die brug op die dikke betonnen palen. Die is uiteindelijk niet opgeblazen, maar er werd wel over

en weer geschoten, vanaf ongeveer waar nu het Molenplein ligt en vanaf het Oudven richting Mierlo-Hout. De Duitsers schoten ook terug. De mensen die woonden in het gebied dat Den Brand heette (dat lag net over het kanaal aan de linkerkant van de Geldropseweg) trokken zich terug in hun schuilkelders. Nu waren dat niet van die stevige betonnen kelders die je nu wel eens ziet, maar meer gaten in de grond met een aarden wal er omheen en een gammeldak erboven. In één van die schuilkelders zaten mensen van verschillende families bij elkaar. Door een ongelukkig toeval is er een granaat in die schuilkelder terecht gekomen, met vreselijke gevolgen. Alle mensen in die kelder kwamen om het leven en in de buurt ook nog een paar anderen. In totaal zijn die dag 13 mensen door dat geweld gestorven, van wie 7 mensen uit één gezin, de familie Sloots. Vader, moeder, twee dochters van 19 en 16 jaar en drie zoontjes van 13, 12 en 9 jaar overleden.

Alleen de oudste zoon, de 18-jarige Frans, overleefde

Familiefoto van het gezin Sloots waarvan op Frans (rechts) na, iedereen omkwam bij de granaatinslag op Den Brand.

Bevrijdingsmonument Mierlo bij de bibliotheek, met herinneringsplaquette.

de ramp omdat hij op dat moment niet in Mierlo was. Hij zat ondergedoken in Zeist, om uit handen van de Duitsers te blijven. Hij wist niet wat er in Mierlo gebeurd was, hij hoorde het pas maanden later toen hij weer 'thuis' kwam. Zijn ouders en zusjes en broertjes lagen begraven op het kerkhof in Mierlo. De graven van toen die zijn er niet meer, maar op het kerkhof ligt nog wel het nieuwe graf voor de familie Sloots. Het ligt aan de voorkant van de calvarieberg, links van het pleintje.

Zullen we daar binnenkort eens naar gaan kijken?

Graag opa, en kunnen we dan ook in de kerktoren naar de klokken gaan kijken?

Dat gaan we proberen, Emma, maar dan moet de kerk natuurlijk wel open zijn. We wandelen dan ook meteen naar het bevrijdingsmonument tegenover het Oude Raadhuis. Dat staat er om te gedenken dat we al meer dan 75 jaar geen oorlog hebben gehad in ons land en om de herinnering aan de mensen die tijdens

Tijdens corona plaatste de scouting dit steentjesbord met het logo 4 en 5 mei, op de erebegrafplaats.

de oorlog gestorven zijn, onder wie de onschuldige burgerslachtoffers van Mierlo, levend te houden. Weet je nog Emma, dat in 2019, toen we 75-jaar bevrijding van Mierlo mochten vieren de plaquette onthuld is en dat er toen een hele colonne met militaire voertuigen door Mierlo trok?

Ja, opa, dat weet ik nog heel goed en op YouTube staat daar een filmpje van. Je kunt dat vinden als je op de site van Youtube in het zoekvenster de code OwAFFDdlP-o intypt, of Bevrijdingskolonne Mierlo

Bronnen

- Mierlo, 70 jaar bevrijd. www.heemkundekringmyerle.nl
- Mierlo, 75 jaar bevrijd. www.heemkundekringmyerle.nl
- 75 jaar vrijheid, burgerslachtoffers Mierlo en Mierlo-Hout. Rinie Weijs, Hans Verhees, Myerlese Koerier 2019, nummer 2
- Huwelijk in oorlogstijd. Jan Manders, Myerlese Koerier 1995, nummer 2, pag. 23
- Fragmentatiebommen op Mierlo, twee doden door Duits bombardement na de bevrijding. Rinie Weijs, Myerlese Koerier 2017, nummer 1, pag.3
- Verzetsdaad werd een drama, Jan van Vlerken postuum alsnog onderscheiden. Rinie Weijs, Myerlese Koerier 2018, nummer 2, pag. 9
- Bombardement op Mierlo-Hout. www.tracesofwar.nl
- Geldrop- Mierlo tijdens WO-II 1940-1945. Ad Hermens.
- Website lichtjesopoorlogsgravenmierlo.nl

Op deze luchtfoto uit begin jaren 50 is het verzamelgraf van de slachtoffers van inslag op Den Brand rechts van het midden, boven bij de muur van de begraafplaats te zien. Op deze foto is ook goed te zien dat het kerkhofgrensde aan akkerbouwland. Rechtsboven is het Weijerke te onderscheiden.

De Mierlose Zwarte Kers

Wie kent de Mierlose Zwarte kers nou niet?

Er doen twee verhalen de ronde over hoe deze kers in Mierlo terechtgekomen is. In het eerste verhaal bezocht de H. Willibrordus, aartsbisschop van Utrecht, op één van zijn tochten ons dorp. Hij schonk Mierlo de eerste kersenboom. Dat bleek een zwarte kers te zijn. Omdat de bodem er zeer geschikt voor was, ontstond een bloeiende teelt van deze kersen en werd de Mierlose Zwarte kers een erkend en zeer bekend kersen-ras.

Het tweede verhaal gaat verder terug in de tijd: Christus kwam met een apostel naar Helmond om het evangelie te verkondigen; ze klopten 's avonds voor onderdak aan bij een oud vervallen boerderijtje in Mierlo, omdat daar nog licht brandde. De boer en

boerin waren begaan met de twee reizigers en ze konden er blijven slapen. Toen het 's ochtends licht werd en de boer en boerin water gingen halen uit de waterput, zagen ze een boom met zwarte kersen. "Omdat gij zo goed voor ons waart", zei Christus en hij ging vervolgens met zijn apostel verder richting Helmond. Aan de gastvrijheid van die kleine boer in Mierlo hebben we nu de lekkere Mierlose Zwarte kersen te danken, volgens dat verhaal.

De kersensoort

De soort 'Mierlose Zwarte' zou omstreeks 1850 al hebben bestaan. In deze omgeving gedijde de kersensoort erg goed vanwege de bodemgesteldheid: een humusrijke doorlatende zandgrond oftewel één meter zwarte grond of teelaarde. Rondom de boerderijen in ons dorp stonden veel kersenbomen. De onderstam van de boom werd gevormd door een Limburgse boskriek, waarop een ent-scheut van de Mierlose Zwarte kers werd geënt. In die tijd werden de scheuten op 2 meter geënt en werd dat hoogstam genoemd. De plukkers moesten met ladders in de boom klimmen om de rijpe kersen te plukken. Iedereen plukte kersen, van jong tot oud, ook al kon het gevaarlijk werk zijn, want er viel wel eens iemand uit de boom.

De Mierlose Zwarte kers werd in 1920 onderzocht door pomoloog (boomvruchtdeskundige) dr. Izaäk Rietsema. In zijn proefschrift in 1928 beschreef hij de kenmerken van deze kers als volgt 'Het meest kenmerkende dezer kers zijn de eigenaardig geplooiden bladrand en de groote, diep getande stipulae (steunblaadjes die aan de voet van de bladsteel zitten). Bij een bezoek aan Mierlo in 1920 lette ik hierop niet, zoodat ik niet met zekerheid kan zeggen of deze vorm werkelijk daar ter plaatse voorkomt. Vermoedelijk is

Een stekje van de kersenboom. De onderstam wordt gevormd door een Limburgse boskriek, waarop een scheut van de Mierlose Zwarte kers wordt geënt. (Tekening Annie Berkers-Romonesco)

In de Bisschop van Mierlostraat stonden op weg naar de Luciaschool en kerk de befaamde Mierlose hoogstam kersenvomen.

dat echter wel zoo, want bewaarde steenen, genoteerde vruchtmaten en andere bijzonderheden van een der Mierlo'sche kersen kloppen goed met wat ik naderhand waarnam. Is dit vermoeden juist, dan is deze kers van de beide te Mierlo inheemsche zwarte de laatst rijpende, dus niet de Mierlo'sche (vroeg) Meikers. Buiten Mierlo en Gemert vond ik haar niet'.

Veiling De Kersenboom

De Mierlose Zwarte werd net als ander fruit geveild. Op 24 april 1910 werd daarvoor 'Fruitveiling-vereniging de Kersenboom' opgericht. In de startperiode kon men lid worden door het kopen van een aandeel van 5 gulden. Er meldten zich 134 leden die in totaal 246 aandelen kochten. Vervolgens konden ze op zoek naar een ruimte om de veiling te houden. Op 29 maart 1911 werd besloten om de fruitveiling te houden bij Hotel 't Anker van de erven Van de Kimmenade.

Zij hadden een zaal die tegenover het tramstation lag. Op dinsdag 27 juni 1911 vond de eerste veiling daar plaats; de omzet bedroeg 5.779 gulden. Naast kersen werden ook appels, peren, zwarte bessen, kruisbessen en abrikozen geveild. Aan het einde van

Een aandeel nr. 95 van Fruitveiling De Kersenboom, uitgegeven op 1 mei 1910 aan Jos H. Gooris.

In de zaal van hotel 't Anker vonden de eerste kersenveilingen plaats.

de veiling werd het fruit aan de tramhalte ingeladen om naar Helmond of Eindhoven te worden vervoerd. In de jaren 1918, 1921, 1938 en 1957 mislukte de oogst en werd er niets geveild. In 1924 werd een recordhoeveelheid kersen geveild, namelijk 46.990 kg. Het was belangrijk om een grote en kwalitatief goede aanvoer van kersen te hebben. Dat vereiste verbetering en veredeling van de soort. Daarvoor werden speciale proeftuinen aangelegd. Een zo'n

De kersen worden uitgezocht, gewogen en in kistjes gedaan om te worden geveild. Op de foto v.l.n.r. Nico v.d. Boomen, dhr. Coolen, Frans v.d. Vorst en onbekend.

proeftuin was te vinden in de Kerkstraat, links naast de plek waar nu bakkerij Jenny van der Putten gevestigd is; de kwekerij lag iets daarachter. In 1965 werd deze kwekerij verkocht aan de gemeente voor het uitbreidingsplan tussen de Schoolstraat en Kerkstraat.

In 1964, toen kersen het fruitaanbod al lang niet meer domineerden, maakte de veiling een grote

Op deze luchtfoto zie je Hotel 't Anker (Miet de Kim) op de hoek Dorpsstraat-Vesperstraat. Het hotel en ook de boerderij van Verhagen (links) moest plaatsmaken voor het 'nieuwe' gemeentehuis.

Veilingterrein De Kersenboom aan de Loeswijk vanuit de lucht, nog zonder de in 1983 gebouwde loods en koelcel

ontwikkeling door. Men besloot een eigen gebouw te realiseren. Op Loeswijk werd een perceel gekocht, waarop een loods werd gebouwd. Ook werden een vrachtwagen en een loopbandtransporteur aangeschaft. Er werden contracten afgesloten met conservenfabrieken, waarbij afspraken werden gemaakt met leden van de veiling over welke en hoeveel producten zij zouden gaan telen. De oogsten van de contracttelers werden dus vanaf 1964 niet meer geveild; ze produceerden nu voor een fabriek tegen vastgestelde condities.

Minder gunstige jaren compenseerden de telers door het verlenen van diensten zoals het schillen van asperges en het schonen van spruitjes. Het terrein werd verhard en in 1983 kwamen er een nieuwe loods en koelcel. Een jaar later volgde een nieuw kantoor. Door de activiteiten van de 'Fruiteveilingvereniging de Kerseboom' zijn vele levensvatbare vollegrond-tuinbouwbedrijven in Mierlo en omgeving ontstaan.

Het einde van de Mierlose Zwarte kers

Ruilverkaveling maakte een einde aan de grootschalige teelt van de Mierlose Zwarte. Ook de veranderde grondwaterstand was er debet aan: veel bomen stierven daardoor. En hele boomgaarden werden gekapt om plaats te maken voor nieuwbouw en ook werd het steeds moeilijker om plukkers bereid te vinden voor een paar centen de lange ladder te bestijgen.

Waar zijn ze nu nog te vinden?

Het IVN Mierlo en de gemeente zijn al een aantal jaren bezig om Mierlo weer als 'kersendorp' op de kaart te zetten. Een werkgroep van het IVN heeft al ruim 1300 scheuten geënt. Tegenwoordig gebeurt dat op 60 centimeter hoogte, dat wordt een laagstam genoemd. Op dit moment heeft Mierlo vier kersenboomgaarden. Sinds 1979 ontfermen Willy & Gina van der Linden zich over de laatste echte

hoogstamboomgaard. Deze kersenboomgaard van De Kersenboerderij ligt aan de Eendenpoel. Deze bomen kennen hun oorsprong uit de tijd dat de kersenteelt het kloppende hart van Mierlo was. Sinds 2009 heeft het huidige Kersenaerd Hof van Huijbers een kersenboomgaard met daarin ook de Mierlose Zwarte kersen. Het betreft een laagstam-boomgaard met overkapping. Ook zijn de kersen gemakkelijker te oogsten. Ook bij Smeets op de Overakker en Van Duijnhoven op 't Broek staan kersenvoeten.

Echte Mierlonaren weten hoe het moet, een kersenpannenkoek bakken. Hieronder het recept van Anne van der Vleuten, op z'n Mierles, voor de 'Zwarte kirzestref'

Às ge òjt Mierle kóómt dan hedde van thòjs òjt meegekridge hoe dè ge d'n timper vur kirzestref moet maake.

Wa hède nódeg:

- Zeker ne kilo vòrse Mierlese zwarte kirze (meschiens wel mèèr; li án oew pààn)
- Eijn pond mèèl (nóvenánt)
- 3/4 liter rómme
- 3 of 4 èèjkes
- 'n snufke zááwt
- Klats biejr
- Goej bóttter en óllie
- Gròwte streufpààn (wilde àvveséere, dan twèje)

Timper de èèjkes mi de mèèl, romme en 't zááwt. Dan de klats biejr en wa óllie d'r in en wir timpere. Zoeureg dè d'n timper wa dikker is às dè ge gewèènd bent; ginne dunne loerie! Was de kirze, haal de stillekes d'r af, de pitjes moete laote zitte anders bakt de pààn méé án. Flinke klont bóttter in de pààn mi wa óllie en goewd hejt laote wórre, anders mislukt de streuf en às d'n uurste streuf mislukt, mislukke ze allemaal. Laot d'n timper in de pààn lòwpe, dan vátte mi tweeje hàànd kirze òjt ne timmes en doew die bovenop d'n timper. Zoeureg dè déés goewd vol li en tip de kirze allemaal effe án mi d'n timper. Laot goewd brojn bakke en drèèj 'm um mi n'n deksel, dan wir terug in de pààn mi de kirze van ondere. Às déés kàànt goewd gebakke is, de streuf wir terug drèèje en kiek of dè d'n timper goewd gaar is. Alles baj mekááre 'n klèèn ketiejerke. Scheuf de streuf op een gròwt bòrt.

Èèt ze

Opkomst en neergang van Kersenoogstfeest

Mierlo was dus in het midden van de vorige eeuw een echt kersendorp en dat werd jaarlijks groots gevierd met een kersenoogstfeest. Het eerste plan hiervoor werd geopperd in het weekblad 'De Kersepit', met Sjef van Neerven als kartrekker. Het feest had een tweeledig doel: reclame maken voor de lekkere Mierlose Zwarte en meer toeristen naar Mierlo halen. Mierlose gezinnen ontvingen toentertijd begin juli traditiegetrouw wel al familie en kennissen van buiten de gemeente die 'op de kersen kwamen'. De 'kirzestreu' was een gewilde lekkernij.

Het eerste Kersenoogstfeest vond plaats op zondag 27 juni 1948 en was georganiseerd door zangvereniging Sint Lucia (tegenwoordig Mierlo Vocaal genaamd). Het organisatiecomité had een mooi programma samengesteld, dat begon met een optocht. Het feestcomité bestond uit 13 personen, van wie Sjef van Neerven als voorzitter, Jan Huijbers als secretaris en Sjef Dekkers als penningmeester. Tot de eregasten behoorden de pastoors van Mierlo-Dorp en van 't Hout, de burgemeester, wethouder, de dokter, de hoofdonderwijzer en nog enkele notabelen. Er werden tien- à vijftienduizend bezoekers verwacht, maar het feest kende een slechte start omdat het water met bakken uit de hemel viel. De optocht werd daarom een paar uur uitgesteld, maar kon uiteindelijk wel door het dorp trekken. In de stoet reden 28 praalwagens mee, allemaal van Mierlose verenigingen. Er ontstond zelfs een nieuwe vereniging: Blaaskapel De Kersenlanders, die bij elk Kersenoogstfeest actief zou zijn en dat nog steeds is. De optocht startte op de hoek van de Helmondseweg/Stiphoutseweg en volgde de

Tijdens de optocht van de kersenoogstfeesten liepen vele groepen en praalwagens mee. Bron: www.nationaalarchief.nl

Kersenkoningin Ria Verbruggen als koningin Mirella 2 met haar gevolg op de trappen van het Oude Raadhuis in 1957.

Hoofdstraat, Houtsestraat, Brugstraat, Marktstraat, Dorpsstraat naar Heuvel. Daar draaide de stoet en ging vervolgens via de Dorpsstraat, Kerkstraat en Wilhelminastraat weer naar de Marktstraat, waar de optocht bij het feestterrein ontbonden werd.

Op het feestterrein stonden tentjes met kersen- en kersenpannenkoekverkopers, kraampjes van klompenmakerijen en van de zuivel- en de textielindustrie. Plaatselijke verenigingen zorgden voor muziek, zang, volksdansen, vendelzwaaien en gymnastiekdemonstraties. 's Avonds werd het feest afgesloten met vuurwerk.

Het programma werd geopend met de huldiging van de Kersenkoningin. Zij speelde een centrale rol in het feest en was al maanden eerder op het carnavalsbal op maandagavond gekozen. De kersenkoningin kwam afwisselend het ene jaar uit Mierlo Dorp en het andere jaar uit 't Hout. In dat eerste jaar, in 1948, waren er twee koninginnen, uit beide kernen: Mia Lammers uit Mierlo en An van Dijk uit Mierlo-Hout. Het aantal hofdames dat de majesteit begeleidde, was steeds wisselend. De Kersenkoningin koos ook een prins. In 1955 werd een advies gegeven: "Voor de jongelui tussen 20 en 25 jaar een goede raad: zorg dat je er netjes uitziet, want Antoinette I zal gedurende de optocht een tiental invitaties laten uitreiken aan aardige jongelui, waaruit zij direct na haar kroning een prins zal kiezen".

In de eerste jaren van het kersenoogstfeest stond er ook een aantal kermisattracties. In 1955 werd de organisatieopzet sterk gewijzigd. De traditionele activiteiten bleven behouden, maar er waren geen kermisattracties meer. Wel kwamen er optredens van individuele personen, groepen en ook niet-Mierlose verenigingen. Minister Frans-Jozef van Thiel werd beschermheer. Er werd een deskundige jury aangesteld met daarin onder anderen Antoon

Coolen, Jan Naaykens en Jules de Corte. Deelnemers van buiten Mierlo kwamen uit onder meer Hoensbroek, Heerlerheide (bij Maastricht), Breda en Roessendaele. Er werden medailles beschikbaar gesteld door H.M. de Koningin, Z.K.H. Prins Bernhard, Minister F.J. van Thiel, de Commissaris van de Koningin en het gemeentebestuur. In het avondprogramma kregen alle deelnemende groepen een half uur de tijd om zich te presenteren. De beste groepen mochten op de maandagavond na het feest op zondag opnieuw optreden. Voor de kinderen werd op maandagmiddag een feest georganiseerd.

Uitbreiding programma

In de loop der jaren werd het programma vaak gewijzigd. In 1948 was er alleen op zondag om 2 uur een optocht en om 4 uur een optreden door Mierlose verenigingen op het feestterrein 'onder de bumpkes' bij de Ark, met als afsluiting een vuurwerk. Later breidden de activiteiten zich steeds meer uit. Midden jaren 60 kwam er ook op zaterdag een programma. In de beginjaren startte de tocht bijna op de grens van Mierlo, Stiphout, Helmond. Vanwege de

Ook Bromsnor, de veldwachter uit de serie Swiebertje, liet zich rondrijden door Mierlo tijdens de Kersenoogstfeesten.

spoorlijn werd de startplaats verlegd naar de Parallelweg op 't Hout en in 1963 liep de route alleen door Mierlo-Dorp. In 1956 kreeg het feest versterking van de Mierlose auto- en motorclub (MAC). Die organiseerde de 1e Mierlose Kersenrally. Er namen maar liefst 506 voertuigen aan deel: auto's, motoren, scooters en bromfietsen uit Nederland, Duitsland en België.

Het avondprogramma kende in de loop der jaren vele bekende gasten. Tom Manders (Dorus) reed met zijn oude Fordje in de optocht mee, maar ook Rudi Carell, de Blue Diamonds, Imca Marina, André van Duin, de Selvera's en Rita Corita gaven acte de présence. De feesten in die jaren trokken wel zestig- tot tachtigduizend bezoekers!

Op de maandag na het kersenoogstfeest maakte de Kersenkoningin een rijtoer door kersenland en nadien was er een optreden van allerlei artiesten. De laatste jaren dat het kersenoogstfeest werd gevierd, werd dit een 'Brabantse Aovend (mi krentemik, ham en zult)': het was een avond van boerenkielen en petten, van de Brabantse poffers en zwarte boerenfrakken (lange jassen). Het feest werd afgesloten met een grote polonaise

Over publiciteit had Mierlo niet te klagen. Vanaf het eerste Kersenoogstfeest werd, ook door de landelijke pers, aandacht besteed aan deze folklore.

Burgemeester Krol, die natuurlijk ook het belang voor zijn gemeente zag, was daarbij behulpzaam. Hij schreef midden jaren vijftig brieven naar De Nederlandse Televisie Stichting, de KRO, AVRO, de redactie van ANP Foto en de Katholieke Illustratie. Zo kwam Mierlo landelijk in het nieuws.

Zolang het Kersenoogstfeest gevierd is, zolang heeft het voortbestaan onder druk gestaan. Eerder kwam dat door financiële moeilijkheden, maar later werd het ook moeilijk om voldoende wagenbouwers en

Tom Manders als komiek 'Dorus' brengt in 1959 een bezoek aan de Kersenoogstfeesten met Jannie Schippers als Kersenkoningin Mierloiana 5

Kersenkoningin 1959 Mierloiana 5 (Jannie Schippers) geflankeerd door haar hofdames (foto is ingekleurd).

andere vrijwilligers te vinden. Het eerste kersenoogstfeest werd afgesloten met een positief resultaat van f 1.000,-. Het tweede jaar verliep financieel zeer slecht, met een nadelig saldo van f 6.000,-. De door het organisatiecomité opgerichte Stichting 'De Mierlose Kers' sloot leningen af door het uitgeven van obligaties. In 1955 vroeg het organisatiecomité het gemeentebestuur om garant te staan voor een bedrag van f 3.000,-. Het weer kon een zodanige invloed hebben op het financiële resultaat dat het niet verantwoord was dat risico zelf te dragen. In 1961 deed Stichting 'De Mierlose Kers' opnieuw een beroep op het gemeentebestuur. Er was een tekort ontstaan van bijna f 12.000,-. Het laatste verzoek van het organisatiecomité kwam in 1964. Het verzocht het gemeentebestuur garant te staan voor f 7.500,-. Op 3 mei 1965 publiceerde het bestuur een brief waarin het aangaf geen Kersenoogstfeesten meer te organiseren en over te gaan tot opheffing van de Stichting 'De Mierlose Kers'. Het kon niet voldoen aan zijn financiële verplichtingen. De bezitters van de obligaties kregen 20% van hun inleg uitgekeerd. In 1965 nam carnavalsvereniging 'De Kersepit' de organisatie van dit grote festijn over. Het gemeentebestuur drong erop aan, natuurlijk uit financieel oogpunt, de optocht sober te houden. Gaandeweg verminderde het aantal actieve deelnemers en bleek dat er te weinig medewerking was van mensen en verenigingen. 'De Kersepit' deed een poging om nieuwe medewerkers te werven, maar slaagde er niet in. In 1970 werd de laatste optocht gehouden, in 1971 viel het doek. Kersensland Mierlo vierde haar laatste Kersenoogstfeest.

Op Youtube staan verschillende filmpjes over de Kersenoogstfeesten in de jaren 50 en 60. Je kunt die vinden door op Youtube de zoekterm: 'kersenoptocht Mierlo' te gebruiken.

Kersenkoninginnen

Toen in 1948 het eerste kersenoogstfeest werd gehouden, was er nog geen officiële kroon. Die werd de eerste jaren van karton in elkaar geknutseld. In 1953 maakte een smid een echte kroon. Hieronder de lijst van kersenkoninginnen vanaf 1948.

jaar:	naam:	Koninklijke titel:	
1948	Mia Lammers (Mierlo) en An van Dijk (Mierlo-Hou)		
1949	Mia Gerits	als Koningin	Mierloiana 1
1950	Mia Gerits	als Koningin	Mierloiana 2
1951	Corrie Kuijpers	als Koningin	Mierloiana 3
1952	Trees Vervoert	als Koningin	Mierloiana 4
1953	Diny Weijers	als Koningin	Diana
1954	Corrie Duimelinck	als Koningin	Corella
1955	Toos Jans	als Koningin	Antoinetta
1956	Mia v.d. Voort	als Koningin	Mirella
1957	Ria Verbruggen	als Koningin	Mirella 2
1958	Marietje Slegers	als Koningin	Maribella
1959	Jannie Schippers	als Koningin	Mierloiana 5
1960	Gerda Cuijten	als Koningin	Mirella 3
1961	Petra v.d. Vossenbergh	als Koningin	Mierloiana 6
1962	Ria van Stiphout	als Koningin	Annexatia
1963	Wilhelmien van Bladel	als Koningin	Gracia
1964	Rieky v.d. Kimmenade	als Koningin	Recreatia
1965	Ria Weijmans	als Koningin	Mirella 4
1966	Diny Liebreks	als Koningin	Diana 2
1967	Charma Simons	als Koningin	Mirabella
1968	Ria Swinkels	als Koningin	Mireine
Ria werd ziek en werd vervangen door:			
1968	Lenie Bouten	als Koningin	Mireine
1969	Franca Meegens	als Koningin	Appolonia
1970	Christien Slegers	als Koningin	Forensa
1971	Ineke v.d. Boogaard	als Koningin	Mistrella
De 25ste Kersenkoningin, de eerste koningin nieuwe stijl:			
2015	Eline Verbeek	als Koningin	Eline
2016	Renee Knapen	als Koningin	Renee
2018	Michelle van Sinten	als Koningin	Michelle
2020	Manou van der Linden	als Koningin	Manou
In verband met Corona ging het feest niet door en daarom:			
2022	Manou van der Linden	als Koningin	Manou

Kersenkoninginnen nieuwe stijl vanaf 2015, van links naar rechts: Eline Verbeek (2015), Renee Knapen (2016), Michelle van Sinten (2018) en Manou van der Linden (2020 en 2022).

Kersenoogstfeest nieuwe stijl

Ook al waren de kersenbomen (bijna) verdwenen en was het Kersenoogstfeest weg, de herinneringen bleven, zelfs nu nog. Toen kon niemand vermoeden dat 44 jaar later weer een Kersenoogstfeest gevierd zou worden. Het 55-jarig bestaan van carnavalsvereniging 'De Kersepit' in 2015 was aanleiding om dit feest nieuw leven in te blazen.

De feesten werden gepland op 27 en 28 juni bij de kersenboomgaard van de familie Huijbers. Eline Verbeek werd de Kersenkoningin. Pastoor Kloeg hield een Kers-mis op het terrein. Er was een optocht vanuit Mierlo naar het feestterrein, daar stonden kraampjes met vele kersenproducten. Ook was er een wedstrijd kersenpitspugen en een rondrit langs de kersenboomgaarden met uitleg van de Heemkundekring Myerle.

Wist je dat....

- Vanaf 1100 al kersen werden gekweekt door de Heeren van Mierlo, net zoals de Romeinen dat voor hen deden
- Op 11 juni 2004 carnavalsvereniging De Kersepit in het kader van haar 44-jarige bestaan een reuzenkersenpannenkoek met een doorsnede van 6 meter liet bakken; er was 200 liter beslag gemaakt en er werden 80 kilo kersen in verwerkt. De Pannenkoek moest met een hijskraan worden gekeerd. Je kunt die bekijken op Youtube.com, zoekterm: kersenland Mierlo.
- Het beeld van de Kersenplukker op de plaats staat waar de eerste veiling plaatsvond van de Mierlose Zwarte kersen.
- Het Mierlo's record kersenpitspugen al sinds 1976 in handen is van Pieter van de Kimmenade met een afstand van 12.76 meter. Ter vergelijking, het wereldrecord kersenpitspugen staat op 29,12 meter volgens het Guinness Book of Records.

Bronnen

- De geschiedenis van de Kersenoogstfeesten, Theo de Groof. Myerlese Koerier, 2019 nummer 1.
- 100 jaar veiling de Kersenboom Mierlo, Theo de Groof. Myerlese Koerier, 2010 nummer 1.
- Beschrijving en rangschikking van in Nederland voorkomende kersenvormen, proefschrift Izaäk Rietsema.
- Diverse filmpjes over optocht Kersenoogstfeesten op Youtube.
- Met dank aan: Piet v.d. Linden voor het interview en Theo v.d. Broek voor de inhoudelijke hulp.

Medische aandacht voor anderen

Vandaag de dag is de medische zorg in Nederland voor arm en rijk goed en professioneel geregeld. Hoe was dat vroeger, toen er nog geen collectieve basiszorg was? En hoe is de zorg in Mierlo ontstaan? Waar konden de armen bijvoorbeeld terecht voor medische zorg?

Ontstaan Apostelhuis en klooster

Op 8 september 1531, enkele jaren voor zijn dood, kreeg de van oorsprong Mierlose kardinaal Willem van Enckevoirt toestemming van paus Clemens VII om in zijn geboorteplaats een hospitaal te stichten. Zijn zuster Elisabeth gaf hij opdracht de bouw van dit hospitaal, dat het Apostelhuis werd, uit zijn nalatenschap te financieren. Zo werd de basis gelegd voor de oprichting van het Apostelhuis waaruit veel later Hof van Bethanië is ontstaan. Uit de opbrengsten van onder meer hoeve de 'Saagstelling' op de Heuvel in Mierlo en het goed 'Ter Kelre' in Mierlo-Hout werd in 1531 een perceel ter beschikking gesteld voor een gasthuis. De Apostelhoeve is uiteindelijk gebouwd op het grondgebied van het goed 'Ter Kelre'. Dit was een grote hoeve die omgracht was. In 1548 werd met de bouw van dit gasthuis, het Apostelhuis, begonnen.

Het klooster met de kapel. Later werd hier de uitbreiding van het bejaardenhuis gerealiseerd.

Ongeveer een jaar later konden er de eerste patiënten worden gehuisvest. Het beheer van de verpachtingen en de inkomsten van het Apostelhuis waren in handen van een rentmeester en later ging dat over naar drie provisors (bevoegde beheerders), onder wie de pastoor van Mierlo.

Aan het einde van de 18e eeuw raakte het Apostelhuis onder meer door plundering van Franse soldaten in onbruik en verval. De patiënten werden ondergebracht bij particulieren en hun onderhoud werd door de stichting Apostelhuis betaald.

Na vele jaren van verval werd het gebouw in de jaren 1872-1874 gesloopt. De opbrengsten uit het beheer en de inkomsten van de sloop werden gebruikt voor de oprichting van een klooster, een kapel en een school in Mierlo-dorp. In het klooster moest ook een verzorgingstehuis voor behoeftige oude mannen worden gerealiseerd.

Het kloostercomplex werd gebouwd tegenover de pastorie, waar in 1881 de eerste 4 patiënten werden opgenomen. Dat aantal werd geleidelijk uitgebreid tot 12.

Pastoor Vissers, parochieherder van Mierlo, haalde in 1874 de zusters Franciscanessen uit Oirschot naar Mierlo voor de verzorging van de patiënten. Door de groei van het inwonertal van de gemeente Mierlo werd de opvangcapaciteit van het verzorgingstehuis uitgebreid en konden ook vrouwen worden opgenomen.

Zorg voor kwetsbaren

In het dorp stonden twee zogenaamde armenboerderijen. De oudste was een boerderij uit de 17e eeuw op de hoek van de huidige Dorpstraat/ Prelaat Brantenstraat. De boerderij was in de twintigste eeuw eigendom van de Tafel van de Heilige-Geest (een armenfonds). De inkomsten uit verpachting kwamen ten goede aan de armen van Mierlo.

De tweede armenboerderij was die bij het klooster. Achter het klooster stonden een koestal en een schuur, die in 1910 werden afgebroken om het mannenhuis te kunnen uitbreiden. Tevens werd een nieuwe boerderij gebouwd die door de zusters werd beheerd. Vanaf 1924 werd de boerderij verhuurd aan de familie Raaijmakers en rond 1985 is dit pand gesloopt. De gronden werden beschikbaar gesteld voor de uitbreiding en gedeeltelijke nieuwbouw van

Aanzicht van het armenhuisje vanuit de Dorpsstraat, rechts zie je de Prelaat Brantenstraat. In 1970 is dit gebouw afgebroken.

het bejaardencentrum dat tot circa 2005 dienst deed. De zorgverantwoordelijkheid voor de kwetsbaren - ouderen, invaliden, werklozen en arme inwoners - berustte bij de gemeente. In 1900 leefde een aanzienlijk deel van de Mierlose bevolking in armoedige omstandigheden. Het grote aantal arme inwoners en de moeilijke economische tijd leidden ertoe dat de gemeentelijke armenzorg niet toereikend was voor de noodzakelijke hulp. De rijkere notabelen van het dorp richtten daarom verenigingen en instellingen van 'weldadigheid' op. In Mierlo en Mierlo-Hout heetten die de Vincentius a Paulo Vereniging en de Sint-Elisabeth Vereniging. De ondersteuning aan de kwetsbaren bestond meestal uit voedsel, kleding en brandstof. De Elisabethvereniging was er voor vrouwen en aanstaande moeders. Bij zwangerschap werd vaak op die vereniging een beroep gedaan om een volledige 'luiersmand' te krijgen. Ook werden eieren, vlees, melk en ander voedsel verstrekt om aan te sterken.

Professionele zorg

Huisartsen / wijkzusters

In Mierlo was men voor de medische zorg lang aangewezen op huisartsen en verloskundigen van buiten het dorp. Zo ging men rond 1900 naar dokter Guljé in Helmond en naar dokter Jaspers in Geldrop. Huisarts Jaspers ontving voor geneeskundige hulp aan de inwoners van Mierlo jaarlijks een bedrag van f 300. Mevrouw Susanna van Stekelenburg zorgde van 1881 tot haar dood in 1924 voor de verloskundige hulp. Haar werk werd geleidelijk overgenomen door

de huisartsen en de thuishulp van de Kruisvereniging.

In 1920 werd dokter Nuijens uit Helmond benoemd tot huisarts in Mierlo-Hout. Hij kreeg in 1924 eervol ontslag; dokter Hermans werd vervolgens tot gemeente-geneesheer werd benoemd. In 1928 werd hij opgevolgd door dokter Jonkergouw, die in 1931 ontslag nam. Al voor zijn ontslag was een begin gemaakt met de oprichting van een kruisvereniging en een consultatiebureau voor zuigelingen.

Een van de bekendste huisartsen in Mierlo was Emile Kerssemakers. Van 1934 tot 1974 was hij huisarts van Mierlo, maar ook inwoners van Mierlo-Hout en Stiphout kwamen in zijn praktijk. In 1951 was hij medeoprichter van de EHBO-Mierlo. In 1962 kwam dr. Mutsaerts het medisch team versterken. Hij ging tijdelijk in 't Oude Raadhuis wonen, tot zijn nieuwe huis met praktijkruimte aan de Burgemeester Verheugtstraat klaar was. Het was de bedoeling dat Mutsaerts huisarts Kerssemakers zou opvolgen.

Op 30 april 1974 stopte dokter Kerssemakers en werd afscheid van hem genomen.

Dokter Mutsaerts was ook erg betrokken bij Concours Hippique. Hij stierf op 11 april 1981.

Noodlottigerwijze werden beide dokters tegelijkertijd in het ziekenhuis opgenomen en overleden zij ongeveer twee maanden na elkaar. Na Kerssemakers en Mutsaerts waren het de dokters Verhelst, Van Thiel, Jansen-Raben en Van de Kimmenade die het medisch team vormden en de geneeskundige zorg in Mierlo op zich namen. Onder hun leiding werd in 1974 een begin gemaakt met het gezondheidscentrum.

Wijkverpleegkundigen

Het gezondheidscentrum Mierlo werkte nauw samen met de Wit-Gele Kruisvereniging en de thuiszorg. Na de oprichting van het Wit-Gele Kruis in 1930 kwam in 1933 zuster Ronz naar Mierlo, korte tijd later gevolgd door haar zus.

Zij hebben veel pionierswerk verricht en samen hebben ze ongeveer 24 jaar de zorg gehad voor de Mierlose zuigelingen, zieken en bejaarden. Na hun afscheid in 1957 hebben ze nog in Huize Bethanië van hun verdiende 'oude dag' genoten.

Vier wijkzusters die in Mierlo actief zijn geweest. Links zuster Clara Ronz, daarnaast zuster Trees Timmers, bij de baby zit zuster Zus Remmen en rechts zuster Adje de Putter.

In 1945 kwam zuster Timmers het team van dr. Kerssemakers en de gezusters Ronz versterken. Op 23 maart 1974 nam zuster Timmers afscheid van de Mierlo-Houtse gemeenschap, waar zij ruim 29 jaar werkzaam was geweest.

Eind jaren vijftig kwam zuster Glasmeijer naar Mierlo om de taak van de gezusters Ronz over te nemen.

Om gezondheidsredenen nam ze al in 1961 ontslag; zuster Remmen volgde haar op.

Door de uitbreiding van Mierlo in de jaren zestig en zeventig met onder meer de wijken Kerkackers I en Kerkackers II, waar veel jonge gezinnen zich vestigden, was er meer hulp nodig voor het Mierlose wijkzorgteam. In 1963 kreeg zuster Remmen assistentie van zuster De Vries.

In 1974 werd zuster De Putter gevraagd om een week in te vallen bij de thuiszorg. En die week werd uiteindelijk een periode van 22 jaar. De Putter was de laatste wijkverpleegkundige in Mierlo. In 1996 nam zij afscheid van de Mierlose Kruisvereniging. De thuishulp werd overgenomen door mantelzorg en later door instanties als Zorgboog, Savant, en Buurtzorg.

Vroedvrouwen / verloskundigen

De oudste bron die verwijst naar de aanwezigheid van een vroedvrouw in Mierlo dateert van het jaar 1443-1444. Dan wordt Willem van Kyglaer genoemd als vroedman, een van de weinige mannelijke verloskundigen. Veel later, in de 18e eeuw, had het dorpsbestuur een vroedvrouw in dienst die ook belast was met de armenpraktijk. Wie verloskundige hulp nodig had maar die niet kon betalen, kon gratis bij haar terecht. De eerste vroedvrouw met meer dan tien dienstjaren in Mierlo was Hendrien Raijmakers. Zij was werkzaam van 1738 tot haar overlijden in maart 1749. Daarna lijkt Mierlo een tijdje geen vroedvrouw gehad te hebben. Uit 1756 is de volgende

Het Wit-Gele kruisgebouw aan de Hertenkampstraat. Deze heeft gelegen ten hoogte van de huizen aan de Molenhoek.

notitie bewaard gebleven: *'In desen Borgemeesters Jare geene Vroetvrouw alhier geweest zijnde, hebben ook vervolgens bij Borgemeesters geen nabetalingen aan desalve gedaan, hetgeene dus alhier dient voor memoria.'* In latere notities van de gemeente valt te lezen dat een vroedvrouw uit een naburige gemeente werd opgehaald. In de 19e eeuw brak de periode van Stekelenborg aan. Hendrik van Stekelenborg, wonende op Luchen, was schepen van Mierlo en nadat hij het diploma gehaald had, vanaf 1807 ook

voor 31 jaar vroedman. In 1841 werd hij opgevolgd door zijn dochter Maria Anna van Stekelenborg die die positie voor 40 jaar beklede tot zij in 1881 werd opgevolgd door haar nicht Susanna van Stekelenborg. Anna bleef haar nog enkele jaren assisteren tot zij op 10 maart 1886 omkwam bij een ongeluk. Zij werd omver gereden door een man te paard. Susanne bekleedde de functie tot haar overlijden in februari 1924. Daarna werd de functie van vroedvrouw niet meer opgevuld door de gemeente Mierlo, maar nam de huisarts de verloskundige zorg op zich. Wel riep die vaak de hulp in van een verloskundige uit een naburige gemeente. Een groot deel van de Mierlose bevolking leefde in armoedige omstandigheden. Arme zwangere vrouwen kregen kosteloos hulp. Welke gezinnen of personen tot de armlastigen behoorden, werd bepaald door de bestuurders van de gemeente. Als een vrouw geen 'armenbriefje' had, moest ze zelf de bevalling betalen. Voor veel mensen was de drempel te hoog om een armenbriefje aan te vragen, maar de vroedvrouw betalen was vaak ook een probleem. Sommige vroedvrouwen namen dan genoegen met minder dan het normbedrag of ze lieten het tekort in natura bijpassen.

Wit-Gele kruis Mierlo.

Zittend v.l.n.r.: Zr. M. Remmen, Zr. M. de Vries, Zr. A. de Putter, Pastoor H. Smulders (geestelijk adviseur), G. Jansen - Priester (secretaresse), M. Kouzyer - v. Stekelenburg (ent-administratrice).
Staannd v.l.n.r.: M. Turcken - Rauhé (huishoudelijke dienst), L. Kouzyer (penningmeester), F. v.d. Dennen (bestuurslid), H. Verbakel (voorzitter), A. Mutsaerts, A. v. Thiel, A. Verhelst (artsen), J. Wijnhof - v. Poppel (ent-administratrice), G. Leyten, F. Beks, J. v. Hoek (bestuursleden), H. v.d. Meerakker (bestuurslid niet op de foto).

Bestuursleden en medewerkers van het Wit-Gele kruisgebouw.

Veel vrouwen waren bijna elk jaar zwanger. Gezinnen met tien tot veertien kinderen kwamen veel voor en ook het aantal miskramen was niet gering. Zwanger zijn was in die tijd heel gewoon voor de meeste vrouwen; ze bleven doorwerken in huis of op het land, soms wel tot vlak voor de geboorte van het kind. Hoewel de vroedvrouw er sterk op aandrong om het rustig aan te doen, konden de meeste vrouwen zich dat niet permitteren. Rusten was een luxe, dachten ze en ze waren zich niet bewust van het gevaar van zwaar werk, zo vlak voor een bevalling. Het was heel lang slecht gesteld met de verzorging van kraamvrouwen en zuigelingen. Maar vanaf 1910 werd veel aandacht besteed aan voorlichting aan jonge moeders. Vaak ook kregen de ouders bij de geboorteaangifte een handleiding over de verzorging van zuigelingen. En door de opkomst van de kruisverenigingen in het begin van de 20e eeuw verbeterde er ook veel. In Noord-Brabant werd op 1 oktober 1916 het Wit-Gele Kruis opgericht. Als verloskundige was begin jaren zeventig Magret Teuwen-Dingelstad werkzaam in Mierlo. Zij werd opgevolgd door Margot van de Bunt- Le Roux, die na een lange loopbaan van 44 jaar stopte in september 2014.

Veel Mierlonaren uit de 20e eeuw zagen het levenslicht met behulp van Margo van de Bunt.

Hof van Bethanië

In 2005 werd begonnen met een gefaseerde afbraak van het oude Bethanië en met de nieuwbouw van de huidige Hof van Bethanië. Bij deze nieuwbouw werd de voorgevel van het in 1874 gebouwde klooster behouden en in het totaal nieuwe project opgenomen. In het nieuwe Hof van Bethanië werd ook een volledig 'medisch blok' opgenomen met huisartsen, fysiotherapie en apotheek.

EHBO Mierlo

Op 5 mei 1951 besloot een aantal Mierlonaren een vereniging op te richten die tot doel had mensen na een ongeval te helpen. Jan Liebreks, Ferdinand Branten en Goen van der Wiel namen hierin het voortouw. Dokter Kerssemakers en pastoor Van Lierop waren ook nauw betrokken bij de oprichting. Later werd ook een Jeugd-EHBO opgericht door Jan Coolen, Jos van der Vleuten en A. van Berlo. Als sinds 1985 krijgen alle Mierlose basisscholen een cursus 'jeugd-EHBO'. De Mierlose EHBO was in de jaren 90 van de vorige eeuw een vrij grote vereniging met meer dan 160 leden/hulpverleners. Na 2000 nam het aantal leden af doordat de regering bedrijfshulpverlening (BHV) voor het bedrijfsleven invoerde.

Bronnen

- Vroedvrouwen en enkele vroedmannen in Mierlo, Beppie van den Berk-Vogels. Myerlese Koerier, 2020 nummer 1, pag. 10.
- Zorg in Mierlo Heden en verleden. Werkgroep 60 jaar EHBO-Mierlo.

Rond de TV-toren

Sinds zijn oplevering in 1957 is de 115 meter hoge televisietoren aan de rand van de Molenheide een bepalend deel van het dorpsgezicht van Mierlo. De belangrijkste reden waarom deze toren op deze locatie staat, is de geografische ligging. Begin jaren vijftig presenteerde staatssecretaris J. Cals de televisienota, waarin stond dat er vijf tv-torens moesten komen om heel Nederland van het toentertijd geheel nieuwe medium televisie te voorzien. De torens zouden gebouwd worden in Hoogersmilde, Markelo, Lopik, Goes en Roermond. De tv-torens zouden niet alleen gebruikt worden voor het uitzenden van tv, maar ook voor radio via FM.

Het signaal moest dus vanuit de toren in Lopik ook in Roermond terecht komen. Om de afstand tussen Lopik en Roermond te overbruggen, waren twee tussenstations – ook wel relaisstations – nodig. Een daarvan kwam in Mierlo te staan, de ander in Loon op Zand.

De toren in Mierlo was trouwens niet alleen een tussenstation voor de televisiezender, maar ook de eerste Nederlandse radiotoren.

De plaatsing en situering van de TV-toren was in Mierlo een aangelegenheid voor de PTT (Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie, voorganger van KPN). De gemeente Mierlo had er ook niet veel over te zeggen. De bouwlocatie werd gewoon aangewezen, omdat er in de omgeving geen andere locatie voor het doel beschikbaar was. Via een herziening van het bestemmingsplan werd de bouw toegestaan. De werkzaamheden begonnen in 1955. De kosten waren geraamd op f 600.000, exclusief inwendige apparatuur. De architect was Anton Auer (1920-1980).

De TV-toren staat aan de rand van het dorp.

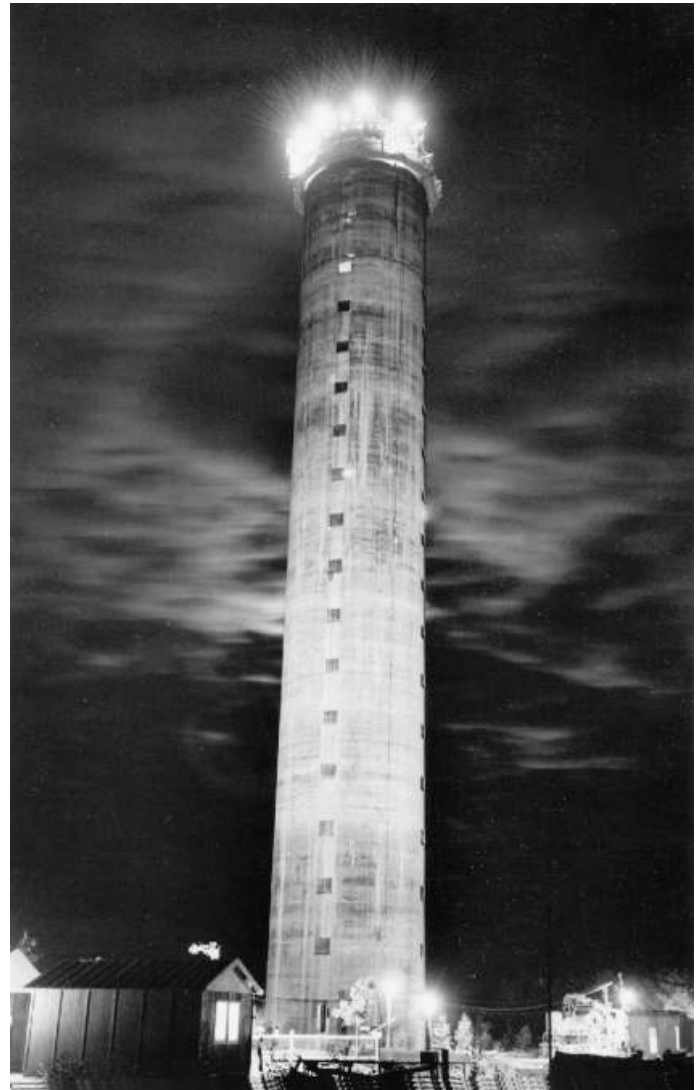

De top van het betonnen deel is bereikt. De 21e verdieping.

De constructie van de toren is van gewapend beton. De fundering is gemaakt met een diameter van 20 meter. De buitendiameter van de toren zelf is 10,7 meter en de wand heeft een dikte van 20 cm. Tijdens de bouw 'kroop' een steiger langs de toren omhoog en werd er dag en nacht beton gestort. Bovenop de toren werd een stalen mast gebouwd. Aan het hoogste deel van de mast werden de radiozendantennes gemonteerd.

De toren is uiteindelijk 83 meter hoog geworden en bestaat uit 21 verdiepingen. De mast is 32 meter hoog. Overigens zijn er tot de 12e verdieping geen vloeren aanwezig; de toren is voorzien van een lift. In het bovenste deel van de toren bevinden zich de ruimtes waarin de radio- en schotelapparatuur is opgesteld. In de Mierlose toren hield men op de schermen in de gaten of bijvoorbeeld de belevenissen van Swiebertje en Pipo de Clown goed doorgestuurd werden naar televisietoestellen in de woonkamers in de omgeving. Sinds de overgang in december 2006 naar digitale ethertelevisie zijn de analoge televisieantennes

Ook 's-nachts werd er volop doorgebouwd.

verwijderd. Uitzending van radiozenders (FM en DAB) vindt nog steeds plaats en de zendmast wordt daarnaast gebruikt voor mobiele telefonie. In de toren bevindt zich een datacenter.

Eigenaren

In 2007 wenste de toenmalige eigenaar van de TV-toren, KPN, het zendbedrijf Nozema volledig over te nemen, omdat het als enige digitale televisie via de ether aanbood. De Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) stelde wel als voorwaarde dat KPN de zendmasten, ook die in Mierlo, verkocht. Dat gebeurde en de firma Alticom werd de nieuwe eigenaar. In 2017 werd de toren weer verkocht. Sinds dat jaar is hij in handen van de Spaanse onderneming Cellnex, die een netwerk van antennemasten en telecomtorens exploiteert in Nederland.

Sinds de oplevering in 1957 staat de 115 meter hoge TV- toren, aan de rand van de Molenheide.

Toegang tot de toren

Op 6 en 7 september 2008 vond er een bijzondere actie plaats in Mierlo. Inwoners van Mierlo kregen namelijk de gelegenheid tegen betaling de TV-toren te bezoeken. Met de opbrengst van deze actie werd

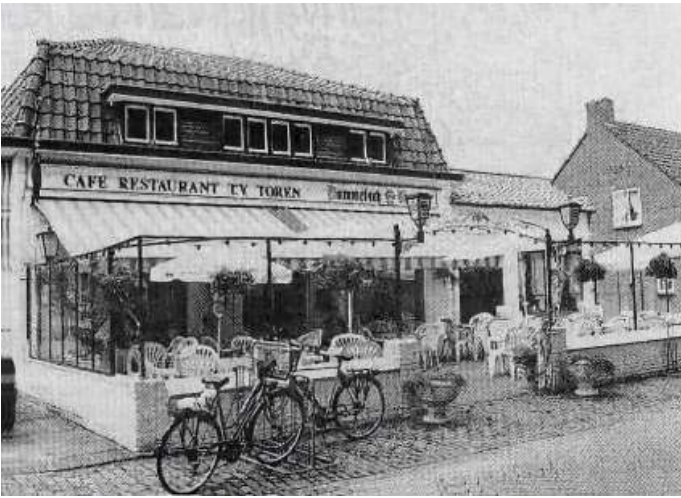
een concertvleugel aangeschaft voor 't Patronaat, geschonken ter gelegenheid van het 5-jarig bestaan. In 2009 boden de 'Heeren van Mierlo' - een vriendenclub van ondernemers en zelfstandigen - aan de bewoners van het Hof van Bethanië een lunch aan, boven in de TV-toren. En in 2017 werd de toren nogmaals opengesteld voor het publiek om geld op te halen voor Stichting Heppie (Het vergeten kind). Het uitzicht vanuit de toren is geweldig. Vanaf een hoogte van 83 meter kun je Mierlo en zijn groene omgeving bekijken. Bij mooi weer kun je zelfs vanaf de toren bijvoorbeeld DSM in Geleen en het provinciehuis in 's-Hertogenbosch zien liggen. Omgekeerd is de Mierlose TV-toren vanaf de 23e verdieping van het provinciehuis zichtbaar.

Enkele wetenswaardigheden

- Op woensdag 26 december 2002 rond 16.00 uur brak brand uit in de TV-toren. De brand ontstond in een stroomaggregaat op de 3e verdieping. Het vuur was snel geblust. Er was geen zichtbare schade, behalve aan het aggregaat.
- De vogelwerkgroep van IVN beheert een nestkast bovenop de toren, waarin slechtvalken nestelen.
- In de omgeving aan de Geldropseweg 28 in Mierlo was een restaurant gevestigd met de naam 'TV-toren', destijds tevens de thuisbasis van dartvereniging 'TV-toren'.

Rondom de TV-toren was het uitzicht nog weids. Zoals deze foto vanaf de Luchense weidevelden.

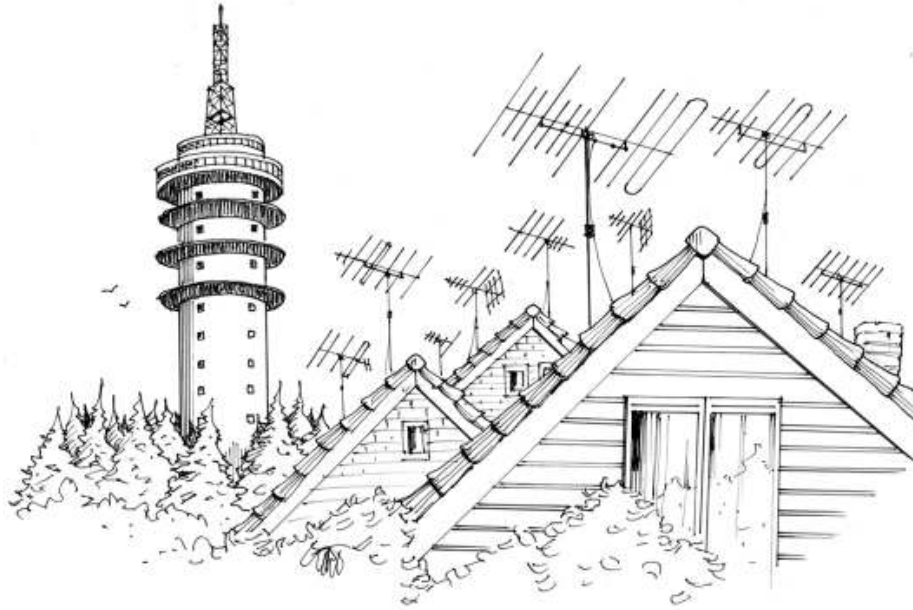

Het cafe-restaurant aan de Geldropseweg.

De toren van Mierlo (hier in 1964) werd gebruikt als relaisstation tussen Loon op Zand en Roermond. Daarnaast was de toren van Mierlo de eerste Nederlandse radiotoren.

Bronnen

- Toren Mierlo. Informatieblad uitgereikt bij de openstelling van de tv-toren voor publiek in 2008. Alticom
- Voucher "Uitzicht op een vleugel" (toegangskarten.jpeg)
- TV- en radio-toren in Mierlo in aanbouw; Vrije Volk, 2 juli 1955, pag. 2. schiedam.courant.nu
- Televisietoren Mierlo. Wikipedia
- Website Cellnex cellnextelecom.nl, datacenter Mierlo
- Canon van de telecommunicatie www.telecomerfgoed.nl
- Slechtvalken ringen in de televisietoren van Mierlo, Eindhovens Dagblad 21 mei 2015.
- Televisietoren van Mierlo in razend populair, Eindhovens Dagblad, 25 juni 2008.
- Politiebericht 26 december 2002. www.opennieuwsbank.nl
- Nieuwe eigenaar café-restaurant "TV Toren". Rond de Toren, jaargang 32, nummer 2, 8 april 1995, pag. 37.
- Filmpjes over de TV-toren:
<https://www.facebook.com/gerard.lenssen/videos/3747988498579831> en
<https://www.facebook.com/wim.dreverman/videos/3781160725247314>

3 keer 10.000

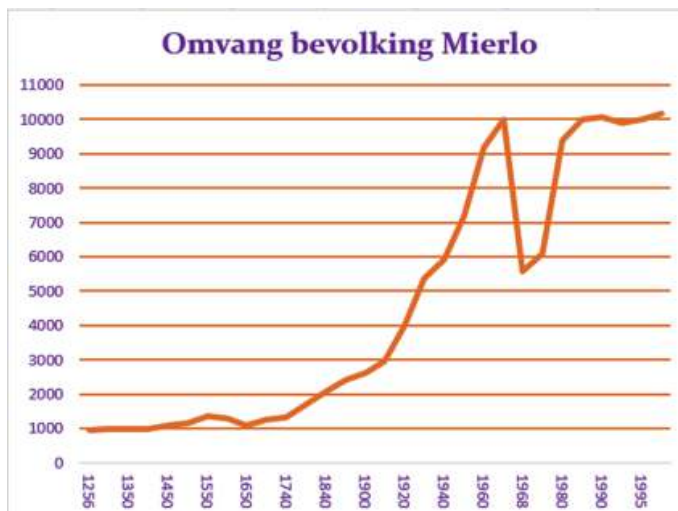
Mierlo als gebiedsaanduiding kennen we vanaf halverwege de 12e eeuw. Daarvoor lagen er gehuchten, maar die hadden geen (h)echte band met elkaar. Vanaf de middeleeuwen tot halverwege de 19e eeuw had Mierlo steeds tussen de 1000 en 2000 inwoners. De exacte omvang kennen we niet omdat er tot halverwege de 16e eeuw geen personen werden geteld, maar haardsteden. Met behulp van een schatting van het gemiddeld aantal personen per haardstede kon dan het aantal inwoners worden berekend. Dat leverde natuurlijk geen zorgvuldige telling op. Rond 1400 had Mierlo zo'n 200 haardsteden, wat overeen zal komen met ongeveer 1.000 inwoners.

Er zat enige groei in de bevolking, maar die was bescheiden. Eind 18e eeuw had Mierlo zo'n 1.500 inwoners. Maar bij de volkstelling van 1840 was het

inwoneraantal al gegroeid tot 2.070. Aan het begin van de 20e eeuw telde Mierlo 2.609 inwoners, van wie ongeveer een vijfde deel in Mierlo-Hout woonde. Vanaf dat moment groeide de bevolking snel. In 1930 was het aantal inwoners verdubbeld. Dat zou in de jaren 70 weer het geval geweest zijn, als niet in 1968 Mierlo-Hout was geannexeerd door Helmond.

De bevolking van Mierlo groeide veel sneller dan die van Nederland en van de regio. Mierlo bouwde flink, met name in Mierlo-Hout, want de angst voor annexatie zat er goed in. En Zuidoost-Brabant groeide sneller dan de rest van Nederland, dus er was sprake van een dubbel effect.

Uitgedrukt in indexcijfers zien de groeicijfers van 1900 tot 1962, er als uit zoals aangegeven in de tabel onderaan deze pagina.

Grafiek van de bevolkingsomvang van Mierlo. Zie de stevige groei in de 20e eeuw, zowel voor als na het afstaan van Mierlo-Hout en Lungendonk.

Frans Hurkmans, de eerste 10.000ste van Mierlo, foto uit 2021.

Een mijlpaal was het bereiken van de 10.000e inwoner. Dat gebeurde feitelijk op 22 december 1962, toen Frans Hurkmans geboren werd. Officieel werd dat pas toen vader Hurkmans op 27 december 1962 aangifte deed van de geboorte van zijn zoon

	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1962
Nederland	100	115	133	153	172	197	223	229
Noord-Brabant	100	113	131	161	188	211	270	282
Zuid-Oost-Brabant	100	114	136	176	209	258	314	339
Mierlo	100	113	152	206	227	276	352	384

Moeder Hurkmans verzorgt Frans onder het toezien van zijn broer en zus.

Franciscus Gerardus Antonius Cornelis Hurkmans, ten overstaan van het college van Burgemeester en Wethouders. Frans was het derde kind in het gezin Hurkmans, dat op de Margrietstaat 20 woonde. Uiteraard was dat een mooi moment voor Mierlo. Op de avond van 27 december was er een bijzondere raadsvergadering. Daar werd onder meer gemeld: *“Voorts is van de tienduizendste Mierlonaar bekendheid gegeven door klokgelui en het uitsteken van de Nationale driekleur van het gemeentehuis. De Vrijwillige Brandweer heeft door middel van sirenegeloei kennisgegeven van de tienduizendste aan de gehele Mierlose bevolking, bovendien is aan het gemeentehuis het getal 10.000 aangebracht, dat 's avonds wordt verlicht”.*

In 1962 was het oude raadhuis nog in gebruik door het gemeentebestuur. Boven de deur werd het heuglijke feit duidelijk aangekondigd.

Mevrouw Krol, echtgenote van de burgemeester, feliciteert de moeder van Frans Hurkmans.

In ieder geval lieten de aankondigingen niets aan duidelijkheid te wensen over, het gemeentebestuur was zeer tevreden. Burgemeester Krol kwam bij het gezin op visite, bracht de felicitaties namens de gemeente over en hij bracht een cadeautje mee. Natuurlijk kreeg hij een beschuit met muisjes. De echtgenote van de burgemeester was er ook bij aanwezig, ze schreef een gedicht ter gelegenheid van dit heuglijke feit.

Mierlo's tienduizendste

De tienduizendste Mierlonaar kwam zich net nog even melden toen ze de bevolking telden op het eind van het nieuwe jaar. Met gejuich wordt hij ontvangen beschuit met muisjes staan al klaar Trompetgeschal en feest is daar de vlaggen worden uitgehangen. De ouders van het kleine wicht zullen aan dit jonge leven alle goeds en liefde geven moeder straalt met blij gezicht. De Mierlonaren zijn ook blij omdat in hun geschiedenis al weer een nieuwe mijlpaal is door het nieuw lid der maatschappij.

Aldegonda Krol-Pennings

Net nadat Frans zijn 5e verjaardag had gevierd, raakte hij zijn bijzondere positie weer kwijt. Het gebied Lungendonk werd namelijk overgedragen aan

Ook de Mierlose brandweer verwelkomde in 1962 de 10.000ste inwoner in het dorp.

Na de annexatie op 1 januari 1968, was de groei van de bevolking een thema in de carnavalsoptocht. De ooievaar moest voor Mierlo nog meer zijn best doen.

In de carnavalsoptocht in 1963 werd de 10.000ste inwoner symbolisch ook meegenomen.

Someren en Mierlo-Hout aan Helmond. Daardoor zakte het inwoneraantal van de gemeente weer tot onder de 10.000, om precies te zijn tot 5.566. Hieruit blijkt tevens dat Mierlo-Hout sinds 1900 heel wat sneller gegroeid was dan Mierlo-Dorp. Inmiddels woonde ruim 40% van de inwoners van Mierlo in Mierlo-Hout, waar dat eerst 20 procent was. Burgemeester Van Kuik stelde samen met de gemeenteraad het doel op om opnieuw te groeien naar een inwonertal van 10.000. Dat was des te belangrijker, omdat Commissaris van de Koningin Constant Kortmann aan Van Kuik had laten weten dat een inwoneraantal van minstens 10.000 een waarborg was voor zelfstandigheid. Van annexatie zou dan geen sprake meer zijn. Voor die bevolkingsgroei was natuurlijk wel wat inspanning nodig.

Aan de westkant van Mierlo werden nieuwe wijken gepland die inwoners van buitenaf moesten aantrekken (Kerkakkers I en II), maar ook de bouwplannen in de jaren daarna in de Overakker, Neerakkers en de Loo moesten bijdragen aan het behalen van de doelstelling. Die werd bereikt op 13 november 1988 toen, in de (nieuwe) wijk Overakker Simone van de Wiel werd geboren, dochter van Ellen en Toon van de Wiel. Mierlo was net als in 1962 in feeststemming. Simone werd warm onthaald door burgemeester Jan Berkhout.

Pastoor Jacques Kloeg stak de vlag uit en liet de klokken luiden. Hij was zo blij dat parochie-assistente Rietje tegen hem zei dat het wel leek of hij zelf de vader van de 10.000e was. Simone kreeg een serenade van harmonie St. Lucia. En de (jeugd) brandweer, carnavalsverenigingen en het gemeentebestuur trokken met huifkarren in optocht naar de woning van haar ouders. Simone kreeg een bolderkar vol met cadeautjes en een spaarbankboekje met daarop een storting van 10.000 centen. Desgevraagd weet Simone te vertellen dat ze later niet zoveel meer gemerkt heeft van het feit dat ze zo'n bijzondere inwoner van Mierlo was. Ze mocht tot haar 10e verjaardag haar verjaardagsfeestje vieren op het Wolfsven. Dat is haar wellicht nog wel het meeste bijgebleven.

De eretitel '10.000ste inwoner' raak je nooit meer kwijt. Het is natuurlijk al bijzonder als twee inwoners

Burgemeester Jan Berkhout bewondert voor het eerst Simone van de Wiel, de tweede 10.000ste van Mierlo.

Henk van de Vleuten biedt de ouders van Simone van de Wiel een taart aan met Mierlose kersen, hopelijk was die groot genoeg gezien de drukte die weerspiegeld wordt in het raam.

Simone van de Wiel, de tweede 10.000ste van Mierlo, foto uit 2022.

Van de geboorte van Simone van de Wiel is een officiële aangifte akte opgemaakt, ondertekend door de burgemeester.

in een dorp die titel mogen dragen. Maar Mierlo is een heel bijzonder dorp en had blijkbaar aan twee van die eretitels niet genoeg. Vrij snel na de 6e verjaardag van Simone, namelijk op 1 januari 1995, werd het gebied Brandevoort overgedragen aan de gemeente Helmond. In dat gebied woonden 358 inwoners en daarmee daalde het inwoneraantal wederom tot net onder de 10.000, namelijk tot 9.975.

Van aangifte van de geboorte van Jonathan Franken werd een officiële akte opgemaakt.

Jonathan Franken, de derde 10.000ste van Mierlo, foto uit 2021.

Lang duurde dat niet. In de vroege ochtend van donderdag 23 februari, net voor carnaval, werd de grens voor de derde maal bereikt. Met de geboorte van Jonathan Franken had Mierlo de unieke situatie dat het drie inwoners had die als 10.000e inwoner werden ingeschreven.

Het was de tweede keer dat burgemeester Berkhout op bezoek kon gaan bij een 10.000e Mierlose inwoner en zijn ouders Audrey Koenen en Harold Franken. Jonathan kreeg een spaarpot cadeau en ook een beeldje van het Oude Raadhuis.

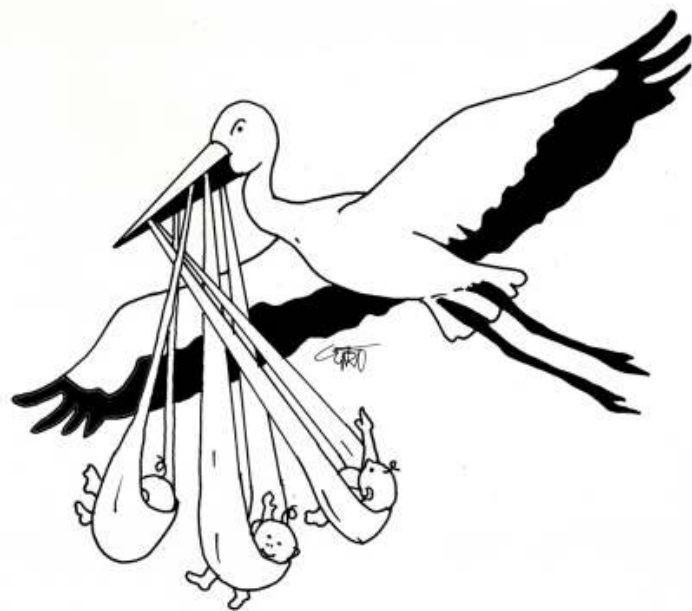
In het weekend na zijn geboorte besteedde het college van burgemeester en wethouders in de carnavalsoptocht aandacht aan zijn geboorte. Het zou meteen ook de laatste keer zijn dat een burgemeester om deze reden bij iemand op kraamvisite gaat. Want door het samengaan van de gemeenten Geldrop en Mierlo komt er nooit meer een 4e 10.000e bij.

Jonathan Franken kreeg van het gemeentebestuur een miniatuur van het Oude Raadhuis zodat hij niet zou vergeten dat hij de derde 10.000ste was.

Burgemeester Jan Berkhout deelde bij de carnavalsoptocht in 1995 beschuiten uit, omdat Mierlo opnieuw 10.000 inwoners had.

Bronnen

- Mierlo, groei en ontwikkeling. Gemeentebestuur Mierlo, 1963
- Hoe Mierlo haar grondgebied zag slinken. www.heemkundekringmyerle.nl
- Mierlo, van oorsprong tot heden. Jean Coenen, 2004
- Vanuit de pastorie, pastouwer J.F. Kloeg. Rond de Toren, jaargang 20, nummer 25, 19 november 1988, pag. 2

Nieuwe woningen voor nieuwe inwoners

Het verdwenen Mierlo

Mierlo was rond 1900 een dorp met veel boerderijen en weverhuisjes. Deze verdwenen ten gevolge van het aannemen van de Woningwet van 1902. In die wet werd bepaald dat huizen met lemen buitenwanden niet meer bewoond mochten worden. Dus werden deze en tal van andere kleine huizen afgebroken.

Bij de grote brand in 1921 in de Marktstraat gingen daarnaast nog eens 29 huizen in vlammen op en kwam er een geheel ander straatbeeld terug. Tot in de jaren 70 van de vorige eeuw was er geen belangstelling om eeuwenoude monumenten en stads- of dorpsgezichten voor het nageslacht te bewaren. Vooral in de jaren zestig van de vorige eeuw

Het 'kasteeltje' aan het Schoolpad (Heer de Swaeffstraat) stond vlak bij de kerk, maar midden in open gebied.

werd er massaal gesloopt en gebouwd. Cultuurlandschappen verdwenen en in heel Nederland verrezen wijken met eenzelfde type woningen.

Massaal, niet authentiek en zonder relatie met de historie van de omgeving waarin ze gebouwd werden. Ook in Mierlo zijn vele eeuwenoude boerderijen gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw. Pas in 1972 werd het gehucht Het Broek uitgeroepen tot beschermd dorpsgezicht en in 1992 werd een provinciale monumentenlijst opgesteld, waarin 60

Het verdwenen Mierlo. Mierlo staat aan de vooravond van de verstedelijking van het platteland.

De Marktstraat met op de voorgrond de Mierlose Standerdmolen. Er is hier nog sprake van enkel lintbebouwing langs deze straat. Ook de Versperstraat moet nog bebouwd worden.

panden in Mierlo waren opgenomen. Daarmee kon de laatste oude bebouwing die er nog stond, beschermd worden. Op dit moment telt Mierlo 9 rijksmonumenten en 34 gemeentelijke monumenten en 1 archeologisch monument. Via Wikipedia kun je een overzicht daarvan terugvinden.

In de periode van wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog werd er dus volop gebouwd, ook in Mierlo. De gemeente en de R.K. Houtse Woningbouwvereniging realiseerden tussen 1945 en 1960 435 woningwetwoningen in 't Hout, o.a. in de nieuwe wijk De Koevelden. In Mierlo werd het bungalowpark 'Heidepark' gebouwd ten noorden van de Geldropseweg. Ook binnen de kernen werd nieuwbouw gerealiseerd. Onder andere aan de

De nieuwbouw aan de Schoolstraat, gezien vanaf de nog te ontwikkelen Kerkackers II.

Bisschop van Mierlostraat, Hertekampstraat en toenmalige Korenbloemstraat. De 1.000 naoorlogse woning maakte deel uit van een complex van 25 premie-huurwoningen, gebouwd in opdracht van de R.K. Houtse Woningbouwvereniging. De ingebruikneming van deze woningen vond plaats op 6 juli 1963. Daarmee was meer dan de helft van de Mierlose woningen gebouwd na de oorlog.

Het annexatiespook

Na de annexatie van Mierlo-Hout door Helmond in 1968 zette het gemeentebestuur krachtig in op uitbreiding van de gemeente Mierlo. Er moest hoognodig gebouwd worden en de kerk moest centraler komen te liggen. In een structuurvisie werd aangegeven dat in Mierlo zowel in noord als zuid gebouwd moest worden. Hiervoor waren grote bouwprojecten noodzakelijk. In de zeventiger jaren ging burgemeester Van Kuijk voortvarend te werk. Hij werd niet voor niets gekarakteriseerd als de 'bouwer'. Allerlei dingen werden achtereenvolgens aangepakt: de ruilverkaveling, de verharding van buitenwegen, de bebouwing van Kerkackers I en II en de Neerackers, de aanleg van nieuwe straten, de

Kerkkackers I in aanbouw. Op de voorgrond Suijke.

bouw van de nieuwe basisschool Loeswijk en nieuwe kleuterscholen en niet te vergeten sporthal De Weijer met sport- en tennisvelden.

Er werd niet alleen gebouwd voor de eigen behoefte. Door zijn ligging was Mierlo ook aantrekkelijk voor inwoners of werknemers van de gemeenten Eindhoven en Helmond. Het was de bedoeling om met het bouwen te beginnen aan de rand van het toenmalige dorp, op de weilanden tegenover de kerk. Het lag voor de hand dat daar Kerkkackers I zou komen. Een alternatief zou zijn om te starten aan de

overkant van de Geldropseweg, in Luchen. Er werd uiteindelijk voor de eerstgenoemde locatie gekozen, omdat aangesloten kon worden op bestaande wegen en omdat de kerk er centraler door kwam te liggen. Met al die nieuwe woningen zou Mierlo weer moeten afstevnen op een inwoneraantal van 10.000, zo was de planning. Het inwoneraantal was immers nagenoeg gehalveerd, toen 't Hout bij Helmond werd gevoegd. Een minimumaantal van 10.000 was nodig om een toekomstige annexatie van het overgebleven Mierlo te voorkomen.

De Kanunnik Daemenstraat was de centrale straat van het uitbreidingsplan Kerkkackers I.

Foto vanuit de Willigstraat richting Kerkkackers II (Langenakker).

Opening door burgemeester Van Lokven van de Van Busselstraat (Neerakkers II).

De uitbreidingsplannen

Eerst werden Kerkakkers I en II gebouwd. Kerkakkers I ligt ten zuidoosten van de weg Kerkakkers. Centraal door de buurt loopt de Kanunnik Daemenstraat vanaf de Heilige Luciakerk naar de Santheuvel. Het deel bij de kerk bestaat uit twee-onder-een-kapwoningen en is eind jaren zestig gebouwd. Het deel bij de Santheuvel bestaat uit vrijstaande woningen. Aan de rand van Kerkakkers I lag aan de Schoolstraat het inmiddels aan verval onderhevige kasteeltje aan het (inmiddels verdwenen) Schoolpad. Op dat terrein werd een project met premie-A woningen gerealiseerd gelegen aan de Heer de Swaeffstraat.

Kerkakkers II is een zogenaamde 'bloemkoolwijk' uit de jaren zeventig. De vier straten - Haakakker, Langenakker, Vaanakker en Wersakker - lopen kronkelig door de wijk en hebben veel zijtakken. Tussen deze wegen lopen veel paden. Midden in de buurt, aan een doodlopende zijtak van de Wersakker, ligt basisschool De Kersentuin, voorheen Den Boogerd.

Het volgende bouwproject was Neerakkers I, met straten als Dalkruid, de Meidoorn, de Weegbree en de Zonnedauw. Vanwege de ingestorte huizenmarkt in de jaren tachtig van de vorige eeuw, konden velen

Woningen worden gebouwd in de uitbreidingsplannen van Mierlo.

hun droom om een nieuw huis te bouwen in het plan Neerakkers I niet verwezenlijken. Maar in de jaren '90 herstelde de huizenmarkt en Neerakkers II werd aangelegd. Opvallend zijn de Zaanse huizen aan de Meester van Busselstraat. In het noordelijk deel kregen de straten namen van bomen, in het zuidelijk deel de namen van granen. In het zuiden van de wijk ligt ook basisschool Puur Sang, voorheen Sint Lucia. Plan Neerakkers II vormde de uiterste grens voor de bebouwing aan de zuidkant van Mierlo, dit om te voorkomen dat er teveel natuur verloren zou gaan. Een alternatief plan om aan de noordzijde van de Geldropseweg te gaan bouwen werd destijds aangehouden door de gemeenteraad. Blijkbaar werd

Het kasteeltje aan de Heer de Swaeffstraat raakte in verval. Het werd gesloopt en begin jaren 80 kwam nieuwbouw in het plan 'Het kasteeltje'.

er in de jaren '90 al nagedacht over een nieuwbouwwijk in Luchen.

Met het realiseren van de wijken Neerakkers I en II werd de Santheuvel ook steeds langer.

Het was in die jaren nog geen rondweg. Ter hoogte van de Heer Dickbierweg hield de weg op en later kon je ook niet verder rijden dan tot het huidige kruispunt Neerakker/Loeswijk. Tijdens de bouw van Neerakkers I en II werd de Santheuvel een rondweg. Hiervoor werden twee huizen in de Marktstraat gesloopt en werd een rotonde aangelegd.

Aan het begin van deze eeuw werd het plan De Loo met zijn 250 woningen afgerond en in 2007 werd nieuwbouwwijk Loeswijk gerealiseerd. Deze wijk bestaat uit ongeveer honderd woningen in jaren dertigstijl. De straten zijn genoemd naar uilen. Zo zijn er de straatnamen Bosuil, Dwerguil, Kerkuil, Ransuil, Sperweruil, Steenuil en Velduil.

Het plan om vanwege de bescherming van 't Sang niet meer aan de zuidzijde van Mierlo te bouwen, maar aan de noordzijde van de Geldropseweg, lag al jaren op de plank. In 2008 kwam dat dan toch tot uitvoering. In Luchen worden uiteindelijk 750 woningen gerealiseerd. De bouwactiviteiten zijn momenteel nog in volle gang. Centraal door deze wijk loopt de Vlinderlaan en de meeste straten in deze wijk hebben vlindernamen.

- Mierlo van oorsprong tot heden, Jean Coenen, 2004
- Mierlo sprokkelingen, H. van Bussel, 1980
- Mierlo, groei en ontwikkeling, gemeente Mierlo, 1963

Nieuwbouw wijk Luchen aan het begin van de ontwikkeling, de vlinder-speeltuin is goed zichtbaar.

Dörp mi pit. Witte nog?

“Hallo oma en opa, hier ben ik weer. Ik heb van jullie veel gehoord over de geschiedenis van Mierlo zoals die in de canon van Mierlo is opgeschreven. Het is wel veel echte geschiedenis, maar van de laatste tientallen jaren is er toch ook geschiedenis, of moet het echt heel lang geleden zijn?”

“Neen, Emma, het hoeft niet zo lang geleden te zijn, eigenlijk is alles wat gebeurd is, meteen geschiedenis. Dus ook wat pas gebeurd is, hoort erbij. De coronapandemie bijvoorbeeld, die vanaf ongeveer maart 2020 ook in Mierlo rondwaarde, is geschiedenis. En ook de oorlog in Oekraïne hoort daarbij. Over veel jaren zal daar nog over worden gesproken, maar dat wil niet zeggen dat het dan pas belangrijk is.”

“Opa, zijn er de afgelopen jaren in Mierlo dingen gebeurd, die voor het dorp echt belangrijk waren?”

“Jazeker, Emma, ik zal je een paar dingen vertellen, waarmee Mierlo in het nieuws kwam. Als je daar met de Mierlonaren die vaak op het bankje op het Molenplein te vinden zijn over praat, dan hoor je regelmatig: *Witte nog?* Zal ik het je zo ook maar vertellen? Hoewel jij het je waarschijnlijk niet meer herinnert, omdat je daar nog wat te jong voor bent.”

De renners van de Tour de France rijden door de Rue de Village.

Voordat de renners passeren is er de doorkomst van een deel van de reclamekaravaan. De doorkomst van deze karavaan duurde langer dan de doorkomst van de renners.

Witte nog, de Tour de France?

“Het was op zondag 30 juni 1996 dat de Tour de France door ons dorp reed! Het was al bijzonder dat de Tour vanuit Nederland vertrok, maar dat de eerste etappe – die startte en finishte in Den Bosch - door Mierlo kwam, was toch wel heel bijzonder. Een heel weekend stond Mierlo op zijn kop en er kwamen wel 60.000 mensen op af. Mierlo kreeg een beetje een Frans tintje. Zo werden enkele straatnamen omgedoopt, zo heette de Dorpsstraat de Rue du Village.

En wat denk je, hoe zou de Marktstraat geheten hebben?”

“Dat weet ik opa, dat zal dan de Rue du Marché zijn geweest.”

“Op zaterdag voor die tourdoortocht was er een muzikfeest in een grote feesttent bij de molen, waar Gordon optrad.

Op zondagochtend werd gestart met een openlucht eucharistieviering op het Molenplein en daarna een groots openluchtontbijt. 's Middags was de doorkomst van de Tour de France. De mensen stonden rijen dik langs het parcours om de renners, onder wie de Nederlanders Michael Boogerd, Jeroen Blijlevens en Bart Voskamp, maar ook de reclamekaravaan en de volgwagens met de ploegleiders te bekijken.

Die reclamekaravaan viel wel een beetje tegen, daar hadden we meer van verwacht. Later bleek dat een gedeelte niet door het dorp gereden was, maar over

de Geldropseweg was gegaan. De Fransman Frédéric Moncassin won de etappe. Na de doorkomst kwam de “Tros Op Nieuwe Toeren”-roadshow met artiesten zoals Albert West en De Deurzakkers naar Mierlo, het was er heel gezellig. Afgesloten werd met de eerste Mierlo Taptoe. Al met al was het een indrukwekkend weekend.”

Witte nog, Van Mierlo?

“Weet je Emma, dat er best veel mensen als achternaam “Van Mierlo” hebben?”

“Ja, opa, dat heb ik wel eens gehoord.”

“Een ander hoogtepunt van het Tour-weekend was de Van Mierlo-dag, een dag voor mensen die Van Mierlo heten. Er was toen nog geen internet, dus de organisatoren hadden alle telefoonboeken van Nederland en een deel van België moeten doorspitten om Van Mierlo’s op het spoor te komen. Er werden brieven naar 282 verschillende gemeenten gestuurd, in totaal waren het 1650 adressen, van Maastricht tot Zwolle en van Middelburg tot Enschede. Uiteindelijk waren ruim 1700 Van Mierlo’s aanwezig tijdens de tourdoorkomst. Hans van Mierlo, toen minister van Buitenlandse Zaken, kon die dag niet en had zich netjes afgemeld. Ook namen vele Van Mierlo’s deel aan het Tour-ontbijt in de openlucht bij de molen. Ze moesten daarvoor van tevoren geld overmaken. Opvallend was dat bij aanmelding op vele afschriften te lezen stond: ‘Openlucht Ontbijt, familie Van Mierlo’.

Ook werd die zondag de EK-voetbalfinale gespeeld. Weet jij nog wie er won?”

“Neen opa, ik heb geen idee. Het zal wel weer Duitsland zijn geweest of niet?”

“Tja, Emma, dat moet je dan maar eens opzoeken.”

Volle tribunes bij een drukbezochte Taptoe met een optreden van meerdere showkorpsen op het plein voor het toenmalige gemeentehuis.

Witte nog, Mierlo Taptoe?

“Witte nog Emma, dat er in Mierlo elk jaar een taptoe was?”

“Ja, opa, daar weet ik nog wel iets van. Dat was toch met muziekkorpsen op het plein voor het gemeentehuis?”

“Ja, dat klopt helemaal. In Mierlo heeft ruim 20 jaar elk jaar de Mierlo Taptoe plaatsgevonden. De eerste keer was dat in het weekeinde van die Tour de France-festiviteiten. Het idee voor een taptoe leefde al jaren en werd dus daadwerkelijk dat jaar uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van Stichting Mierlo Promotie. Op zondag 30 juni 1996 gaven vier showbands een doorlopende show op het

Deze showband trad op tijdens de Taptoe in 2011 en opvallend is dat ze vele jeugdige leden heeft.

plein voor het gemeentehuis. De Taptoe was een nieuw evenement en bracht een nog ontbrekend cultureel entertainment in de regio. Vele gerenommeerde Nederlandse showkorpsen van topniveau stonden jaarlijks garant voor een perfect uitgevoerd schouwspel. De schitterende lichteffecten, de prachtige uniformen en het publiek op de drukbezette tribunes zorgden voor de juiste sfeer.”

“Opa, die korpsen trokken toch ook door de straten van Mierlo?”

“Ja dat was zo, voor aanvang van de taptoe vond de zogenaamde streetparade plaats. De showkorpsen trokken dan via verschillende routes door Mierlo om zich zo al te presenteren aan de bevolking. Daarna verzamelden de korpsen zich voor hun optreden bij het gemeentehuis. Aan het einde van de optredens traden de korpsen gezamenlijk aan voor het spelen van de hymne en het Wilhelmus.

Daarvoor klonk natuurlijk het taptoesignaal, meestal vanuit een raam van de bovenverdieping van het gemeentehuis. Het taptoesignaal is de standaard afsluiting van de taptoe, voordat het volkslied gespeeld wordt. Het taptoesignaal is al een heel oud gebruik. Het werd vroeger, al vanaf de 17e eeuw, bij militairen geblazen als teken dat de dag ten einde was en de slaapplekken moesten worden opgezocht. De naam van het signaal is afgeleid van het commando ‘tap toe’ dat gebruikt werd om aan te geven dat er geen bier meer geschonken mocht worden en dat de militairen terug naar de kazerne moesten.“

“Is dat echt waar opa, of verzin je dat maar?”

“Neen, Emma, dat is echt waar. Het taptoesignaal wordt ook jaarlijks geblazen voorafgaand aan de twee minuten stilte op 4 mei.”

“Dat weet ik opa, dat is toch altijd op het oorlogskerkhof?”

“Precies, maar het klinkt dan door heel Nederland. Vaak traden er bij de Mierlo Taptoe vijf showbands op. Een terugkerend kenmerk leek ook te zijn dat het tijdens de Mierlo Taptoe regende. Bij de 12e Mierlo Taptoe in 2008 wist René Weijmans, die het geheel jaarlijks aan elkaar praatte, te melden dat het de 11e keer was dat het regende of dreigde te regenen. Maar hij vertelde ook: “Zoveel mensen met zulk slecht weer, dat is niet te verwaarlozen”, waarmee het succes van de Mierlo Taptoe werd onderstreept. In 2017 vond de Mierlo Taptoe voor de laatste keer plaats.”

“Ik hoop dat die nog een keer terugkomt opa.”

“Ja, Emma, dat hoop ik ook, maar ik twijfel of dat nog haalbaar zal zijn. Op Youtube staan een aantal filmpjes van de taptoe, die kun je natuurlijk wel nog bekijken. Gebruik dan op de site www.youtube.com de zoekterm 'taptoe Mierlo'.”

D'n dikke boom wordt omgedaan met links het Armenhuis en achter de boom huis Karelstein.

Witte nog, het kruikje onder 'd'n dikke boom'?

“Witte Emma, dat Mierlo ooit de nationale tv gehaald heeft toen een bijzonder geschrift gevonden werd.”

“Neen, opa, vertel!”

“Dit is het verhaal over het kruikje onder d'n dikke boom. Begin 1964 werd de dikke kastanjeboom op de kruising Dorpsstraat, Prelaat Brantenstraat en Hekelstraat gerooid.

Het had lang geduurd voordat het zo ver was, er was nogal gedoe geweest over de vraag of de boom wel of niet gerooid mocht worden. Toen ze dan eindelijk begonnen met het kappen, zorgden de brandweerlieden Sjef Verbruggen en Frans van de Kimmenade ervoor dat het nog langer duurde door een grap uit te halen. Ze hadden onder de wortels een kruik verstopt met daarin een perkamenten papier, waarop een tekst was geschreven, zogenaamd uit de tijd van de Franse republiek.

Neef Nico van de Kimmenade, die op het seminarie de Latijnse taal had geleerd, had voor de Latijnse tekst gezorgd. Op 8 januari 1964 vonden gemeentewerkers die kruik. Ze brachten hem naar de burgemeester en er werden deskundigen bijgehaald om de tekst te ontcijferen. Het werd al snel landelijk nieuws en al snel waren ook enkele landelijke zenders in Mierlo om hiervan verslag te doen. Uiteindelijk bleek het om de volgende, vertaalde, tekst te gaan:”

Nieuwsgierig wordt het perkament uit het kruikje gehaald dat onder de dikke boom werd gevonden.

“Het was een onzintekst en de brandweerlieden hebben hartelijk gelachen, met name omdat de deskundigen aanvankelijk zo enthousiast waren over de vondst.”

Witte nog, Poervoe en Dynamo Open Air?

“Opa, ik hoorde dat de band Doe Maar ooit in Mierlo begonnen is, weet jij daar iets van?”

“Ja, Emma, daar waren oma en ik bij. Ik zou niet zeggen dat Doe Maar in Mierlo begonnen is, maar de band heeft hier wel opgetreden. Het was met Kerstmis 1978. De groep was toen nog niet bekend maar trad volgens zijn aankondiging op 26 december 1978 en op 10 februari 1979 op in het ‘Pour Vous’. Dat was natuurlijk fout, want het moest Poervoe zijn. In 1981 werd de band echt beroemd, toen Henny Vrieten ging meedoen en de single ‘Sinds een dag of twee’ de eerste echte hit werd. Poervoe was een jongerensoos en was gevestigd in een grote boerderij aan wat toen Loeswijk heette, maar nu Neerakker is. Die boerderij is inmiddels afgebroken. Ook vele andere artiesten die op het randje van doorbreken stonden, zoals Herman Brood & His Wild Romance,

Doe Maar kwam naar Mierlo en zou gaan spelen in Pour Vous (voor u), dat moest natuurlijk Poervoe zijn.

Jongeren centrum Poervoe aan de Neerakker met daarachter Het Karrewiel waar de huidige straat naar vernoemd is.

The Nits, The Scene en de Golden Earring stonden er op een podium waar ooit een koeienstal was.”

“Goh, opa, zijn de Golden Earring echt ooit in Mierlo geweest, daar had ik eigenlijk ook wel bij willen zijn.”

“Witte Emma, niet alleen Golden Earring, maar ook een andere band die wereldberoemd was, kwam naar Mierlo, dat was op 23 mei 1999. Ken je Metallica?”

“Ja opa, die stond in de laatste top 2000 met wel 11 nummers en ‘Nothing Else Matters’ stond op de 9e plek. Dat zullen ze toen ook wel gespeeld hebben.”

Metallica op het podium bij Dynamo Open Air nabij het evenemententerrein waar nu Dierenrijk ligt. Bron: www.metallica.com

“Op 21, 22 en 23 mei 1999 vond Dynamo Open Air plaats op Gulbergen, vandaar dat het ook wel ‘Dynamo naast de vuilnisbelt’ werd genoemd. Dynamo Open Air was een hardrockfestival dat van 1986 tot 2005 is gehouden en dat ontstond in jongeren centrum Dynamo in Eindhoven. Het werd vaak gehouden bij Eindhoven Airport, dat toen nog Welschap heette. In 1997 moest er een nieuwe locatie komen vanwege de komst van de wijk Meerhoven. In 1999 kwamen ze in Mierlo op Gulbergen terecht. Het bleek een rampzalige keuze te zijn: het terrein was te klein voor de ruim 42.000 bezoekers, de

Toegangskartje van Dynamo Open Air in 1999, voor nog geen € 60,- kon je toen drie dagen genieten van hardrockmuziek.

aanvoerwegen raakten verstopt, het parkeren was een nachtmerrie en het stonk door de vele dixies die in rook opgingen. Gelukkig hebben de bands het festival gered, want naast Metallica traden ook System of a Down, The Gathering, Heideroosjes, Manowar en Cradle of Filth op. Wie herinnert zich niet hardrock die vanuit Gulbergen over Mierlo klonk en de duizenden jongeren die te voet naar de winkels in het dorp kwamen om eten, bier en andere dranken te kopen. In het boek ‘De kersen van Maria’ van Peter van Vlerken wordt ingegaan op dit festival. Heb je dat boek gelezen Emma?”

“Nee, opa, maar dat moet ik eigenlijk wel doen hé, want daarin staat ook het nodige over de geschiedenis van Mierlo. Ik heb wel op Youtube gekeken, als je daar de zoekterm 'Dynamo open air 1999' gebruikt kun je nog eens lekker meerrocken opa, zou je ook eens moeten doen.”

Witte nog, Maradona in Mierlo?

“Opa, ik weet wel van een andere beroemdheid die in Mierlo geweest is. Zal ik je daarover vertellen?”

Cartoon van Toon van Driel over Maradona en zijn bezoek aan de HEMA. (bron: Knudde Persdienst 10-8-17).

Maradona die training geeft op het veld naast het HUP-hotel. Wie kent zijn warming-up op het liedje Live is Live van Opus niet?

“Dat is goed, Emma, vertel op.”

“Dat was in 2017, op dinsdag 8 augustus. Heel Mierlo stond op z'n kop en er werd zelfs in de krant een strip over getekend, want de Argentijnse voetballer Maradona was in Mierlo en hij wilde een worst gaan kopen bij de Hema.

Maar die hadden ze niet warm, want daar was geen keuken. Volgens mij vond hij dat niet zo erg, want hij heeft toch flink inkopen gedaan. Hij kocht wel voor 400 euro aan spullen waaronder een donkerblauwe pyjama.

Toen hij ging afrekenen, wilde de medewerkers van de Hema met hem op de foto, en dat heeft hij ook gewoon gedaan.”

“Weet je ook waarom Maradona eigenlijk in Mierlo was Emma?”

“Ja opa, hij was in het HUP-hotel met een voetbalploeg uit de Verenigde Arabische Emiraten (de tweede divisionist FC Fajairah) en ze trainden op het veld van Mifano. Er kwamen veel fans van Maradona op af. Want het nieuws dat hij in Mierlo

Ga in deze tv-serie “de canon van Lammers” mee op speurtocht met Frank door de Brabantse geschiedenis die het ‘het Verhaal van Brabant’ vertelt.

was, ging als een lopend vuurtje rond. Wist je opa, dat in het voetbalmuseum Fanatic in het HUP-hotel een shirt van Maradona hangt? Ik heb het zelf gezien.”

Witte nog, Frank Lammers?

“Witte opa, dat er ook een Mierlonaar is die heel erg bekend is? Dat is Frank Lammers, die ken je toch wel?”

“Zeker Emma, Frank kom je op tv nogal eens tegen en hij heeft ook een canon gemaakt over Brabant, waarin hij de belangrijke gebeurtenissen van onze provincie Noord-Brabant op zijn eigen manier benadert.”

“Ja, opa. Frank Lammers speelde de hoofdrol in de eerste door Netflix geproduceerde Nederlands-Vlaamse serie. Die serie heet Undercover en er is ook een film van gemaakt. Hij speelt daarin Ferry Bouman, de baas van een omvangrijk drugsimperium. Bouman brengt, ondanks zijn vele geld, zijn vrije tijd het liefste door in een eenvoudig chalet op de camping vlak bij zijn riante villa. Frank

Zo herken je Frank niet maar zijn stem herken je uit duizenden; winnaar van The Masked Singer in Mierlo. Bron: Facebookpagina De Kersepit.

Lammers is natuurlijk ook bekend van reclames en hij heeft in coronatijd een film gemaakt, ‘De groeten van Gerri’ waarin hij een leraar speelde die online les gaf in zijn onderbroek. Hij speelde ook de hoofdrol in de film over Michiel de Ruyter. Die film hebben we samen nog gekeken.”

“Jazeker, Emma, maar weet je ook dat Frank onlangs nog als hond verkleed in Mierlo was?”

“Neen, opa, wanneer was dat?”

Een onderonsje op het terrein. Adjudant Weijmans kijkt toe, voorzitter Tonnie Mutsaerts, Leo van de Vleuten en Frits van Laarhoven.

“Dat was bij The Masked Singer Mierlo 2022 van de Kersepit. Frank heeft toen gewonnen en hij zei dat dat het mooiste moment van zijn leven was. Als je op Youtube zoekt naar 'masked singer mierlo' dan kun je onder andere Frank 'Hoe skôn is dè Mierle' horen zingen.”

Concours Hippique werd altijd zeer goed bezocht, ook in 1998 waren er volle tribunes.

Witte nog, Concours Hippique Mierlo?

“Witte Emma dat in Mierlo jarenlang het Nederlandse kampioenschap voor Springruiters werd gehouden. De allereerste editie van het Concours Hippique Mierlo als ‘officieel erkend nationaal springfestijn’ was in 1971. Een jaar daarvoor was er in Mierlo al sprake van een ‘gezelligheidsconcours’ met deelname van springruiters uit de eigen regio en directe omgeving’. Daarna werd het Concours Hippique Mierlo een officieel erkend nationaal springfestijn. Het evenement begon aan de Dickbierweg (vlakbij ’t Weijerke) en heeft daarna op diverse plekken plaatsgevonden zoals op het terrein aan de Burgemeester Termeerstraat, op het Oudven en als laatste op het terrein aan de Sint Sebastiaanweg/Goorsedijk.

Vanaf 1977 heeft er twintig keer de strijd om het Nederlandse kampioenschap plaatsgevonden. In de beginjaren zaten er steeds enkele jaren tussen, van 2003 tot en met 2019 was het een jaarlijks evenement. In 2014 werd Maikel van der Vleuten in zijn voormalige achtertuin Nederlands kampioen met VDL Groep Eureka.

Tijdens het Concours Hippique Mierlo kwamen verschillende categorieën aan bod, van het kampioenschap van Junioren en Young Riders tot aan het Veteranenkampioenschap ook wel het ‘Vader Abraham Concours’ genoemd. Er waren jaren bij dat er wel 15.000 bezoekers werden geteld. Sinds 2022 wordt het evenement in Deurne gehouden.”

“Tjonge, opa, wat is er in Mierlo toch veel gebeurd en wat is het fijn dat we daarover kunnen praten. Ik denk dat we van Mierlo zeker mogen zeggen dat het “un dörp mi pit” is.”

Bronnen

- Archief Jos Lenssen
- Archief Leo Lenssen
- Samen solidair in de regen tijdens de Taptoe in Mierlo. Eindhovens Dagblad, 19 mei 2008
- Spectaculaire galavoorstelling. Rond de Toren, jaargang 46, nummer 9 16 mei 2009, pag. 35
- Mierlo van oorsprong tot heden. Jean Coenen.
- www.metallica.com
- Persdienst Toon van Driel
- Iedereen in Mierlo kan een zoen krijgen van Maradona. Algemeen Dagblad, 25 november 2020
- Diverse filmpjes. www.youtube.com

Sponsors Canon van Mierlo

Geldrop-Mierlo

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS

Het begin van iets moois

DELA
Fonds

JVDI

DE fysioclub

Canon van Mierlo

Un dörp mi pit

Colofon

De Canon van Mierlo, un dörp mi pit, is een initiatief van Heemkundekring Myerle.

De teksten van de canon zijn geschreven door verschillende auteurs verbonden aan Heemkundekring Myerle. Hierbij hebben ze gebruik gemaakt van de vele bronnen die beschikbaar zijn. De samenstellers van de Canon van Mierlo hebben ervoor gekozen om de teksten van de auteurs hun eigenheid te laten behouden, waardoor er verschillen in schrijfstijl zijn ontstaan. Ook zijn dubbelingen niet uit te sluiten.

Het foto- en beeldmateriaal is grotendeels afkomstig uit de collectie van Heemkundekring Myerle en een aantal privé verzamelingen van leden en fotografen die de foto's ter beschikking hebben gesteld. Enkele afbeeldingen zijn afkomstig van bronnen op het internet. De verzamelaars hebben gepoogd gebruik te maken van foto's waarop geen rechten van derden meer rusten dan wel de rechthebbende te achterhalen en toestemming te vragen.

Van veel foto's was de exacte datum niet vast te stellen. Daarom is ervoor gekozen om de datum van de opname niet bij de foto's te vermelden.

- Deze uitgave van de Canon van Mierlo, un dörp mi pit, is geproduceerd door Heemkundekring Myerle
- Algehele coördinatie: Hans Verhees
- Tekstcoördinatie: Eveline van der Linden
- Fotocoördinatie: Hans Klink
- Fotobewerking: Pim van Deursen, Hans Verhees
- Eindredactie: Ria Saanen, Hans Verhees
- Vormgeving en opmaak: Pim van Deursen
- De tekeningen zijn overwegend gemaakt door Giel Rozie
- De teksten zijn geschreven door (in alfabetische volgorde): Annie Berkers, Corry Bombeek, Theo de Groof, Ronald Groothedde, Hans Klink, Marieke van de Konijnenberg, Eveline van der Linden, Jean-Paul Ruyters, Henk van Sleuwen, Hans Verhees
- De foto's zijn mee uitgezocht door: Marij Damen, Toon Romonesco, Egbert Wijnen

De Koerier wordt gedrukt door uitgeverij Editoo, Arnhem in opdracht van Heemkundekring Myerle.

Disclaimer

De samenstellers van dit boek hebben geprobeerd alle rechthebbenden op de afbeeldingen die in dit boek zijn opgenomen te achterhalen en hun toestemming voor gebruik te verkrijgen. De teksten zijn geschreven door verschillende auteurs die daarvoor diverse bronnen hebben gebruikt. Zij hebben de intentie gehad oorspronkelijk werk te leveren, gebaseerd op die bronnen. Wie van mening is dat zij daarin onvoldoende zijn geslaagd, kan contact opnemen met Heemkundekring Myerle.

Heemkundekring Myerle